

**गोरखाबजारको खानेपानी
तथा
सरसफाईको आत्मा कथा**

लेखक:-

बद्री बहादुर मास्के

संस्थापक अध्यक्ष

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति, गोरखा
दरौँदी गोरखा (बृहत लिफ्टीङ्ग) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति, गोरखा

प्रकाशन:-

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था,
गोरखा ।

गोरखाबजार खानेपानी आत्माकथा

लेखक	: बट्टी बहादुर मास्के, संस्थापक अध्यक्ष
प्रकाशक	: पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा
पहिलो संस्करण	: २०८१
सर्वाधीकार	: लेखकमा
डिजाईन र कंप्यूटर	: लेखक आफै

विषय सूचि:

क्रसं	सिर्षक	पेज नं
१	पानीमा अन्तराष्ट्रीय महत्व	६
२	खानेपानीको महत्व	८
३	पानीको काममा आफै पानी जस्तै	१०
४	गोरखाबजारको परंपरागत खानेपानीको अवस्था	१२
५	व्यक्तिगत खानेपानीको व्यवस्थाका अनुभव	१३
६	ग्रामीण खानेपानी आयोजना सन्चालनको अनुभव	१४
७	शुद्ध खानेपानी वितरणको धोको	१४
८	सानासहरी खानेपानीमा आवेदन	१५
९	खानेपानी श्रोतको खोजी	१६
१०	छाङ्गखोला र ढाक्रेखोला श्रोतको संभौता	१८
११	सहलगानीका लागि रकम जम्मा	१९
१२	सानासहरी खानेपानीलाई जगाको व्यवस्था	२२
१३	सानासहरी खानेपानी वितरण क्षेत्र निर्धारण	२३
१४	भुमीगत जनयूधका क्याडरलाई खानेपानीमा अवरोध नगर्न पत्राचार	२३
१५	पोखरीथोक क्षेत्रमा उपसमिति गठनमा असहज	२३
१६	सानासहरी खानेपानी आयोजना सर्भेक्षण र स्विकृती	२४
१७	श्रोतको पानीमा अवरोध र जुलुस	२५
१८	पोखरीथोकमा वितरण पाईपलाइन निर्माणमा अवरोध	२५
१९	निर्माण व्यवसायीले काम छाडेपछिको संयुक्त बैठक	२६
२०	चाईनीज कंपनी सिसिईसिसि द्वारा आयोजनाको काम शुरु र अन्त	२७
२१	चाईनीज कंपनी सिसिईसिसिको भुक्त्याउने काम	२७
२२	पानी सुरक्षा सुधार योजना निर्माण	२८
२३	श्रोत क्षेत्र मकैपुर र मास्कीछापमा सरसफाई योजना सन्चालन	२८
२४	श्रोतक्षेत्रका मास्कीछाप गाउँको खानेपानीको माग	२८
२५	छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको श्रोतक्षेत्र मास्कीछापको परिचय	२९
२६	मास्कीछाप जामुने खानेपानीको फाईनल रिपोर्ट	२९
२७	सानासहरी खानेपानीको धाराजडान शुल्क र महशुल निर्धारण	२९
२८	विद्युत भोल्टेज नपुग्दा सानासहरी खानेपानीमा समस्या	३०

२९	छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलामा रातीमा पम्प चलाउन भुतको डर	३०
३०	सानासहरी खापाको ३ नंबर ट्यांकीमा स्थानिय श्रोत मिसाउने कार्यक्रम	३१
३१	श्रोतको पानीले नपुग्दा डिपबोरिङ्ग	३१
३२	रामकोट डिपबोरिङ्गबाट फर्कदा दुर्घटना	३२
३३	श्रोतमा रफेनिङ्ग फिल्टर निर्माण	३२
३४	खानेपानी आयोजना र निर्माण व्यवसायी विच सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा	३२
३५	सानासहरी खानेपानीमा पुनः निर्माण कार्य	३३
३६	हुँडीखोला, ताकुको श्रोत अवलोकन	३३
३७	सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिमा आर्थिक हिनामिना	३३
३८	साधारण सभामा अवरोध	३४
३९	सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिमा मनमुटाव	३४
४०	दरौँदीको पानीका लागि प्रधानमंत्री समक्ष निवेदन	३५
४१	दरौँदी गोरखा खानेपानीको कार्यक्षेत्र बढ्नुको कारण	३५
४२	दरौँदी गोरखा खापा आयोजनाको उपभोक्ता समिति गठनका लागि नगरपालीकामा भेला	३६
४३	दरौँदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको गठन पछिको कृयाकलाप	३६
४४	गोरखाबजारको खानेपानी अवधारणा	३९
४५	आकाशे पानीको प्रयोग	४०
४६	गोरखाबजारको खानेपानी स्थायीत्व	४०
४७	सरसफाईका वारेमा	४२
४८	दिसा पिसाव (Fical Sludge) को व्यवस्थापनका वारेमा	४३
४९	सरसफाईको फोहोर व्यवस्थापनका वारेमा	४५
५०	अनुसुचि - १ देखि ३४ सम्म	४७--१४२
५१	अनुसुचि - ३५ देखि ४७ सम्म	१४३--१७४
५२	पृथ्वीनारायण सानासहरी खापाको पुराना फोटाहरु	
५३	दरौँदी गोरखा (वृहत लिफ्टीङ्ग) खापाको निर्माणका फोटाहरु	

१. पानीमा अन्तराष्ट्रीय महत्व:

जिवनको पहिलो आवश्यक वस्तु भनेको पानी हो भन्नेकुरामा निर्विवाद छ । पानी बिना कुनै प्राणीहरू बाँच्ने छैन । पृथ्वीको ७५% प्रतिसत भुभाग पानीले ढाकेको छ । तर पिउन योग्य पानी भने पृथ्वीमा ३% प्रतिसत मात्र छ । यो ३% प्रतिसत पिउन योग्य पानी मध्ये पनि ७०% प्रतिसत पानी हिउँको ढिक्का बनेर बसेका छन् । मानिसले पाउने भनेको पिउन योग्य पानी १% प्रतिसत मात्र हो । विश्वको ७ अरब भन्दा बढि जनसंख्यालाई यो १% प्रतिसत पानीले पुऱ्याउनु पर्नेहुँदा मानिसले पानीलाई महत्वका साथ हेर्न जरुरी देखिन्छ । हामिले पानीलाई आदर पुर्वक व्यवहार गर्दैनौं भने भविष्यमा पानीकै कारण मानिसले धेरैदुःख पाउँनेछन् । यसको विकल्पमा समाधानका उपाय कुनैपनि नहुन सक्छ । तसर्थ, पानीको महत्वलाई हेरेर अन्य वस्तुसंग तुलनागर्न कदापी मिल्दैन ।

अर्कोकुरा, प्राकृतिक परिवर्तनले गर्दा कुनै क्षेत्रमा अति धेरैपानी पर्ने र कुनैक्षेत्रमा अतिथोरै पानीपर्ने गरेको हामि सबैले अनुभव गरिरहेकाछौं । पृथ्वी तात्तु (Global warming) का कारण आवश्यक मात्रामा पानी नपर्ने गरेको पनि विज्ञहरूले भनिरहेकाछन् । यसकै कारण हिमालहरू परलेर कालो देखिन थलेको हामिले महशुष गरिरहेकाछौं । पानीको श्रोतहरू सुकेर वस्तिहरूको जनजिवन अस्तव्यस्त हुन थालेकोछ । कल कारखानाहरूका कारण पानीको श्रोतहरूमा प्रदुषणको मात्रा दिनानुदिन बढ्दै गईरहेकोछ । जनसंख्या बृद्धिका कारण पानीको अभाव अरु बढिहुँने पक्का देखिन्छ । यस्तो विकराल अवस्थामा पनि एसिया माहाद्विपका मानिसहरू पानीलाई कममहत्व दिने गरेकाछन् । यसको संरक्षणका लागि कुनै किसिमको विशेष प्रयासहरू गरेको देखिन्न । जबकि पानीलाई सहितरिकावाट संरक्षण र विसर्जन गर्ने हो भने अझै पृथ्वीमा पानीको समस्या हटाउन सकिने विशेषज्ञहरू बताईरहेका छन् । जसलाई प्राविधिकहरूले भन्ने गरेकाछन् "Rain water harvesting" र "Waste water disposal plan" भनेको वर्षे पानी सद्दुपयोग र प्रयोग भएको पानीलाई सहि तरिकावाट विसर्जन गर्ने योजना हुनुजरुरीछ । तर सरोकारवालाहरू सकृय हुनुपर्ने र सरकारले महत्वका साथ ध्यानदिनु पर्ने देखिन्छ ।

पानीको महत्व थाहा पाउनका लागि मानव शरिरमा पानीको भाग र यसको आवश्यकता कति हो भन्ने कुरा थाहापाउन अतिजरुरी छ । मानिसको शरिरमा पानी ८०% प्रतिसत भन्दा बढी हुन्छ । टाउकोमा ८५% प्रतिसत हुन्छ भने रगतमा ८२% प्रतिसत पानी हुन्छ । खानेकुरा बिना मानिस १ हप्ता सम्म बाँच्न सक्छ । तर, पानीबिना मातिस केहिदिन पनि बाँच्न सक्तैन । साधारणतया शरिरमा आवश्यक पानी महिलाको लागि दैनिक ३.३ लिटर र पुरुषको लागि दैनिक ४.५ लिटर आवश्यक पर्दछ । एकजना मानिसको सरसफाईका लागि दैनिक थप ४० लिटर पानी आवश्यक पर्छ भने नुहाउन, पकाउन सहित मानिसको लागि अकल्पनीय ढंगवाट बढिरहेको छ, ताकि २०० लिटर/दिन/व्यक्ति सम्म पानी आवश्यक पर्ने देखिन्छ । यसरी नै मानव जिवनमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष प्रभावपार्ने अन्य वस्तुहरूको उत्पादनका लागि पानी त्यत्तिकै चाहिन्छ भन्नेकुरा थाहापाउनु जरुरीछ । जस्तै कि :- एकटन् आलु उत्पादनको लागि १००० टन् पानी चाहिन्छ । एक एकड् जमीन्मा मकै खेतको लागि ४००० ग्यालन् पानी चाहिन्छ । एक दाना स्याउको लागि १६ ग्यालन् चाहिन्छ भने एकदाना सुन्तला फलाउनको लागि २२ ग्यालन् पानी चाहिन्छ । एउटा अण्डा उत्पादनको लागि ८५ ग्यालन् आवश्यक पर्छ भने एकलफ पाउरोटीका लागि १५० ग्यालन् र एक पाउण्ड मासु उत्पादनको लागि ३००० ग्यालन् पानी आवश्यक पर्छ । मानव जिवनमा यतिधेरै पानीको आवश्यक पर्ने भएपछि हामिले पानीलाई महत्व नदिएर सुख पाउँछौं ?

मानव शरिरमा पानीको कमिले हुने प्रभावका वारेमा पनि सबैले थाहापाउनु जरुरीछ । शरिरमा पानी ५% प्रतिसत कमीभएमा मुखसुकेर तिर्खा लाग्ने, चिट्चिटाहट हुने, वाक्वाक् लाग्ने र शरिर कमजोर महशुष हुनेगर्दछ । १०% प्रतिसत पानी कमीभएमा चक्कर लाग्ने, टाउको दुख्ने, हिड्डुल गर्नसक्ने र शरिरको तल्लोभाग भ्रमभ्रम गर्नथाल्दछ । १५% प्रतिसत पानी कमीभएमा मधुरो देख्ने, पिसाव पोल्ने, जिब्रो फुल्लिने, काननसुन्ने र छालाको भाग लाटोहुने हुनेछ । र १५% प्रतिसत भन्दा बढीपानी कमीभएमा साधारणतया मानिसको मृत्यूसम्म हुनसक्छ । मानिसको शरिरमा पानीको काम एउटा घोलक तत्वको रूपमा, पोषण तत्ववाहक वा रक्षकको रूपमा कामगर्ने गर्दछ । यसले खानेकुरावाट प्राप्त पौष्टिक तत्वहरू पानीमा घुलिएर रगतसंगै शरिरको अन्य भागमा बोकेर लैजाने कामगर्दछ । तसर्थ, प्राविधिकहरू "The solution to pollution is dilution" हो भन्ने गर्दछन् ।

विकसित देसहरूले पानीलाई धेरै प्रकारवाट उपयोग गरेको पाईन्छ । शहर नजिक पानीको नहरहरू पुऱ्याएर ठुलाठुला परिमाणका सरसामानहरूको सहजदुवानी र आवागमनको व्यवस्था गरेको पाईन्छ । पानीलाई व्यवस्थित गरि पर्यटकीय आकर्षण गरेर आर्थिकलाभ लिएको पाईन्छ । यसैगरि पानी दुषीत हुनवाट जोगाउन विविध किसिमको प्रविधिहरू अपनाउने गरेको देखिन्छ । त्यसैले मानव जिवनमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा कुनैतरिकाले पानीवाट रोगहरू आउन नसक्नेगरि व्यवस्था गरेकाछन् । यसरी विकसित देसहरूले पानीको

संरक्षण र संबर्धन गरेर जिवनलाइ सुविधायुक्त र सुखमय बनाउन सफल भएका छन । हाम्रो देस नेपाल जलश्रोतको धनि मुलुक भनिन्छ, तर जनताभने खानेपानी सम्मपनि नपाएर दुःख पाईरहेका छन ।

पानी कै कारण विस्वमा यूधनिमित्तने संभावनाको खबरहरु प्रकाशनमा आईरहने गरेकोछ । मिति २०७०।०४।०९ गतेको अभियान पत्रिकामा पनि यस्तैलेख प्रकासित भएको थियो । यहि १८ नोभेम्बर २०१७ को वाशिङ्गटन पोष्टमा पनि ब्ल्यूनाईल नदिको वारेमा ईजिप्ट र ईथोपीया विवाद बढेको खबर छापिएको थियो । ब्ल्यूनाईलको पानीको वारेमा ईजिप्ट र ईथोपीयाको विचमा पनि कडायूध भएकै थियो । ईजिप्टलाई नाईल्को पानीमा ९८% प्रतिशत भरपर्नुपर्ने भएकोले उनिहरु यसमा कब्जा जमाउन खोजि रहेकाछन् । एसिया माहादीपमा जलश्रोत माथिको प्रतिस्पर्धाका कारण पानीयूधको संभावना बढ्दैगएको विश्लेषकहरुको मूल्यांकनछ । काश्मीरको किशन गंगाको पानीमा भारत र पाकिस्तानको विवाद भईरहेकैछ । सन् २०५० सम्ममा भारत र पाकिस्तान दुवैदेसमा पानीको चर्को अभावहुने संभावना देखिएकोछ । दक्षिण एसियामा मात्र नभै विस्वभरि नै पानीसँग सम्बध्द द्वन्दहरु चर्किदै गईरहेको अवस्थाछ । टर्की, सिरिया, ईरान र ईराक विच जोर्डन नदीमा र १० अफ्रिकी देसविच नाईलनदीको बाँडफाँडको विषयमा बढ्दो विवादलाई उदाहरणका रुपमा लिनसकिन्छ । यस्तैगरि दक्षिण पुर्वी एसियामा चिन र लाओसले मिक्किङ्गनदी माथि बनाउन लागेको ठुला बाँधहरुले त्यसक्षेत्रकै चर्कोविवाद उत्पन्न गराईरहेको देखिन्छ । विस्वमा देखिएका यस्ता पानीका समस्याहरुलाई हेर्दा आगामी दिनमा पानीका कारण विस्वयूध निमत्याउन नसक्ला भन्नसकिन्न ।

पानीको विवादकै कुरागर्ने होभने, पानीको स्वामीत्व र प्रयोगको वारेमा ईजरायल र जोर्डन विच विगत देखि असहमत भईरहेको थियो । तैपनि, सन् १९९४ को संझौताले केहिहदसम्म समाधान गरेकोछ । टिनिजेवीस राज्यले जोर्डननदीको मुख्यपानीको भण्डारलाई आफ्नो कब्जामा ओगटेर राखेकोछ । यसकुरामा सिरिया र जोर्डनले असन्तोष व्यक्त गरिरहेको अवस्थाछ (One cause of the 1967 Arab-Israeli war was said to be water) । यसैगरि टर्कीमा दक्षिण पुर्वीको एनाटोलिया प्रोजेक्टमा यूथ्रेटस् नदीको आधा जसो पानी वरावरी बाँडीएकोछ । एसिया माहाद्वीपमा जलश्रोत माथिको प्रतिस्पर्धाका कारण पानी यूधको संभावना बढ्दै गएको विश्लेषकहरुको मूल्यांकनले देखाई रहेकोछ । काश्मीरको किशन गंगाको पानीमा भारत र पाकिस्तानको विवाद कायमै छ । विज्ञहरुका अनुसार सन् २०५० सम्ममा भारत र पाकिस्तान दुवै देसमा पानीको चर्को अभाव हुने संभावना बताई रहेकाछन । दक्षिण एसियामा मात्र नभै विस्वभरि नै पानी सँग सम्बध्द द्वन्दहरु चर्किदै गईरहने संकेत देखिन्छ । टर्की, सिरिया, ईरान र ईराक विच जोर्डन नदीमा र १० अफ्रिकी देस विच नाईल नदीको बाँडफाँडका विषयमा बढ्दो विवादलाई उदाहरणका रुपमा पनि लिन सकिन्छ । यस्तैगरि दक्षिण पुर्वी एसियामा चिन र लाओसले मिक्किङ्ग नदी माथि बनाउन लागेको ठुलो बाँधहरुले पनि त्यस क्षेत्रकै चर्को विवाद उत्पन्न गराईरहेको छ ।

नेपालको सन्दर्भमा ग्लोबल वार्मीङ्ग र वायू प्रदुषणका कारण जलश्रोत भण्डारण भईरहेको हिमाल पग्लेर टुप्पातिर सरिरहेकोछ । यसरि हिमालमा जलभण्डार नहुने होभने हाम्रा नदिहरु सुकेर विद्युत र सिंचाईमा ठुलो असरपुग्ने करिब निश्चित छ । यतिमात्र नभई वर्षादको कमीहुन गई खानेपानीको श्रोतहरु सुक्नेखतरा बढ्दै गईरहेको हामिले टड्कारो देखिरहेकाछौं । यसो भएपछि हामि सरकारलाई सहयोग गर्ने जलविद्युत, सिंचाई र खानेपानी संस्थाहरुले जलश्रोत संरक्षण र भण्डारणको दिर्घकालिन सौचहरु किन नबनाउने ? भरखरै सरकारले अगाडि सारेका बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाले जलश्रोत भण्डारको कामलाई ठुलो टेवापुग्ने देखिएकोछ । यसरि नेपालले धेरैठाउँमा जलविद्युत र भण्डारणलाई ध्यानदिन सकेमा नेपालको दिर्घकालिन समस्या मात्रनभै नेपालको अर्थतन्त्रनै आमूल परिवर्तन हुने देखिन्छ । तसर्थ खानेपानीमा आवध्द संस्थाहरुले कम्तीमा ५० वर्षलाई पुग्नेगरि पानीको श्रोतको व्यवस्था गर्नुपर्ने अतिजरुरी देखिन्छ ।

अन्तमा, विस्वमा देखिएको पानीको विकल्पमा समाधानगर्ने कुनै उपायहरु विज्ञानले फट्कोमारि रहेको नयाँनयाँ प्रविधिहरुले पृथ्वमा अभाव हुँदैगईरहेको पानीको आपुर्ती गर्नसक्ला त ? मानिसहरुले जिवनमा आईरहेका विविध किसिमको कठिनाईहरुलाई पन्छायर जसरी भएपनि अगाडी आईरहेको पानीको प्रचुर समस्यालाई समाधान गर्नसक्ला त ? राष्ट्रसंघमा आवध्द देसहरु लगायत पश्चिमा विकसित मुलुकहरु पनि यस किसिमको समस्यावाट प्रभावीत बन्ला त ? यस समस्यावाट मानव जिवनमा आकष्मीक विपत्तीहरु आउन सक्ने संभावना टड्कारो देखिन्छ । विस्वका देसहरुले कुनैपनि अनिकालको बेला एकआपसमा सहकार्य गर्नुपर्नुको साथै विस्वमा देखिएको प्रचुरमात्राको गरिबी हटाउने काममा ध्यानदिन अतिजरुरी देखिन्छ । कतिपय राष्ट्रहरुलाई अहिले पनि पानीको अभाव खट्कीरहेको अवस्था बिद्यमानछ । यसलाई विस्वका सबै राष्ट्रहरुले सहयोगी हातहरु फैलाउनुपर्ने देखिन्छ ।

(अमेरिकन वैज्ञानिक MR. WAYNE ICENHOWER को लेखमा आधारित बन्नी मास्के द्वारा लिखित यो लेख [२०७१।०४।०७](#) को राष्ट्रीय दैनिक अभियान पत्रीकामा प्रकासित भएको थियो)

२. खानेपानीको महत्व:

हालसालै दुबईमा भएको कोप-२८ को सम्मेलनले जिवास्म ईन्धनको विकल्पमा जाने निर्णय गरेको खबर छ । वास्तवमा अत्याधिक कार्वन उत्सर्जनले गर्दा अरु देसहरु भन्दा नेपाल धेरै प्रभावित हुन पुगेको छ । आजभन्दा ५० वर्ष अगाडी हामिलेदेखेको हिमालमा तलतल सम्म हिउँले भरियोको सफा सेतो थियो । गोरखाको उपल्लाकोट, सिरान्चोक र छिम्केस्वरीको डाँडामा समेत कहिले काहीँ हिउँ देखापर्ने गर्थ्यो । तर आजभोली अत्याधिक चिसो मौसममा गोरखाबजारको वरपर त परैजावस्, हिमालमा पनि कालो धब्बाहरु धेरै देखिने गर्छ । नेपाल जलश्रोतको धनी मुलुक भनियोको यहि हिमश्रृंखलाले गर्दा हो । कतिपय देसहरुमा जमीनमुनीको पानी समेत नभेटिने भैसकेको छ । हाम्रो भने सर्वोच्च सिखरमा पानीको भण्डारण रहेको छ । यस कुरामा नेपाललाई प्रकृतिले बरदान दिएकै होभन्न सकिन्छ ।

हामि नेपालीले प्रकृतिको बरदान त पायौं । तर, यसलाई सदुपयोग गर्ने खालको नेतृत्व भने पाउन सकेनौं । यहि हिमश्रृंखलाका कारण नेपालमा प्रशस्तै नदीनालाहरुको पानी कलकल, छलछलल बगेर खेरगई रहेकाछ । एउटै नदीनालावाट धेरै विद्युत सक्ति उत्पादन गर्न सकिन्थ्यो । यसरी विद्युत उत्पादन गर्नसक्ने हो भने नेपालीले मनग्ये उपयोग गरेर पनि वाह्य देसहरुलाई विक्रिगरी नेपाली धनी हुनसक्ने थियो । ग्यास र कोईलाको प्रयोग भन्दा आधा सस्तो हुनेगरी विद्युतको मुल्यमा समायोजन गर्ने हो भने वाह्य देसवाट ग्यास र कोईला ल्याउनु पर्ने थिएन । राज्यको ढुकुटीवाट डलर खर्चगर्नु पर्नेपनि थिएन ।

नेपालको जलश्रोतमा सबै देसले आँखा लगाएको छ । विस्वमा पानीको हाहाकार भैरहँदा नेपालमा भने हिमश्रृंखलाको स्वच्छ पानी भण्डारण हुनेगरेको छ । यो जलश्रोत संगसंगै मुस्ताङ्गमा फेलापरेको यूरेनियमले भनै अर्को आकर्षणको विन्दुबन्न पुगेकोछ नेपाल । भनिन्छ मुस्ताङ्गको यूरेनियमले ४-५ सयवर्ष सम्म नेपालले कतैवाट ईन्धन आपूर्ती गर्नुपर्दैन । अबै नेपालको अरु धेरै ठाउँमा यूरेनियमको खानी भएको आशंका पनि गरियोको छ । यसैले पनि नेपालको भूमीमा वाह्य मुलुकको आँखालाग्न थालेको हुनसक्छ ।

नेपालको पानी ईन्धनको लागि मात्रनभै समथर भुभागलाई सिंचाई गरेर हराभरा बनाउने छन । यहि हिमश्रृंखलावाट बगेको पानीले नेपालीको स्वास्थ्य हराभरा हुने गरेको छ । यसपछि नेपालको बनजंगल, जलचर, थलचरहरुको आकर्षण पनि त्यत्तिकै बढ्ने गरेको देखिन्छ । यसरी नेपालको भुभाग ५० देखि १०० किमि सम्मको दुरिमा उच्च हिमालको जलभण्डार, जडिबुटी ठाउँ भेटिन्छ । यसैगरी यतिनै दुरिमा सुन फलाउने समथर मैदान भेटिने सुन्दर मुलुक अन्यत्र कमैभेटिन सक्छ ।

मानव शरिरमा चिल्लो पदार्थ वाहेक ७२% पानी हुन्छ । मानव शरिरले सहजै कामगर्न एकदेखि सात लिटर सम्म पानी आवश्यक पर्दछ । शरिरमा पानीको कमीहुन नदिन कृयाकलाप र तापक्रम अनुसार दैनिक फरक मात्रामा पानी पिउनु पर्छ । हाम्रो शरिरको पानी दिसा, पिसाव, पसिना र स्वासफेदा वाफको रुपमा बाहिर जान्छ । मानिसलाई पिउनको लागि तुन नभएको, प्रदुषण नभएको पानी चाहिन्छ । साधारणत विषालूयुक्त रसायन तथा किटाणुहरुले पनि पानीलाई प्रदुषण गर्छ । पानीमा घुल्ने केहि रसायन पदार्थहरु शरिरले पचाउन सक्छ । यस किसिमको तत्वहरुले पानीको स्वाद पनि बढाउने गर्दछ ।

नेपालमा सिफरिस भएको स्तरिय पिउन योग्यपानी:

सिन	पानीको गुणहरु	बढिमा	सिन	पानीको गुण	विस्व स्वास्थ्य संघको मापदण्ड
१	आलमोनियम	०.५३ मि/लिटर	१	क्लोरीन	५ मि/लिटर
२	आरसेनीक	०.७१ मि/लिटर	२	बाक्टेरिया ई-कोली	० एमपिएन/१०० मिलि
३	आइरन	७.२२ मि/लिटर	३	पिएच	हनुहँदैन
४	म्याग्नेसियम	३.२२९ मि/लिटर	४	धमीलोपन	हनुहँदैन
			५	फ्लोराईड	१५ एमजि/लिटर
			६	नाईट्रेट	५० मिलिग्राम/लिटर
			७	आरसेनीक	१० यूजि/लिटर

हाम्रो स्वास्थ्यमा पानीले पुऱ्याउने विशेष फाईदाहरु:-

- १) मुटुको चाललाई नियमित गराउँछ ।
- २) शरिरको तापक्रम र रक्तचाप नियमित गराउँछ ।

- ३) सहि तरिकावाट खानेकुरा पचाउँछ ।
- ४) अक्षीजन र पौष्टीकतत्व ओसारपसार गर्छ ।
- ५) शरिरको अंगप्रत्यङ्गहरूलाई सहयोग पुऱ्याउँछ ।
- ६) शरिरमा प्रवेश गर्ने किटाणुहरूलाई रोक्ने काममा सहयोग गर्छ ।
- ७) शरिरको जोर्नीहरूमा चिप्लोपना ल्याउँन सहयोग पुऱ्याउँछ ।

पानीले हाम्रो शरिरलाई सहि तरिकावाट सन्चालन गर्न महत्वपूर्ण काम गर्दछ । यसले हाम्रो शरिरलाई रसिलो बनाउनुका साथै सबै अंगहरूलाई चल्न सहयोग पुऱ्याउँछ । त्यसैले सबै मानिसहरूले शरिरको सुख्खापन हटाउन दिनको ४-६ ग्लास पानी पिउन जरुरी हुन्छ । यसपछि शरिरको अवस्था र कृयाकलाप हेरेर पानीको मात्र थपघट गर्नुपर्छ । जब पानी अत्यावश्यक होभने, सबै एकैखालको हुँदैन । पानी फरकफरक किसिमको हुन्छ । जस्तै: धारावाट, मुलको पानी, स्वच्छ पारियको पानी, अल्कालाईन पानी, वाफवाट तयार गरियको पानी, पौष्टीतत्व मिलाईयको पानी, क्यालोरि मिसाईयको पानीहरु । जुन स्वास्थ्यका लागि पिउन योग्य हुन्छ ।

पानीवाट आउने रोगहरु:

१) कलेरा (Cholera)	२) टाईफाईड (Typhoid)
३) सिजेलोजिस् (Shigelosis)	४) अमोवासिस् (Amoebasis)
५) फुड प्वाईजनीङ्ग (Food Poisoning)	६) पखाला (Diarrhea)
७) अन्य सरुवा रोगहरु (Other Infectious Diseases)	८) लेप्टोपईरोसिस् (Leptopirosis)
९) हेपाटाईटी ए (Hepatitis A)	१०) पेटमा हुने जुगाहरु (Helmenthiasis)

सरसफाईका लागि आँखाले हेर्दासफा देखिने पानी भएपुग्छ । सिचाईका लागि मलमुत्र यूक्तपानी भए भनै राम्रो हुन्छ । तर मानिसले पिउने पानीभने सफा मात्र भएर पुग्दैन । यसको लागि शुध्द, किटुणु रहित, मिनरलयूक्त पानी चाहिन्छ । यस किसिमको पिउन योग्य पानी कसरि पाउन सकिन्छ ? भन्ने विषयमा केहि चर्चागर्न चाहान्छु ।

क) जमीनमा वर्षादको पानी सोसण (Absorption) भै धेरैतलवाट मुलको रुपमा निस्केको बाहिरवाट कुनै मिश्रण नभएका पानीलाई पिउनयोग्य शुध्दपानी मान्न सकिन्छ ।

ख) आँखाले देखिने सफापानीलाई कम्तीमा तिनमिनेट उमाले पछिपनि यसमा भएको किटाणुहरु नासहुने भएकोले पिउन योग्या मानिन्छ ।

ग) पिउने सफापानीलाई सफा बोटतलमा राखि सुर्यको अल्ट्राभ्वाईलेट किरणमा तिनघण्टा राखियो भनेपनि त्यसमा भएका किटाणुहरु नासहुने भएकोले पिउनयोग्य मानिन्छ । यसलाई पानी शुध्दगर्ने सिडिसि मेथोड भनिन्छ ।

घ) अर्को पानीलाई पिउनयोग्य बनाउने भनेको सफापानीमा किटाणुहरु नासगर्ने औषधीहरु जस्तै: क्लोरिन, पोटासीयम, आयोडीन जस्ता केमिकलहरु द्वारापनि किटाणुहरु नासहुने भएकोले पिउन योग्य मानिन्छ ।

ङ) आजकल बजारमा विभिन्न किसिमका पानी प्रशोधनका औजारहरु पाईन्छ । तर, त्यसमा फिल्टर गरियको पानीलाई पिउनयोग्य छ वा छैन भनि वेलावेलामा ल्याव परिक्षण चाहिं गर्नुपर्ने हुन्छ ।

च) आजकल जमीनको धेरैतल सम्म (३००-५०० मिटर सम्म) डिपबोरिङ्ग गरि सतहवाट प्रदुषण नहुने गरिएमा यो पानी पनि पिउनयोग्य हुनसक्छ । ल्यावमा जाँचगरि यसमा आरसेनीक जस्ता विषाक्त रसायन भने हुनुहुदैन ।

छ)

विस्वको जनसंख्या बृध्द संगसंगै प्रकृतिमा देखिएको परिवर्तनका कारण खानेपानीको श्रोतपनि घट्दै गईरहेको देखिन्छ । यसैले खानेपानीको धेरै उत्पादन गरि, आवश्यक अनुसार सहि तरिकावाट खेरजान नदिइ वितरण गरि, खानेपानीको समाधान गर्नपनि सकिन्छ । हरेक प्राणीहरुको जिवन पानीलेनै धानेको छ । खाएको खानालाई पचाउन पानीले प्रचुरमात्रामा भुमीका खेलेको हुन्छ । पानीमा तापक्रम लिनेशक्ति धेरैहुने भएकोले पृथ्वीको मौसमलाई पनि यसले महत्वपूर्ण भुमिका खेलेको हुन्छ ।

पानीको गुणको कुरागर्नु पर्दा, यसको ठोसरूप भनेको बरफ हो । यसको वातावरणीय गुणको महत्व धेरै हुन्छ । बरफको घनत्व पानीको भन्दा कमहुने भएकोले पानीमा तैरिने गर्दछ । यसरी तैरियर बसेको बरफले वाहिरको वातावरण भित्रजान दिएको हुँदैन । त्यसैले योभन्दा तल्लो भागको पानीजन्म पाउँदैन । पानीको यहि अनौठो गुणहरुले पानीमा बाँच्ने जलचरहरु सजिलै बाँच्ने गर्छन ।

पानीको महत्वका कारण मध्येपूर्वी देसहरुमा यूद्धकै कारण पानी अभाव भईरह्यो । विश्वको बढ्दो जनसंख्याका कारण पानीको अत्यधिक समस्या हुनेकुरा विशेषज्ञहरुले भविष्यवाणी गरेका छन । विश्व जल विकासको प्रतिवेदन अनुसार अर्को २०-३० वर्षमा पानीको मात्र ३०% ले घट्ने हुँदा विश्वको ४०% जनतालाई स्वच्छ पानी अपर्याप्त हुने अनुमान गरेको छ । केहि विशेषज्ञले भविष्यवाणी गरेका छनकि “स्वच्छ पानी भएका देसहरु संभवत विश्वका धनी देसहरुमा गणना हुनेछन” ।

३. पानीको काममा आफै पानी जस्तै

पानीको रङ्ग हुँदैन, रातोमा मिसाय रातै हुन्छ । निलोमा मिसाय निलै हुन्छ । अरुसंग मिलेपछि पानीको आफ्नो नाम र अस्तीत्व हराउँछ । जस्तै: चियामा मिलेपछि चिया भन्छन पानी भन्दैन । दुधमा मिलाए दुधनै भनिन्छ पानी भन्दैन । म आफुपनि एकप्रकारको पानीजस्तै भईसकें । स्वास्थ्य क्षेत्रमा कामगर्दा डाक्टर बढी वा औषधी बढी भन्थे । खानेपानी क्षेत्रमा कामगर्दा पानी बढी भन्थ्यो । आफु सकारात्मक सोचको मान्छे भएको हुँदा सकारात्मक कामका लागि जसले पनि प्रयोग गर्नसक्ने भएकोछु । रेडक्रस, लायन्स क्लबमा कामगर्दा समासेवी बढी भन्थे । करिव ४५ वर्ष खानेपानीकै काममा दौडधुप गरियो । तैपनि कहिल्यै भनेजस्तो टुंगोमा पुऱ्याउन भने सकियन । मेरो स्वभाव र क्षमताले यो राजनितिले गाँजेको मुलुकमा कामगर्न नदिए पनि राजनितिक प्राणी हुनचने सकिन । यसैले आजसम्म कुनैदलको सदस्यता लिएको छैन । तर, सामाजिक तथा विकासका कामको लागिभने जुनसुकै दल वा संस्थाले भनेपनि सहयोग गर्ने गरेकोछु । यसैको कारण म आफु पनि पानी जस्तै हुनपुगेको छु ।

सामाजिक कामगर्न राजनितिका भोला बोक्नेहरुले आफ्नो मान्छेले गरेको काम बाहेक जस्तोसुकै फलदायी काम भएपनि अगाडी बढ्न नदिने रहेछ । योकुरा पनि खानेपानीको कामवाट अनुभव गरियो । गोरखाबजारमा खानेपानीको संरचना नभएको हुँदा उपभोक्ताको नाताले २०५८ साल देखि मैले प्रयाश शुरुगर्न थालें । शुरुगर्न थालेदेखिनै पोखरिथोकका वासिन्दाले विरोधका स्वरहरु निकाल्न शुरुगरेका थिए । यसैले स्थानीय पानीका श्रोतहरु नापगर्ने शिलसिलामा ईन्जीनीयर टोलीलाई तिनधारेको पानी नाप्नसक्क दिएका थिएनन् ।

यसरि शुरुभएको गोरखाबजारको खानेपानी आयोजनाको श्रोत खोज्ने क्रममा वरपरका डांडाहरु सबै खोजियो । अन्तमा बुंकोट स्थित छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी ल्याईने भएपछि सानासहरी खानेपानी आयोजनावाट टेण्डर आव्हान गर्नेकाम भयो । सोहि अनुरूप ११ वटा टेण्डर परेकोमा सबैभन्दा कम दररेट ८% प्रतिसत घटीमा सिंसिईसिसि चाईना र ग्लोबल कंस्ट्रक्सनको ज्वाईण्टभेन्चर कंपनीको थियो । उनिहरुको संभौता अनुसार आयोजनाको कामचाहीं ग्लोबल कंस्ट्रक्सनले गर्ने थियो । चाईना कंपनीले कमिसन खाएर टेण्डरमा योग्यता पुऱ्याउने काममात्र गरेका थिए । २०६२ साल पौष महिना देखि काम शुरुभयो । तिनमाने, अघेरि, भालुढुङ्गा, लक्ष्मीबजार र कट्टेलाडांडाका लुदीखोला वरपर खेतहुनेहरु विरोधमा उत्रिए । यतिवेला श्रोत मिलाई दिनेकाम गर्ने चेत बहादुर राना र मित बहादुर राना ज्यूहरुले विरोधमा आउनेहरुलाई आफ्नो पनि लुदीखोलामा खेत भएको तर यस खानेपानी आयोजनाले हाम्रो खेतलाई असर नपर्ने भनेर डटेर छलफलमा भागलिनु भएको थियो । पटकपटक ४०-५० जनाको समुहमा विरोध गर्न आएपछि मिति २०६३०११२४ मा तत्कालीन कर्मचारी मिलन केन्द्रको हलमा तत्कालीन प्रजिअ तारानाथ गौतम र डिई रामचन्द्र देवकोटा सहित हामि समितिका केहि व्यक्ति उपस्थित भएर विरोधमा आउनेहरु संग दिनभर बसेर संभौता गरिएको थियो । यस्तैगरि फेरि मकैपुरका वासिन्दाहरु हाम्रो सामुदायीक बनवाट विद्युत लाईन लैजान पाउँदैन भनेर विरोध गर्नथाले । हामि समितिका केहि व्यक्तिहरु मकैपुर गई संभाई बुभाई गर्दापनि कुरा मिलेन । र पुनः मिति २०६३०८२६ का दिन तत्कालीन प्रजिअ कैलाश र डिई केशव शाक्यज्यू सहितको हामि समितिका व्यक्तिहरु मकैपुरका जनता संग समितिकै कार्यालयमा संयुक्त बैठक बसियो । छलफलमा कुरा नमिले पछि मकैपुरका जनताले प्रजिअ समेतको बैठकलाई कोठाको ढकेका थुनेर ताला लगाउने प्रयाश समेत गरेका थिए । अन्तमा मकैपुरको तल्लो गाउँमा विद्युत लाईन लागिदिने बचन दिएपछि सहमती भएको थियो ।

यसरि आयोजनाको कार्यक्षेत्र पुर्वमा खोलखोले, पश्चिममा नयाँबसपार्क देखि ठाडोबाटो हुँदै धारापानी सम्म, उत्तरमा सतिपिपल जानेबाटो काँडाघारी, महेन्द्रज्योती स्कुल हुँदै ढाडगाउँ र दक्षिणमा आयुर्वेद कम्पनीवाट रेडक्रस हुँदै जिल्ला प्रशासन क्षेत्रसम्म निर्धारण गरिएको थियो । यसवेलानै पोखरिथोक बजारका उपभोक्ताहरुलाई पटकपटक भेटि छलफल गरेका थियौं । यसरि पोखरिथोकका

उपभोक्ताहरूबाट नकारात्मक कुरा आउँदाआउँदै पनि एक सहयोग समिति गठन भएको थियो । जसको नाम सहितको पुरा विवरण तल दिईएको छ ।

नेपाल सरकारको खानेपानी आयोजना संग उपभोक्ता समितिको नाताले मिलेर कामगर्दाको केहि अनुभव बटुलेको छु । नेपाल सरकारको कुनैपनि आयोजना किन सफल हुन सक्तैन ? भन्ने प्रश्नमा मेरो अनुभवले यस्तो बताउँछ ।

क) पहिलो कुरा, नेपाल सरकारको राजनितिक नेतृत्वकर्ता भन्दा व्यूरोक्राटहरु तत्सम्बन्धि विज्ञ पनि चलाख पनि छन् । यसैले नियमकानून निर्माणमा सरकारलाई कानूनको यो दफाले दिदैन, यो कुराले हुन्छ र हुँदैन भनेर फनफनी घुमाई दिन्छन । किनभने सरकार चलाउने नेताहरु त्यस विषयको ज्ञाता हुँदैनन् । यसैले सरकारलाई धेरै कुराहरुमा व्यूरोक्राटलेनै गुमराहमा पारिदिन्छ ।

ख) स्थायी सरकार भनेको तिनै व्यूरोक्राट हुन् । उनिहरुले नियमकानून बनाउँदा आफुलाई सहज हुनेखालको बनाउँने गर्छन । आफुलाई दुःखकष्ट हुने, विवाद आउने, समस्या आउने, जनता संग ठोक्कीनु पर्ने खालको कठिन कामवाट उनिहरु पन्छिने खालको नियमकानून बनायका हुन्छन । धेरैजसो जोखिमयूक्त कामहरु उपभोक्ताको थाप्लोमा राखिदिने गरका छन् । उपभोक्ता संग नअधिकार हुन्छ, नविषयगत ज्ञानहुन्छ । यसै कारणले गर्दा धेरैजसो आयोजनाहरु सफल हुनसक्तैन ।

ग) तिनै स्थायीसरकार भनिने (व्यूरोक्राट) ले सरकारको बजेट चलाउछन । निर्माणको भुक्तानी पनि उनिहरुलेनै दिन्छन । सरकारको भत्ताखाएर निरिक्षणको नाममा निर्माण व्यवसायीलाईनै सजिलो हुनेकाम गर्छन । गुणस्तरको सामान परिक्षण गर्नेजस्ता काममात्र आफ्नो पाटोमा राखेका हुन्छन । उपभोक्ताहरु समस्यामा परेर गुनासो गर्न गए “त्यो त तपाईंहरुको जिम्माको काम होनि” भनेर पन्छाउँछन, टार्नेकाम गरेका हुन्छन ।

घ) उपभोक्ता समितिको समस्या भने यस्तो छ ।

- समितिमा बस्ने आफ्नै घरगाउँका भाईछोराहरु हुन्छन । यसैले पनि विस्वास गरेका हुँदैन । अर्को, समिति संग उपभोक्तालाई कारवाही गर्ने, दवाव दिने, अफ्टेरोमा पार्ने र वाध्य बनाउने खालको कुनै हथकण्डा हुँदैन ।
- समिति भनेको स्वयम सेवकको रुपमा कामगर्ने हुन् । समितिमा बस्ने सबैको आ-आफ्नो पेशाहरु हुन्छन । पद लिनेवेलाका अग्रसर हुन्छन । जब कामपछि एकएक वाहाना बनाई पन्छिने गर्छन । समिति जोसुकै भएपनि आयोजनाको काममा धेरै समय दिनपनि सक्तैनन् । जबकि, दिनहुँ कामको पछि नलाग्ने होभने निर्माण व्यवसायीले पनि आफ्नो फाईदाका लागि हुनेसम्म लुकाउन थाल्छन ।
- उपभोक्ता समितिको मर्म, आयोजनालाई भन्नगयो “बजेट छैन, अधिकार छैन” जस्ताकुराले पन्छाई दिन्छ । नेताहरुलाई भन्यो “ल म भनिदिन्छु” भन्ने, तर गर्ने कहिल्यै होईन ।
- घरगाउँका उपभोक्ताहरु आनीवानी थाहा भएको चिनजानको समितिका पदाधिकारी भएको हुँदा विस्वास नगरि दिंदा कामगर्न गाहारो हुने ।
- खानेपानी उपभोक्ताहरु कमैले कुरा बुझेका हुन्छन । नबुझेर भन्नुपछि आयोजना निर्माण कसले गर्ने होभन्ने कुरानै थाहा पायका हुँदैनन् । यसपछि ठेकेदारनै उपभोक्ता समिति होभन्ने ठानेर दोषदिन थाल्छन । अन्ततः समितिका सबैजना उपभोक्तानै हुनभन्ने कुरा बुझ्दैनन् ।
- अर्को समस्या भनेको उपभोक्ता समितिमा आउने उपभोक्ताहरु सबै ईमान्दार, नैतिकवान हुँदैनन् । मुख्यतया पदाधिकारीहरु यस्तो ईमान्दार नहुँदा उपभोक्ता समितिलाई कामगर्न कठिन हुनेगरेको देखिन्छ ।
- आयोजना, स्थानीय निकाय, सरकारी कर्मचारी र उपभोक्ताहरु समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरुलाई तलबी कर्मचारी जस्तो ठान्छन । तर, उनिहरु कुनै सुविधा नलिने स्वयमसेवक हुन । जस र सम्मान दिनुको बदला अपजस र गालीमात्र दिने गर्छन । उनिहरुले जानीजानी पानी नदिने गरेका हुँदैनन् । विविध कारणले वाध्यताले पानी दिन नसकेका हुन्छन ।
- वास्तवमा समितिले नितिनियम निर्माण गर्ने हो । खानेपानी सन्चालन तथा मर्मतसंभार कर्मचारीहरुले गर्नुपछि । कुनदिन पानी आउँछ वा यो कारणले यतिदिन पानी आउँदैन भनेर पनि सुःसुचित गर्नुपछि । यसो नहुँदा उपभोक्ताहरु रिसाउन थाल्छन । तर, कर्मचारीहरुनै ईमान्दार छैनन् ।

आजभन्दा ४५ वर्ष अगाडी देखि पहिलो प्राथमिकतामा आफ्नो घरको लागि पानीको व्यवस्था गर्नतिर लागेको थिएँ। यति धेरै महत्वको पानीलाई उपभोक्ताहरूले ज्यादै गौरुपमा लिएको देखेर म आफुलाई आश्चर्य लागेको छ। खानेपानीको कार्यक्रममा किन यतिधेरै समस्या नित्याउन खोज्छ उपभोक्ताहरू भन्नेकुरा अबै बुझ्नसकेको छैन। मैले विसं २०५८ सालमा खानेपानी संस्थाको नेतृत्व लिई काम शुरुगर्दा सुनेको भनेका कुराहरू यस्ता छन्।

क) एकजना विद्वान मित्रले केहि व्यक्तिहरूका अगाडी भने: “गोरखाबजारमा पनि खानेपानी आउँछ ? पानी आएछ भने म आफ्नो कान काटेर पातमा राखिदिन्छु”। अन्ततः पानी आएपछि निच्चपरि दाह्र देख्दाउनु बाहेक केहि बोल्न सकेन।

ख) अर्को एकजना पढेलेखेका उपभोक्ता मित्रले भने: “गोरखामा पानी कुनै हालतमा आउँदैन, आएछ भनेपनि आकाशवाट आउँछ”। तर पानी आएसके पछि केहि बोल्न सकेका छैनन्।

ग) एकजना पढेलेखेका पुर्व हाकीम भैटोपलेका मित्रले मसंगनै भनेको: “पानीलाई पनि कोहि पैसा तिर्छ ? यो त सित्तैमा वितरण गर्नुपर्छ”।

घ) अर्को एकजना सकृय कार्यकर्ता मित्रले भने: “हाम्रो लागि खानेपानी आयोजना असंभव छ। गोरखालीको लागि “सानासहरी खानेपानी आयोजना बोकाको मुखमा कुविण्डो हो” भनेर उखाल हाले।

ङ) अर्को एकजना वरिष्ठ अग्रजले भनेका थिए: “गोरखामा खानेपानी ल्याउने तागत छभने नारदपोखरीको पानी ल्याउन सक्नु पर्छ। यहाँ अनेकौं धाक लगायर काम छैन”।

च) कुनै क्षेत्रका उपभोक्ताहरूले भनेका थिए: “हाम्रो टोलमा सानासहरीको खोनेपानी पाईपलाईन कुनै हालतमा विछ्याउन दिदैनौं”। यहि कारणले वितरण पाईपलाईन घुमाएर समस्या समाधानका लागि बढिखर्च गर्नुपरेको थियो। अहिले सम्मपनि वितरित पाईपलाईनमा क्याप लगाई राखेको छ।

छ) एकजना उपभोक्ताले ट्रान्समिसन पाईपलाईनको वासआउट भल्भवाट पानी लिएर खेतको रोपाई गरेको पनि भेटियो। अब यस्तो काम गरेमा सख्त कारवाही गरिने जानाकारी गराउँदै समस्या समाधान गरिएको थियो।

ज) केहि उपभोक्ताहरूले आफ्नो घरको मिटर भन्दा अगाडीवाट पानी लिने गरेको पनि भेटियो। यसलाई तुरुन्त बन्दागरि अब आयन्दा यसो गरेमा कडा कारवाहीको चेतावनी दिई छाडीयो। यसैगरि वितरित पानीको अपचलन गरेका पनि भेटिएका थिए।

झ) खानेपानीकै उपभोक्ता एकजनाले आफ्नो घरको मिटरबक्सलाई फलामको बक्स बनाई साँचो लगाई राखेको देखियो। मिटर रिडगर्न समेत नदिई, “मैले पैसा तिरेको मेरो घरको मिटर तिमिलाई के खाँचो” भनेर मिटर रिडिङ गर्न नदिदा जरिवाना समेत तिर्न लगाई कारवाहीमा परेका थिए।

ञ) एकजना सरकारी अधिकृतको बनाई थियो “खोलाको पानीमा खेतवारीको पेष्टीसाईड, यूरिया जस्ता विषालु रसायन पदार्थ मिसियको हुन्छन्। त्यसैले यो पानी पिउन योग्य हुँदैन”। तर उनलाई के थाहा, कसरि पानीलाई पिउन योग्य बनाईन्छ भनेर।

४. गोरखाबजारको परंपरागत खानेपानीको अवस्था:

२०६०-६२ सालसम्म गोरखाबजारका उपभोक्ताहरू प्राकृतिक श्रोतका ढुंगेधाराका पानीमा निर्भर थियो। मानव स्वास्थ्यको लागि ढुंगेधाराको पानी सुरक्षित थिएन। यसको मतलब पानीको श्रोतमा पशुपक्षी, किरा र जंगली जनावरहरू सहजै प्रवेश पाउँथे। जिनतिन वर्षाको भलपानी सम्म रोक्ने गरेका थिए। तैपनि श्रोतभन्दा माथिका खेतवारीवाट चुहावट पानी श्रोतमा मिसिने संभावना धेरै देखिन्थ्यो। यि सबै कारणले पुर्वजहरू खानेपानीवाट कति सुरक्षित थिए भनेर आँकलन गर्न सकिन्छ। सरकारी कर्मचारीहरू थोरै, यातायात, विजुली र होटेलहरूको सुविधा नहुँदा पर्यटकहरू पनि धेरै नआउने र स्थानिय जनसंख्या पनि थोरैहुनुको कारण स्थानीय श्रोतको पानीले प्रशस्तै पुग्ने गर्दथे। तर, सुरक्षित पानीको वारेमा भने सबै अनभिज्ञ थिए।

पानी खानको लागि मात्रनभै सरसफाई र कृषी उत्पादनमा समेत प्रयोग हुनेकुरा सर्वविदितनै छ। गोरखाबजारमा वि.सं. २०२० सालसम्म सरसफाईको वारेमा असहज थियो। घरघरमा चर्पीको व्यवस्था थिएन। ढाडगाउँ र मेक्चनवासीहरूले पालेका सुंगुरबुंगुरहरू पनि छाडा हुनेगर्थे। यसभन्दा अगाडीका मान्छेहरू धाराको वरपर वा तलतिरको खोलाखोल्सीमा वा खेतवारीको कुनाकाप्यामा आसोच

गर्नेगर्थे । कुकुर, सुंगुरबुंगुर आदीले यो मानिसहरुले गरेको आसोच खान्थे, नभए माटोमा विलय हुनेगर्थे । यसरी गोरखाबजारको स्थानियवासीले गर्ने सरसफाई घरभित्र र आँगन सम्ममात्र हुन्थे ।

यस्तैगरि नुहाईधुवाई, कपडा धुने आदी कामको लागि ढुगेधारामा जान्थे । यतिवेला सावुनको प्रयोग कमैहुन्थ्यो । प्रायजशो सुतिको कपडा हुनेभएकोले कुँडीयाको खरानी पानीमा कपडा पकायर मुंग्रोले ठटाउँदै धुनेगर्थे । वर्षायाममा सबै पानीका श्रोतहरु ठुलाठुला हुन्थे । ढुगेधारामा पानी नअटायर यत्रतत्रवाट बग्ने, जताततै मुलफुट्ने गर्दथे । यतिवेला खेतवारीको कामको चपेट हुनेहुँदा ढुगेधारामा दिनभर सुनसान हुन्थे । खेतवारीमा काममा जाँदाखेरी प्राकृतिक श्रोतको मुलका पानी पिउने गर्थे । यसरी गोरखाबजारका पुर्वजहरुको जिवन वित्नेगर्थे । यसर्थ पुर्वजहरुको आयू ४० नाघेपछि बुढोभयो, चालिसे लाग्यो, आँखा कमजोर भयो भन्नेगर्थे । यदाकदा मानिसहरु ६० वर्षभन्दा बढि बाँच्नेगर्थे ।

विसं २०२० साल पछिमात्र घरघरको भित्रिवारीमा खाल्टे चर्पी बनाउने चलन आएको थियो । यो खाल्टेचर्पीमा पनि कुखुरा, वाखा, चरचुरंगी आदीले छिन्नभिन्न गरि नजिक जानै नसक्ने बनाई दिन्थे । घरको करेसातिर आसोचले हिड्न सम्म नहुनेगरि फोगर हुनेगर्थे । गोरखा सदरमुकामको हालत खानेपानी र सरसफाईमा यस्तो थियो । वि.सं. २०६० सालसम्म गोरखा सदरमुकाममा खानेपानीको कुनै संरचना निर्माण भएको थिएन । यसभन्दा अगाडी अग्रज समाजसेवीहरुले बाह्रपाक स्थित राङ्गरुङ्ग खोलाको पानी ल्याउनु पर्छ भन्नेगर्थे । तर, स्थानिय श्रोतलाई व्यवस्थित गर्नेकुरामा कसैको ध्यान थिएन ।

५. व्यक्तिगत खानेपानी व्यवस्थाका अनुभवः

म आफु पनि त्यस्तै असुरक्षित पानीको वातावरणमा हुर्केको व्यक्ति हो । मैलेपनि पानीको महत्वका वारेमा बुझेको थिईन । वि.सं. २०२५ सालमा काठमाण्डौं, महाराजगंजको स्वास्थ्य सहायक कार्यकर्ताको दुईवर्षे तालिममा वातावरण र पानीको विषयमा जानाकारी प्राप्त गरेको थिएँ । तर, त्यसवेला जागीरेको समय र परिवेसले गर्दा जानेबुझेको भएतापनि सदुपयोग गर्नसक्ने अवस्था भने थिएन । यहि क्रममा वि.सं. २०३६ सालमा गोरखा अस्पतालको निमित्त प्रमुख हुँदाको बखत अस्पतालमा पानीको अभावले जटिल समस्या आएपछि पानीको महत्वका विषयमा अझै टडकारा बुझियो । त्यसैवेला देखि क्रमीक रुपमा पानीको समस्या संग जुध्दैआउँदा अहिले सम्म पनि पानीकै समस्या संग जुधिरहनु परेको छ ।

त्यसवेला गोरखा अस्पतालको लागि पानी तल्लो पाटीचौर निवासी स्व.लोक बहादुर श्रेष्ठको बोसीपानी स्थित जमीनवाट ल्याईएको थियो । तर, स्व.लोक बहादुर श्रेष्ठले पानीको मुहानमा अवरोध गरिरहेका कारण पटकपटक जिल्ला प्रशासनको सहयोगमा आयन्दा पानीमा अवरोध नगर्ने कागजमा सहिछाप गर्दै आउने गरेका थिए । सबैलाई स्मरण रहोस्, पानीको श्रोत कसैको निजि सम्पत्ती हुँदैन । जुनसुकै पानीको श्रोत पनि नेपाल सरकारको अधीनमा रहेको हुन्छ । अस्पताल जस्तो विरामीको सेवाका लागि प्रयोग हुने पानीमा अवरोध नगर्ने भनि पटकपटक कागज गरिएको भएतापनि आवरोध गर्नभने छाडेका थिएनन् । यहिवेला पनि मलाई पानीको महत्व अरुबढि थाहा भयो । अझै पनि सो पानीको मुल निज लोक बहादुरको काईलो छोरा श्याम बहादुर श्रेष्ठले पाईपवाट करिव २०-३० घरलाई पानी विक्रि गरिरहेका छन ।

यसपछि वि.सं. २०४२ सालमा सरकारी नोकरीवाट निवृत्त भएपछि औषधी व्यवसायमा ध्यानदिन शुरुगरियो । यसैवेला साथि विष्णु अर्यालले बाहुनपानीको श्रोतवाट उहाँको मुडुले चौतारा स्थित घरमा बस्दा प्रयोग गरिरहनु भएको थियो । मैले पनि घरमा पानीको सुविधा लिने ईच्छाले साथि विष्णु अर्याल संग पानी मागें । विहान वेलुकी मात्र पानी दिने साथिको बचनले करिव २-३ क्वार्डल पोलीथिन पाईप किनेर बाँसको पोलटाड्दै पाटीचौर स्थित मेरो घरमा पानीको सुविधा लिएको थिएँ । तर, यो पानी सुखा मौसममा नपुग्ने, पाईपहरुमा पनि समस्या आउने भएपछि यसको बदलामा ढाडगाउँ स्थित सापौदीको पानी ल्याउने गरियो । यो श्रोतको पानीपनि वर्षामा मात्र हुनेभएकोले लामो समय टिक्न सकेन ।

गाउँका दिदिबहिनी र घरको परिवारले पानी बोकेर दुःख पाएको देख्दा पानीको सुविधा लिनेकुरा सँधैने मनमा आईरहने गर्दथ्यो । यसपछि पाटीचौर जुम्रेपानी (तुरतुरे धारा) नजिकै दाजु राधेश्याम मास्केको घर पछाडी कहिल्यै नसुक्ने पानीको श्रोत देखेको थिएँ । दाजुको घर र आफ्नो घरमा पानी ल्याउनको लागि उहाँको घर पछाडीको श्रोतमा ईन्टेक बनाई दाजुको घरमा पम्पवाट धारा जडान गरियो । र आफ्नो घरमा पोलीथिन पाईपवाट पानी ल्याउने गरिएको थियो । तर, घरसम्म पाईप ल्याउन बाटोमा विविध समस्याहरु आउन थालेपछि यसवाट पनि लामो समय पानी प्रयोग गर्न सकियन । दाजुको घर पछाडी मैले बनायको ईन्टेक च्याम्बर अझैपनि यथावत छदैछ ।

यसै अवधिमा विसं २०५६/५७ मा उदयपुर जिल्लाको खानेपानी सेवा पुऱ्याउन ओक्पाम, बेलायतको सहयोगमा साथि शिव प्रसाद अर्याल प्रोजेक्ट कोओर्डिनेटरमा कामगर्नु भएको थियो । करिव २०० वटा ईनार खनाउने काममा पुरानो विशेषज्ञको रुपमा पाको उमेरका भक्तपुर ठिमि निवासी रत्न बहादुर महर्जनले सहयोग गरेका थिए । उनि एकफिट गहिरोको माटो मुट्टीमा लिएर त्यस ठाउँको ईनारमा पानी आउँछकि आउँदैन भन्न सक्थे । विसं. २०५७ सालतिर गोरखामा पानीको हाहाकार भएपछि साथि शिव अर्यालजिले तिनै रत्न बहादुर महर्जनलाई गोरखा पाटीचौरको आफ्नैघरको पछाडीको जगामा ईनार खनाउँदा पानी आउँछकि आउँदैन भनेर जाँच गराउन ल्याउनु भएको थियो । उनिले पानी आउँछ भनेपछि ईनार खनाउँनु भयो । करिव ३० फिट गहिराईमा पानी निश्केर हालसम्म सो ईनारवाट पानी प्रयोग गरिरहेको छन । मैले पनि उक्त शिव अर्यालजिको ईनारवाट केहिदिन पानी प्रयोग गरेको थिएँ । यसरि गोरखामा पनि ईनारमा पानी आउँछ भन्ने बजारहल्ला भएपछि तिनै रत्न बहादुर महर्जनलाई देखाई गोरखाबजारको वरपर पानीको ईनार खनाउने कामले व्यापकता लिएको थियो ।

यसपछि, मेरो व्यवसाय र बसाई बसपार्कमा सऱ्यो । यहाँ पनि पानीको समस्या उस्तैने थियो । यसवेला पाटीचौर स्थित पहिले राबाबैक बसेको घर पछाडी स्व.नर नारायण जोशीको खेतमा शक्ति विद्यालयमा लगेको पानीको श्रोत बन्द भएको थियो । यहि पानीको श्रोत मागेर पोलीथिन पाईपवाट बसपार्कको घरमा ल्याउन गरियो । तर यहाँको श्रोतमा गंगटाले खोल्ने, पाईपमा समस्या आउने गरेको हुँदा सहजसंग पानी आउन सकेन । र अर्को थप समस्या बैकको सेप्टिक ट्यांकीवाट चुहावट भई पानी दुषीत हुनथाले पछि यसलाई पनि प्रयोगमा ल्याउन छाडेको थियो ।

पानीको सुविधा लिने चाहानाले मन अभै मानेको थिएन । बसपार्कको घर पछाडी सिलखान (व्यारेक) नजिक स्व.पुर्ण बहादुर श्रेष्ठले ईनार खनेका थिए । यो ईनार खन्दा ठुलो खाल्टो भएपछि दुईवटा ईनार हुनेगरि सिमेण्टको रिंगराखियको थियो । यहि दुईवटा ईनार मध्ये एउटा ईनार स्व.पुर्ण बाहादुर श्रेष्ठ संग ईनारको एकपैसा क्षेत्रफलको जगा पासगर्ने सर्तमा रु. ३० हजार रकम तिरि ईनार किनेर पम्पको सहारामा पानीको व्यवस्था गरियो । तर, दुईवटा ईनारको पानीको श्रोत एउटै भएकोले दुईतिर पानीतान्दा नपुग्ने हुनथाल्यो । र ईनारमा माटो भरिएर पानी तान्न नमिल्ले भयो । यसपछि स्व.पुर्ण बाहादुरले कुरा फेरेर आलटाल गर्दै ईनारको जगा पासपनि गरिदिएन । अनि यो पानीको श्रोतवाट पनि पानी आउन बन्द भयो । पानीको धोको अभै मेटिएको थिएन । घरको छतमा जस्ताको छांनाहाली वर्षाको पानी जम्मागर्न थालियो । पानी सँधै नपर्ने हुँदा पानीको समस्या उस्तैने रहिरह्यो ।

६. ग्रामीण खानेपानी आयोजना सन्चालनको अनुभवः

वि.सं. २०४८ साल देखि ललितपुर स्थित समाजसेवी समुहको सदस्य भएको थिएँ । यहि सदस्यको नाताले २०५५/५६ सालतिर गोरखामा ग्रामीण खानेपानी आयोजनाको कार्यक्रम शुरुगरिएको थियो । यसमा मपनि सफ्टवयर सुपरभाईजरभै काम गरेको थिएँ । यसवेला ग्रामीण खानेपानी संचालन भएका गाउँहरु १) लप्सीचउर, मिरकोट २) शिध्दवागेस्वरी, लक्ष्मीबजार ३) चिसापानी गाईखुर, नारेस्वर ४) कर्णखोला, सतिपिपल ५) राम्चे, नांगेपानी ६) छविसे फाँट, बुंकोट ७) सत्यदेवी, सिखरडांडा ८) धर्मावती, चोरकाटे ९) गोप्लीङ्ग फाँट, देउराली १०) कलथुम्का, ताप्ले ११) ठुलो रिप, गोनपा ४ गरि जम्मा ११ वटा गाउँहरु थियो । यतिवेला माओवादी द्वन्द चर्कीरहेकै बेला भएकोले यो ग्रामीण खानेपानी सन्चालन गर्नपनि कठिन भएको थियो ।

७. शुध्द खानेपानी वितरणको धोकोः-

गाउँको भेलामा स्वस्थ र निरोगीको लागि शुध्दपानी प्रयोग गर्नुपर्छ भनि उत्प्रेरणा जगाउँदै आफु भाषण दिदै हिड्ने, आफुचाही घरमा आई बोसीपानीको अशुध्द पानी गाग्रीमा बोकेर खानेकुरा सम्भेरेर मनमनै लाजहुन थाल्यो । यहि लाजले गर्दा मिति २०५६/०९/१० मा पाटीचौरका भाई स्व.गोविन्द बहादुर श्रेष्ठलाई भनि शक्ति हाईस्कूलको प्रांगणमा बोसीपानी धाराको वारेमा छलफल गर्न भेला बोलाईएको थियो । यस भेलाले मेरै अध्यक्षतामा निम्न एक खानेपानी व्यवस्थापन तदर्थ समिति गठन गर्नुभयो । अनि बोसीपानी खानेपानी व्यवस्थापनका लागि योजना र लगानीका लागि चिन्ता शुरुभएको थियो ।

बोसी खानेपानी व्यवस्थापन तदर्थ समितिको नामावलीः

१) श्री बन्नी बहादुर मास्के, अध्यक्ष	२) स्व. श्री रत्न बहादुर श्रेष्ठ, उपाध्यक्ष
३) श्री अजित श्रेष्ठ, सचिव	४) श्री सोम बहादुर श्रेष्ठ, कोषाध्यक्ष
५) श्री धिरज बहादुर मास्के, सदस्य	६) श्रीमती राधा अर्याल, सदस्य
७) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ, सदस्य	८) श्रीमती कल्पना श्रेष्ठ, सदस्य

९) स्व. श्री दिलिप अर्याल, सदस्य

खानेपानी जस्तो अति संवेदनशील कामको अध्यक्ष त भईयो । तर अब कसरि श्रोत र साधन जुटाउने भन्ने कुराले दिनरात चिन्ता शुरुहुन थाल्यो । सकारात्मक धारणा राख्ने सहयोगी, विचारका धनी, खानेपानीका ग्रामीण खानेपानी आयोजना (फनबोर्ड) का विज्ञ मित्र भूमी देबकोटालाई पटकपटक उपभोक्ता भेलामा नित्याईएको थियो । उहाँ मार्फत सदरमुकामको योजनामा भएपनि ग्रामीण खानेपानीको पहुँच पुऱ्याउन सकिन्छकि भनेर प्रयाश गरिएको थियो । समितिकै पहलमा स्थानीय यूवाहरुको सहयोग लिई बोसीपानी धाराको पानीखाने क्षेत्रको घरधुरी सर्भेक्षण पनि गराईएको थियो ।

यहि चिन्ताले पोल्न थालेपछि एकलै गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयमा गएर बोसीपानी धाराको लागत ईष्टीमेट गरिदिन अनुरोध गर्न निवेदन दिनपुगे । यसवेलाका डि.ई.लिला प्रसाद ढकाल ज्यू हुनुहुन्थ्यो । उहाँलाई निवेदन दिएपछि, उहाँले २५०००। खर्चलाग्ने कुरा बताउनु भएको थियो । यसलाई मैले हुन्छ भनेर फर्केको थिएँ । केहि दिनमा ईष्टीमेट भयो सक्योकि भनि सोध्न पुगेको थिएँ । ईष्टीमेट भइसकेको रहेछ, यसको लागत रु. ३२,००,०००। लाग्ने देखियो । यसपछि उपभोक्ताहरुको भेलाहरु बोलाई छलफल गरिएको थियो ।

८. सानासहरी खानेपानीमा आवेदन:-

यसैवेला डिई लिला प्रसाद ढकाल ज्यूले यो योजना पुरागर्न १५-१६ वर्ष लाग्छ । त्यसैले सानासहरी खापा आयोजनामा निवेदन दिनुहोस भनेर सुभाउनु भयो । मैले डिभिजन प्रमुख ज्यूलाई कृपया फारम भिकाई दिनुहोस भनेर अनुरोध गरेको थिएँ । केहि दिनपछि फारम आईपुगेको खबर पाएर भाई मेघ बहादुर मास्के र म उहाँ डिईसाहेबको क्वाटरमा गई उहाँसंगै बसेर फारम भरि उहाँकै मार्फत सानासहरी खानेपानी आयोजनामा पठायका थियौँ । यस फारममा एक सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता तदर्थ समिति भनेर निम्न पाँचजनाको समिति उल्लेख गरिएको थियो ।

१) श्री बद्री बहादुर मास्के, संयोजक	२) श्री मेघ बहादुर मास्के, सदस्य
३) स्व.श्री हरिराम शर्मा, सदस्य	४) श्री धिरज बहादुर मास्के, सदस्य
५) स्व.श्री चन्द्रराज पाण्डे, सदस्य	

यसपछि उपभोक्ताको तर्फबाट जम्मा गर्नुपर्ने रकमको लागि पटकपटक भेलाहरु बोलाईएको थियो । यसै भेलाले विभिन्न उपसमितिको प्रतिनिधित्व हुनेगरि निम्न व्यक्तिहरु रहेको एक सानासहरी खानेपानी मुलसमिति गठन गरिएको थियो ।

१) श्री बद्री बहादुर मास्के,	अध्यक्ष, बोसी खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
२) स्व. श्री हरिराम शर्मा.....	उपाध्यक्ष, धारापानी खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
३) स्व. श्री बाबुकाजी श्रेष्ठ.....	सचिव, धारापानी खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
४) श्री मेघ बहादुर मास्के.....	कोषाध्यक्ष, धोवीधारा खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
५) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ.....	सदस्य, बोसीपानी खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
६) स्व. श्री मोदनाथ शर्मा.....	सदस्य, हरमटारी बराहा खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
७) स्व.श्री चन्द्रराज पाण्डे.....	सदस्य, हरमटारी बराहा खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
८) श्रीमती बसुन्धरा जोशी	सदस्य, धोवीधारा खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट
९) श्रीमती कल्पना श्रेष्ठ.....	सदस्य, बोसीपानी खानेपानी उपसमितिको तर्फबाट

उक्त समितिको कार्यकाल पुराभए पछि २०६५ सालको अधिवेशनमा फेरिपनि पुरानै समितिलाई जिम्मेवारी दिई निर्वाचित गरियो । तर, यतिवेला स्व.हरिराम शर्मा स्वर्गारोहण हुनुभएकोले पुरानो कोषाध्यक्ष श्री मेघ बहादुर मास्केलाई उपाध्यक्ष पद दिई सो कोषाध्यक्षको पद श्री रामशरण आचार्यलाई दिईएको थियो । २०६६ सालमा सचिव श्री बाबुकाजी श्रेष्ठको पनि निधन भएकोले खाली भएको सचिव पदमा श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठलाई मनोनयन गरियमो थियो । र सो खाली सदस्य पदमा श्री पवन रमण खनाललाई मनोनयन गरियको थियो ।

सानासहरी खानेपानी आयोजनामा पेस गरियको निवेदनमा उल्लेख भएअनुसार गोरखाबजारको सबै पुर्वाधारहरु त पुगेकै थियो । तर, पानीको श्रोत भने पुग्छकि पुग्दैन भन्ने हामिलाई आशंकानै थियो । यसै अनुरूप आयोजना कार्यालयको निर्देशन अनुसार खानेपानी डिभिजन कार्यालय, गोरखावाट मिति २०५९।०।२५ गते स्थानिय श्रोतहरुको पानी नाप्ने काम भयो । यतिवेला सम्ममा गोरखाबजारमा

खानेपानी आयोजना सन्चालन हुने हल्लाखल्ला भैसकेको थियो । यतिवेला पोखरिथोक तिनधारेको पानी लैजान्छ भनि विरोध शुरुभई रहेको थियो । निम्न सबै श्रोतहरूको पानी नाप्ने काम भयो, तर तिनधारेको पानी विरोधका कारण कर्मचारीहरू डरायर नाप्न सकियन । सोहि अनुसारको पानीको नाप यस्तो थियो ।

१) खेलकुद मैदान	१.७/लिप्रसे	२) चाईनिज धारा	०.१/लिप्रसे
३) खोलखोले माथिल्लो	१.००/लिप्रसे	४) तारेभिर खत्रीगाउँ	०.२५/लिप्रसे
५) खोलखोले तल्लो	०.२/लिप्रसे	६) बराहा धारा	०.२५/लिप्रसे
७) सुनधारा, बोसीपानी	१.००/लिप्रसे	८) छहरे धारा	०.४/लिप्रसे
९) पदेली धारा	०.३/लिप्रसे	१०) धारापानी धारा	०.२/लिप्रसे
११) धावीधारा	०.६/लिप्रसे	१२) तिनधारे (विरोधका कारण नाप्न नसकेको)	

सानासहरी खानेपानी आयोजनाले उक्त स्थानिय श्रोतको पानीले नपुग्ने भनि पत्र पठाए पछि गोरखामा अन्य श्रोतहरू नभएकोले लुदीखोला र दरौंदीको पानीको श्रोत प्रस्ताव गरि पठाईएको थियो । सोहि अनुसार मिति २०५९।११।२९ मा तत्कालीन सानासहरी खानेपानी आयोजना प्रमुख ई.अर्जुन पौडेल प्रस्तावित लुदीखोलाको पानी हेर्न आउनु भयो । डि.ई. लिला ढकाल ज्यूलगायत हामि केहि व्यक्तिहरू लुदीखोलाको भालुढुंगामा पानीको श्रोत नापगर्न गएका थियौं । यतिवेला लुदीखोलाको पानी नापगर्दा ४४/लिप्रसे देखिए पछि आयोजना प्रमुख ई. अर्जुन पौडेल ज्यूले “यो पानीले गोरखाबजारलाई ५० वर्षको लागि पुग्छ” भन्नुभयो । हामि खुसिहुँदै घरफर्क्यौं । यसैको आधारमा लुदीखोलाको पानी ल्याउन सर्भेको काम शुरुभयो । अन्तमा एडिबिको नियम अनुसार धेरै लिफ्टको आयोजनामा लगानी गर्न नमिल्ने हुँदा आयोजनाले पुनः अर्को श्रोत खोज्न सुझाव दियो ।

९. खानेपानी श्रोतको खोजी:-

यसपछि पानीको श्रोत नहुनाको कारणले सानासहरी खानेपानी आयोजना लागु नहुने कुराले हामिलाई ज्यादै चिन्तित तुल्यायो । श्रोतको खोजिमा हामि मिति २०५९।११।०२ मा बालीमखोला, भ्याकुरे खोला, अँधेरीखोला तिनमानेको पानी हेर्न निम्न सातजना गएका थियौं ।

क) श्री बद्री बहादुर मास्के	ख) श्री धिरज बहादुर मास्के
ग) श्री रामबाबु श्रेष्ठ	घ) श्री भरत कुमार श्रेष्ठ
ङ) श्री भिमसेन बस्नेत	च) श्री रविन्द्र सापकोटा (तरुण क्लबको)
छ) सुश्री तारा केसी (नगर आयोजना कार्यालय)	

तर, त्यहाँ पनि सुखा मौसममा हामिलाई पुग्ने पानी भेटियन । यसरिनै बक्राङ्ग क्षेत्रको पानी श्रोत खोज्न मिति २०५९।११।०३ मा श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ र नगर आयोजना कार्यालयका सुश्री तारा केसी जानु भएको थियो । त्यहाँ पनि उपयुक्त पानीको श्रोत भेटियन भन्ने जानाकारी आयो । कर्हिँकतै पनि पानीको श्रोत भेटाउन नसके पछि छोप्राकको डांडामा पक्कैपनि पानीको श्रोत हुनुपर्छ भन्ने ठानेर मिति २०५९।१२।०३ मा फागुपुर्णमाको दिन म आफु काठमाण्डौवाट गाडी आफैले हाँकेर तिनघण्टामा गोरखाआई साथिहरूलाई बटुलेर श्री योड कुमार श्रेष्ठको गाडीमा हामि निम्न व्यक्तिहरू छोप्राकको पानी श्रोत हेर्न गएका थियौं । गोरखाबजार वरपर बासिन्दालाई पुग्ने पानीको श्रोत नभेट्टाय पछि यदि छोप्राकको धेरै उचाई भएको डांडामा पानीको श्रोत भेटियो भने दरौंदी खोला तारेर भएपनि पानी ल्याउने सोचमा हेर्न गएका थियौं ।

क) श्री बद्री बहादुर मास्के	ख) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ
ग) श्री पवन रमण खनाल	घ) श्री बासुदेव अर्याल
ङ) श्री भरत कुमार श्रेष्ठ	च) श्री योड कुमार श्रेष्ठ
छ) सुश्री तारा केसी (नगर आयोजनाको कर्मचारी)	ज) श्री सिपि पोखरेल (छोप्राक)
झ) श्री देवराज श्रेष्ठ (भुपु प्रपं गाँखु)	

छोप्राकवाट सोहि दिन फर्कने हिसाबले श्री योड कुमार श्रेष्ठको टाटा मोबाईल गाडी लिएर गएका थियौं । सोहि दिन फर्कने कार्यक्रम रहेता पनि खहरे खोलाको ठाडो उकालो, चैत्र महिनाको चर्को घामले गर्दा गर्मी र थकाईले आलसतालस हुँदै साँझपख उपल्लो गाँखुको वार्ड नं २ स्थित जगनसिं गुरुङ्गको घरमा पुग्यौं । उहाँको घरमा पानी खाएर आराम गरेपछि खहरेखोलाको शिर पाल्ने भिरतिर लाग्यौं

। बाटोमा भरत कुमार श्रेष्ठ र म आफु हिड्न नसकेर निककै आत्तियका थियौं । खहरे खोलाको शिर गाँबु गाविसको वार्ड नं १ पात्लेभिरको पानी छोप्राकको मैदान सहित विभिन्न गाउँमा लगिसकेको रहेछ । त्यसैले हामिलाई चाहिने पानी देखिएन । म र भरत कुमार श्रेष्ठ हिड्न सकेनौं । त्यतिबेलै हरिबतास सहित गड्याङ्गुडुङ्ग गरि पानी आपउन लागेकोले साथिहरु वासको व्यवस्था गर्नभनि हामिलाई छाडि अगाडी चोरकाटे टारतिर गईसकेका थिए । हामि दुईजना राति करिव ९.०० बजे चारपाउ टेक्दै सिपि पोखरेलको घरसम्म आईपुग्यौं । रातपरि सकेको हुँदा सिपि पोखरेल ज्यूले आफ्नो घरमा बस्न अनुरोध गरेका थिए । तर साथिहरु अगाडी गईसकेको हुँदा हामि पनि चोरकाटे सम्म पुग्नेपर्ने बाध्यता जनाउँदै सिपि पोखरेल संग एकजना बाटो देखाउने साथि र उज्यालोका लागि टर्चलाईट लिएर राति चोरकाटेतिर लाग्यौं । चोरकाटेटार पुग्दा नभन्दै साथिहरु हामिलाई समेत खाना बनायर पखिरहेका रहेछन ।

त्यस दिन पानीको श्रोत नपाउँदाको आत्माग्लानी र थकाईले हामि ज्यादै दुखित भएका थियौं । यहि दिनको राति योड कुमार श्रेष्ठ जीलाई चक्कर र वान्ता भई अर्को समस्या पनि भएको थियो । स्थानिय औषधी गरेपछि उहाँलाई ठिक भएर विहान सवेरै गोरखातिर लाग्यौं । स्मरण रहोस, यतिबेला जनयूधको कृयाकलाप सकियको थिएन । यसैकारणले हामि सबै डरका बाबजुद पनि त्यहाँ गएका थियौं ।

यसपछि मिति २०६०।०१।१७ (२०६९ सालको स्मारिकामा गल्लीले २० गते भएको) मा विहान आमडांडावाट भरेको खोल्सी बालीम खोलाको पानीले पुग्नेकुरा सुनेर हेर्नको लागि त्यस खोलाको शिरदेखि पुछार सम्म हेर्न हामि निम्न व्यक्तिहरु गएका थियौं । बाबुराम अर्याल जि आफ्नो काममा जान खोलखोले आईसक्नु भएको थियो । तर हामिले सहयोगका लागि फर्कायर लग्यौं । उहाँको घरमा चिया खाएपछि कट्टेलडांडाका साथिहरु समेत सम्मिलित भई हामि निम्न व्यक्तिहरु बालीम खोला हेर्नभरियो ।

क) श्री बद्री बहादुर मास्के	ख) श्री मेघ बहादुर मास्के
ग) श्री पवन रमण खनाल	घ) श्री वासुदेव अर्याल
ड) श्री बाबुराम अर्याल	च) श्री बलराम कट्टेल
छ) श्री प्रेमराज कट्टेल	ज) श्री श्यामबाबु कट्टेल
झ) श्री कपिल बाबु कट्टेल	ञ) श्री दिपक बाबु कट्टेल
ट) श्री काशीनाथ कट्टेल	

बालीम खोलाको शिरदेखि खोलाखोलै पानीको श्रोत हेर्दै भालुढुंगा नजिक पुगियो । खेतमा उभिएर पानीको श्रोतको वारेमा छलफल गरियको थियो । छलफलको निचोडमा बालीम खोलाको पानीले गोरखाबजारलाई पुग्ने संभावना देखियन । पानी पुग्ने भएता पनि खेतवालाहरुको विरोध आउन सक्ने देखियो । यसपछि कट्टेलडांडाका साथिहरुले छाङ्गखोलामा पानी धेरै छ, त्यहाँ हेर्न शल्लाह दिएका थिए । पानीको श्रोत खोज्न हतार भैसकेको थियो । किनभने यहि २०६० साल बैशाख महिनाको २८ गते बस्ने सानासहरी खानेपानी आयोजनाको बैठकमा गोरखाको आयोजनाका वारेमा छलफल हुने र आयोजना अस्विकृत हुने करिव पक्का भैसकेको थियो । यसपछि हामि निम्न व्यक्तिहरु २०६०।०१।१८ (२०६९ सालको स्मारिकामा गल्लीले २२ गते भएको) मा छाङ्गखोला हेर्न गयौं ।

क) श्री बद्री बहादुर मास्के	ख) श्री वासुदेव अर्याल
ग) श्री पवन रमण खनाल	घ) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ
ड) श्री बलराम कट्टेल	च) श्री योड कुमार श्रेष्ठ
छ) श्री टेक बहादुर राना	

बैशाख महिनामा पनि छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी हेर्दा गोरखाबजारलाई पुग्ने देखियो । यसपछि तत्कालै २०६०।०१।१९ (२०६९ सालको स्मारिकामा गल्लीले २२ गते भएको) गते म आफै परामर्श दातृ संस्था आईकोनको प्रमुख स्व.विनय शाहलाई भेट्न काठमाण्डौंमा गएको थिएँ । त्यतिबेला साथि श्री शिव प्रसाद अर्याल जि त्यतिबेला NGO CBO Capacity Building Project (DFID), बेलायतको प्रोजेक्ट कोओर्डिनेटर हुनुहुन्थ्यो । उहाँ आफै पनि गोरखाको खानेपानी उपभोक्ता हुनुभएको नाताले सहयोग गर्न अनुरोधगरि मिति २०६१।०१।२० गते सनिवारका दिन विहान (२०६९ सालको स्मारिकामा गल्लीले २३ गते भएको) उहाँकै गाडीमा सानासहरी खानेपानी आयोजनाको परामर्श दातृ संस्था आईकोनको प्रमुख ई. विनय शाहलाई भेट्न पुरानो बानेस्वर गएका थियौं । सनिवारको दिन भएकोले कार्यालय बन्द थियो । तैपनि विहानै कार्यालय खोलि हामिलाई स्व.ई.विमल शाहज्यूले हामिलाई भेट्ने मौका दिनु भएको थियो । यसरि नयाँ पानीको श्रोत भेटियको वारेमा विस्तृत जानाकारी गराईयो । हाम्रो अनुरोधलाई स्विकार गरि ई. मदन डंगोलजी भोलीपल्टै २५ गते गोरखा आउनुभै छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाका पानी गएको थियो । यसदिन चन्नीपुर्णमाको दिन भएकोले शुसारे गाउँका चिरपरिचित दाजु श्री टेक

बहादुरको घरमा विहानको नाशता सेलरोटी र तरकारी खाएका थियौं पनि । यसपछि छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी नाप्दा २४ लि/सेकेण्ड देखियो । गोरखाबजारलाई पानी १२ लि/सेकेण्ड भएपुग्ने थियो । यसको पुनः अर्को सर्भेक्षण गरिने भयो ।

अब खानेपानीको सुविधा लिने रहरले खहरे पुन्याई सकेको थियो । श्रोत खोज्ने क्रममा छोप्राकको डाँडा, तिनमानेको डाँडाको भ्याकुरे खोला, दिप्लीङ्गको डाँडाको खोलाखोल्सी, फिनाम र नारेस्वरको खोल्सीहरु, आमडाँडा मुनीको वालीम खोला, छाङ्गखोला र ढाक्रेखोला सबै ठाउँ चाहार्ने काम भयो । यति धेरै दुःखगर्दा पनि पानीको सुविधा पाईने कुनै भरोसा देखिएको थिएन । अन्तमा, मिति २०६०।०१।२५ मा छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी नापगर्दा २४/लिप्रसे देखिएकोले गोरखाबजारलाई १२/लिप्रसे भएपुग्ने हुँदा यसैलाई अगाडी बढाउने निर्णय गरियो । तर, अब पानीको श्रोत क्षेत्रका जनता संग सहमती लिनुपर्ने कडाकुरो त बाँकीनै थियो ।

१०. छाङ्गखोला र ढाक्रेखोला श्रोतको संभौता:-

तर, श्रोत दर्तागर्नु पूर्व मास्कीछापका खेतधनीहरु संग छलफल गरि स्विकृति लिनुपर्ने भएकोले उपभोक्ताहरु संग केकसरि कुरा अगाडी बढाउने भन्ने चिन्ता शुरुभयो । यसैक्रममा कुनदिन हो मिति थाहा भएन, बुंकोट मास्की छापको आदरणीय दाजु चेत बहादुर रानाज्यू गोरखाबजारमा भेटभयो । उहाँलाई यो छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी गोरखाबजार ल्याउनका लागि सहयोग गर्नपन्यो दाई भनि अनुरोध गर्दै कुरागरेको थिएँ । उहाँले सकारात्मक जवाफ दिनुभै गाउँले संग सल्लाह गरि खबर गर्छु भन्नु भयो । यसपछि दाजु चेत बहादुर रानाज्यूले मिति २०६०।०३।२९ गते सनिवार खाप्दी भन्ज्याङ्गमा आउनु भन्ने खबर पठाउनु भयो । तर, कोकोजाने भन्दा जाने मानिसहरु कोहि निश्केन । मनले विस्वास गरेका निम्न व्यक्तिहरुलाई अनुरोध गरि बुंकोट खाप्दीमा जान तयार भईयो ।

क) श्री बद्री बहादुर मास्के

ख) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ

ग) श्री पवन रमण खनाल

घ) श्री ईन्द्र बहादुर खत्री

सनिवारको दिन विहानै घनघोर पानी पन्यो । खाप्दी सम्म जानको लागि श्री योड कुमार श्रेष्ठ जिको टाटामोबाईल गाडी लिएर जान अनुरोध गरिएको थियो । तर, पानीको कारणले गाडी हिलोमा फसेर ढोडेभन्ज्याङ्ग सम्म पनि गाडीजान सकेन । गाडीलाई फर्कायर हामि हिडेर जान शुरुगन्यौं । बुंकोट खाप्दी पुग्दा हामिहरु हिलो र पानीले भिजेर शरिर राताम्ये भएको थियो । आदरणीय दाजु श्री चेत बहादुर रानाज्यूहरु हामिहरु आएन भनेर लाखापाखा लागि सकेका रहेछन । उहाँहरुलाई हाम्रो समस्याहरु बताई पुनः भेलाहुन अनुरोध गरियो । यसपछि बुंकोट खाप्दी स्थित भुपु प्रधानपंच आदरणीय दाजु श्री दिल बहादुर थापाज्यूको कपडा पसलमा जम्मा भईयो । जम्मा हुनेहरुमा निम्न व्यक्तिहरु हुनुहुन्थ्यो ।

क) श्री चेत बहादुर राना-३

ख) श्री मित बहादुर राना-३

ग) श्री दिल बहादुर थापा-५

घ) श्री ईश्वर बहादुर थापा-५

ङ) श्री घनश्याम श्रेष्ठ-२

च) श्री ईन्द्र प्रसाद तिवारी-२

छ) श्री भिमलाल श्रेष्ठ-२

ज) श्री दुर्गा बहादुर श्रेष्ठ-३

झ) श्री लाल बहादुर राना-३

ञ) श्री कृष्ण बहादुर राना-३

ट) श्री पुर्ण बहादुर राना-३

ठ) श्री मान बाहादुर राना-३

ड) श्री निल बहादुर राना-३

ढ) श्री पुर्णजङ्ग भण्डारी-५

ण) श्री टेकेन्द्र थापा-२

त) श्री खड्ग बहादुर थापा-३

थ) श्री कलश प्रसाद भट्ट-३

द) श्री विष्णु बहादुर श्रेष्ठ-२

ध) श्री बद्री बहादुर मास्के

न) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ

प) श्री पवन रमण खनाल

फ) श्री ईन्द्र बहादुर खत्री

उपस्थित व्यक्तिहरु मध्ये सकारात्मक भूमिका खेल्नुहुँदै सहयोग गर्ने व्यक्तिहरु श्री चेत बहादुर राना, श्री मित बहादुर राना, श्री दिल बहादुर थापा हुनुहुन्थ्यो । उहाँहरुले गोरखा सदरमुकाम हाम्रो पनि हो, हामिले पनि पानी खानुपर्छ भनेर गाउँका दाजुभाईहरुलाई संभाउनु भएको थियो । व्यापक छलफल पछि मिति २०६०।०३।२९ को भेलाले एक श्रोत सहयोग समिति गठन पनि गरेको थियो । त्यस समितिमा निम्न व्यक्तिहरु रहनु भएको थियो ।

क) श्री निल बहादुर राना, संयोजक

ख) श्री खड्ग बहादुर राना, उपाध्यक्ष

ग) श्री पुर्णजंग भण्डारी, सचिव	घ) श्री कृष्ण बहादुर राना, कोषाध्यक्ष
ड) श्री चेत बहादुर राना, सदस्य	च) श्री मित बहादुर राना, सदस्य
छ) श्री घनश्याम श्रेष्ठ, सदस्य	ज) श्री दुर्गा बहादुर श्रेष्ठ, सदस्य
झ) श्री दिल बहादुर केसि, सदस्य	

यति भएपछि हामिहरु अति खुसिभयौं, खुसिको सिमानै रहेन । विहानको खाना त्यहि खाप्दीकै एक सानो होटेलमा अर्डर गरिएको थियो । अबेला पनि भैसकेको र पानी संगसंगै कुहिरो पनि लागेको थियो । त्यसैले मास्कीछापका दाजुभाईहरुलाई हामिसंगै खानाखान अनुरोध गरियो । पानी र कुहिरोले मौसम चिसो भएकोले खुसि संगसंगै हामि सबै जलपानमा रमाउन थालियो । खाना खाएपछि मास्कीछापका दाजुभाईहरु विदावादी भई घरतिर लागे । यसपछि एउटा कहिल्यै विसन नसक्ने घटना आईलाग्यो । घटना केथियो भने, जलपान र खानाको हिसाब गर्दा जम्मा रु. ३८००। भएछ । पैसातिर्न खोज्दा पर्स घरमै छुटेछ, हामिहरु कसैसंग पनि पैसा भएन । यसघडीमा एकछिन अघिको खुसि र रमाईलो हराउँदा असमन्जसमा परियो । तुरुन्तै सम्फेर खाप्दीमा मैले औषधी उधारो दिनेगरेको दोकानमा गई समस्या बताई पैसा मागेको थिएँ । उसले पनि रु. ३८००। मात्र छुभनि पैसा भिकेर दिए । अचम्मको कुरात केभयो भने, खानाको विलपनि ३८००। हुनु र यता पैसापनि ३८००। मात्र हुनुले वेईजत हुनवाट बालवाल बचियो । योकुरा सम्फेर बाटोमा हामि सबै हाँसोगदै आयौं ।

११. सहलगानीका लागि रकम जम्मा:-

यस सानासहरी खानेपानी आयोजनामा ५०/५० प्रतिशतको लगानीमा हुने भएकोले निर्माण चरणमा प्रवेश गर्नका लागि ५% अग्रीम रकम करिव रु. २७००००। सत्ताई लाख रुपैया जम्मागर्नु पर्ने त्यत्तीकै कठिन थियो । अर्कोतर्फ निर्माण चरणमा पाईपलाईन अन्ने पुर्ने काम उपभोक्तेलेनै गर्नुपर्नेमा उपभोक्ताहरु खन्नपुर्न नजाने हुँदा यसको सट्टा अर्को १५% रकम पनि उठाउनु पर्ने हुँदा समस्या भनै गाह्रो भएको थियो । यतिमात्र नभै श्रोत खोज्ने काम, विवाद मिलाउने काम, आवश्यक जग्गा उपलब्ध गराउनु पर्ने जस्ता सबै काम उपभोक्ता समितिले गर्नुपर्ने हुँदा अभै कठिन हुँदै गएको थियो ।

यति धेरै जिम्मेवारी आएको हुँदा रातभर निद्रापनि लाग्दैन थियो । सानासहरी खानेपानी आयोजनाको नियम अनुसार उपभोक्ता समितिले अग्रीम ५% प्रतिशत रकम जम्मा गर्नुपर्ने थियो । यसको लागि स्थानिय उपभोक्ताहरु केहिले विस्वास नगर्ने कारणले रकम जम्मागर्न सहज थिएन । यसै कारणले तत्कालीन जिल्ला विकास समितिको सभापती स्व. श्री जगत बहादुर रोका, काठमाण्डौं बस्ने रामगोपाल श्रेष्ठ, विभिन्न सहकारी संस्थाहरु र बेलायत बस्ने गोरखालीहरुलाई गुहारी अनुरोध गर्दा **अनुसुची-२५** अनुसारको रकम रु(३१५०६२।४१ जम्मा भएको थियो । यसपछि विस्वास गरि साथदिने उपभोक्ताहरुवाट जम्मा भएको रकम समेत गरि माथि उल्लेखित रु. २७००००। बैक जम्मागरि आयोजनालाई बुझाईएको थियो ।

यसै विचमा गोरखामा पानी आउँदै आउँदैन । पानी आएछ भने कान काटेर पातमा राखि दिन्छु भन्ने पढेलेखेका उपबुजुक, पानी आउँदैन आएपनि आकाशवाट आउँछ भन्ने, कोहि बोकाको मुखमा कुविण्डो भन्नेहरुका कारण उपभोक्ताहरुमा आशंका पैदा भएको थियो । यसले गर्दा सहलगानीको रकम संकलन गर्न निक्कै कठिन भएको पनि थियो । यसैले खानेपानी आयोजना जसरि भएपनि सम्पन्न गर्नुपर्ने चुनौती महशुष गरि खानेपानी आयोजनालाई समय प्रदान गरिएको थियो । केहि उपभोक्ताहरु पानी आएहुन्थ्यो भन्ने आशामा सहयोग गर्नेहरु पनि थिए । सहलगानीको रकम बुझाउन पनि समितिका सबैलाई विस्वास नगर्ने अवस्था पनि श्रृजना भएको थियो । यसै शिलसिलामा पोखरीथोक निवासी श्री पुरुषोत्तम अर्यालजीले पैसा बुझाउन आउँदा भन्नुभएको थियो “अरुत चिन्ता छैन दाई, तपाईं थाक्नु हुन्छकि भन्नेमात्र चिन्ता हो” । यो शब्दले मलाई भनै थपउर्जा प्राप्त भएको थियो । कार्य क्षेत्रपनि ठुलो भएको हुँदा सबैठाउँमा पुग्न नसक्ने भएकोले धारा भएको टोलमा १/१ सहयोग उपसमिति गठन गरि रकम संकलनका लागि नियमावली समेत बनाई लागु गरिएको थियो । ति उपसमितिको नामहरु यस्ता छन ।

क) वोसीपानी उपसमिति	ख) धोविधारा उपसमिति
ग) धारापानी उपसमिति	घ) छहरे पदेली उपसमिति
ड) तिनधारे उपसमिति	च) बराहा हरमटारी उपसमिति

१२. सानासहरी खानेपानीलाई जगाको व्यवस्था:

आयोजनाको मापदण्ड अनुसार सोभै पिउन सकिने, चौविसै घण्टा वितरण हुने, मिन्टरल वाटर वरावरको शुद्धपानी पाउने आश्वासनमा उपभोक्ताहरु सजिलै पैसाजम्मा गर्न तयार भएका थिए । हामिलाई पैसा मात्रको समस्या थिएन । पानीको श्रोत खोजिगर्नु पर्ने, आएका विवादहरु मिलाउनु पर्ने, सहलगानीको पैसा जम्मा गर्नुपर्ने, आयोजनालाई आवश्यक जग्गाको व्यवस्था गर्नुपर्ने र निर्माणको गुणस्तरको जाँच गर्नुपर्ने जस्ता कामहरुले बोभिलो महशुष भैरहेको थियो । यसै वेलामा श्रोतक्षेत्र र त्यसभन्दा तलवाट विरोध आउनुले भनै कठिन बनाएको थियो । तैपनि अग्रज दाजुभाईहरुको हौसला र सहयोगले प्रयाशलाई निरन्तरता दिईरह्यौं । अनि श्रोतक्षेत्रमा, बाह्रविसेमा, पेट्रोल पम्प क्षेत्रमा, भण्डारी चौतरा वरपर र ढाडगाउँ माथि जग्गा उपलब्ध गराउनु पर्ने थियो । अर्कोतिर जग्गा खरिद गर्न यथेष्ट पैसा थिएन । अर्कोतिर ट्यांकीहरु निर्माणका लागि ठेकेदार आउने वेला भएकोले जग्गा व्यवस्था नगरि नहुने थियो । आयोजना कार्यालयले जग्गा व्यवस्था चाँडोगर्न ताकेता गरिरहेका थिए । यतिवेला पुरानो कथन पनि संभेको थिएँ “भगवानले तँआँट म पुन्याई दिन्छु” भनेजस्तै समाधानको बाटो पत्ता लगाउँदै गईयो । तल उल्लेख गरेअनुसारको जग्गा व्यवस्था गरियो ।

१) श्रोत क्षेत्रको एकनंवर ट्यांकी भएको ठाउँमा चेत बहादुर रानाको सहयोगमा निल बहादुर रानाको जग्गा उसले भनेको दररेटमा एक रोपनी किन्ने काम गरिएको थियो ।

२) दुई नंवर ट्यांकी निर्माणको लागि बाह्रविसेमा रानीवन स्थित टेकवहादुर खत्रीको आठआना पखेरो जग्गा दानमाग्ने काम भयो । अधिवक्ता श्री चन्द्र प्रसाद श्रेष्ठज्यूले विनाशुल्क यो जग्गाको तमसुक लेखिदिनु भएको थियो ।

३) तिन नंवर ट्यांकी निर्माण गर्न पेट्रोल पम्पनिर अलि धेरै संरचना बनाउनु पर्नेहुँदा जग्गापनि धेरै चाहिने, खेलकुद मैदानको पानी हालको निमित्त त्यस क्षेत्रभन्दा अन्यत्र लैजान पनि नमिल्ने भएको थियो । अन्तमा, धेरै प्रयाश पछि भिम बहादुर खत्रीको ०.७.३.१ आना शुल्कमा र १ आना दानमा लिईयो । यसैगरि दुण्डीराज अर्यालवाट ०.९.१.० आना शुल्कमा र १ आना दानमा लिईयो । यसपछि जग्गा नपुगेपछि सरस्वती थापावाट ०.५.१.२ दाम शुल्कमा र २ पैसाको जग्गा दानमा गरि तिनजनावाट करिव दुईरोपनी जग्गा किन्ने काम भएको थियो । तर, जगामा जाने बाटो नभएकोले धेरैकष्टका साथ भरत बहादुर बस्नेतको जग्गा ६००००। मा तिनफिटको बाटो किनियको थियो । यसपछि पनि साँध सिमानाका कुरादेखि विभिन्न विवाद र हर्जाना मानेले समस्या माथि समस्या जन्मायको थियो । विस्तारै यि सबै समस्या सुल्झाउने काम गरियो । यस खानेपानीको विविध घटना र परिघटनाले “मान्छेहरु अलिकति मात्रै पनि ठाउँ पायो भने ठुलो समस्या खडा गर्दोरहेछ” भन्ने जिवनमा पाठ सिकाएको छ ।

४) चार नंवर ट्यांकी भएको ठाउँ भण्डारी चौतरामा ट्यांकी निर्माणको लागि गोरखा शक्तिचोक निवासी श्रीमती लक्ष्मी अधिकारी र श्री ईश्वर अधिकारीवाट दानगर्नु भएको थियो । यस दानपत्रको कागज अधिवक्ता श्री स्थानेस्वर दवाडी ज्यूले विना पारिश्रमीक तमसुक लेखिदिनु भइ सहयोग गर्नुभएको थियो ।

५) पाँच नंवर ट्यांकी निर्माण गर्ने प्रस्तावित ढाडगाउँ भन्दा माथि जहाँवाट गोरखाबजारको मुख्यभागहरुमा पानी सप्लाई गर्नुपर्ने थियो । यस ठाउँमा सार्वजनीक जग्गा भएकोले नगरपालीकालाई अनुरोध गरि करिव १-२ रोपनी जग्गा उपलब्ध भएकोले यहाँ खासै समस्या भएको थिएन ।

१३. सानासहरी खानेपानी वितरण क्षेत्र निर्धारण:-

यसपछि मितिमा वसेको उपभोक्ता समितिको बैठकले निम्न क्षेत्रमा भित्र पानी वितरण गर्ने निर्णय गर्‍यो । क) पुर्वमा खोलखोले खोल्सी, ख) पश्चिममा नयाँवसपार्क देखि ठाडोवाटो हुँदै धारापानी सम्म, ग) उत्तरमा सतिपिपल जाने काडाघारी देखि महेन्द्रज्योती स्कुल हुँदै ढाडगाउँ सम्म, घ) दक्षिणमा आयूर्वेद कंपनीवाट रेडक्रस हुँदै जिल्ला प्रशासन कार्यालय सम्म,

यसरि खानेपानी वितरण हुने कार्यक्षेत्रको निर्धारण गरिएको थियो । तर पछि पानी वितरण पाईपलाई विछ्याउने क्रममा सिमाना केहि हेरफेर भई पुनः अर्को निर्णय गरियको थियो । यसैवेला हामिले कार्यक्षेत्र भित्रका पोखरीथोक तिनधारेलाई समेट्न पटकपटक प्रयाशवाट गर्दागर्दै आफ्नै खानेपानी संरचना तयार गर्नतिर लागेका थिए । यसले पनि सानासहरी खानेपानी आयोजनालाई केहि हदसम्म असर पर्नगयो । उपभोक्ताले चाहेमा र सबै पुर्वाधार तयार भएमा आयोजना लागुहुने, अन्यथा आयोजना फिर्ताजाने भएकोले हामिहरु संपुर्ण वाधाविरोधहरु समाधान गर्नतिर लागि रह्यौं । यतिवेला जनयूद्धको वेलापनि भएकोले कामगर्न केहि असहज पनि भएको थियो ।

१४. भुमीगत जनयूद्धका क्याडरलाई खानेपानीमा अवरोध नगर्न पत्राचार:

खानेपानीको कामशुरु श्रोतवाट गर्नुपर्ने हुन्छ । यसको लागि पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानीको श्रोतक्षेत्र छाङ्गखोला र ढाक्रेखोला अनकन्तार, जंगलको विचमा भएकोले जनयूध्द चलिरहेको समयमा निर्माण व्यवसायी त्यसतर्फ कामगर्न डरायो । यसपछि कुनैसुत्रवाट नाम थाहा नभएको द्वन्द्वरत व्यक्तिको फोननंवर पत्तालाग्यो । र फोनव खानेपानीको ज्यादै समस्याले ठुलो प्रयाश पछि आयोजना शुरुहुन लागेकोछ । कृपया अवरोध नगरि दिन अनुरोध गरेपछि निजले एउटा निवेदन पठाउनु भन्यो । त्यत्तिवेलै जनयूध्दका कमाण्डरलाई संबोधन गरि गोरखाबजारको खानेपानीको दुःखको वारेमा वेलीविस्तार गरि अवरोध नगरि दिन अनुरोध गरि पत्र पठाएको थिएँ । पत्र बुंकोट खाब्दीको कुनै दोकानमा छाडिदिनु हामि लिन्छौं भनेका थिए । यसैगरि पत्र पठाय पछि खानेपानी आयोजनाको काममा जनयूध्दको तर्फवाट कुनै अवरोध आएको थिएन ।

१५. पोखरीथोक क्षेत्रमा उपसमिति गठनमा असहजः

धेरै पटक पोखरीथोक खापा उपसमिति गठन गर्न कोशिष गरियो । तत्कालीन वडा अध्यक्ष स्व. गणप्रसाद श्रेष्ठज्यूलाई पनि पटकपटक उपसमिति गठनका लागि अनुरोध गरिएको थियो । अन्तमा उहाँले पोखरीथोकका अग्रजहरुलाई स्व.चन्द्र प्रसाद जोशीज्यूको घरमा अग्रजहरुको भेला गराउनुभै मलाई खबर गर्नुभयो । तत्पश्चात मपनि भेलामा उपस्थित हुनगएको थिएँ । त्यसवेला उपस्थित हुनुहुनेमा स्व.गणप्रसाद श्रेष्ठ, स्व.चन्द्र प्रसाद जोशी, रत्नकुमार श्रेष्ठ, स्व.भरत बाबु श्रेष्ठ, स्व. जित बहादुर नेपाली सहित करिव १०-१२ जना अग्रजहरु हुनुहुन्थ्यो ।

सानासहरी खानेपानीको वारेमा जानाकारी गराउन मलाई अनुरोध भएपछि मैले यथार्थ सबैकुरा बताएँ । सबैले आ-आफ्नो मनसाय व्यक्तगदै बारपाक राङ्गुङ्गको पानी ल्याउनु पर्ने रायव्यक्त गरेका थिए । अन्तमा स्व.जित बहादुर नेपालीज्यूले भोक्कीदै ताकत भए नारदपोखरीको पानी ल्याउनु पर्छ । होईन भने तिनधारे र पोखरि धाराको पानीलाई ट्यांकी बनायर जम्मा गर्नुपर्छ भन्नु भएपछि सबैले तालीपनि लगायका थिए ।

यसरि पोखरीथोकमा उपसमिति गठन गर्न नसके पछि अन्तमा तल्लो दरबारको पटांगीमा यूवावर्गहरु जम्मागरि पुनः मितिङ्ग गरियो । यस मितिङ्गमा पनि खासै विरोध नभएपनि सकारात्मक भने देखिएको थिएन । तैपनि निम्न व्यक्तिहरु रहेको पोखरीथोक खापा उपसमिति गठन गरिएको थियो । तर यो उपसमितिले पनि राम्रोसंग काम गर्न सकेन ।

क) स्व. जयराम श्रेष्ठ.....	अध्यक्ष
ख) श्री विष्णु प्रसाद अर्याल	उपाध्यक्ष
ग) श्रीमती राम माया मल्ल.....	सचिव.
घ) श्रीमती गुनु कुमारी श्रेष्ठ.....	कोषाध्यक्ष
ङ) श्रीमती भववती श्रेष्ठ.....	सदस्य
च) श्री कुमार श्रेष्ठ.....	सदस्य
छ) श्री गौतम श्रेष्ठ.....	सदस्य
ज) श्री देवेन्द्र अर्याल.....	सदस्य
झ) श्री ठुलोबाबु हर्याल.....	सदस्य
ञ) श्री भैयालाल श्रेष्ठ.....	सदस्य
ट) श्री दिलिप जोशी.....	सदस्य
ठ) श्री रविन श्रेष्ठ.....	सदस्य

१६. सानासहरी खानेपानी आयोजना सर्भेक्षण र स्विकृतीः-

छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको सर्भेक्षणवाट दुईखोलाको दोभानको उचाई ७१० मिटर देखियो । हामिले गोरखाबजारलाई पानी वितरण गर्नभनि निर्माण हुने प्रस्तावित ठाउँको उचाई ११६० मिटर थियो । यसरि ७५० मिटर उचाइमा पानी लिफ्ट गर्नुपर्ने देखियो । सर्भेक्षण अनुसार तिनलिफ्ट भन्दा कमीले खानेपानी आयोजना संचालन हुन नसक्ने देखेपछि आयोजनाका प्रमुखहरु अर्को कष्टकर पाल्या जन्माउने भईयो भन्न थालेका थिए ।

परामर्श दातृसंस्था आईकोनका प्रमुख ईन्जिनियर स्व. विनय शाहले भन्ने भएको थियो “मास्के जि, गोरखाको खानेपानी आयोजनामा एडिभिको नर्मस् अनुसार लगानी वजेटले पुग्दैन” । अनि मैले उहाँलाई जवाफ दिएको थिएँ “कसरि संभाव्य बनाउने भन्नेकुरा सरहरुलाई थाहाछ । योकुरा हामिले सिकाउने कुरा भएन” । यहि भनाईका कारण गोरखाका सानासहरी खानेपानी आयोजनामा धेरै कामहरु छिपाई सहज बनाईएको थियो ।

आयोजना स्विकृत वा अस्विकृत गर्ने संयुक्त बैठकमा मैले जसरि भएपनि गोरखालीलाई पानी खुवाउन अनुनय विनय गरेको अभैपनि संभना आउँछ । विभागमा भएको यस संयुक्त बैठकमा आयोजना सफल हुने र नहुने विषयमा चर्को विवाद भईरहेको थियो । यस अन्तिम संयुक्त बैठकमा परामर्श दातृसंस्थाका अर्थविद र नगर विकास कोषको अर्थविद विच भनाभनकै शिलसिलामा उठाउट् समेत भएको थियो । यत्तिकैमा गोरखाको सानासहरी खानेपानी आयोजना स्विकृत भयो ।

यसपछि श्रोत दर्ता गर्ने, आयोजनाको संभौता गर्ने, टेण्डर निकाल्ने, अग्रिम सहभागीता रकम जम्मा गर्ने, जग्गाको व्यवस्था गर्नुपर्ने लगायतका थुप्रै कामहरु अगाडी तेर्सिन थाल्यो । आयोजना स्विकृति साथसाथै श्रोतक्षेत्रका मास्कीछापका गाउँले पनि विजुली बत्ती बाल्न पाउनु पर्ने मागहरु तेर्सार्न थाले । यसपछि विवाद टुंग्याउनका लागि आयोजनाकै लाईनवाट गाउँमा विद्युतलाई पुऱ्याउने सहमतीभै विद्युत प्राधिकरणले जडान गरिदिने भएपछि मास्कीछापका जनता सहमतीमा आयो । छाङ्खोला र ढाक्रेखोलाको श्रोत दर्तागर्ने काममा दाजु चेतबहादुर रानाज्यूले धेरै सहयोग गर्नुभएको थियो । छाङ्खोला र ढाक्रेखोलाको पानी ल्यावटेष्ट गर्दा देखिएको पानी परिक्षण रिपोर्ट **अनुशुची-४०** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१७. श्रोतको पानीमा अवरोध र जुलुस:-

यसरि ढिलै भएपनि जब श्रोक्षेत्रमा ईन्टेक निर्माण हुन शुरुभएको थियो । तिनमाने अँधेरीतिरका केहि जनताले अवरोध गरि ईन्टेक भत्काई दिएका थिए । यसवेला जनयूध चलि रहेको हुँदा संयोगवस अनायासै केहि व्यक्तिहरुलाई शाहीसेनावाट बोलावट भएपछि उनिहरु डरायर अवरोध गर्न छाडेका थिए ।

कट्टेलडाँडा र लक्ष्मीबजारका जनताहरु लुदीखोलाका खेतहरु बाँभो रहने भयो भनि आन्दोलीत हुनथाले । पटकपटक विरोधका जुलुसहरु लिएर गोरखाबजार आए । यस्तैगरि बुंकोट, मकैपुरका जनता पनि सामुदायीक बनवाट विद्युतको तार लैजान नहुने, यसले सामुदायीक बनको रुखहरु मासिने भनि आन्दोलित हुनथालेका थिए । यस संगसंगै पानी खाने उपभोक्ताहरु पनि पानी कुनै हालतमा आउदैन भनि जनसहभागीतामा जुटाउने काममा वाधा अवरोध र विरोध गर्दैथिए । यि सबै वाधा विरोधको वावजुद पनि पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी केहि हदसम्म निर्माण पुराभएको थियो । यो दुःख संभूदा अभैपनि मेरो खलखल पसिना निस्कन्छ ।

यसरि कट्टेलडाँडा, लक्ष्मीबजार र मकैपुरवाट पटकपटक आएका विरोधहरुको प्रतिरोधमा उपभोक्ता समितिलाई मास्कीछापका चेतबहादुर राना र मित बहादुर राना दुबै दाजुभाईले समेत प्रतिरोधमा उत्रेर साथदिएका थिए । यसरि मास्कीछापले गरेको सहयोगको वावजुद पनि उनिहरुको गाउँमा खानेपानी र भुकम्प पिडितको राहत पुऱ्याईएको थियो । यसैगरि म खानेपानीकै काममा विभागीर गएको वखत आएको विरोधहरुको प्रतिरोधमा दाजु धिरज बहादुर मास्के एकलै भिडेको खबर पाएको थिएँ । त्यत्तिवेला सुनेको थिएँ, दाजु धिरज बहादुरज्यूले “लौमलाई मार, तर खानेपानीमा अवरोध गर्न पाउदैनौ” भनेर विरोधमा आउने भिडलाई प्रतिरोध गर्नुभएको थियो । तैपनि गोरखाका उपभोक्ताहरु तम्सेर प्रतिरोधमा आएका थिएनन् ।

यसरि लक्ष्मीबजार र कट्टेलडाँडा, मकैपुरको विरोध, मास्कीछापको गाउँलेलाई पनि विद्युत सप्लाई र खानेपानी योजना चाहिने भएपछि अर्को भ्रमेलाहरु थपहुँदै आईरहेको थियो । पटकपटक विरोधको समुह लिएर आउँदा आयोजना शुरुगर्न नसकेर अन्तमा तत्कालीन प्रजिअ तारानाथ भट्टराई र तत्कालीन डिई रामचन्द्र देवकोटाको पहलमा मिति २०६३०१२४ गते सनिवारका दिन कर्मचारी मिलन केन्द्रको हलमा विरोधमा आउनेहरु संग छलफल गरि विरोध गर्नेहरुलाई सहयोग गर्ने बचनवध्द पछि संभौता भयो । यसरि लक्ष्मीबजारका जनतालाई केहि राहत स्वरुप रकम व्यवस्थागरि विरोध नगर्ने सर्तमा टुंगो लगाईयो । यसैगरि पुनः मिति २०६३०८२६ मा मकैपुरको जनता विरोध गर्न नगर आयोजना कार्यालयमा आएका थिए । उनिहरु संगको संयुक्त बैठकमा तत्कालीन प्रजिअ कैलाश नाथ खरेलज्यू, डिई केशव शाक्यज्यू, नगर आयोजना प्रमुख आमोध धितालज्यू र हामि उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरु समेतको उपस्थितिमा छलफल गरि मकैपुरको तल्लो भेगका जनतालाई विद्युत लाईनको व्यवस्था गर्नेगरि टुंगो लगाइयो ।

१८. पोखरिथोक क्षेत्रमा वितरण पाईपलाइन निर्माणमा अवरोध:-

धेरै पटकको कोशीषमा पनि पोखरीथोकका उपभोक्ताहरूलाई सानासहरी खानेपानीको संरचनामा मिसिने कुरा बुझाउन नसके धेरैपछि स्व. जयराम श्रेष्ठको अध्यक्षतामा एक उपसमिति बनाईएको थियो । तर, यो उपसमितिले पनि पैसा उठाउने काम गर्नसकेन । अन्तमा तिनधारे खानेपानी उपभोक्ता समिति भनेर छुट्टै आयोजना दर्तागरि तिनधारेको पानी प्रयोग गर्नतिर लागेका थिए । यसरी गोरखामा खानेपानीको योजना तर्जुमा गर्न धेरै बाधाअड्चन र कठिनाईहरू आएको थियो । पोखरिथोक क्षेत्रका उपभोक्ता नमिले पनि सानासहरी खानेपानी आयोजनाको कामभन्ने अगाडी बढेको थियो । तर पोखरिथोक क्षेत्रमा सानासहरीको वितरण पाईपलाइन विछ्याउन नदिएर अवरोध आएपछि ज्वोतिषी टोलवाट छहरे जाने पाईपलाइन र दरवारजाने उकालोको पाईपलाइनमा अहिले सम्मपनि क्यापलगाई राखिएको छ । यसपछि अन्यत्रवाट वितरण पाईपलाइन घुमायर विछ्याउनु परेको थियो । यहिकुराले हामि गोरखाका उपभोक्ताहरू कति बुझ्नुकछौं भन्नेकुरा स्पष्ट हुन्छ ।

१९. निर्माण व्यवसायीले काम छाडेपछिको संयुक्त बैठक:-

अन्ततः सानासहरी खानेपानी आयोजनाको कार्यालयवाट टेण्डर आव्हान गर्ने कामभयो । यस पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको निर्माणका लागि ११ वटा टेण्डर परेकामा सबैभन्दा कमदर ८% प्रतिशत घटीको टेण्डर सिसिईसिसि तथा ग्लोबल कन्स्ट्रक्सनको ज्वाइण्ट भेन्चरले टेण्डर पायो । चाईनिज कम्पनी सिसिईसिसि र ग्लोबल कन्स्ट्रक्सनको संभौता अनुसार चाईना कम्पनीले कमीसन लिएर कामगर्न नेपाली ग्लोबल निर्माण कम्पनीलाई दिएको थियो । २०६२ साल पौष महिना देखि अठ्ठार महिनामा काम संपन्न गर्नेगरि निर्माण चरण शुरुभएको थियो । एकपटक पनि स्थलगत अवलोकन नगरि हचुवाको भरमा ग्लोबल कम्पनीले टेण्डर पारेका थिए । ग्लोबल निर्माण कम्पनीले कुनै अनुभव नभएका सामान्य निर्माण व्यवसायीलाई पेटीठेकेदारको रुपमा खटायर आफु कामवाट टाडियको थियो । यसरी खटायको निर्माण व्यवसायीले २०६२ साल पौष महिना देखि अठ्ठार महिनाको निर्माण चरणको कामगर्न नसकि २०६३ साल श्रावण महिनामा २५% मात्र कामगरि कामछोडेर भागेका थिए ।

यसरी निर्माण व्यवसायीले कामगर्न नसकेको विषयमा उपभोक्ता समिति पटकपटक आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय, काठमाण्डौं गएर आयोजना निर्माणका लागि दवाव दिन थालेपछि गोरखाबजारकै गोरखा होटेल विसौनीको हलमा संयुक्त बैठक वस्ने निधो भयो । यसवाट पनि निकास ननिस्केमा ठेकेदारलाई कालोसुचिमा राखि कारवाही अगाडी बढाउने निणर्य भएको थियो । यस पश्चात मिति २०६३।०६।३० गते सोमवारका दिन होटेल गोरखा विसौनीको हलमा निम्न संस्थाहरूको प्रमुख तथा प्रतिनिधि र उपभोक्ता समितिहरूको उपस्थितिमा संयुक्त बैठक भएको थियो ।

क) आयोजना प्रमुख, आयोजना व्यवस्था कार्यालय
ग) परामर्श दातृसंसाथ (आईकोन)
ड) नगर विकास कोष
छ) ग्लोबल निर्माण कम्पनी
झ) गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयको प्रमुख
त) स्थानीय पत्रकारहरू

ख) प्रजिअ, जिल्ला प्रशासन कार्यालय
घ) प्रमुख, गोरखा नगरपालीका
च) सिसिईसिसि, चाईनीज कम्पनीको प्रतिनिधि
ज) नगर आयोजना कार्यालयको प्रमुख
ञ) खानेपानी उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरू

यस बैठकमा निर्माण व्यवसायीले कामगर्न नसकेको वारेमा व्यापक छलफल भएको थियो । चाईनीज कम्पनी सिसिईसिसिसिका डाईरेक्टर **Mr. Yang Xiao Liang** ले ग्लोबल निर्माण कम्पनीका डाईरेक्टर कुमार दोस्तीलाई देख्ने वित्तिकै यतिधेरै रिसायोकि बसेकै ठाउँवाट जुरुक्कै उठेर अंग्रेजीमा भन्नुनभन्नु शब्दमा गालीगर्न थाल्यो । ग्लोबल निर्माण कम्पनीका डाईरेक्टर आफ्नै कमजोरीका कारण बोल्न सकेन । हामिलाई भने अर्को चिन्ता थियोकि ठेक्का तोडियर निर्माण कम्पनीलाई कालोसुचिमा राखियो भने अर्को २-४ वर्ष हाम्रो खानेपानी आयोजनाले पूर्णता पाउने छैन । यति धेरै दुःखगरि ल्यायको आयोजना यसरी अलपत्र भएको खण्डमा अवस्था जटिलतिर जानेकुराको चिन्ता थियो । यसैले जेजस्तो कबुल गर्नु परेतापनि खानेपानी आयोजना पुरागर्नको निमित्त दुई निर्माण कम्पनीको विचमा गराउनुनै पर्नेथियो ।

यसपछि दुई निर्माण कम्पनीको विचमा मध्यस्थता गर्न दुबै निर्माण कम्पनीको डाईरेक्टरलाई बोलाई छुट्टैकोठामा लागि परामर्श दातृसंस्थाका ई. दिगम्बर भाज्यूलाई अनुरोध गरियो । यस छुट्टै बसेको बैठकमा धेरै वागैनिङ्ग चलेपछि सकियको कामको भुक्तानी ग्लोबल निर्माण

कंपनीलेनै पाउने । बाँकी रहेको कामहरु सिसिईसिसि चाईनीज कंपनीले अर्को ६ महिना भित्रमा काम पुरा गर्ने । र यसको क्षेत्रीपुर्ती वापत १० दिन भित्र ग्लोबल निर्माण कंपनीले दसलाख रुपैया चाईनीज कंपनीलाई दिने सर्तमा मन्जुरी भयो । र त्यस संभौताको कागजमा नगर आयोजना कार्यालय र उपभोक्ता समिति साक्षि बस्नुपर्ने भयो । यसरी वेलुकी साँझ सम्ममा यो संयुक्त बैठक टुंगीएको थियो ।

केहिदिन पछि चाईनीज कंपनीले आफुले कबुल गरेको कामगर्न शुरु गर्न थाल्यो । बल्लतल्ल दशदिनमा ग्लोबल कंपनीले चाईनीज कंपनीलाई दसलाखको चेक दियो । तर बैंकको खातामा पैसा नभएकोले चेक भुक्तानी हुनसकेन । यसपछि चाईनीज कंपनी पुनः रिसले चुरभएको हुँदा निर्माण काममा पुनः अवरोध हुनगयो । पुनः दुबै कंपनीलाई आयोजना व्यवस्थापन कार्यालयमा बोलाय र अर्को दुईदिन पछि चेक साट्ने गरि समस्या समाधान गरियो । चाईनीज कंपनीले काम अगाडी बढाउन थाल्यो । तर, अन्तमा चाईनीज कंपनीले पनि हामिलाई यसरी भुक्त्यायो ।

२०. चाईनीज कंपनी सिसिईसिसि द्वारा आयोजनाको काम शुरु र अन्तः

उक्त नेपालमा कामगर्ने चाईनीज कंपनीका प्रतिनिधि Mr. Yang Xiao Liang ले आफ्नो चाईनाको हेडक्वाटरमा कामगर्ने स्विकृति लिँदा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको काममा करिब एक करोड सम्म घाटा हुनसक्ने भनि स्विकृति लिएको कुरा उनले बताएका थिए । यसैले परामर्श दातृसंस्थाका प्रमुख ई.स्व. विनय शाहले भने अनुसारको आयोजनालाई संभाव्य बनाउन धेरै कामहरु छिपाईएको हुँदा चाईनीज कंपनीलाई पनि कामगर्न कठिन भएको थियो । त्यसैले पनि चाईनीजहरुले पनि हामिलाई भुक्त्याउन कोशिश गरेको जानाकारी भयो । अन्तमा चाईनीजहरु गोरखा छाडेर जानेवेलामा सिसिईसिसि कंपनीको नेपाली ई. मनोज जैशवाललाई मैले “नाफा नोक्शन के भयो मनोजजी ? भनेर सोधेको थिएँ । जवाफमा उनले “हेडक्वाटर संग एक करोड सम्म घाटा हुनसक्ने स्विकृति लियको थियो, तर सत्तरी लाखमात्र घाटा भयो” भन्नु भएको थियो ।

२१. चाईनीज कंपनी सिसिईसिसिको भुक्त्याउने कामः-

चाईनीज सिसिईसिसि कंपनीले डाईनासाईण्ड फिल्टर बनाउन धेरै कोशीस गर्दापनि बनाउन सकेको थिएन । जिनतिन कामचलाउ मात्र फिल्टरले काम गरेको थियो । गोरखाका उपभोक्ताहरुले पानी आउँदैन भनि हल्ला गरिरहेको वेलामा चाईनाको सिसिईसिसि निर्माण कंपनीले “आज हरमटारीको लोकतान्त्रीक चोकमा पानी परिक्षण गर्ने कार्यक्रम छ, वेलुकी ४.०० बजे आउनु होला” भनेर उपभोक्ता समिति सबैलाई बोलायो । होलात भनि हामि सबैजना खुसिहुँदै हरमटारी चोकमा गयौँ । परिक्षणको लागि भनि सार्वजनिक धारा जस्तैगरि वाटोको किनारमा पाईप ठड्याएर धारा जडान गरेको देखियो । हामि सोभो हिसाबले पानी आएको खुसिमा अध्यक्षको नाताले धारा खोलियो । पानी छत्राल्ल भरेपछि हातले सबैलाई छरिदिएको पनि थिएँ ।

चाईनीज नागरिकले फोटो पनि खिचेको थियो । यस संगसंगै एकवट्टाको चकलेट भिक्केर सबैलाई बाडेको पनि थियो । तर अन्तमा उनिहरुको चलाखी अर्कै रहेछ । आयोजनाको काम संपन्न गरि अध्यक्षले धारा उदघाटन गरेको प्रतिवेदन बनाई आयोजना कार्यालयमा पेस गरेका रहेछन । यो कुरा थाहा पायपछि हामि तुरुन्तै आयोजना कार्यालय र खानेपानी विभाग गयौँ । र डाईनासाईण्ड फिल्टरले काम नगरेको र परिक्षणको लागि मात्र पानी छोड्न लगाई भुक्त्याएको भनि निवेदन पेस गरियो । यसपछि २०६३/६४ सालतिर तत्कालीन खानेपानी विभागीय प्रमुख श्री गजेन्द्र.कुमार ठाकुरज्यू तुरुन्तै आफै गएर निर्माण कंपनीले राखेको धरौटी रकम रु. ६००००००। रुपैया खिचेर गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयको धरौटी खातामा जम्मा गरिदिनु भएको थियो ।

यसपछि पटकपटक फिल्टरको वारेमा छलफल भयो । निर्माण कंपनीले यो डाईनासाईण्ड फिल्टरको सट्टामा यहि पैसामा प्रेसर फिल्टर बनाई दिन्छु भनि निवेदन दिएका थिए । तर, विज्ञहरुले गोरुसंग बोका साट्ने होर भनि प्रेसरफिल्टर बनाउन मानेन । धेरै पटक ताकेता गर्दापनि फिल्टर बनाउने काम भएन ।

२२. पानी सुरक्षा सुधार योजना निर्माणः

मास्कीछापका दाजुभाईहरुको सहयोगमा छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानीत पाईयो । सानासहरी खानेपानी आयोजनाले निर्माण पनि गरिदिने भयो । तर पानीको सुरक्षा, सन्चालन, शुद्धताका लागि केकसरि गर्ने भन्ने विषयमा हामिलाई चिन्ताको विषय बनेको थियो ।

यस विषयमा विभागले आयोजना गरेको पहिलो चरणको उपभोक्ता समितिहरूको बैठकमा मैले व्यापक विरोधको आवाज निकाल्दा अन्य उपभोक्ता साथीहरूले गोरखालीले धेरै हल्लागरि समय लियो भनेर गुनासो पनि गरेका थिए ।

यसपछि विभाग र साथीहरूको सुझावमा पानीको सुरक्षा योजना बनायर लागुगर्ने थियो । यसको लागि एउटा उपसमिति पनि बनाउन सुझाव दिए अनुसार पानी सुरक्षा उपसमिति बनाई कार्ययोजना निर्माण गरिएको थियो । त्यसको हुबहु नमुना **अनुसूची-१** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२३. श्रोत क्षेत्र मकैपुर र मास्कीछापमा सरसफाई योजना सन्चालन:

सन् २००९ मा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता सास्थाको श्रोत क्षेत्रका गाउँहरू मकैपुर, मास्कीछापबाट पानीको श्रोतमा दुषीत नहोस भनेर चर्पी निर्माणको कार्यक्रमका लागि एएफपिएन, फ्रान्समा प्रस्ताव गरिएको थियो । त्यस कार्यक्रम प्रस्तावको कपी **अनुसूची-३६** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

एएफपिएन, फ्रान्सको सहयोगमा गोरेटो नेपाल मार्फत छाङ्गखोलाको श्रोत क्षेत्र बुंकोट मकैपुरमा घरघरमा खाल्तेचर्पी निर्माण गर्ने सरसफाई आयोजना सन्चालन गरिएको थियो । यस कार्यक्रमबाट छाङ्गखोलाको पानीमा प्रदुषण कमिहुने भन्ने विस्वासले सन्चालन गरिएको थियो । यस कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि गोरेटो नेपालले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति र एएफपिएन, फ्रान्सलाई सप्रेषण गरेको **Completion Report अनुसूची-** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२४. श्रोतक्षेत्रका मास्कीछाप गाउँको खानेपानीको मार्ग:-

छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी गोरखाबजार ल्याउन बुंकोट मास्कीछापका जनताले ठुलै सहयोग गरेका थिए । यसैले उहाँहरूले पनि शुरुमा आफ्नो गाउँमा विद्युत पुराई दिनुपर्ने र खानेपानीको व्यवस्था गरिदिनु पर्ने माग राख्नु भएको थियो । विद्युतलाईन पुऱ्याउने कामको लागि विद्युतको पोल उपभोक्ताहरूले व्यवस्था गर्नुपर्ने । विद्युतको तार र ट्रान्सफर्मर विद्युत प्राधिकरणले व्यवस्था गरि सानासहरीको श्रोतमा लगाएको विद्युतलाईन बाटै मास्कीछाप गाउँमा बत्ती लैजाने व्यवस्था मिलाईएको थियो । यसवेला सुसारे गाउँ देखि छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको दोभान सम्मको विद्युतीय पोल र तार सानासहरी खानेपानीले लगानी गरेको ठाउँबाट विद्युत प्राधिकरणले थप फाईदा लिएका थिए ।

यसपछि मास्कीछाप गाउँमा खानेपानीको व्यवस्था गर्नका लागि मुख्य बजेटको समस्या थियो । खानेपानी विभाग, आयोजनालाई गुहार्दा केहि नलागे पछि विसं २०५२ सालदेखि म संग संबन्ध रहेको AFPN France, का डाक्टर **Dr. Francoise Halbachs** को समुहलाई पटकपटक मास्कीछाप देखाउन लगेको थिएँ । यसपछि उहाँलेनै एउटा मास्कीछाप खानेपानी आयोजनाको प्रपोजल तयारगरि **AIEAUGEMEAU SOLIDARITY, FRANCE** लाई दिनु भएको थियो । त्यो मास्कीछाप खानेपानीको प्रपोजल **अनुसूची-८** मा प्रस्तुत गरिएको छ । अन्तमा विसं २०७० सालमा उक्त प्रपोजल प्रस्ताव स्विकृत भएको थियो । र काम शुरुगर्दै जाँदा विसं २०७२ सालमा **AFPN France, AIEAUGEMEAU SOLIDARITY, FRANCE.** को सहयोगबाट बुंकोट मास्कीछाप जामुने खानेपानी आयोजना सम्पन्न भएको थियो । यस खानेपानी आयोजना सोलार सिष्टमको करिव रु. ६०,००,०००। मा निर्माण गरिएको थियो । यसमा मास्कीछापका उपभोक्ताहरूले गरेको खन्नेपुर्ने कामवाहेक अन्य कुरामा लगानी **AIEAUGEMEAU SOLIDARITY, FRANCE** ले गरेका थिए । गोरखाबजारमा पानी ल्याउने काममा मास्कीछापका दाजुभाईहरूले सहयोग गरेबापत हामिले त्यस गाउँलाई खानेपानी व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याएका थियौँ । यसको फाईनल रिपोर्टको पुर्ण विवरण **अनुसूची-२१** मा हेर्न सकिन्छ ।

२५. छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको श्रोतक्षेत्र मास्कीछापको परिचय:-

मास्कीछाप गाउँ नेपालको विच भागमा पर्ने गोरखा जिल्लाको हालको सहिद लखन थापा गाउँपालिका अन्तरगत पर्दछ । परंपरागत चालचलनहरू (Traditional behavior village) र कृषी प्रणाली नछोडी आफ्नै शैलिमा रमाउने गरेका मगर जाति मात्र बसोबास रहेको गाउँ हो । यो गाउँमा पुरानै तरिकाले बनाईएको ६६ घर र ३९० जनसंख्या छन । यहाँका यूवाहरू प्रायजसो रोजगारको शिलसिलामा देस बाहिर जाने गर्दछन । यो गाउँलाई कच्चि सडकले छोएको छ । विद्युत सप्लाई सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिकै पहलमा जोडिएको छ । योठाउँ गोरखा सदरमुकामबाट ४० किमि पुर्वमा पर्दछ । विगत देखि जलवायू परिवर्तनका कारण परंपरागत खानेपानीका

ढुंगेधाराहरु सुकिरहेको छ, भुकम्पले अरु धेरै पानीको श्रोत सुकेर उपभोक्ताहरु समस्यामा परेका छन् । यस्तैगरि मास्कीछापको स्थानिय श्रोतपनि सुकेकोले यहाँका जनताले खानेपानीको माग गरेका थिए । यसैले उहाँहरुको अनुरोधमा Aleugemou Slidarity, France बाट खानेपानीको योजना पुराभई सन्चालनमा आएकोछ ।

२६. मास्कीछाप जामुने खानेपानीको फाईनल रिपोर्ट

गोरखाबजारको खानेपानी समस्या भएपछि वरपर पानीको श्रोत खोजेर थाकीसकेका थियौं । यस अवस्थामा मास्कीछापका दाजुभाईहरुले खेतमा प्रयोग गरिरहेका छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी गोरखाबजारको समस्या बुझेर दिन मन्जुर गरेपछि हामि खुसिहुँदै गोरखाबजारको तर्फबाट धन्यवाद त दियौं । तर दाजुभाईहरुले दुईटा कुराको प्रस्ताव राख्न भ्याए । १) छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको दोभान सम्म आएको विजुली बत्तीको उज्यालो हामिले पनि पाउनु पर्छ । २) तपाईंहरु हाम्रो खोलाको पानी लगेर खानुहुन्छ । हामिलाई पनि पानी खुवाउने योजना चाहिन्छ ।

यसपछि गोरखालीको पानीको दुःख संभरेर यि दुबैकुराको मन्जुर गरियो । बत्तीको लागि त विद्युत प्राधिकरणलाई भन्दै दुईकिमि तार र पोल सानासहरी खानेपानीकै प्रयोग गर्न पाउने भएकोले सहजै स्विकार गरि मास्कीछापलाई बत्ति दिने भयो । तर, खानेपानीको व्यवस्थाका लागि आयोजनालाई गुहार्दा बजेटको अभाव भनेर मानेनन् । गोरखाबजारका उपभोक्ताको क्षेमता नभएको हामि सबैलाई थाहा भएकै कुरा भयो ।

विसं २०५२ सालदेखि सम्पर्कमा रहेका एएफपिएन फ्रान्सका डाक्टर साथिहरुलाई पटकपटक छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको श्रोत र मास्कीछाप गाउँ देखाउन लगियो । यसरी कहिले पाईपलाईनकै बाटोगरि, कहिले मोटर वाटोबाट फ्रान्सेली साथिहरुलाई देखाईएको थियो । अन्तमा २०७० सालतिर फ्रान्सका एएफपिएन संस्था र एलिजिमो सोलिडारिटी संस्थाको सहयोगमा करिब ६० लाखको मास्कीछाप जामुने खानेपानी आयोजना निर्माण हुनेभयो । र विसं २०७२ सालमा संपन्न गरि उनिहरुकै हातबाट उदघाटन गरियो । यसको पुर्ण प्रतिवेदन र फोटोहरु **अनुसुची-२२** मा हेर्नुहोला ।

२७. सानासहरी खानेपानीको धाराजडान शुल्क र महशुल निर्धारण:

यस पृथ्वीनाराण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको सर्भेक्षण रिपोर्टमा खानेपानी महशुल दरको निर्धारण गरिएको थियो । सो महशुल निर्धारणको कपि **अनुसुची-५** मा प्रस्तुत गरिएको छ । माथिनै उल्लेख भैसकेको छकि सानासहरी खानेपानी आयोजना शुरुगर्न उपभोक्ताले सहभागीता गर्नुपर्ने २०% रकम संकलन गर्नका लागि धाराजडान समेतको १२,०००। पनि किस्तावन्दीमा माग गर्दा पुरागर्न कठिन भएको थियो । तैपनि रकम पुऱ्याउन नसकेर सापटी गरि २७,००,०००। सत्ताईस लाख रुपैया जम्मा गरिएको थियो ।

महशुल निर्धारण गर्ने बेलामा सर्भेक्षण रिपोर्टलाई आधारमानी अग्रीम रकम जम्मागर्नेको धाराजडान शुल्क १२,०००। नै कायम भयो । शुरुवातको महशुल निर्धारण १० यूनिटको रु.३००। मात्र थियो । धारासंख्या ३०० पनि नभएकोले सन्चालन खर्च पुऱ्याउन सकेको थिएन । यसरी शुरुमा अटेरगरि समितिलाई आयोजना अगाडी बढाउन समस्या हुँदा वेवास्ता गर्ने, पछि धाराजडान पुरानै खर्चमा मागगर्नेलाई १८,०००। लिने निर्णय गरिएको थियो । आयोजना कार्यक्षेत्र भित्रका न्यूनआय भएका परिवारहरुका लागि नगरपालीकाको सिफारिस लिईआएमा आधाजडा शुल्कमा जडान गरिदिने निर्णय पनि भएको थियो । यसमा पनि धारालिन नसक्ने परिवारहरु मिलेर धारालिन सकिने प्रावधान पनि राखिएको थियो ।

गोरखाबजार वरपर पानीको हाहाकार हुनथाले पछि धाराजडान भएका घरहरुले बढिशुल्क लिई अरुघरलाई पानी विक्रिगर्न थालेको जानाकारी आएपछि अटेरगरि बस्नेका लागि पुनः धाराजडान शुल्क रु. ३०००। पुऱ्याईयो । तर, न्यूनआय भएकाहरुका लागि पुरानै नियम कायम गरिएको थियो । यति हुँदाहुँदै पनि लुकिछिपि पानी अपचलन गर्नेहरु बढ्न थालेपछि अर्कोवर्ष पुनः धाराजडान शुल्क बृद्धीगरि ४२०००। र फेरि अन्तमा बृद्धिगरि ४८०००। पुऱ्याईएको थियो । कतिपय उपभोक्ताहरुको न्यूनतम पानी १० यूनिट खर्च नहुनेआएपछि न्यूनतम अंक ६ यूनिट गरि पानी महशुलमा परिमार्जन गरि न्यूनतम ६ यूनिटको रु. ३०। र त्यसभन्दा माथिको १० यूनिट सम्म प्रतियूनिट ४५०। रुपैया ११-२० सम्मको प्रतियूनिट ६०। रु. २१-३० यूनिट सम्मको प्रतियूनिट रु. ८०। र ३० यूनिट भन्दा माथि जतिसुकै भएपनि प्रतियूनिट रु. १००। महशुल लिने निर्णय गरिएको थियो । तर, गरिब न्यूनआय भएका परिवारका लागि भने संयुक्त रुपमा पानीलिन पनि पाईने । र धाराजडानमा छुटको व्यवस्था पनि कायम राखिएको थियो । यसरी विस्तारै धाराजडान

संख्या बढ्दै करिव ७०० को संख्यामा धेरै समय रहेको थियो । हाल यो उपभोक्ता संख्या करिव १६-१७०० पुगेको छ । उपभोक्ताहरूले सानासहरी खानेपानी आयोजनालाई विस्वास गरिरहेका थिएनन् । यस विषयमा माथिनै उल्लेख गरिसकिएको छ । यसैले उपभोक्ताहरू पर्ख र हेरको शिद्धान्त लिई धाराजडान नगरि बसेकाहरूलाई थप जडान शुल्क लिईएको थियो ।

२८. विद्युत भोल्टेज नपुग्दा सानासहरी खानेपानीमा समस्या:-

करिव २०६९ साल सम्म गोरखामा विद्युत सप्लाई दमौलीको सबस्टेसनवाट हुने गर्दथ्यो । यसले गर्दा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको तिनवटा पम्पीङ्ग स्टेसनमा राखिएको ६ वटा ७५ हर्षपावरको पम्पहरू चलाउन भोल्टेज नपुगेर चलाउन सकियन । सर्भेक्षणकालमा ७५ हर्षपावरले धेरै विद्युत खान्छ, ५०-५२ हर्षपावरको मात्र राख्न अनुरोध गरेका थियौं । तर, विज्ञहरूको जवाफमा सानोपम्पले भन्दा ठूलोपम्पले उतिनै समयमा धेरैपानी फाल्छ भन्ने जवाफ पाएपछि हामि चुपलागेका थियौं । भोल्टेज नपुगेर राति ११.०० देखि ३.०० बजेसम्म मात्र पम्पचले हुँदा उपभोक्तालाई पानी पुऱ्याउन सकियन ।

यतिवेला सम्म गोरखामा सबस्टेसन निर्माण कार्य करिव संपन्न भैसकेको भएता पनि सबस्टेसन चलाउन कर्मचारी नहुँदा सुचारु भएको थिएन । संपन्न भएको सबस्टेसन चलाई दिनुपऱ्यो भनि हामिहरू पुनः विद्युत प्राधिकरणको केन्द्रीय कार्यालय गयौं । निर्देशक ज्यूले तुरुन्त चलाउन सकिन्छ, स्टाफ खटाई दिन्छु संगै लियर जानोस भनेर कर्मचारी खटाई दिनुभयो । यसपछि सबै पम्पहरू दिनमा पनि चल्नेत भयो । तर भोल्टेज अपडाउन हुनेगर्दा पम्प र प्यानेलबोर्ड जलेर मर्मत गर्दागर्दै हत्तुभईयो ।

२९. छाङ्खोला र ढाक्रेखोलामा रातीपम्प चलाउन भुतको डर:-

दमौलीको विद्युत सबस्टेसनवाट गोरखामा विद्युत सप्लाई भैरहेको थियो । गोरखाबजारमा विद्युत सबस्टेसन निर्माण चरणमा भएकोले सानासहरी खानेपानीको ७५ हर्षपावरको पम्पहरूलाई विद्युतको भोल्टेज पुगेको थिएन । यसरी विद्युत भोल्टेज नपुगेको कारण राति ११.०० बजेपछि ३.०० बजेसम्म मात्र पम्प चले भएकोले पानी पुऱ्याउन सकियको थिएन ।

रातिमा पम्प चलाउन वरपर जंगलले घेरेको र गाउँहरू पनि नजिक नभएको, छाङ्खोला र ढाक्रेखोलाको अनकन्तार दोभानमा पम्पचलाउने कर्मचारी एकलैबस्न नसक्ने भयो । अब केगर्ने भन्ने सवालमा रातिको लागि एकजना भक्ती साथि भएमा बस्नसक्ने भनेपछि रातिको लागिमात्र मासिक रु. ६०००। दिनेगरी एकजना भक्ती नियुक्ति गरि पम्प चलाईएको थियो । यसरी एकपछि अर्को समस्याहरू भैले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजना अहिले सम्म नियमित पानी दिन सकेको छैन ।

३०. सानासहरी खापाको ३ नंबर ट्यांकीमा स्थानिय श्रोत मिसाउने कार्यक्रम:-

स्थानिय श्रोतको पानी रातभरि खेरजाने गर्छ । यसैगरी वर्षायाममा स्थानिय श्रोतको पानी ठुलोहुन्छ । यसैले सानासहरी खानेपानीको सर्भेक्षण अनुसार यो खेरजाने पानीलाई तिन नंबरको ट्यांकीमा मिसाउने गरि तिनधारे धारा वाहेक हरेक स्थानीय श्रोतसम्म पाईपलाईन पुऱ्याईएको थियो । यसोहुँदा एकत दुईलिफ्टको पानी ल्याउन नपर्ने हुँदा खर्च कमहुने । अर्को विद्युतलाईन नभएको खण्डमा पनि कामचलाउ पानी वितरण गर्नका लागि भनि तिननंबर ट्यांकीमा जेनेटर समेत राखिएको थियो ।

तर, बोसीपानी र धोवीधाराको वर्षाको पानी केहिमात्र राखियो । अरु कुनैधाराको पानीपनि स्थानीय विरोधका कारण मिसाउन सकियन । खेलकुद मैदानमा पानीको श्रोत धेरैठुलो भएकोले वढि भएके पानी तिननंबर ट्यांकीमा लैजान विशेष संरचना समेत बनाईएको थियो । यसमा पनि नुहाउन जाने र लुगाधुन जानेहरूले जवरजस्ती ढकन उधारी प्रदुषण गर्ने गरेको हुँदा पानी मिसाउन सकियन । यदि स्थानीय श्रोतको खेरगएको पानी मिसाउन पायकोभए महशुल दरमा वृद्धिगर्नु पर्नेथिएन । यसरी स्थानीयवासी उपभोक्ताहरूले कुरा नबुझि दिँदा सानासहरी खानेपानीको व्यवस्थापन कार्यमा ज्यादै जटिलता आईरह्यो ।

यो सबैकुरा थाहापाए पछि हामि उपभोक्ता साढै अबुझ रहेछौं जस्तो लाग्यो । किनभने, आफैले प्रयोग गर्नेपानी शुध्द र सफा पनि हुने, सस्तोपनि हुनेकुरामा पनि यसरी भ्रमेला भिकेर खेरगएको पानी मिसाउन नदिनु भनेको अतिभन्दा अति मुखता होभन्ने लाग्यो ।

३१. श्रोतको पानीले नपुग्दा डिपबोरिङ्ग:-

“हाम्रो समस्या हाम्रै खानेपानी, सुधानु छ हाम्रै आनीबानी” भन्ने कथनलाई संभेर खानेपानी समस्यालाई समाधान गर्न कम प्रयाश गरेका थिएनौं । माथि उल्लेख गरेजस्तै धेरै दुःखगरि पाईएको आयोजना पुराभएपछि शुध्दपानी नियमित वितरण गर्ने उदेश्य हुँदाहुँदै २०६७ सालमा खोलाको पानी सुखायाममा सुकेर ६ लि/सेकेण्डमा आईपुग्यो । यहि सुखामौसमलाई ध्यानदिई २०६७ सालमा डिपबोरिङ्गको संभावना हेर्न राजनिति दलका प्रतिनिधि सहित समितिका पदाधिकारीहरु विभिन्न ठाउँको डिपबोरिङ्ग अवलोकन गर्न गएका थियौं ।

मिति २०६७/१०/०३ र ४ गते रामकोट, काठमाण्डौंको डिपबोरिङ्ग अवलोकन गर्न निम्न व्यक्तिहरु गएका थियौं ।

१) श्री बन्नी बहादुर मास्के, अध्यक्ष	२) श्री मेघ बहादुर मास्के, उपाध्यक्ष
३) श्री रामशरण आचार्य, कोषाध्यक्ष	४) स्व.श्री मोदनाथ खनाल, सदस्य
५) श्रीमती राधा अर्याल, सदस्य	६) श्रीमती कल्पना श्रेष्ठ, सदस्य
७) श्री धिरज बहादुर मास्के, शल्लाहाकार	८) श्री राम बहादुर थापा, नेकपा माओवादी, गोरखा
९) श्री रामशरण बस्नेत, अध्यक्ष, नेकपा एमाले	१०) श्री ध्रुवमणी पौडेल, डिई, खानेपानी कार्यालय गोरखा
११) श्री शुरेस बाबु मरहटा, खानेपानी विशेषज्ञ	१२) श्री घनश्याम खड्का, प्रतिनिधि, ड्रिलिङ्ग कम्पनी

मिति २०६७/१०/१५ मा घामी डांडा कास्कीको डिपबोरिङ्ग अवलोकन गर्नजाने निम्न व्यक्तिहरु थिए ।

१) श्री बन्नी बहादुर मास्के, अध्यक्ष	२) श्री कमल प्रसाद श्रेष्ठ, सचिव
३) श्री रामशरण आचार्य	४) श्री गोवर्धन श्रेष्ठ, प्रतिनिधि, नेकपा माओवादी

यसरि खानेपानीको श्रोत खोज्दाखोज्दा थाकेको उपभोक्ताहरु छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी ल्यायपछि पनि विकल्पको श्रोत खोज्नेकार्य चलिनै रह्यो । उक्त डिपबोरिङ्गहरु अवलोकन गरेपछि मिति.....को बैठकमा रिकाम कन्सल्टान्टका खानेपानी विशेषज्ञ श्री शुरेस बाबु मरहटा ज्यूले गोरखामा खानेपानीको लागि डिपबोरिङ्गको संभावना छभन्ने प्रतिवेदन दिएर सहयोग गर्नु भएको थियो । आर्थिक अभावका कारण जिविस र नगरपालीकावाट सहयोग जुटाउन विभिन्न पटक सर्वदलीय बैठक राखियको थियो । यसैक्रममा म तत्कालीन अध्यक्ष बन्नी बहादुर मास्के र तत्कालीन कोषाध्यक्ष रामशरण आचार्य सेन्ट जेवियर्स स्कुल, कुन्दुरमा डिपबोरिङ्ग हेर्न गएका थियौं । यसैवेला ड्रिलिङ्ग कम्पनीका मालीक रामशरण बानीया क्षेत्री पनि भेटभयो । र वेलुकी होटेल विसौनीमा बसेर डिपबोरिङ्गका वारेमा ५ लि/सेकेण्ड पानी निकाली दिने र यसको मुल्य १७ लाखलिने । यसको लागि अग्रीम पाँचलाख रुपैया दिनुपर्ने, ५ लि/सेकेण्ड पानी नआए अग्रीम लियको रकममात्र लिने कुराकानी भएको थियो ।

उक्त कुराकानीका आधारमा उपभोक्ता समितिको बैठक बोलाई खेलकुद मैदान वरपर धेरैपानी आउन सक्ने संभावनालाई हेरि डिपबोरिङ्ग गर्ने निर्णय गरियो । यहाँ वरपरका उपभोक्ताहरुले विरोध जनायका कारण पाँचदिन सम्म डिपबोरिङ्ग मेसिन थातीरह्यो । अन्तमा श्री रामशरण बस्नेत ज्यूको सहयोगमा जिविसवाट आर्थिक सहयोग नभए पनि डिपबोरिङ्गको लागि आफ्नै भवनको प्राङ्गणमा ८-१० फिटको जगा उपलब्ध गराएर सहयोग प्राप्तगरि डिपबोरिङ्ग शुरुगरियो । अन्तमा यहाँ पानीत आयो तर पाँचलिटर होईन तिनलिटर मात्र पानी आयो । यसैले उक्त पाँचलाखमा बोरिङ्ग खर्चत टुंगीयो । तर यसको पम्पमा जोडियको पाईप छिनेर पम्प तलखस्यो । यसलाई फिक्न खुबै कोशिस गरेका थिए तर सकेन । र फेरि अर्को पम्प राखेर पानी तान्ने कामगरियो । यसैको आधारमा पानी सहज बनाउन २०७२ सालको भुकम्प पछिको क्षेत्रीवापत पुनर निर्माण हुँदा शिलखानको तल र खोलखोलेमा थपबोरिङ्ग बोरिङ्ग गरिएको थियो ।

३२. रामकोट डिपबोरिङ्गवाट फर्कदा दुर्घटना:-

हामि अध्यक्ष बन्नी बहादुर मास्के, उपाध्यक्ष मेघ बहादुर मास्के र कोषाध्यक्ष रामशरण आचार्य रामकोटको डिपबोरिङ्ग हेरेर मेरो आफ्नै कारमा फर्कदै थियौं । काठमाण्डौं नागढुंगावाट खानीखोलाको ओरालोमा आईपुगे पछि पछाडीवाट एक्काशी विरगन्ज जाने बसले ओभरटेक गर्नेक्रममा मेरो गाडीलाई पछाडीवाट ठक्कर दियो । यसरि म आफैले ड्राईभ गरेको गाडीलाई २-३ पटक ठक्कर दिई दुर्घटना भएपछि मेरोगाडी अगाडी रोकिराखेको ट्रकमा गएर रोकियो । नजिकैको प्रहरीहरु आएर गाडिको उध्दारगरि बसको ड्राईभरलाई नियन्त्रणमा लिएको थियो । यसपछि मेरोकार मर्मत गराउन बसका मालिकले करिव एकमहिना लगाई दियो । र तत्कालै सो व्यक्तिगत कार विक्रि गरिएको थियो । यसरि खानेपानीको काममा हिड्दा दुर्घटनाभै व्यहोर्नु परेको नोक्शान, श्रोत खोज्दा र संभौताका वेलामा खर्च गरेको रकम मैले कसैवाट पनि प्राप्तगरेको छैन ।

३३. श्रोतमा रफेनिङ्ग फिल्टर निर्माण:-

केहि वर्ष पछि आयोजना व्यवस्थापन कार्यालयबाट डाईनासाईण्ड फिल्टरले धेरैपानी खेरफाल्छ । दुईवटा पम्पीङ्ग गरि ल्यायको पानी खेरफाल्नु हुन्न भनेर त्यो फिल्टरबाट निस्केको पानीलाई पुनः प्रयोग गर्नभनि गोरखा डिभिजन कार्यालय मार्फत तिननंवर ट्यांकी संगै सानो रफेनिङ्ग फिल्टर निर्माण भयो । तर डाईनासाईण्ड फिल्टर नबनेको कारण त्यस रफेनिङ्ग फिल्टरमा एकचोटी पनि पानी हाले काम भएको छैन ।

यसरि आयोजना शुरुभएको धेरैवर्ष वितिसक्दा पनि पानीको फिल्टर बन्न नसक्दा उपभोक्ताहरूले सानासहरीको पानी पिउन पायका छैनन् । यो पानी सरसफाईको लागि मात्र प्रयोग गर्ने गरिएको छ । यसै प्रसंगमा धेरैचाटी उपभोक्ताको प्रतिनिधिको टोली विभागमा जानेकाम, पत्राचार र भनसुन गरेपछि खानेपानी विभागको गुणस्तर विकास कार्यक्रमबाट परंपरागत पानी उपचार केन्द्र बनाउन २०६७ सालमा खानेपानी डिभिजन कार्यालय मार्फत टेण्डरभै एप्रोप्रियट टेक्नोलोजी कम्पनीलाई श्रोत क्षेत्रमा अर्को फिल्टर बनाउने भनि आयोजनाले करिव डेढकरोडको निर्माण गरिएको थियो । यो पनि रफेनिङ्ग फिल्टरनै भएकोले केहि वर्ष चलेपछि पुनः सफागर्नु पर्नेहुँदा चलन सकेको छैन ।

३४. खानेपानी आयोजना र निर्माण व्यवसायी विच सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा:

ग्लोबल कन्स्ट्रक्सन र सिस्ईसिसि निर्माण कम्पनीको ज्वाइण्टभेन्चरमा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको कामगर्न नसकेर ग्लोबल निर्माण कम्पनी भागेपछि उपभोक्ता समितिले आयोजनालाई बारंबार दबाव दिन थालीयो । यसपछि खानेपानी विभागले निर्माण कम्पनीहरूलाई कालोसुचिमा राखि मुद्दा चलाउने भनेपछि मिति २०६३।०६।३० गते सोमवारका दिन होटेल गोरखा विसौनीको हलमा संयुक्त बैठक बसेको थियो ।

यस संयुक्त बैठकमा सिस्ईसिसि चाईना निर्माण कम्पनीको डाईरेक्टर **Mr. Mr. Yang Xiao Liang** ग्लोबल निर्माण कम्पनीको डाईरेक्टर कुमार दोस्तीलाई देखेपछि जुरुक्कै उठेर धेरै रिसायका थिए । संयुक्त बैठकमा व्यापक छलफल भएपछि समाधानको लागि आयोजना, उपभोक्ता समिति, ग्लोबल निर्माण कम्पनी र सिस्ईसिसि चाईनाको छुट्टै मिटिङ्ग गरि समाधानका उपायहरू खोजिएको थियो ।

अन्तमा, निर्माण कम्पनीले धरौटी फिर्ताको लागि आयोजनाको नाममा अदालतमा मुद्दा दायर गर्‍यो । केहि वर्ष पछि अदालतले व्याज समेत फिर्ता गर्नुपर्ने भनि निर्माण कम्पनीलाई मुद्दा जिताई दियो । र निर्माण कम्पनीले धरौटी रकम व्याज समेत फिर्ता लगे । र आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय पुनः सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न पुगेकोछ । तर हालसम्म मुद्दाको किनारा लागेको छैन । उक्त थातिरहेको फिल्टर पनि आजसम्म बनेको छैन । यसरी पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजना उपभोक्ताको नाउँमा वैधानिक तरिकाले हस्तान्तरण हुनेकाम पनि भएको छैन । तर, कामचलाउको रूपमा पानी सन्चालन गर्नेकाम भने उपभोक्ता समितिले गर्दै आएको छ ।

३५. सानासहरी खानेपानीमा पुनः निर्माण कार्य:-

यस्तैगरि २०७२ सालको भुकम्पले केकति क्षेत्रीपुरायको छभनि एक अनुगमन टोली आयो । यस टोलीलाई हामि उपभोक्ताहरूले धेरैक्षती देखाई पुनर संरचना निर्माण गरि गोरखावासीलाई पानी खुवाउन अनुरोध गरियो । यसपछि करिव ५-६ करोडको अर्को पुनः संरचना निर्माण गर्नभनि टेण्डर गरि सोलार सिष्टम सहितको विभिन्न ट्यांकीहरू निर्माण गरियो । तरपनि पानी नियमित हुनसकेन ।

३६. हुँडीखोला, ताकुको श्रोत अवलोकन:

गोरखा बजारलाई पानी पुऱ्याउन नसके पछि गोरखा, ताकुको हुँडिखोलाको उचाई करिव गोरखाबजार सरह छभन्ने सुनेपछि तैपनि पम्पगर्न नपर्ने हुन्छकि भनि मिति २०७०।१२।०५ मा खानपानी डिभिजन कार्यालयका ई. ईन्द्र प्रताप बोहोरा, तत्कालीन अध्यक्ष बद्री बहादुर मास्के, कोषाध्यक्ष राम कुमार श्रेष्ठ,को टोली हुँडीखोलाको पानीको श्रोत हेर्न गएका थियौं । यस हुँडिखोलाको उचाई ६१५.मिटर रहेछ । तर, हामिलाई सतिपिपल सम्मको उचाई ११०० मिटरमा पानी चाहिने थियो । हुँडीखोलाको पानीको श्रोत पनि साना जलविद्युतमा प्रयोग भैरहेको देखियो । यसको गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयबाट गरिएको विस्तृत संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको स्कानकपी अनुसुची-३५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

३७. सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिमा आर्थिक हिनामिना:

आ.व. २०६७/६८ को साधारण सभा तयारीका लागि अडिट गराउने काम भैरहेको थियो । पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता संस्थाको तत्कालीन व्यवस्थापक रामशरण आचार्य अडिट रिपोर्टमा साईनगर्न भनि अडिटको फायल साँभ्रपख मेरो घरमा छाडेर जानुभएको थियो । वेलुकीको खाना खाईसके पछि फाईल पल्टायर हेर्नशुरु गरेको थिएँ । तर, अडिट रिपोर्टमा बैंक व्यालेन्स र आम्दानी नमिलेको, आम्दानी र खर्च पनि नमिलेको हिसाब किताब देखेर मैले साईन नगरि भोलीपल्ट रामशरण आचार्यलाई अडिट मिलेको छैनभनि फाईल फिर्ता पठाएको थिएँ ।

केहिछिनमा व्यवस्थापक आचार्यले फोनगरि रु.३ लाख वेरुजु निस्क्यो भनेर फोन गर्‍यो । मैले अभै मिलेको छैन म आउँछु भनेपछि अर्को एकघण्टामा पुनः फोनगरि वेरुजु अभै बढ्यो रु. ६ लाख निस्क्यो भनेर फोन गर्‍यो । यसपछि मलाई अरुबढि आशंका भयो । यसपछि आफैँ खानेपानीको अफिसमा गएर अडिटर रामचन्द्र अर्याल, लेखापाल गणेश श्रेष्ठ, व्यवस्थापक रामशरण आचार्यलाई राखेर वेलुकी अबेरसम्म एकएक गरि विलभर्पाई, बैंक रसिद केलाउन थालियो । हेर्दैजाँदा नपुग जम्मा रकम रु. ११३५९४५।५६ बैंकजम्मा नभएको देखियो । यहि हिसाबलाई लिएर लेखापाललाई मिति २०६८।०६।१६ मा स्पष्टीकरण सोधियोको थियो । तत्कालीन लेखापाल गणेश श्रेष्ठले मिति २०६८।०६।२५ मा पेसगरेको स्पष्टीकरणको जवाफ स्कानकपी **अनुसुची- ३९** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

यसै विषयलाई लिएर लेखा उपसमिति समेत कार्यसमितिको पुर्णबैठक बोलाईयो । निज लेखापाल यस नपुग रकमको व्याज सहित फिर्तागर्न तयार भएको थियो । तर, बैठकमा हिनामिना रकम किस्ताबन्दीमा फिर्ता गराउने, तर नसियत मात्र दिई निम्नस्तरको कर्मचारीलाई व्याजलिन नहुने भनि निर्णय भयो । र सो रकम तिनकिस्ता गरि फिर्ता गरियोको थियो । जसको आन्तरिक लेखाउपसमितिको संयोजक पवन खनालको हस्तलिखित सानो टिपन **अनुसुची-३८** मा उल्लेख छ । सो किस्ताबन्दी रुपमा मिति २०६८।०५।३० मा रु. ३६३५४०।, मिति २०६८।०६।०१ मा रु. ३०००००। र मिति २०६८।०६।१२ मा रु. ३०००००। गरि जम्मा रु. ११३५९४५। बैंकजम्मा भएको थियो । यो सबैकुरा बैंक स्टेटमेण्ट र अडिट रिपोर्टमा पनि उल्लेख भएको छ ।

निज लेखापाल गणेश श्रेष्ठले दिएको स्पष्टीकरणमा “यस हिनामिना भएको रकममा म मात्र होईन भनि उल्लेख भएकोले अरुपनि व्यक्तिहरुको मिलोमतो भएको आशंका गरिएको थियो । तर, कार्यसमिति भित्र विवाद शुरुभै खानेपानी सन्चालनमा असहज हुनसक्ने संभावना देखिएकोले यस विषयमा थप कारवाही अगाडी बढाईएको थिएन । यसरी सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिमा सन्तुलन ल्याउन साह्रै गाहारो परेको मनभित्रै गुंस्याई राख्नु परेको थियो । यि सबैकुरावाट के स्पष्ट हुन्छ भने, श्रोत खोज्न देखि सहलगानी जुटाउन, जगा उपलब्ध गराउन कति कठिन भएको थियो होला भन्ने आँकलन गर्न सकिन्छ ।

३८. साधारण सभामा अवरोध:

गोरखाबजारको खानेपानी व्यवस्थापन गर्न बाहिरवाट हेर्दा जतिसहज भएको देखिन्छ । तर, समितिमा कामगर्न विभिन्न स्वभावका पदाधिकारी तथा सदस्यहरु भएकोले अति असहज भएको थियो । पुरानो कुरा संभेर भन्ने होभने आँखा भिमिकक पनि गर्न नहुने भ्याईदिई हाल्ने खालको साथिहरुको व्यवहार थियो । यसरी खानेपानीको श्रोत खोज्नुपर्ने, श्रोतहरुमा विवाद आउने, सहलगानी जुटाउन मुस्किल परेको, वितरण पाईपलाईन विछ्याउन नदिएको, जग्गा उपलब्ध गराउनु पर्ने जस्ता अप्ठेरा कामहरुमा कसैको ध्यान थिएन ।

तर, यो सबै कष्टहरु उपभोक्ताहरुले नबुझे वा कसैको उक्साहटमा लागेर भन्नुपर्छ, मिति २०६९।०९।२१ मा नयाँबजार स्थित सिनेमा हलको चौथो साधारण सभाहुन दिईएको थिएन । शुरुमा दुईनंबर ट्यांकी निर्माणको लागि भनेर कट्टेलडांडा बाह्रविसेमा पाखो खेरगई रहेको आठआना जगा दानगछु भनि राजिखुसिले तमसुकमा सहिगर्ने रानीबनका टेक बहादुर खत्री समेत यस साधारण सभामा सम्मान गर्न खोज्दा सम्मान लिन नमानेर विरोधमा उत्रेका अवस्था थियो । अन्तमा यो साधारण सभा स्थगन गर्नुपरेको सबैलाई अवगतनै छ ।

सायद आ.व. २०६७/६८ को साधारण सभा तथा अधिवेशनमा होला । गोरखा उद्योग वाणीज्य संघको हलमा साधारण सभा तथा अभिवेसन थियो । यसवेला म आफु पदमा नबस्नको लागि धेरै प्रयाश गरेको थिएँ । तर, राति अवेर सम्मपनि पहल गर्दापनि यस सानासहरीको अध्यक्ष पदमा बस्ने कोहि तयार नभए पछि किरणबाबु श्रेष्ठ सहितको उपभोक्ता साथिहरुले विशेष अनुरोध गरेको हुँदा पुनः अध्यक्ष पदमा बस्न बाध्य हुनुपरेको थियो ।

३९. सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिमा मनमुटाव:

यति हुंदाहुंदै मिति २०७०।०५।१४ मा लेखनाथ सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिको नोवौ साधारण सभाको निमन्त्रणामा आफु त्यसतर्फ जानुपरेको थियो । सोहि दिन पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानीको नियमित बैठक परेकोले उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बस्न भनि गएको थिएँ । पटकपटक फोनगर्दा पनि कुनै जानाकारी नदिई कार्यक्षेत्र बाहिर जथाभावी पाईप र पानी वितरण कार्य, बैक खाता सार्ने निर्णय, वेरुजु मिनाहा जस्ता थुप्रै अनावश्यक तरिकाले निर्णय गरेको एकदिन पछि मिति २०७०।०५।१५ गते बेलुकी मात्र एकजना सदस्यले भनेर जानाकारी पाइको थिएँ । यसपछि यस्तो समितिमा बसेर कामगर्न ठिकछैन भनेर आफुले जिम्मेवारीबाट पन्छिने निर्णय गरि उपाध्यक्षको नाउँमा मिति २०७०।०५।१६ मा राजिनामा पठाई मिति २०७०।०५।१७ गते काठमाण्डौं हिडेको थिएँ । करिव १०-१२ दिनमा समितिमा असहज श्रृजना भएकोले गोरखा नआई भएन भन्दै विभिन्न सम्मानित व्यक्तिहरुले फोनगरि बोलाय पछि गोरखा आई मिति २०७०।०५।२९ मा होटेल गोरखा विसौनीमा संयुक्त छलफलको कार्यक्रममा आ-आफ्नो मनको कुरा राखेर राजिनामा फिर्ता लिनुपरेको अवस्था भयो । उक्त अध्यक्ष पदबाट दिईएको राजिनामाको स्कानकपी **अनुसुची-४१** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

यसपछि हिनामिनाका कृयाकलापहरुका वारेमा व्यवस्थापक र तत्कालीन सचिव विच भनाभन भई दुवैजना संग स्पष्टीकरण माग्नु परेको थियो । यो अवस्था आएपछि मिति **२०७२।०९।१८ को** सातौं साधारण सभा तथा चौथो अधिवेशन तयारी र अध्यक्षता हस्तान्तरण गर्न एक कार्यदल समेत गठन गरि पटकपटक छलफल गरिएको थियो । अध्यक्षता ग्रहण गर्नेव्यक्ति कोही तयार देखिएको थिएन । तर, अधिवेशनमा भने निःवर्तमान उपाध्यक्ष रामजी श्रेष्ठ, सतिव भाईचन्द्र श्रेष्ठ र कोषाध्यक्ष विनोद अर्याल गरि तिनजना अध्यक्षमा चुनावमा तयार भए । तिनजनाको प्रतिष्पर्धामा विनोद अर्याल विजय भएको थियो । यसवेलाका घटनाहरुका वारेमा उपभोक्ता साथिहरुलाई सबैकुरा अवगतनै छ ।

४०. दरौंदीको पानीका लागि प्रधानमंत्री समक्ष निवेदन:-

गोरखाबजारको स्थानिय श्रोतका पानीले नपुग्ने भएपछि शुरुमै हामिले सानासहरी खानेपानी आयोजनालाई दरौंदी र लुदीखोलाको भालुढुंगाका पानी प्रस्ताव गरेका थियौं । यसपछि तत्कालीन सानासहरी खानेपानी आयोजना प्रमुख ई.अर्जुन पौडेलज्यू लुदीखोलाको पानीहेर्न आउनु भएको कुरा माथिनै बताई सकिएको छ । यसरी अनेकौं प्रयाश गर्दापनि गोरखाबजारमा खानेपानीको व्यवस्थापन सहजहुन नसके पछि पुनः दरौंदीको पानी ल्याउनका लागि तत्कालीन सम्माननीय प्रधानमंत्री श्री बाबुराम भट्टराई ज्यूलाई मिति २०७१।१०।२९ मा गोरखा होटेल विसौनीको हलमा निवेदन थमाएका थियौं । यस निवेदनको कपी **अनुसुची-२९** मा राखिएको छ ।

खानेपानी पम्पीङ्ग गर्दा विद्युत महशुल धेरैतिर्नु परेपछि मिति २०७०।१२।०५ मा गोरखाका किरण बाबु श्रेष्ठको अगुवाईमा शहरी विकास मंत्रालयका तत्कालीन मंत्री माननीय श्री नारायण खड्का ज्यूलाई भेटि विद्युत महशुलमा छुट्को लागि पैयाश गरिएको थियो । यस निवेदनको कपी **अनुसुची-२९** मा हेर्न सकिन्छ ।

यसैगरि फेरिपनि मिति २०७०।१०।२९ मा दरौंदी नदिको पानी ल्याउनका लागि भनि तत्कालीन सम्माननीय प्रधानमंत्री श्री बाबुराम भट्टराईज्यूलाईनै द्रव्यशाह बहुमुखी क्याम्पसमा आउनु हुंदा उहाँकै हातमा निवेदन थमाएका थियौं । यसरी पटकपटक पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिले दरौंदीको पानी ल्याउनका लागि निवेदन दिएर प्रयाश गरिएको थियो । सो निवेदनको एककपी नमुना **अनुसुची-२९** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४१. दरौंदी गोरखा खानेपानीको कार्यक्षेत्र बढ्नुको कारण:

विसं २०७३ सालमा तत्कालीन सम्माननीय पूर्वप्रधानमंत्री तथा प्रतिनिधि सभाका सभासद श्री बाबुराम भट्टराईज्यूवाट संसदीयकोषको रकम रु. १५०००००। पन्ध्रलाख रुपैया दरौंदीको पानी ल्याउन संभाव्यता अध्ययन गर्नेभनि छुट्याईएको थियो । तर, दरौंदीको पानी ल्याउन भनि पटकपटक मागगर्ने पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिद्वारा सभै गराउने भन्नेकुरा कुनै उल्लेख नगरि रकम निकासी सिधै गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयमा पठाईयो । तैपनि पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई जानाकारी सम्म दिईएन । खानेपानी डिभिजन कार्यालयले सर्भेक्षणका लागि टेण्डर आव्हान गरि Multiscope Consulting Pvt.Ltd. Lalitpur, Nepal कंपनीलाई सर्भेक्षणको जिम्मा दिईयो । पटकपटक गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयले खानेपानी उपभोक्ता समिति गठन गर्ने प्रयाश गरेको थियो । समिति गठन गर्ननसके पछि दरौंदी गोरखाको खानेपानी आयोजनाको उपभोक्ता समिति गठन

गर्नभनि गोरखा नगरपालीकालाई अनुरोध गरि पठाईयो । अन्तमा दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको संभाव्यता अध्ययनको सर्भेक्षणको काम उपभोक्ता समिति नभई पुराभएको थियो ।

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको पानीले गोरखा सदरमुकामवासी र गोरखा कालिकामा आउने पर्यटकहरुलाई पानी नपुग्ने भएपछि पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिले दरौंदीको पानी लाउन प्रस्ताव गरेको थियो । वास्तवमा दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजना गोरखा सदरमुकाम र गोरखा दरबारलाई लक्षित गरि आएको हो । तर, त्यतिवेला पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई वास्ता नगरि नयाँ उपभोक्ता समिति गठनतिर पहल हुनथाल्यो । यसकै परिणाम उपभोक्ता समिति गठनहुन कठिन भयो । यसको लागि करिब ६-७ करोड रकम निकाशा भैसकेको फिर्ताजाने संभावना देखियो । यदि त्यसवेला पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समिति मार्फत गर्नेगरि सर्भेक्षण भएको थियो भने फिनाम, दुम्सुरी, चिसापानी, नारेस्वर, घलाङ्ग, पिपलथोक, थाकलडांडा, आहाले र ढोडेभञ्ज्याङ्ग सम्मको खानेपानी वितरणको समस्या आउने थिएन । जब बल्कपानी वितरण गर्नेगरि दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समिति गठन भयो, यसपछि वरपरका सबै खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु हामिलाई पनि दरौंदीको पानी चाहिन्छ भनि मागहुन लालेको हो । यसरी खानेपानी वितरणको क्षेत्र विस्तार हुनु सर्भेक्षणका बेला पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिलाई वेवास्ता गर्नाको कारण होभन्न सकिन्छ । अहिले यसको क्षेत्र विस्तार हुनगई सम्हालन कठिन हुँदै आयोजनाले पुर्णता पाउन सकेको अवस्था छैन । यसको निर्माण चरण देखिनै राजनितिकरणको संकुचित सौचका कारण दरौंदी गोरखा खानेपानी सन्चालन हुनकठिन देखिएको छ । सबैलाई चाहिने खानेपानी जस्तो संवेदनशील कुरामा राजनिति हुनु ज्यादै दुर्भाग्य होभन्नु पर्छ । यसकुराले कसलाई हानी पुग्छर, उपभोक्ताको आफ्नै खुट्टामा बन्चरो हानेसरह भएको छ ।

४२. दरौंदी गोरखा खापा आयोजनाको उपभोक्ता समिति गठनका लागि नगरपालीकामा भेला:-

गोरखा नगरपालीकाले मिति २०७२।१२।०६ मा दरौंदी लिफ्ट खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना सम्बन्धि वृहत अन्तरकृया कार्यक्रम नगरपालीकाकै भवनमा आयोजना गरेको थियो । यस अन्तरकृया कार्यक्रममा पनि व्यापक छलफल हुँदा उपभोक्ता समिति गठन गर्न सकेन । यसरी दरौंदीको खानेपानी आयोजनामा शुरुदेखिनै विवाद खडाभएको थियो । यस अन्तरकृयामा उपस्थिति यस्तो थियो ।

२०७२ सालमा शारिरिक कमजोरीका कारण समाजिक जिम्मेवारीवाट पन्छीदै म आफु पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानीको अध्यक्षता छाडेको थिएँ । तर २०७४ सालमा दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको उपभोक्ता समिति गठन गर्न गोरखा खा.पा.डिभिजन कार्यालय र गोरखा नगरपालीकाले पटकपटक प्रयाश गर्दापनि नसके पछि निकाशा भएको करिब ६-७ करोड रुपैयाँ फिर्ताजाने संभावना देखिएको थियो । उक्त गोरखा नगरपालीकाले दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समिति गठनका लागि बोलायको बैठक मैनुट फोटोकपी अनुसुची- २६ हेर्नु होला ।

४३. दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको गठन पछिको कृयाकलाप :-

अन्तमा विसं २०७४ सालमा गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालय प्रमुखमा ई. रत्न लामिछानेज्यू आउनु भएपछि विभिन्न संघसंस्था, राजनितिक दलहरु र प्रमुख जिल्ला अधिकारी, स्थानीय विकास अधिकारी, नगरपालीका संगको गृहकार्यवाट सर्वपक्षीय बैठक वस्ने निधोभयो । म आफु स्थापनाकाल देखि १४ वर्षसम्म पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिको अध्यक्षता ग्रहणगरि वि.सं २०७२ सालमा निवृत्त जिवन विताउने चाहानाले छाडेर बसेको थिएँ । मिति २०७३।१०।२७ को दिनमा होटेल मिराकलमा उक्त सर्वपक्ष भेला बोलाईयो । यस भेलामा मलाई पनि सानासहरी खापाको संस्थापक तथा भुपु अध्यक्षको नाताले आमन्त्रण गरिएको थियो । यस सर्वपक्ष भेलामा ११ वटा दलका प्रतिनिधि, स्थानिय प्रत्रकारहरु, मौजुदा ६ वटा सन्चालीत खा.पा.समितिका प्रतिनिधि, स्थानिय संघसंस्था, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, स्थानिय विकास अधिकारी र नगरपालीकाका प्रमुखको उपस्थिति थियो ।

यस भेलामा छलफल हुँदा मलाई पुनः एक अवधिका लागि अध्यक्षता लिईदिन सबैको आग्रह भएको हुँदा मैले यसलाई नकार्न नसकि स्विकार गर्न वाध्यभएको थिएँ । सोहि अनुसार सदरमुकामको मौजुदा ६ वटा संचालित खानेपानी उपभोक्ता समितिको सहभागीतामा निम्न दरौंदी गोरखा (वृहत लिफ्टीङ्ग) खानेपानी उपभोक्ता समिति गठन भयो । दरौंदी गोरखा खानेपानीको विषयमा स्थानिय पत्रीकामा निस्केको समाचार अनुसुची-२७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सिनं	नामथर	पद	प्रतिनिधित्व संस्था
१	श्री बट्टी बहादुर मास्के	अध्यक्ष	संस्थापक अध्यक्ष, सानासहरी खापा

२	श्री शकुन्तला खत्री	प्रथम उपाध्यक्ष	पृथ्वीनारायण सानासहरी खापा
३	श्री पूर्णमाया वन्त	द्वितीय उपाध्यक्ष	पृथ्वीनारायण सानासहरी खापा
४	श्री विनोद बाबु अर्याल	सचिव	पृथ्वीनारायण सानासहरी खापा
५	श्री गोविन्द गुरुङ्ग	कोषाध्यक्ष	कर्णखोला खापा
६	श्री सोमबहादुर आक्षामी	सहसचिव	पोखराथोक हटिया खापा
७	श्री राजेन्द्र कुमार जोशी	सदस्य	तिनधारे खापा
८	श्री नायाण बाबु अर्याल	सदस्य	तिनधारे खापा
९	श्रीमती नानुमाया थापा	सदस्य	कर्णखोला खापा
१०	श्रीमती कल्पना नेपाली	सदस्य	जुंगेखोला आहाले खापा
११	श्री रामकुमार थापामगर	सदस्य	तिनचापे खापा

यसै समितिले नेतृत्व गर्दै संस्था दर्ताका लागि विधान बनाउने, लोगो बनाउने काममा व्यस्त हुनुपरेको थियो । दरौंदी गोरखा (वृहत लिफ्टीङ्ग) खानेपानी उपभोक्ता संस्थाको लोगो र विधान सहित तत्कालीन जिल्ला जलश्रोत समिति, गोरखामा दर्ता गरिएको फोटो कपी अनुसुचि-४२ मा देखाइएको छ ।

सबैभन्दा चिन्ताको विषय भनेको सबै ठाउँको जगा कसरि उपलब्ध गराउने भन्नेनै थियो । रिजर्भ ट्यांकी, सेडिमेण्ट ट्यांक, स्लोस्याण्ड फिल्टर, गार्ड हाउस, शुद्धपानीको ट्यांकी सहितको संपुर्ण संरचना निर्माण गर्न सबैभन्दा धेरैजगा चाहिने घलाङ्ग रातमाटेमा थियो । उपभोक्ताहरु सकारात्मक पटककै थिएन । सानो निहुँमा पनि ठुलाठुला कुरागर्नेहरु प्रशस्तै थिए । बेनीखोला र घलाङ्ग क्षेत्रका जनतालाई हातमा नलिने हो भने आयोजना सफल हुने संभावना नै थिएन । यसैले सर्वप्रथम गोरखा नगर पालीका-३ को तत्कालीन वडा अध्यक्ष श्री रामबहादुर बोगटीज्यूलाई फोनगरि बेनीखोला र घलाङ्गका जनतालाई मिति २०७४।०९।१३ मा भेला बोलाई दिन अनुरोध गरियो । पहिले देखिकै चिनेजानेका कारण मेरो अनुरोधमा उहाँ सकारात्मक हुनुहुन्थ्यो । उहाँलाई फुर्सद नभए पछि वडा अध्यक्ष राम बहादुर बोगटीज्यूले वार्डसदस्य वडा सभासद शम्भु थापालाई खटाई दिनु भयो । यस दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाका लागि उपभोक्ता समितिको तर्फबाट गरिएको पहिलो प्रयाश बेनीखोला खानेपानी उपसमिति गठन गरिएको थियो । समितिको नाम यसप्रकार छ ।

सिनं	नाम र थर	पद	सिनं	नाम र थर	पद
१	श्री प्रदीप थापा	अध्यक्ष	२		सदस्य
३		सदस्य	४		सदस्य
५		सदस्य	६		सदस्य
७	श्री बद्री प्रसाद बस्नेत	सदस्य			

जगाहरुको व्यवस्था, समस्या समाधान, जनसहभागीता रकम संकलन र मिति २०७४।०३।२७ गते निर्माण व्यवसायी संगको कन्ट्राक्ट साईन भएको थियो । सोहि अनुसार सबैकाम समाधान गरि निर्माण कार्य अगाडी बढाईएको थियो । मिति २०७८।१२।१५ देखिनै उपप्लाकोट सम्म पानील्याई पानी सन्चालनमा आएकोले मिति २०७८।११।०९ देखि १३ महिनाको सन्चालन र मर्मसंभार अवधी शुरुभएको निर्णय गरिएको थियो । यसपछि संस्थाको २२ वटा सदस्य संस्था मध्ये ५-६ वटासंस्थालाई पनि राम्रो संग पानी दिन नसकेको भनि मिति २०७९।०२।२९ मा संघीय डिभिजन कार्यालयमा पत्रलेखि खानेपानी विभाग, नगरपालीका र निर्माण व्यवसायीलाई बोधार्थ जानाकारी दिईएको थियो ।

गोरखावाट म अध्यक्ष बद्री मास्के र सचिव विनोद अर्याल बेनीखोला तर्फ लाग्यौं । व्यापक छलफल पछि एक उपसमिति गठन गरियो । यतिवेला पनि राजनितिक खेमाका कारण उपसमिति गठनमा कठिनाई उत्पन्न भएको थियो । तैपनि हाम्रो सहनशिलता र अनुनय विनयका कारण यो दरौंदी गोरखा खानेपानीको श्रोतक्षेत्रको पहिलो बैठक सम्पन्न गरिआएका थियौं ।

यस दरौंदी गोरखा (वृहत लिफ्टीङ्ग) खानेपानी आयोजना शुरुवात गर्नको लागि जगाहरुको व्यवस्था गर्नुपर्ने भएकोले यसको लागि गोनपा वार्ड नं ३ बेनीखोलाका उपभोक्ताहरु र गोलपोले सामुदायीक बन उपभोक्ता, घलाङ्गका जगा उपलब्धका लागि पटकपटक भेला र छलफल गरिएको थियो । यस घलाङ्गको रातमाटेमा खानेपानीको रिजर्भ ट्यांकी, सेडीमेण्ट ट्यांक, स्लोस्याण्ड फिल्टर र शुद्धपानी

राख्ने ठाउँका लागि सबैभन्दा धेरै जग्गा चाहिने थियो । गोलपोले सामुदायीक बन उपभोक्ता समिति संगको धेरैपटक छलफल पछि करिव १२ रोपनी जग्गा उपलब्ध भएको थियो ।

आयोजना व्यवस्थापन कार्यालयले जग्गा छिटो उपलब्ध गराउन ताकेता गरिरहेका थिए । यसको लागि विवाद सल्टाउनको लागि घलाङ्गमा उपभोक्ता समक्ष तत्कालीन नयाँ गोनपा नगरप्रमुख राजन राज पन्तलाई समेत जानु भएको थियो । सबै ठाउँमा सरकारी र सामुदायीक गरि जग्गा मिलेको थियो । तर स्वारामा व्यक्तिको जग्गा चाहिने भएकोले भलक बाहादुर बानीया र कृष्णविलाश पोखरेलको एकरोपनी जग्गा रु. १७००००। रोपनीमा खरिद गरियो । नेपाल सरकारको पुरातत्व विभागबाट गोरखा दरबार क्षेत्रको उपल्लाकोटमा रिजर्भ तथा वितरण ट्यांकी, गैह्रीकुवामा रिजर्भ तथा वितरण ट्यांकी र सातधुरेमा भवन निर्माणार्थ करिव जग्गा उपलब्ध गरियो ।

मिति २०७९।११।१६ मा वसेको कार्यसमितिको बैठकले मिति २०७८।११।२२ मा दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको संयुक्त बैठकको निर्णय अनुसार दरौंदी खानेपानीको महशुल निर्धारण नभैसकेकोले अर्को निर्णय नभए सम्मको लागि २०७८ फाल्गुण महिना सम्मको पानी महशुल निशुल्क गरि चैत्र महिना देखि सदस्य संस्थाहरुको आ-आफ्नै महशुल दर बमोजिम २०% प्रतिशत आफ्नो संस्थामा राखि ८०% प्रतिशत महशुल दरौंदी खानेपानी उपभोक्ता संस्थालाई बुभाउनु पर्ने निर्णय भएको थियो । र २०७८ फाल्गुण महिनाको पानी महशुल नलिई छुटगर्ने निर्णय भएको थियो । सो बैठकमा आयोजना प्रमुख लगायत पानी वितरण गर्ने संस्थाहरुको पदाधिकारी तथा प्रतिनिधि समेत उपस्थित रहेको थियो ।

तुदीरमण ज्वार्न्टभेन्चर निर्माण व्यवसायीको निर्माण चरण पुरागरि मिति २०७९।१२।३० मा संचालन तथा मर्मत संभार अवधि पनि समाप्त भैसकेको थियो । यसपछि मिति २०७९।११।२६ मा यस कार्यसमितिको अवधि पुराभैसकेको थियो । तर, कोभिड-१९ को कारण, कोषाध्यक्षलाई पटकपटक ताकेता गर्दापनि उहाँको कार्य व्यस्तताले २०७९ आषाढ १५ सम्मपनि अडिट हुनसकेको थिएन । अडिट नभएकोले साधारण सभा तथा अधिवेशन बोलाउन असमर्थ भएको थियो । यसै विचमा विविध राजनितिक हस्तक्षेप र असहयोगका कारण समस्या उत्पन्न हुँदैजाँदा पहिलो स्थापनाकालको कार्यकाल पुराभै दुईवर्ष वितिसक्दा पनि साधारण सभा तथा अधिवेशन गरि अर्को उपभोक्ता समितिलाई जिम्मा लगाउन सकेको थिएन ।

यसै विचमा नगरपालीकामा दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको वारेमा विभिन्न जनगुनासो गएपछि नगरप्रमुखले हामिलाई बोलाई दरौंदीको खानेपानी आयोजनाको पानी वितरणको काम किन नभएको ? र साधारण सभा तथा अधिवेशन किन हुन नसकेको हो, यथार्थ विवरण पठाउनु भनि सोधनी भएपछि मिति २०७९।०३।०३ मा कार्यसमितिको बैठक बसि नपालाई यथार्थ विवरण पठाईयो । नपाबाट पुनः मिति २०७९।०४।०८ मा स्पष्टगरि पठाउने भनि अत्यन्त जरुरी अर्कोपत्र प्राप्त भयो । सोपत्रको जवाफ मिति २०७९।०४।१० मा स्पष्ट गरिएको भनि नपालाई जवाफ पठाईएको थियो । यसपछि पुनः नपाबाट मिति २०७९।०४।१६ मा २४ घण्टा भित्रमा थप स्पष्टगरि पठाउनु भनि अर्को पत्रप्राप्त भयो ।

यसपछि पुनः स्पष्टगरि पठाउन नपाउँदै नगरपालीकाबाट मिति २०७९।०४।१८ मा समिति पुनर्गठनको यस्तो भनि “स्पष्टीकरणलाई वास्ता नगरि समयमै जवाफ नपठाएको, आव्यव्यको लेखापरिक्षण गराउन नसकेको, आम उपभोक्तालाई खानेपानी नियमित वितरण गर्न नसकेको र साधारण सभा समयमा पम्पन्न गर्न नसकेकोले उक्त खानेपानी उपभोक्ता संस्थालाई स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ को ध को (१) मुताविक उक्त समिति पुनर्गठन गरि देहाय बमोजिमको समिति बनाउने र सो समितिलाई देहाय बमोजिमको कार्य जिम्मेवारी (TOR) दिईएको छ ।” पत्र प्राप्त भयो ।

यसपछि मलाई निवृत्त जिवनमा विताउन खोज्दाखोज्दै दिएको दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको अध्यक्षको जिम्मेवारी असहयोगका कारण असहज भैरहेको अवस्थामा यसको वोभवाट पन्छिन पाउँदा ज्यानै हलुंगो भएको महशुष भयो । यसपछि पुर्व कोषाध्यक्षले आफ्नो जिम्मामा भएको तिनवर्षको अडिट गराई पेसगर्न ल्याए । सो अडिटमा नमिलेका कुराहरु पुनः सच्याउन लगाई सो आव ०७६/०७७, आव ०७७/०७८ र आव ०७८/०७९ तिन वर्षको आम्दानी खर्चको हिसाबकिताब अडिट गराई फरफारक गरियो ।

यसपछि मेरो निवृत्त जिवन आरामका साथ विताउँदै गर्दा पुनः मिति २०७९।०६।०६ मा गोरखा नगरपालीकाले मिति २०७९।०४।१८ मा पुनर्गठित दरौंदी गोरखा (वृहत लिफ्टङ्ग) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको शल्लाहाकार समितिको संयोजकमा मनोनयन

गरिएको पत्रप्राप्त भयो । तर, दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको निर्माण देखि संचालनको काममा राजनितिक हस्तक्षेप भई शुरुदेखिनै विवाद हुँदाहुँदै मेरो कार्यकुशलता र समितिका पदाधिकारीको सहयोगमा निर्माण चरण पुरागरिएको थियो ।

अभैपनि यस संस्थाको दोश्रो चरणको काम शुरुभएको छैन । र महशुल निर्धारणको कामपनि भएको छैन । साधारण सभा तथा अधिवेशन पनि हुनसकेको छैन । खानेपानीको समस्या गोरखाबजारमा उस्तै नै टडकारो छ । यसो हुनुको मुख्य कारण उपभोक्ताहरु आफै जान्नेभै पानी अपचलन गर्ने, घमण्ड गर्ने, असहयोग गर्ने, अवरोध गर्ने र हरेक कामकुरामा राजनितिकरण गर्नुनै मुख्यकारण हो । यसरी सबैलाई हुनेगरी कामगर्न खोज्दा सँधै समस्या आईरहने हुँदा आफ्नै घर पछाडी धिरज दाजुले निर्माण गर्नु भएको ईनारवाट सानासाना दुईवटा पम्पगरी घरमा वैकल्पिक पानीको व्यवस्था गरेकोछु ।

दरौंदी गोरखा (वृहत लिफ्टीङ्ग) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको समिति गठन हुन नसक्दा मिति २०७३।१०।२७ मा सर्वपक्ष, सर्वदलीय भेला भएको थियो । जसमा जिल्ला स्तरिय एघार पार्टी प्रतिनिधि, जिल्ला प्रशासन कार्यालयका प्रजिअ ज्यू, स्थानिय विकास अधिकारी, नगरप्रमुख, पत्रकार, स्थानिय संघसंस्था र खानेपानी सन्चालन गरिरहेका ६ वटा उपभोक्ता संस्थाको उपस्थिति भएको थियो । यस भेलाको उपस्थिति र निर्णय **अनुसुची-२७** मा हेर्नुहोला ।

४४. गोरखाबजारको खानेपानी अवधारणा:-

पानी यस धर्तीका संपुर्ण प्राणीलाई बचाउने सर्वाधीक वस्तु हो । यो कुरा जान्दाजान्दै पनि हामि पानीको विषयमा सकारात्मक हुनसक्तौं । हामिले पानी कुन र कति तरिकावाट पाउन सक्छौं । जस्तै: जमीन भित्रवाट निश्केको मुलको रुपमा, आकाशवाट भरेको वर्षादको रुपमा, हिमालमा जमेर बसेका हिउँको रुपमा, हिउँपगलेर मुलवाट र वर्षाको गरि धेरैठाउँवाट जम्माभै बगेको खोलानाला र तालतलैयाहरु, पोखरीको रुपमा पनि हामिले पानी पाउन सक्छौं । हामि सबैलाई थाहा छ, कतिपय देसले अर्काको देसवाट पानी किन्नु परेको छ । यसैको अभावमा कृषीजन्य वस्तुहरु, बोटविरुवा लगायत कुनैपनि हरियाली नहुँदा मरुभुमीमा परिणत हुन पुगेको छ । तर, नेपाल भने यसकुरामा भाग्यमानी देस भन्नुपर्छ । यसैले नेपाल जलश्रोतको धनी मुलुक पनि मानिन्छ । तैपनि नेपाली जनता पानीकै अभावमा तड्पीरहनु परेको छ ।

नेपाल पहाडनै पहाडले ढाकियको मुलुक होभन्ने कुरा हामि सबैलाई स्पष्ट छ । धेरैजसो नेपालीहरु हिमाल र पहाडी क्षेत्रमा बस्छन् । परापूर्व कालको कुरागर्नु पर्दा थोरै जनसंख्या हुनुको साथै सरसफाईमा थोरैपानी प्रयोग गर्ने कारणले पानी प्रशस्तै पुग्ने गर्थ्यो । बनजंगल र भुक्षय नभएको हुँदा पानीको श्रोतहरु पनि सुकेका थिएनन् । तर, अब पहाडका वस्तिहरु शहरीकरण हुँदै जनसंख्या बृद्धी भैरहेका छन् । जनमानसमा सरसफाई र आनीबानीमा परिवर्तन हुँदै धेरैपानी प्रयोग गर्ने हुनथलेका छन् । त्यसैले पहाडका वस्तीहरुमा पानीको समस्या टडकारो बन्दै गएको देखिन्छ ।

यो समस्याको समाधानका उपाय भनेको बसाईसराई वा लिफ्टको पानी प्रयोग गर्ने हो । यि दुई विकल्प बाहेक पहाडमा बस्नेहरुको लागि अर्को विकल्प देखिदैन । वर्षायामको पानी र स्थानिय श्रोतको पानी भनेको थोरैमात्र समाधानको उपाय हुन् । मान्छेहरुले पुर्खादेखि बसिरहेको ठाउँ छाड्न सजिलो हुँदैन । नयाँ ठाउँको बसोबासमा सबै कुराको व्यवस्था गर्नपनि त्यति जहज हुँदैन । त्यसैले पहाडमा बस्नेहरु पानीका लागि “मर कि गर” को अवस्थामा पुगेका छन् । खोलाको छेउमा बसाई सर्न नसके पछि खोलाको पानीलाई लिफ्टगर्नु बाहेक अर्को विकल्प छैन । तर, विद्युतको सहारामा पानी लिफ्टगर्दा धेरैकुराको समस्याहरु आउने विगतका अनुभवहरुले सिकायको छ । खानेपानी जस्तो महत्वपुर्ण वस्तु कहिले प्रयोग गर्ने, कहिले नगर्ने कुरापनि आउँदैन ।

४५. आकाशे पानीको प्रयोग:-

हामिले पानीको महत्व बुझेका छैनौं । किनभने, सित्तैमा पाउन सक्ने पानीलाई व्यवस्थापन गर्न सकेका छैनौं । सर्वप्रथम हामिले सहजै प्राप्तहुने पानीको प्रयोगलाई पहिलो प्राथमीक्ता दिनुपर्छ । अन्यथा “पोल्टाको पोखाएर भुँईको टिप्न खोज्नु” जस्तो मुखता हुन्छ । सित्तैमा प्राप्तहुने स्थानिय श्रोतहरुका पानी र आकाशवाट आउने पानीलाई खेरफालेर ८/१० किलोमिटर टाढावाट कुस्त पैसा खर्चगरि ल्याएको दरौंदी, छाङ्गखोला र ढक्रेखोलाको पानीमा निर्भर रहनु हुँदैन । त्योपनि हामि पायसम्म सित्तैमा, नसके थोरै महशुलमा पानी पाउनु पर्छ भनि दाविगर्नेहरुले यो सबै समस्याहरु बुझ्नु पर्छ ।

यसैले हामि गोरखाबजार वासीले पहिलो कुरा स्थानीय श्रोतलाई विज्ञहरुको सुझाव अनुसार संवर्द्धन र संरक्षण गर्नु अतिजरुरी देखिन्छ । यसपछि हरेक उपभोक्ताले सितैमा पाईने आकाशको पानीलाई पनि उपभोग गर्ने वातावरण बनाउनु पर्छ । यसको लागि संवन्धित संस्थाले उपभोक्ताहरुलाई पानीको महत्व र प्रयोगको बारेमा राम्रोसंग बुझ्नेगरि सिकाउनु पर्छ । यसपछि हाम्रो जस्तो पानीको समस्या भएको ठाउँमा सबै उपभोक्ताहरुले प्रयोग गरेको पानीलाई पुनः प्रयोग गर्ने प्रविधिलाई पनि व्यापक बनाउनु पर्छ । जस्तैकि: कपडा धोएको, भाँडा पखालेको नुहायको पानीलाई करेसावारीमा प्रयोग गर्ने आदी...। यसले महँगो शुल्कको पानी प्रयोगमा मितव्ययीता पनि ल्याउन सक्छ । अर्को, जमीनलाई पनि रिचार्ज गर्दछ । हरेक उपभोक्ताले महँगो शुल्कतिरेर ल्याएको पानी सकेसम्म कमखर्च गर्ने बानी बसाल्नु पर्छ । कतिपय नानीबाबु र बयस्कहरु पनि धारा खुल्लैराख्ने, अनावश्यक काममा पानी दुरुपयोग गर्नेजस्ता वाहियातका कामहरु गर्छन । यस कुरालाई निरुत्साहीत गर्ने कार्यक्रमहरु अगाडी ल्याउनु पर्छ ।

यस विषयमा मैले आफ्नो घरमा केगर्दैछु भन्ने बारेमा पनि केहि प्रकाश पार्न चाहान्छु । मेरो घरको आधाभागको छतमा जस्तापाताको टहरा बनाएकोछु । यस टहराले मलाई पुजाआजा जस्तो कामका लागि फराकिलो ठाउँ चाहियको हुँदा सहज पनि बनाएको छ । र वर्षदको पानी संकलन गर्नेपनि गरेको छु । पानीको लागि केकेगरियो भनेर माथिनै बर्णन गरिसकेको छु । यसैले सितैमा पाईने आकाशको पानी जम्मागरि नुहाईधुवाई, सरसफाईका लागि प्रयोग गर्न सहज बनाएको छु । यसपछि सरसफाईमा प्रयोग गरियोको पानीलाई करेशावारीमा लगेर करेसावारीमा प्रयोग गरेकोछु । यसवाट जमीन पनि रिचार्ज हुने, तरकारी पनिफल्ने दोहोरो फाईदा पुगेको महशुष गरेकोछु । अहिले सम्म यहि तरिकाले घरको पानीलाई व्यवस्थापन गरेकोछु ।

४६. गोरखाबजारको खानेपानी स्थायीत्व:-

अब म ४०-४५ वर्षको खानेपानी अनुभवका आधारमा गोरखाबजारको खानेपानी र सरसफाई समाधानका बारेमा केहिकुरा छलफल गर्न चाहान्छु । गोरखावासीले यथेष्ट पानी पाउनका लागि निम्न उपायहरुमा ध्यानदिनु अतिजरुरी पर्छ भन्नेलागछ । आकस्मीक आउने समस्याहरुलाई कसैले रोकन सक्तैन । तर, हामि आफैले गरेर हुनसक्ने सेवासुविधा पनि किन नगर्ने ? पानीको समस्या समाधानमा जेनेटर सन्चालनवाट असंभव छ । किनभने यसको सन्चालन खर्च उपभोक्ताले धान्न सक्दैन । यसको अनुभव विगतमा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी सन्चालनवाट प्राप्तगरि सकेकोछौं । अब म बुँदागत रुपमा समस्या समाधानका बारेमा छलफल गर्न चाहान्छु ।

- १) पोल्टाको पानी खेरफालेर महँगो पानीमा भरपनु भनेको मुखता हो । यसर्थ, सर्वप्रथम स्थानिय पानीका श्रोतहरुलाई संरक्षण र संवर्द्धन गरि उपयोग गर्नु अतिजरुरी छ ।
- २) हाम्रो डाँडामाथिको वस्ती भएको हुँदा विद्युतको सहायता विना वाह्यपानी ल्याउन संभव छैन । नेपालको विद्युत सप्लाई नियमित हुन्छभन्ने कुनै ग्यारेण्टी पनि छैन । यसैले सकेसम्म नियमित विद्युत सप्लाईका लागि सवस्टेसनवाट खानेपानीको पम्पस्टेसन सम्म डेडिकेसन लाईनको व्यवस्था गर्नुपर्छ ।
- ३) अर्को समस्या विद्युतको भोल्टेज अपडाउन भैरहुनु पनि हो । यसले पम्प र ट्रान्सफर्मर, प्यानलबोर्डहरु बारंबार जल्ने र पड्कने गरिरहेको छ । यसको सुरक्षाका लागि डिभाईसहरु प्रयोग गर्नु अनिवार्य छ ।
- ४) अन्य समस्या औजार तथा मेसीनहरु विग्रनु हो । पानी जस्तो रोकनहुने संवेदनशील कुरामा हतारगरि सामान खोजेर समय विताउनु भन्दा आवश्यक औजार सामानहरु जगेडा राख्नुपर्छ ।
- ५) पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको डिजाईन पिरियड १५ वर्षको थियो । अहिले यो २० वर्ष भैसकेको छ । त्यसैले यसको वितरण पाईपलाईन बदल्नु पर्नेहुन्छ । अर्को तत्कालीन अवस्थामा घरको अगाडीवाट उपभोक्ताले पाईपलाई खन्न नदिदाखेरि घरपछाडी असहज हुनेगरि वितरण पाईपलाईन राखियोको थियो । अब त्यो परिस्थिति नभएकोले बजारको अगाडीवाट मिटर जडानगरि रिडिङको लागि समेत सहज बनाउनु पर्छ ।
- ६) सधैने पानीको समस्या भोगिरहेका उपभोक्ताहरुले महशुलमा कंजुस्याई कदापी गर्नु हुँदैन । यसरि महशुलमा कंजुस्याई गर्दा पानीको समस्या जस्ताको तस्तै यथावत रहिरहन्छ । यसको लागि दक्ष, ईमान्दार, नैतिकवान कर्मचारीहरुको आवश्यक पर्दछ । यस्तो कर्मचारी यथेष्ट सुविधा नपाई हाम्रो जस्तो असहज ठाउँमा कामगर्न आउँदैन । यसैले महशुलमा कंजुस्याई गरियो भने कर्मचारीलाई दिनेसुविधामा कमीहुनगै सन्चालन सहज हुँदैन । यसको लागि कडाभन्दा कडा नियम बनाई महशुल दरमा आवश्यक परिमार्जन गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- ७) पानी महशुलमा विद्युत खर्च, कर्मचारीको तलब, मर्मतसंभार खर्च, पानी सुरक्षा खर्च, मशलन्द खर्च, भवितव्यका लागि तयारी खर्च आदी सबै जोडिने हुँदा पानी महशुल ज्यादै महँगो हुनजान्छ । यस्तो महँगो पानी निम्नवर्गका उपभोक्ताहरुले प्रयोगगर्न सक्दैन

पनि । यसको लागि स्थानिय सरकारको सिफारिसमा उनिहरुको समुह बनाई सहूलियत दरमा सामुहिक पानी उपलब्ध गराउनु पर्छ ।

- ८) गणतान्त्रीक व्यवस्थामा सानातिना कुरामा पनि उपभोक्ताहरु कुरा बुझ्नतिर भन्दा अधिकार खोजि वाधाअड्चन गर्नातिर लाग्न थाल्छन् । यस किसिमको संवेदनशील काममा अवरोध गर्नेहरुलाई स्थानिय सरकारले कडाभन्दा कडा कानुन बनाउनु पर्दछ ।
- ९) अर्को समस्या भनेको विद्युत र औजारहरुको कारण कुनैवेला पम्प नचल्न सक्छ । यस्तोवेलाका लागि केहि दिनको लागि भनेपनि पानी पुग्नेगरि स्टकराख्नको लागि रिजर्भ ट्यांकीहरु थपगर्नु पर्छ । र रिजर्भ ट्यांकीहरुमा पानी भरेर जेडा हुनेगरि राख्नुपर्छ । अहिले भएको रिजर्भ ट्यांकीहरुमा पनि पानी कहिल्यै भरियको देखिदैन ।
- १०) खानेपानी सन्चालन गर्ने कर्मचारीहरु ईमान्दार नहुँदा समस्याहरु आईरहन सक्छ । जस्तोकि: अल्छीगरि हचुवामा मिटर रिडिङ्ग गर्ने, मर्मतसंभारमा ढिलाई गर्ने, पम्प संचालनमा अल्छीगर्ने, जथाभावी पानीलाईन र मिटर जडान गर्ने, कसैले फकायको भरमा जथाभावी पानी छाड्ने आदी आदी...। यसैले यस्तो कुनै बदमासी भेटाईएमा तुरुन्त हटाउन सक्ने कडाखालको कर्मचारी नियमावली पनि चाहिन्छ । सेवासुविधा पनि राम्रो दिनुपर्छ । र संस्थाको काम छाडेर वाह्य कामगर्न नपाउने बनाउनु पर्छ ।
- ११) अर्को समाधान भनेको खानेपानी सन्चालनलाई स्मार्ट खानेपानी बनाई मोबाईल सिमजस्तो पोष्टपेड र प्रिपेडमिटर जडानगर्ने व्यवस्थातिर पनि लाग्नुपर्छ । यसले गर्दा पानीमा मितव्ययीता हुनुको साथै चुहावट कमहुन सक्छ ।
- १२) यसपछि खानेपानी उपभोक्ताहरुलाई पुनरताजगी गर्न वेलावेलामा माईकिङ्ग गर्ने, सामाजिक सुचना जारिगर्ने र पानी दुरुपयोग नगर्न सजग बनाउने गर्नुपर्छ । यसको साथसाथै प्रयोग भएको पानीलाई पुनः उपयोग गर्ने तरिकाहरुका वारेमा उपभोक्ताहरुलाई जानाकारी गराउनु पर्छ ।
- १३) पहिलो कुरो, गोरखाबजारको खानेपानी समस्या समाधानका लागि कसैले पनि एकाधिकारको घमण्ड गर्नुहुँदैन । पानीखाने उपभोक्ताहरु सबैको आवश्यकता एउटै हो, एकमत हुनुपर्छ । यसपछि हरेक स्थानिय श्रोतहरुवाट रातभर खेरगई रहेको पानीलाई सदुपयोग गर्नुपर्छ ।
- १४) हरेक स्थानिय श्रोतमा ईन्टेक बनाई सानोसानो रिजर्भ ट्यांकीवाट पानीको धारा छोड्नु पर्छ । र यो ट्यांकीको ओभरफ्लो पानी सानासहरी खानेपानी आयोजनाका तिननंबर ट्यांकीमा मिसाउनु पर्छ ।
- १५) कम्तीमा हप्ताको एकपटक पानी ल्यावम जाँचगरि यसको रिपोर्ट सार्वजनीक गर्नुपर्छ । यसले गर्दा उपभोक्ताहरु ढुक्कले पानी प्रयोग गर्न सक्न् ।
- १६) तिन नंबर ट्यांकीमा जम्मा हुन आउने सबै पानीलाई प्रेसरफिल्टरवाट भएपनि शुध्द गरि क्लोरिन मिसायर वितरित पानीवाट कुनै रोग नलाग्ने ग्यारेन्टी दिन सक्नुपर्छ ।
- १७) यसपछि प्रेसरफिल्टर र क्लोरिनेसन गरि ४ र ५ नंबर ट्यांकीमा पठाउनु पर्छ । यसले वर्षादको पानीले करिव तिनमहिनालाई थपदुई पम्पगरेको पानी चाहिदैन । अरु महिनामा रातिखेर गईरहेको पानीले करिव आधाजसो गोरखाबजारलाई पुग्नेछ । गोरखावासीले पुर्वाग्रह नराखी सोच्ने हो भने यो सबैभन्दा उत्तम विकल्प हो ।
- १८) सबै उपभोक्ताहरुलाईसरसफाई र वाथरुममा आकाशको पानी प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गर्नुपर्छ । यसले उपभोक्ताको आफ्नै पानी महशुलममा कमी आउन सक्छ । यसको साथै महँगोपानी भएकोले यसको खपत सकेसम्म कमगर्न पनि उपभोक्तालाई सजग गराउनु पर्छ ।
- १९) पानीको वारेमा उपभोक्ताहरुलाई जानाकारी गराउन मासिक ई-बुलेटीन वा पत्रीका निकाल्नु पर्छ । यस मार्फत उपभोक्ताहरुले पानीका वारेमा नबुझेका सबैकुरा बुझ्न पाउनेछन् ।
- २०) यति दुःखगरि ल्याईएको महँगो पानीलाई दुरुपयोग नगर्न, अपचलन नगर्न, धारा खुल्ला नछाड्ने, सानो पानी आउने धाराको टुटीराख्ने जस्ता कुराहरुका वारेमा जनचेतना फैलाउनु पर्छ ।
- २१) अहिलेको परिवेसमा सबै उपभोक्ताको घरमा २-४ वटा ट्यांकीहरु राखेका छन । खानेपानी संस्थाले विना सुचना वा पानी कुनदिन आउँछ भन्ने विना जानाकारी रातीमा मात्र पानी छाड्ने गर्नाले धेरै उपभोक्ताको घरवाट रातभर ओभरफ्लोभै पानी खेरजाने गरेको देखिन्छ । त्यसैले सबैको घरका ट्यांकीमा पानी रोक्ने भल्भराख्न अनुरोध गर्न जरुरी देखिन्छ ।

४७. सरसफाईका वारेमा:

सर्वप्रथम विगतमा हाम्रा पुर्वजहरुले आफ्ना घरआँगन, वस्तिको सरसफाई केकसरि गर्थे होलान भन्ने वारेमा केहि चर्चागर्न चाहान्छु । सरसफाईको महत्वनै राम्रो संग बुझेका थिएनन् भन्नुपर्छ । किनभने धेरै नागरिक अशिक्षित थिए, सरसफाईका लागि सामुदायीक

हिसाबले कुनै योजना बनाउने गर्दैन थिए । पुर्वजहरु आ-आफ्नो तरिकाले दिसापिसाव व्यवस्थापन गर्दथे । घरको करेसा, वारिको कुनामा दिसापिसाव विसर्जन गर्नेगर्थे । कोहि मान्छे अगाडि आईहालेमा जुरुक्कै उठ्ने, नत्रभने धोसेमुण्टो लगाई नटेरि बस्ने बाहेक अर्को उपाय थिएन । यसरि कुनाकाप्चामा गरेको दिसापिसावको विसर्जनलाई छाडा कुकुर, सुँगुर र बन्यजन्तुले खाएर सफागर्थे । यसरि पुर्वजहरुले आफ्नो दिनचर्या वितायका थिए । लामो वाटो हिडेर आउने परदेसीहरु दुर्गन्ध आउना साथै अबत गाउँ आएछ क्यारे भन्ने गर्थे ।

सबै नागरिकहरु विहानै उठेर आ-आफ्नो घरआँगनको सरसफाई गर्थे । चाडबाड नजिक आएपछि टोलवासी मिलेर बाटोघाटो सफागर्ने गर्दथे । केहि समय पछि केहि सचेत नागरिकहरुले खाल्टेचर्पी निर्माण गरि प्रयोगर्न थालेका थिए । सबैले आ-आफ्नो करेसावारीमा (भित्रिवारी भन्ने चलन) खाल्टेचर्पी बनाउन थालेका थिए । पानीको व्यवस्था नहुँदा लोटामा पानी बोकेर लैजाने अथवा वाल्टीनमा पानी भरेर राख्ने चलन पनि थियो । धेरैजसो समय खेतवारीमा विताउने हुँदा दिसापिसाव पनि खेतवारीकै वरपर खोलाखोल्सीमा गर्नेगर्थे । यसरि गोरखाका पुर्वजहरुले जिवन गुजारा गरेका थिए ।

गोरखामा करिव २०३५/४० सालतिर सचेत नागरिकहरुले सेरामीक प्यान प्रयोगरि चर्पी निर्माण गर्न शुरुगरे । यसपछि विस्तारै हरेक घरले आ-आफ्नो चर्पी बनाउने होडवाजी जस्तै चल्थो । ढुङ्गेधारा देखि गाग्रीमा बोकेर ल्यायको पानीले घरको सरसफाई देखि चर्पीको पनि सरसफाई गर्नलाई पानी पुऱ्याउन सक्तैनथे । यसमा पनि धारावाट पानी बोक्ने काम, लुगाधुने काम, भात पकाउने र भाँडा माज्ने काम, ढिकिभाँतो गर्ने काम समेत महिलाहरुको भागमा पर्दथे । अधिकांस पुरुषहरु जागिरे वा ससाना व्यापार, नभए कलकत्ते लाहुरे हुनेहुँदा महिलाहरुलाई कामको चटारो पर्दथ्यो ।

यो सबै तमासा हेर्दै दिन विताउँदै आईरहेको म आफुपनि यहिकुरावाट अछुतो रहन सकिन । यहि शिलसिलामा पचासको दशकतिर गोरखामा पानीको हाहाकारले म आफु मध्येरातमा मैनवती बालेर ढुंगेधारामा नुहाउन गएको राम्रैसंग संभन्छु । यहि कारण मैले आफ्नो घरमा पानीको व्यवस्था गर्न निक्कै कोशिश गरेको वर्णन माथिनै गरिसकेको छु । यसपछि पानीको व्यवस्थापनका लागि भन्नु नभन्नु गाली र बचन खाईखाई पानीको व्यवस्थापनका लागि धम्मरधोसले लागि रहेको थिएँ । यति हुँदासम्म पनि दिसापिसाव विसर्जनका लागि घरआँगनकै छेउछाउमा सेप्टिक ट्यांकी बनाई नजिकै सकफिट बनाउने चलन अयो । तर पानीको व्यवस्था नहुँदा यो सेप्टिक ट्यांकीको दुर्गन्धले बजार क्षेत्र हिड्न गाहारो हुनेगरेको थियो । अर्भैपनि ढलको दुर्गन्ध हटाउनको लागि सहि व्यवस्थापन हुनसकेको छैन ।

गोरखामा समुदायका लागि केहि कामगर्न खोज्ने वित्तिकै राजनिति हस्तक्षेप र कुराकाट्ने, खुट्टातान्ने काम शुरुभै हाल्छ । यो सबै अनुभव पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको उपभोक्ता समितिमा बसेर कामगर्दा राम्रै अनुभव प्राप्त गरेकोछु । यसैले गोरखाबजारमा सबै नागरिक आ-आफ्नो शुरसार गर्ने चलनले व्यापकता पायको छ । तैपनि, मैले खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको उपभोक्ता समितिमा रहि कामगर्दाको विभिन्न अनुभववाट केहिकुरा जान्ने मौका मिलेको थियो । यसैको आधारमा पनि गोरखाबजारको ढल व्यवस्थापन र सरसफाईका वारेमा केहि चर्चागर्न चाहान्छु ।

सन २००१ मा एक महिना फ्रान्सको भ्रमण गर्ने मौका पाएको थिएँ । यसवेला मैले फ्रान्सका साथिहरुलाई “तपाईंहरु राम्रो कुरा र ठाउँहरु मात्र देखाउन लैजानु हुन्छ । मलाई तपाईंहरुको गाउँघर, त्यहाँको ढलको व्यवस्था, सरसफाईको व्यवस्था, यहाँका कृषकहरु, उद्योगहरु केकसरि सन्चालीत छन । त्यो कुरापनि देखाउनुस” भनेको थिएँ । यसपछि साथिहरुले गाउँको ढल र विसर्जन, शहरको ढल विसर्जन, कृषकहरु, उद्योगहरु देखाउन लगेका थिए । यो सबै देखेर गोरखामा फर्केपछि मैले तत्कालीन नगरपालीका मेयरलाई सरसफाईको वारेमा र ढल व्यवस्थापनका वारेमा लेखेर दिएको पनि थिएँ । यसको छोटो प्रस्तुती **अनुशुची- ३६** मा प्रस्तुत गरियको छ । फ्रान्स भ्रमणवाट प्राप्त अनुभवको सबै नालिवेली त यहाँगर्न सकिन्न । यसैको आधारमा अरुथप जानाकारी ढल व्यवस्थापन तथा सरसफाईका वारेमा केहि चर्चागर्न चाहान्छु ।

४८. दिसा पिसाव (Fical Sludge) को व्यवस्थापनका वारेमा:-

हामिले कुनै पनि आयोजनाको प्रारम्भीक लेखाजोखा गर्दा त्यहाँको जमीन, धरातल र वस्तीको आकारलाई हेरेर योजना बनाउनु पर्छ । यो कुरा म यसको विशेषज्ञ होईन । तरपनि सन् २००१ मा फ्रान्सको एक महिना भ्रमणको क्रममा एल्जास क्षेत्रका साना, मध्यम र ठुला (अत्याधुनिक) गरि तिन किसिमको ढल व्यवस्थापन अवलोकन गर्नेमौका पाएको थिएँ । यसैवेला हामिलाई उपयुक्त हुने एल्जासकै डोरेनव्याक (Durrenbach) भन्ने एउटा सानो गाउँको ढल व्यवस्थापन हेरेर सानो रिपोर्टमा पनि प्रस्तुत गरेको थिएँ । त्यतिवेला

टुटफुट अंग्रेजीमा लेखियको सो प्रतिवेदनको एक पाराग्राफको स्कान **अनुसुचि- ४३** मा प्रस्तुत गरेकोछु । यसबै देखेको सुनेको, पढेको र गोष्ठी सेमिनारको अनुभवका आधारमा गोरखाबजारको ढल व्यवस्थापनका वारेमा केहि चर्चागर्न चाहान्छु ।

गोरखाबजारको वस्ती परापूर्व कालमा थोरै जनसंख्या र थोरै घरहरु भएको हुँदा त्यत्तिधेरै समस्या देखिदैन थियो । तर, वस्ति बढ्दैजाँदा र जनसंख्या पनि दिनानु दिन बढ्दै जाँदा अहिले ढल र पानीको समस्या देखियको छ । छिमेकी जिल्लाहरु: तनहुँ, लम्जुङ्ग, धादिङ्ग र नुवाकोटको सदरमुकाम सुविधायुक्त ठाउँमा सर्दाखेरि पुरानो राजधानी र शाहवंसको दरबार भएको कारण गोरखाको सदरमुकाम सर्नसकेन । यसपछि पनि वस्ती विकासको कुनै योजना विना वससोबासका घरहरु निर्माण हुँदै गएको हुँदा ढल र पानीको व्यवस्थापनमा असहज हुनथालेको छ ।

गोरखाबजारको ढल र पानीको सहि तरिकावाट व्यवस्थापन नगर्ने होभने आगामी दिनमा भनै भयावह स्थिति आउन सक्ने टड्कारो संभावना देखियको छ । यसको सहि व्यवस्थापनका लागि जतिसुकै खर्च लागेपनि कुनैस्वार्थ नराखी अगाडी बढ्नुपर्ने देखियको छ ।

फ्रान्सको एल्जास क्षेत्रका एउटा सानो गाउँ डोरेनव्याकमा मैले देखेको साधारण ढलको व्यवस्थापन यस्तो थियो । करिव १२-१५ सय घरधुरी भएको उक्त डोरेनव्याक गाउँको ढल पन्ध्रवर्ष अगाडी सोभै खोलामा हालीयको थियो । अन्तराष्ट्रीय कानुन विरुद्ध कामगरेको भनेर त्यसवेलाका मेयरलाई जरिवाना पनि गरियोको भनि मेयर र प्रो. डा. पाउल ग्रेश्लर ज्यूले जानाकारी गराउनु भएको थियो । उक्त डोरेनव्याक गाउँको गोगल नक्शा **अनुसुची-४३** मा देखाईएको छ ।

- फ्रान्सको डोरेनव्याक गाउँवाट ल्याईएको ढल खोल्सी नजिकैको पहिलो पोखरिमा राखियको रहेछ । यो गाउँ पनि केहि भिरालो धरातलमा रहेकोले ढलको पाईपमा आउने फोहोरहरु वेजोडले बगेर पहिलो पोखरिमा आईपुग्ने रहेछ । यो पोखरिमा वरपरका डिलमा ढङ्गाघाँसको विरुवा टन्नै लगाएको देखियो । यो ढङ्गाघाँसको जराले फिक्कल स्लजलाई खाने र पानीलाई स्वच्छ बनाउँदो रहेछ ।
- यो पहिलो पोखरिवाट ढङ्गाघाँसको जरावाट फिक्कल स्लज बाहेक फोहोर पानी मात्र तल्लो दोश्रो पोखरिमा भरेको देखियो । यस दोश्रो पोखरिमा पनि केहि फिक्कल स्लजहरु थेग्रीयको पाईयो । यसको वरपरको आलीमा पनि ढङ्गाघाँस लगाएका थिए ।
- यसपछि दोश्रो पोखरिमा ढङ्गाघाँसको जरावाट सफा देखिने पानी तल्लो तेश्रो पोखरिमा भरेको देखियो । तेश्रो पोखरिमा पानी धेरैसँग संग्लो भएको थियो । यो तेश्रो पोखरिमा आलीमा पनि ढङ्गाघाँस लगाईएको थियो । यहाँवाट खोल्सीमा भरेको पानी धेरैसँग सफा स्वच्छ देखिन्थ्यो । उक्त तिनवटै पोखरि करिव १५-२० मिटर चौडाईको देखिएको थियो ।
- यसतवेला नै प्रो.डा.पाउल ग्रेश्लर ज्यूले भन्नु भएको थियो “तपाईको गोरखामा पनि यस्तै ढल उपयुक्त हुन्छ । किनभने, आधुनिक प्रविधिको ढल व्यवस्थापन महँगो र खर्चालु हुन्छ” । अनि मनमनै “गोरखामा पनि ढल निर्माण गर्नपाए हुन्थ्यो” भनेर कल्पना गरेको थिएँ ।

गोरखामा ढलको कुरा चलि रहेको बखत योकुरा पनि सुभाउन मनलाग्यो ।

- गोरखाबजारको हरेक खोल्सीमा टोलको १/१ ढल निर्माण तथा मर्मतसंभारका लागि एक उपभोक्ता समिति र औजार सहितको कर्मचारीको व्यवस्था हुनुपर्छ । यसको साथै उपभोक्ता समिति मार्फत घरको ढल र फोहोर पानी मिसाउनेहरु संग थोरै भएपनि शुल्क लिनुपर्छ । किनभने उनिहरुको ढलपानी व्यवस्थापनका लागि पनि व्यक्तिगत खर्च हुनेगरेको हुन्छ ।
- गोरखाबजारको धरातल भिरालो भएकोले ढल निकाश भनै सहज हुनसक्ने छ । त्यसैले हरेक खोल्सीमा ह्यूमपाईप हालेर ठाउँठाउँमा च्याम्बर बनाई वरपरका टोलवाट ल्याईएको ढलका पाईप जोड्न मिल्ने बनाउने । र वर्षेपानी पनि यसैढलमा मिसाउने ।
- यसरि ह्यूमपाईप वाट लगेको स्लज (फोहोर) लाई केहितल करिव ४-५ रोपनी जमीनमा पहिलो पोखरी, दोश्रो र तेश्रो पोखरि बनाई ढलको फोहोर हाल्ने । हरेक पोखरिमा छेउछाउमा ढङ्गाका विरुवा लगाउने । यो ढङ्गाले स्लजहरुलाई खाने र पानीलाई प्रशोधन पनि गर्दछन् । यसको मानचित्र **अनुसुची-४४** मा देखाईएको छ । सबैभन्दा पहिला पहिलो पोखरिमा स्लज भर्नेछ । यसवाट स्लजहरु थेग्रीयर दोश्रो पोखरिमा पानी खसाईने छ ।

- दोश्रो पोखरिवाट तेश्रो पोखरिमा पानी खसाय पछि स्लजको पानी करिव सफा देखिन सक्नेछ । यसपछिको पानी खोलामा फाल्दा जलचरहरूलाई कुनैकिसिमको हानी नोक्शानी पुऱ्याउँदैन । अन्यथा जलचरलाई हानी पुऱ्नेहुँदा अन्तराष्ट्रीय कानुनले पनि सोभै खोलामा ढलहाल्ल पाईदैन ।
- माथि उल्लेख गरेअनुसार हरेक खोल्सीवाट आउने ढललाई सकेसम्म एकैठाउँको पोखरिमा जम्मागर्न सकेमा कामदार र जमीनको खर्चमा पनि मितव्ययीता हुनेछ । संभावना नभएका टोलवस्तीहरूको ढललाई छुट्टै प्रावधान बनाउनु पर्नेहुन्छ ।
- यसरी पहिलो पोखरिमा आएको स्लजलाई लामो विंडभएको कोदाले वा सावेलको सहाराले पाखामा तानेर दुईतिन दिनसम्म सुकाउने । यसरी सुकाईयको स्लज (फोहोर) लाई सानासाना खालीबोरामा प्याकगरि कृषकहरूलाई विक्रिवितरण गरि आमदानीको श्रोत बनाउने ।
- यसपछि तेश्रो पोखरिवाट निश्केको पानीलाई वरपरका जमीनहरूमा सिचाईको व्यवस्था गरि नगदेवालीको खेती गर्नेहरूलाई वितरणको व्यवस्था गर्ने । यो सिचाईको पानी मलिलो हुनेहुँदा नगदेवाली फस्टाउनुको साथै बजारको मागलाई पनि आपूर्ती गर्नसक्नेछ ।
- हरेक खोल्सीमा राखियको ट्यूमपाईप माथिवाट सिडिहरु बनाई दायँबायाँ वस्ति बसाउने प्रावधान राख्ने । यसरी विकास भएको वस्तिवाट बसोवास व्यवस्थित हुनुको साथै पानी, ढल, विजुली, टेलीफोन आदीको व्यवस्थापनका लागिपनि सहज र सुलभ हुनसक्ने छ ।

गोरखाबजारको ढल व्यवस्थापनमा अर्को विकल्प:

- हरेक खोल्सीमा प्रविधियूक्त सेप्टिक ट्यांक निर्माण गरि वरपरका फिक्कल स्लज हाल्ने ।
- सेप्टिक ट्यांकमा फिक्कल स्लज र पानी छुट्टीने प्रविधिमा बनाउनु पर्छ ।
- २-३ स्टेपवाट निश्केको सकफिट्मा जाने पानी जस्तै संगलो पानीलाई खोल्सीमा पठाउने ।
- उक्त सेप्टिक ट्याकहरूमा फिक्कल स्लज भरिय पछि डिस्लज ट्याकवाट फोहोर भिक्न सकिन्छ । **अनुसुची-४५** मा देखाईएको छ ।
- यसको दुरगन्धीत ग्यासलाई पाईपद्वारा माथिल्लो भागमा पठाउन सकिन्छ ।
- यसरी भ्याकम ट्याकवाट ओसारेको फिक्कल स्लजलाई वस्ती भन्दा टाढा पोखरि बनाई व्यवस्थापन गर्नुपर्छ ।
- यो सबै सन्चालन तथा मर्मत खर्च उपभोक्ता समिति मार्फत महशुल जम्मागर्नु पर्नेहुन्छ ।
- यसको लागि एक छुट्टै नियमावली बनाई लागु गर्ने ।

४९. सरसफाईको फोहोर व्यवस्थापनका वारेमा:-

सन २००१ मा मैले एक महिना फ्रान्स भ्रमणवाट देखेजानेको सरसफाई कार्यक्रमको नमुना सहित तत्कालीन गोरखा नगरपालीकालाई सरसफाई प्रस्ताव पेस गरेको थिएँ । जसको नमुना **अनुसुची- ४३** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

स्थानिय सरकारले फोहोरलाई मोहोर बनाउने कानुन कडाईका साथ लागु गर्नुपर्छ । फोहोर व्यवस्थापन शुल्क पनि हालकै जस्तोगरि सबै घरवाट उठाउनु पर्छ । यसको व्यवस्थापनका लागि टोल विकास समिति र कर्मचारीको व्यवस्था गर्नुपर्छ ।

१) सर्वप्रथम स्थानिय सरकारले सरसफाईको वारेमा कडा कानुन निर्माण गर्नुपर्छ । अटेर गर्ने, जथाभावी सार्वजनीक ठाउँमा फोहोर गर्नेलाई जरिवाना सहित सेवासुविधावाट बन्चित गराउनु पर्छ ।

२) बजार क्षेत्रका लागि अनुगमन तथा निरिक्षणका लागि केहि महिनाका लागि भएपनि नगरप्रहरि खटाउनु पर्छ । नगरप्रहरिले राम्रो अनुगमन गर्न नसकेमा निजलाई पनि कारवाहीको दायरा भित्र ल्याउनु पर्छ । र राम्रो कामगरेको समुदायवाट सुचना आएमा पुरस्कारको व्यवस्था पनि गर्नुपर्छ ।

३) फोहोरले मानव स्वास्थ्यमा पुऱ्याउने हानी र यसको व्यवस्थापनवाट हुनेफाईदाका वारेमा पनि जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरु ल्याउनु पर्छ । यसैगरि विद्यालयहरुले पनि सरसफाईको वारेमा आफ्ना विद्यार्थी र अभिभावकहरुलाई सचेत गराउनु पर्छ । विद्यालयले यसो नगरेमा स्थानिय निकायले कारवाहीको दायरामा ल्याउनु पर्छ ।

४) बजार क्षेत्रको सार्वजनीक ठाउँहरुमा फोहोर राख्ने कन्टेनरको व्यवस्था गर्नुपर्छ । यसको फोहोर निश्चित समयमा तालिका अनुसार उठाउने व्यवस्था गर्नुपर्छ । यसको अनुगमन समेत नगर प्रहरीले गर्नुपर्छ ।

५) घरघरवाट निस्कने फोहोर हरेक घरले ठुलाठुला ढकन र पिंधमा दुईवटा गुडाउन मिल्ने पांग्रा भएको डष्टविन वितरण गर्नुपर्छ । यो डष्टविन कुहिने खालको फोहोर राख्ने र नकुहिने खालको फोहोर राख्ने छुट्टाछुट्टै हुनुपर्छ । डष्टविन कतिवटा चाहिन्छ, भन्नेकुरा परिवार संख्या र भाडामा बस्नेको संख्या हेरेर राख्नुपर्छ ।

६) घरका परिवार अथवा भाडामा बस्नेहरुले कुहिने र नकुहिने फोहोर पोकोपारी यहि डष्टविनमा राख्नेगर्नु पर्छ । र हरेक तोकीयको दिनको अधिल्लो दिन वेलुकी सबै घरले बाटोको छेउमा राखिदिनु पर्छ ।

७) हरेक तोकीयको दिनको विहान सवेरै करिव ४.०० बजे फोहोर उठाउने गाडी आई यो सबै डष्टविनको फोहोर संकलन गरि खाली डष्टविन सोहि ठाउँमा राखिदिनु पर्छ । यसपछि घरधनीले आफ्नो डष्टविन पुनः प्रयोगको लागि घरको कुनै ठाउँमा राख्नेछ । विकसित देसमा योकाम सबै एकजना ड्राईभरले मेसीन जडान कन्टेनर गाडिवाट एकलैले गर्छन । तर, नेपालमा भने यस्तो औजार सहितको गाडि खरिदमा खर्चहुने भएकोले मान्छे द्वारा नै यो सबै काम गर्नुपर्ने छ ।

८) यसरि संकलन गरेका कुहिने र नकुहिने फोहोरहरुलाई नपाको विर्सजन गर्ने ठाउँमा लगि पुनः प्रयोग (Re-cycline) का लागि छुट्टयाई कुहिने खालको फोहोरलाई मलको रुपमा र नकुहिने खालको फोहोरलाई पुनः प्रयोगमा पठाउने छ । यो सबै फोहोरवाट आमदानी गरि सन्चालन खर्चपुर्ती हुनेछ ।

९) तर, केहि ठुला जस्तै: गारो फुटायको, रुख काटेको, माटोको थुप्रो, छानाहरु जस्ता फोहोरहरु चाहीं वडाले तोकेको ठाउँमा घरधनी आफैले पुऱ्याउनु पर्नेछ । र यसको तौलगरि लाग्ने शुल्क वडाको कर्मचारीले अशुल गरि रसिद दिनेछ ।

नोट:- सन २००१ मा फ्रान्सको एल्जास क्षेत्रमा देखियको नमुनाका आधारमा यो फोहोर संकलन र व्यवस्थापन, फिकल स्लजलाई सामान्य ढल मार्फत सामान्य तरिकाको व्यवस्थापन गरेको आधारमा तयार गरेको हो ।

५०. दरौदी गोरखा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता सँस्थाको साधारण सभामा अध्यक्षको संबोधन:

मिति २०७४।११।२६ मा सम्पन्न भएको दरौदी गोरखा खानेपानीको पहिलो साधारण सभामा अध्यक्ष बद्री बहादुर मास्केले प्रस्तुत गरेको सभालाई संबोधन अनुसुचि-४८ र मिति २०७६।१०।०४ मा सम्पन्न भएको दोश्रो साधारण सभालाई अध्यक्ष बद्री बहादुर मास्केले संबोधन गरेको प्रतिलिपि अनुसुचि-४९ मा प्रस्तुत गरिएको छ । आयोजनाको काम सम्पन्न गर्न केकति योगदान रहेको छ, भनेर यसवाट पनि अवगत गर्न सकिन्छ ।

अस्तु:

अनुसुचीहरु:-

अनुसुची-१

Water Safety Improvement Plan

SI No	Link to Form 3 Hazardous events	List of improvement works and possible new CM	Assumed Risk After Introducing new control measure		Who ?	Possible time of completion		Tentative cost/ comment
			Score	Level		Immediately	Longer	
	<i>Water gets contaminated due to cattle</i>	<i>Construction of fencing (barbed wire) around intake at 2 m away.</i>	<i>1X1 =1</i>	<i>low</i>	<i>WUC</i>	<i>June 30,2013</i>		<i>Rs. 100,000</i>
Water source area								
<i>1</i>	<i>Chemical contamination through the paddy field</i>	<i>If possible to buy field, otherwise take on rent and plantation to preserve water sources.</i>	<i>1x1=100</i>	<i>High</i>	<i>WUC</i>	<i>Marga 2071</i>		<i>Rs. 100000/-</i>
<i>2</i>	<i>Water is not still drinkable, it should make drinkable as soon.</i>	<i>Government channel not positive to make any filter. Therefore, we should make self pressure filter as soon.</i>	<i>1x1=100</i>	<i>High</i>	<i>WUC</i>	<i>15th Ashwin 2071</i>		<i>150000 0/-</i>
<i>3</i>	<i>After complete n pressure filter users could not believe that water is drinkable. Therefore, water should do laboratory test and it should be notice all users</i>	<i>WUC should train 2 staff or member and request to government laboratory for training.</i>	<i>1x1=100</i>	<i>High</i>	<i>WUC</i>	<i>15th Ashwin 2071</i>		<i>20,000/-</i>
<i>4</i>	<i>NRW is very high still now, it should do control immediately. WUC has been loss the cause of loosing high cost of water.</i>	<i>Water safety team should active and forcefully implement the plan immediately.</i>	<i>1x1=100</i>	<i>High</i>	<i>Water safety team</i>	<i>15th Ashwin 2071</i>		<i>20,000/-</i>
<i>5</i>								
Reservoir/ Treatment plant								
<i>1</i>	<i>Chance of microbial contamination</i>	<ul style="list-style-type: none"> <i>• Bleaching Powder with auto dosing system</i> <i>• FRC check regularly</i> 	<i>2 x 1 = 2</i> <i>1x 1 = 1</i>	<i>low low</i>	<i>Staffs</i>	<i>With in 10 days</i>	<i>In 6 months</i>	<i>Rs. 5,000</i> <i>Rs. 5,000</i>

2	<i>Security is the main problems to avoid contamination chances in reservoir tank. Therefore, reservoir should clean 3-4 month and should lock the cover to avoid contamination and unwanted people.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Clean all reservoirs every 3 month with save process.</i> • <i>Lock all reservoirs cover to avoid unwanted people and chances of contamination.</i> 		<i>High</i>	<i>Staffs</i>	<i>Regular</i>	<i>Continue</i>	<i>Rs. 10000/-</i>
Pipe line and house connection								
1	<i>Water would be contamination from leakage pipeline house connection.</i>	<i>Control leakage of all pipe line and house connection as soon.</i>		<i>High</i>	<i>Staffs</i>	<i>Regular</i>	<i>Continue</i>	<i>10000/-</i>
2	<i>The users may use without meter of drinkable water and can go by over flow.</i>	<i>Water safety team should control this losses and deduction of NRW.</i>		<i>High</i>	<i>Team /Staffs</i>	<i>Regular</i>	<i>Continue</i>	<i>-</i>

Water Safety

Record Keeping Monitoring Work

Name :- Prithvinarayan Small Town Drinking Water Committee

Date :-

Control measures	Findings (Conditions)			Remarks
	Ok	Improved	Need Improvement	
1.				
2.				
3.				
4.				

Water Safety Verification Plan

Sampling Point and Condition	How often (frequency)	Water Quality Testing Frequency				
		Turbidity	pH	E-Coli	FRC

	observation needed*					
Source /Catchment	quarterly	quarterly	monthly	monthly	monthly	

Supporting Tools & Activities

- Management and support to WSP
- Users (Customer) satisfaction survey
- Documentation and review of WSP

Work procedure to regular safety water supply and to reduce NRW

A. Administration

- Brain washes staffs with train and become to positive and dutiful attitude.
- Implement of all decisions and daily routine works.
- Control staffs and their routine works
- Correspond all sectors, follow the rule, and regulation
- Up to date all recording and reporting systems.
- Make plan, update rule and regulation
- Mobilization water user's awareness program
- Update information system continue.
- Update of all operation rule and account.
-

B. Account

- Up to date account system daily
- Control billing systems
- Payment of all bills and staffs salary.
- Follow-up and remain all rest bills.
- Prepare recording and reporting of account every month
- Control leakage and corruption
- Finalize audit report.
- Update accounting and record keeping systems
-

C. Pumping

- Clean all reservoir every 4 month
- Operate pump maximum hours
- Lock cover of all reservoirs for the safety.
- Keep stock water in reservoirs.
- Maintain bulk meter and keep record daily
-

D. Meter reading

- Use control measures and train meter reader system
 - To build meter calibration unit
 - Monitor meter to working or not.
 - Prepare report of damage meter
 - Prepare meter reading every month
 - Check up all sealed of meter
 -
- E. Maintain and repairing
- Control leakage and over flow water supply.
 - Control water wastage
 - Monitor equal water supply every where.
 - Maintain and control all gate valves to equal water supply.
 -
- F. Water safety team
- . Maintain and follow water safety plan
 - Control leakage and breakage pipeline.
 - To do water quality test every month and publish it.
 -

Prithvinarayan Small Town Drinking Water & Sanitation Users Committee

Gorkha, 2060

Water Safety Improvement Plan

SI No	Link to Form 3 Hazardous events	List of improvement works and possible new CM	Assumed Risk After Introducing new control measure		Who?	Possible time of completion		Tentativ e cost/ commen t
			Score	Level		Immediat ely	Longer	
<i>Water sources</i>								
<i>Reservoir/Treatment plant</i>								

		.						
Pipe line and house connection								

Prepared By:-

अनुसुचि-२ (पावर प्वाइण्ट स्लाईड)

पुष्टिवनारायण सानासहरी खानेपानी सरसफाई उपमोक्ता संस्था, गोरखा

पानी सुरक्षा योजना

के हो पानी सुरक्षा योजना ?

- पानीमा दुपीत छ छैन जांच गर्ने ।
- पानी हरायको वारेमा जांच पडताल गर्ने ।
- पानी चोरि गर्नेलाई दण्ड सजाय गर्ने ।
- पानी शुध्दीकरण गर्ने काम गर्ने ।
- पानीको शुध्दता जांचगारि प्रकासन गर्ने ।

प्रचुत गर्ने :
बढी बहादुर मार्के, अध्यक्ष

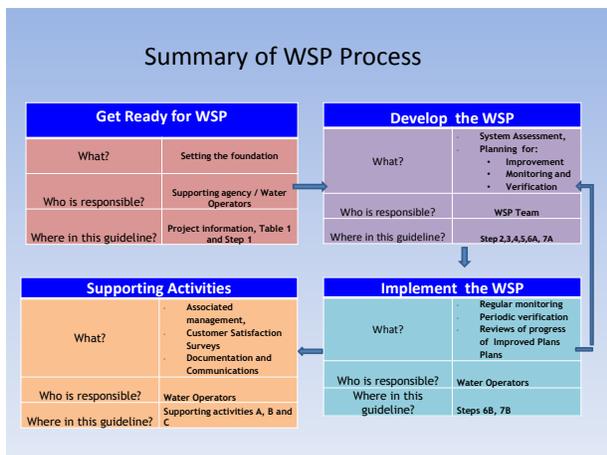
Form 7A: Verification Plan

Sampling Point and Condition	How often (frequency) observation needed*	Water Quality Testing Frequency				
		Turbidity	pH	E-Coli	FRC
Source / Catchment	quarterly	quarterly	monthly	monthly	monthly	

पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा

सहयोगी यन्त्र र कृयाकलाप

- पानी सुरक्षा योजनालाई सहयोग र व्यवस्थापन
- उपभोक्ता संतुष्टीको मापन गर्ने (सर्भे गर्ने)
- पानी सुरक्षा योजनाको फेरिस्ता निर्माण र पुनरताजगी गर्ने

अनुसुची-३

नयाँ धाराजडानका लागि निवेदनको नमुना

श्रीमान अध्यक्ष ज्यू
पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा
सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा ।

मिति २०७१/०२/०९ मा

मार्फत : श्रीमान संयोजक ज्यू
.....क्षेत्रीय उपसमिति, गोरखा ।

विषय : नयाँ धारा जडानका लागि अनुरोध ।

उक्त विषयमा मेरो घर यसै खानेपानीको क्षेत्र भित्र गोरखा न.पा. २ मा पर्ने भएकोले यस संस्थाको नियमानुसार लाग्ने संपुर्ण दस्तुर तिरि नयाँ धारा जडान गर्नको लागि आवश्यक परेकोले निम्न कागजात यसैसाथ पेस गरेकोछु । संस्थाको नियमहरु पालाना गर्नेगरि एकलाईन धारा जडान गरि पाउँन हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

कागजातहरु:

- १) लालपुर्जाको फोटो कपी.....१ प्रति
- २) नागरिकताको फोटो कपी.....१ प्रति
- ३) नगरपालिकाको सिफारिस.....१ प्रति

निवेदक

ईमान गुरुङ्ग

गोरखा नपा २, धारापानी
गोरखा.

नोट:- यो नमुना आवेदन पत्रमा आफ्नो ठेगाना र नाम राख्नुपर्नेछ ।

अनुसुचि-४

पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

वि.ज.स.वर्ता नं.१२३

अवलोकन भ्रमणको प्रतिवेदन २०७०

१. अवलोकन भ्रमण गरेको मिति : २०७०/१२/१८ देखि २०७०/१२/२१ सम्म
२. अवलोकन भ्रमणको अवधि : ४ दिन मात्र
३. अवलोकन भ्रमण स्थल :

सिनं	संस्थाको नाम	स्थल	उद्देश्य
१	धनकुटा सानासहरी खानेपानी आयोजना	धनकुटा	खा.पा.संचालन
२	ईलाम नगरपालिका तथा राजनितिक दलहरु	ईलाम	खा.पा.संचालन र सरसफाई
३	फिक्कल सानासहरी खानेपानी आयोजना	ईलाम	खा.पा.तथा सरफाई
४	काकरभित्ता सानासहरी खानेपानी आयोजना	भापा	खा.पा.संचालन
५	वित्तामोड सानासहरी खानेपानी आयोजना	भापा	खा.पा.संचालन
६	सुरुङ्गा सानासहरी खानेपानी आयोजना	भापा	खा.पा.संचालन

४. अवलोकन भ्रमणको आयोजक संस्था : गोरखा खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय, गोरखा
५. अवलोकन भ्रमण गर्ने संस्था : पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा
६. अवलोकन भ्रमणको उद्देश्य : खानेपानी संचालन र व्यवस्थापनको अनुभव आदान प्रदान गर्ने
७. अवलोकन भ्रमणमा सहभागीहरु :

सिनं	नाम थर	पद
१	श्री बट्टी बहादुर मास्के,	अध्यक्ष, कार्यसमिति
२	श्री भाईचन्द्र श्रेष्ठ	सचिव, कार्यसमिति
३	श्री बिनोद बाबु अर्याल	कोषाध्यक्ष, कार्यसमिति
४	श्री नारायण बाबु श्रेष्ठ	,सदस्य, कार्यसमिति
५	श्रीमती पुर्णमाया वन्त	सदस्य, कार्यसमिति
६	श्रीमती शकुन्तला खत्री	सदस्य, कार्यसमिति
७	श्री धिरज बहादुर मास्के	शल्लाहकार, कार्यसमिति
८	श्री पवनरमण खनाल	संयोजक, आ.ले.प.
९	श्री कृष्ण कुमार श्रेष्ठ	संयोजक, धारापानी उ.स.
१०	श्री राम कुमार श्रेष्ठ	संयोजक, बसपार्क उ.स.
११	श्री राम बहादुर श्रेष्ठ	संयोजक, पाटीचौर उ.स.
१२	श्री बाबुराम खत्री	संयोजक, बराह खत्रीगाउँ उ.स.
१३	श्री दुर्गाभक्त घिमिरे	संयोजक, हरमटारी उ.स.
१४	सुश्री कमला श्रेष्ठ	सदस्य, छहरे पदेली उ.स.
१५	श्री ईन्द्र प्रताप बोहोरा	ईन्जिनियर, खा.पा.डिभिजन कार्यालय, गोरखा
१६	श्री नारायण लम्साल	लेखापाल, खा.पा.डिभिजन कार्यालय, गोरखा
१७	श्री भृगुराज खनाल	लेखाअधिकृत, खा.पा.डिभिजन कार्यालय

८. अवलोकन भ्रमणको संक्षिप्तमा उपलब्धिहरु :-

१ मिति २०७०/१२/१८ गते

- यसदिन विहान ७.०० वाट वेलुकी १० बजे सम्म बसवाट भ्रमण गरि ईटहरी पुगर वास बसीयो ।

२. मिति २०७०/१२/१९ गते

धनकुटा खानेपानी उपभोक्ता समिति: -

- ईटहरि वाट विहान ७.०० वजे प्रस्थान गरि १०.०० वजे धनकुटा पुगियो । धनकुटाका अध्यक्ष र समितिका पदाधिकारीहरु, कर्मचारुहरुले होटेल सुरभिको हलमा स्वागत गरेका थिए । धनकुटाका समिति संगै खानाको व्यवस्था गरेको थियो ।
- धनकुटा खानेपानी सन्चालनमा ६ महिना ग्राभिटी ल्फोवाट पानी पुग्ने बाँकि ६ महिनालाई मात्र ३ स्टेज पंपिङ्ग गरिने भएकोले पम्प संचालन खर्च धेरै नहुने कुरा उपभोक्ता समितिवाट जानाकारी भयो ।
 - पृथ्विनारायण खानेपानीको पनि वर्षाको सिजनमा स्थानिय श्रोतलाई व्यवस्थित गर्ने हो भने ६ महिना पम्पिङ्ग गर्नु नपर्ने देखिन्छ ।
- धनकुटा खानेपानी उपभोक्ता समितिले सरसफाईको कार्यक्रम पनि सन्चालन गरेको जानाकारी भयो । यसको लागि सरसफाई शुल्क प्रति घरधुरिवाट रु. २५। लिने गरेको रहेछ ।
 - पृथ्विनारायण खानपानी उपभोक्ता समितिले पनि नगरपालिका र दातृ संस्थासंग मिलेर सरसफाई कार्यक्र सन्चालन गर्न सकिने जानाकारी प्राप्त गरियो ।
- धनकुटा खानेपानी समितिले सन्चालन गरिरहेको खानेपानी नपुग्ने भएकोले दोश्रो सानासहरी खानेपानी आयोजना मार्फत पुरानो संरचनामा पानी थपगर्न निबुवाखोला र तांखुवाखोलावाट ८/८ लिटर प्रतिसेकेण्ड ६ किलोमिटर ग्राभिटी ल्फोमा ल्याई २२५ देखि २५० मिटर उचाईमा पम्पिङ्ग गर्नेगरि ५० प्रतिसेत जति काम भईसकेको जानाकारी भयो ।
 - गोरखामा पनि छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी सुक्न थालेकोले हुंडिखोला वा दरौंदीको पानी थपगर्न प्रस्ताव गरिएको हुँदा धनकुटा जस्तै हुंडिखोलाको पानी करिव २० किलोमिटर ग्राभिटी ल्फोमा ल्याई सकेसम्म दुई लिफ्टमा कान्तेस्वारा ल्याई पुनः ग्राभिटी ल्फोमा सानासहरीको संरचनामा मिसाउन सकिने अनुभव भयो ।

३. मिति २०७०/१२/२० गते

ईलाम नगरपालिका

- धनकुटावाट फिक्कल पुगि होटेल शिखरमा राति ९.०० वजे पुगि बास बसियो । विहान ७.०० वजे फिक्कलवाट प्रस्थान गरि ९.०० वजे ईलाम सदरमुकाम पुगियो । गाउँवेसी होटेलमा खाना खाएपछि ११.०० वजे ईलाम नगरपालिकामा भेटघाट गरिएको थियो ।
- ईलाम नगरपालिका कार्यालयमा राजनितिक दलका प्रतिनिधिहरु र नगर प्रमुख संग सानासहरी खानेपानी, प्लाष्टिक तथा धुम्रपान मुक्तक्षेत्र, हरित क्षेत्र र वाईफाई जोनको बारेमा अन्तरकृया भएको थियो ।
 - गोरखा सदरमुकाममा पनि नगरपालिका, राजनितिक दल र संघसंस्था संग मिलेर उक्त कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सकिने संभावना रहेको अनुभव गरियो ।

फिक्कल खानेपानी उपभोक्ता समिति:

- ईलामवाट १२.०० वजे दिउँसो प्रस्थान गरि १.०० वजे फिक्कल पुगियो । फिक्कलमा अध्यक्ष दुर्गा कुमार बराल ज्यूले स्वागत गर्दै चिया शिध्दीविनायक चिया फ्याक्ट्री अवलोकन गराउनु भयो । यसपछि गा.वि.स.का. भवनमा भेटघाट तथा छलफलको कार्यक्रम गरिएको थियो ।
- फिक्कल खानेपानी उपभोक्ता समितिले २८ किलोमिटर टाढावाट १५ लि.प्रतिसेकेण्ड पानी ल्याई २४सै घण्टा वितरण गरेको पाईयो । तर यहाँ पानी उपचार केन्द्र भने नभएको र क्लोरिन मात्र हालिएको अवगत भयो । रकम उठाउने समस्या भने सबैको उस्तै रहेको पाईयो ।
 - फिक्कल खानेपानी उपभोक्ता समितिले अपनाएको पानी चुहावट नियन्त्रण बारेमा अनुभव आदान प्रदान भएकोले कामगर्न सहज बन्ने अनुभव गरियो ।
- फिक्कल खानेपानी २०६५ मा सम्पन्न गरि गाउँविकास समितिको पुरै वडामा पानी वितरण गरेको पाईयो । र १३ उपसमिति मार्फत सरसफाई कार्यक्रम सन्चालन गरेको पाईयो । र धारा जडान शुल्क सर्वसाधारणलाई रु. १००००। र मासिक न्यूनतम महशुल १५०। औद्योगिकलाई रु. ४१०००। र मासिक न्यूनतम २५०। व्यवसायीक पानी बोत्तलिङ्ग गर्नेलाई जडान शुल्क ५१०००। न्यूनतम मासिक ५००। लगाईएको रहेछ । र कर्मचारी ९ जना रहेछ । लघुवित्त कार्यक्रम पनि सन्चालन गरेको पाईयो ।
 - फिक्कलमा जस्तै गोरखा सानासहरीले पनि औद्योगिक ग्राहक, व्यवसायीक ग्राहक छुट्याउन पुनर्विचार गर्नुपर्ने देखिन्छ । लघुवित्त कार्यक्रम पनि पनीधारा जोड्न नसक्ने गरिब भनेर प्रमाणीत भएकाहरुको लागि सन्चालन गर्ने बारेमा पुनर्विचार गर्नुपर्छ ।
- बेलुकि ६.०० वजे काकरभित्ताको ढाका होटेलमा वास भयो ।

४. मिति २०७०।१२।२१ गते

काकरभित्ता खानेपानी उपभोक्ता समिति

- विहान ८.०० वजे काकरभित्ताका अध्यक्ष गोपाल तामाङ्ग र ई. भोला चौधरीले काकरभित्ता खानेपानीको कार्यालयमा स्वागत गर्दै अवलोकन पश्चात छलफल कार्यक्रम र नाशताको व्यवस्था गर्नु भएको थियो ।
- काकरभित्ता खानेपानी उपभोक्ता समितिले २४सै घण्टा पानी वितरण गरेको पाईयो । उनिहरुको भनाई अनुसार विहान बेलुकी केहि समय मात्र हरेक पटक पानी छोड्दा पाईपमा प्रेसरको कारण फुट्ने गरेको अनुभव जानाकारी पाईयो । र विहानबेलुकी पानी छोड्दा भन्दा २४सै घण्टा पानी दिंदा पानी थोरैखर्च भएको जानाकारी प्राप्त गरियो ।
 - गोरखाको सानासहरी खानेपानी पनि प्राविधिक र कर्मचारीहरु संग संयूक्त छलफल गरि चौविसै घण्टा वितरणगर्न प्रयास गर्न सकिने अनुभव भयो । यसले गर्दा कसैको घरमा पानी जाने कसैकोमा नजाने संभावना रहने छैन ।
- काकरभित्ता खानेपानी उपभोक्ता समितिले पानी सुरक्षा योजना अन्तरगत जनचेतना कार्यक्रम सन्चालन गरेको पाईयो । यस योजना सन्चालनका लागि उपसमिति गठन गरि जिम्मा दिएको पाईयो ।

- गोरखाको सानासहरी समितिले पनि जनचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्ने निर्णय गरेको हुँदा काकरभित्ताको पानी सुरक्षा योजनाको सन्चालन अनुभववाट थप कार्यक्रम सन्चालन गर्न सकिने भयो ।
- काकरभित्ता खानेपानी उपभोक्ता समितिको मिटर रिडिङ्ग गर्दा हरेक घरको परिवार र भाडामा बस्नेको संख्या कतिछ भनि सर्भेक्षण गरेको पाईयो । यसले पानी कति खपत हुन्छ भन्ने आंकडा पाउन सकिने रहेछ ।
 - पृथ्विनारायण खानेपानी समितिले पनि आउँदो मिटर रिडिङ्गको समयमा पानी उपभोग गर्ने उपभोक्ताको संख्या कति रहेछ भनि डाटा निकालि सार्वजनिक गर्नसकिने अनुभव प्राप्त गरियो ।
- काकरभित्ता खानेपानी समितिले विग्रेको मिटर परिक्षण गर्ने प्रकृया शुरु गरेको पाईयो । यसले गर्दा मिटर विग्रेको हो वा होईन प्रमाणीत गर्न सकिने रहेछ ।
 - गोरखाको खानेपानी समितिले पनि आफ्नै भवन निर्माण भएपछि विग्रेको मिटर परिक्षण गर्ने प्रकृया शुरुगर्ने अनुभव प्राप्त गरियो ।

वितर्तामोड खानेपानी उपभोक्ता समिति

- काकरभित्तावाट विहान १०.३० बजे वितर्तामोड पुगियो । यहाँ अध्यक्ष टोरुप राज प्रसाई ज्यू र समितिका पदाधिकारीहरुले स्वागत गर्नु भएको थियो । केहिबेर छलफल र जानाकारी पछि सोहि कम्पाउण्डमा अवलोकन गरिएको थियो ।
- तिन वटा डिपबोरिङ्गवाट पानी वितरण गरिएको रहेछ । विद्युत आपूर्ती नभएको समयका लागि जेनेरेटरको व्यवस्था गरेको रहेछ । यहाँ २५ एचपिको पम्पवाट एक लिफ्टमात्र गर्नुपर्ने भएकोले एउटै जेनेरेटरले कामचल्ने देखियो ।
 - बोरिङ्गवाट पानी थपगर्ने प्रेरणा मिलेको छ । यसै वर्ष एउटा बोरिङ्ग गर्न प्रयास गर्ने ।
- यहाँ विहान ११ बजे सम्म र बेलुकी ५ बजे देखि पानी वितरण गरिने गरेको रहेछ । धारा संख्या ४६०० र प्रतिदिन ५० लाख लिटर पानी सप्लाई गरिएको रहेछ । कर्मचारी ३० जना रहेछन ।
 - बोरिङ्गवाट पानी प्रशस्त आउने हुँदा पहाडको जस्तो तुलना गर्न मिल्ने संरचना देखिएन ।

सुरुङ्गा खानेपानी उपभोक्ता संस्था

- दिनको १२.३० बजे सुरुङ्गा पुगिएको थियो । यहाँका अध्यक्ष प्रेम प्रसाद दाहाल ज्यू र कार्यसमितिका साथिहरुले स्वागत गर्नु भएको थियो । स्वागत पश्चात कार्यालयमा छलफल र जानाकारी आदान प्रदान भयो । यसपछि सोहि कम्पाउण्डमा खानेपानीको संरचनाहरुको अवलोकन गरि चियापान पश्चात प्रस्थान गरियो ।
- यस खानेपानी आयोजनामा पनि ठेकेदारले कमजोर सामान प्रयोग गरिदिएको गुनासो रहेछ । हाल २२०० धारामा पानी सप्लाई भईरहेको रहेछ । कर्मचारी ११ जना रहेछ । दुईवटा १०९ र १११ मिटरको डिपबोरिङ्गवाट पानी सप्लाई भईरहेको पाईयो ।
 - एउटा पम्पवाट मात्र पानी तानेर पुग्ने भएकोले गोरखा संग तुलना गर्न नमिल्ने ।
- २०६९ सालमा मात्र उद्घाटन गरिएको रहेछ । नजिकको क्षेत्रवाट पानीको माग धेरै भएकोले तेश्रो सानासहरी खानेपानी आयोजनाको पनि माग गरिएको पाईयो । न्यूनतम पानी महशुल ६००० लिटरको मासिक रु १२०। लिने गरेको पाईयो । यसवाट पानी कमखर्च गर्नेलाई सुपथ हुने देखियो । र बढि पानी खर्चगर्नेलाई रु. ५२। प्रति यूनिट लिने गरेको रहेछ ।
 - गोरखा सानासहरीको पनि पानी उपचार केन्द्र निर्माण पुरा भएपछि उद्घाटन कार्यक्रमको तय गर्नुपर्ने देखियो । गोरखाले पनि पानीको मासिक न्यूनतम शुल्कको वारेमा पुनर्विचार गर्नुपर्ने कुरा सुरुङ्गा खानेपानीवाट केहि अनुभव गरियो ।
- सुरुङ्गा खानेपानी उपभोक्ता संस्थाले आफ्ना उपभोक्तालाई चाहिने सम्पुर्ण खानेपानीका सामग्री सुपथ मुल्यमा आफैले विक्रि वितरण गरेको पाईयो । यसले उपभोक्तालाई पनि बजार मुल्यभन्दा कम दरमा गुणस्तरका सामान पाउने र संस्थालाई पनि बजारले लिने फाईदा संस्थाले पाउने हुँदा दुवै पक्षलाई फाईदा पुगेको महशुष गरियो ।
 - पृथ्विनारायण खानेपानी उपभोक्ता संस्थाले पनि मिटर मात्र विक्रि गर्नुको बदला आवश्यक सम्पुर्ण सामग्री वितरण गर्न एकपटक सोच्नुपर्ने हो कि ?

अन्तमा, यस चारदिने भ्रमणबाट खानेपानी सन्चालन र व्यवस्थापनका विषयमा धेरै नै अनुभवहरु प्राप्त भएको महशुष गरियो । यो भ्रमणले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता संस्थाले विभिन्न सारोकारवाला संस्था संग मिलेर विविध कार्यक्रमहरु पनि सन्चालन गर्न सकिने कुरा जानाकारी पाईएको छ ।

अनुसूची-५

वि.सं. २०६० सालमा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको सर्भेक्षण प्रतिवेदनले यसको महशुलका वारेमा पनि रिपोर्ट प्रस्तुत गरेको थियो । त्यसको स्कान कपी यस प्रकार छ ।

Project Name:
Prithvinarayan
Small Town Project
Gorkha

Project Cost:

Civil	95%	48,195,000.00
Mechanical/ electrical (10% for pumping and 2.5% for gravity)	2.5%	1,275,000.00
Meter	3%	1,530,000.00
Total		51,000,000.00

Expenditure:

Operation and maintenance cost			
	Per Year		
Personnel Cost			629,200.00
Electrical	NRs/m ³	8	1,129,708.80
Maintenance		0.50%	255,000.00
Depreciation			
Civil		0.00%	-
Mechanical/ electrical (Replace every 10 years)		2%	25,500.00
Meter (replace every 7 Years)		14.3%	218,484.00

Personnel:

Description of post	No.	Rate /Month	Month	Total
Accountant	1	4500	13	58,500.00
Representative	1	4500	13	58,500.00
Plumber	1	4500	13	58,500.00
Pump Operator	3	4500	13	175,500.00
Meter Reader	1	4500	13	58,500.00
Guard	2	4000	13	104,000.00
peom	1	4500	13	58,500.00
Subtotal	10			572,000.00
Extra for other facility			10%	57,200.00

Total Personnel cost

629,200.00

Tariff

Fixation:

Tariff Band:

Progressive
tariff structure
structure

Fully plumb tap	160%	300	187
Yard connection	39%	180	463
Institutional/Commercial	83%	120	144
total		600	805

अनुसूची-६

पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा

उपभोक्ताले अनुसरण गर्नुपर्ने आचारसंहिता

खानेपानी संचालनमा उपभोक्ता सदस्यहरुको पनि उत्तिकै दायीत्व हुनेभएकोले साधारण सभाले दिएको अधिकार प्रयोग गरि संचालक समितिले उपभोक्ताहरुको आचार संहिता आवश्यक देखि लागुगर्नु परेकोहो । सन्चालनवाट हुने हानि नोक्सानी सबै उपभोक्ताले नै बेहोर्नु पर्नेहुन्छ । यसको नाफा र नोक्सान प्रत्येक उपभोक्ताको थाप्लोमा पर्न आउने हुँदा यस खानेपानी आयोजनालाई अपनत्व संभरेर सबैले रेखदेख र हेरचाह गर्नुहुन अनुरोध छ । यसैले कुनकुरा गर्नहुने कुनकुरा गर्ननहुने भन्ने वारेमा उपभोक्तहरुलाई सचेत गरि खानेपानी उपभोगमा अनैतिक कृयाकलाप हुन नदिन समितिले निम्न आचार संहिता लागु गर्नुपरेको हो ।

उपभोक्ता आचारसंहिता

- प्राणी मात्रको मर्ने र बाँच्ने सवालमा प्रयोग हुने खानेपानीमा कसैले पनि व्यक्तिगत स्वार्थ राखि यसवाट नाजायज फाईदा लिन नहुने र यस्तो दुष्प्रयास गर्न पनि नहुने ।
- उपभोक्ताले मिटर रिडिङ भएको महिनाको महशुल सो महिनाको १ गते देखि १५ गते सम्ममा बुझाउनु पर्नेछ । मिटर रिडिङ भएको ३ दिन भित्र महशुल बुझाएमा ३% प्रतिसत सहूलियत पाईने छ । अन्यथा निम्नानुसार विलम्ब शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

विलम्ब शुल्क

विवरण	शुल्क रु.
विलिङ्गको ३ दिन भित्र महशुल बुझाउनेलाई	३% प्रतिसत छुट
विलिङ्गको महिना नबुझाई दोश्रो महिनामा	५% प्रतिसत जरिवाना
तेश्रो महिना भित्र बुझाउनेलाई	१०% प्रतिसत जरिवाना
चौथो महिनामा बुझाउनेलाई	२०% प्रतिसत जरिवाना
एवं रितले हरेक महिनाको	१०% प्रतिसतले थप हुँदैजाने
६ महिना सम्म पनि महशुल नबुझाउनेको	धारा लाईन काटिने
पुन धारा जडान गर्नुपरेमा जरिवानाक अतिरिक्त	रु. १०००। लाग्नेछ ।

नयाँ धारा जडान शुल्क विवरण

विवरण	दर रु
-------	-------

व्यक्तिगत/संस्थागत नयाँ धारा माग फारम दस्तुर	५००१-
व्यक्तिगत नयाँ धाराजडान किस्ता एकमुष्ट	४०,०००१-
संस्थागत नयाँ धाराजडान शुल्क एकमुष्ट	५०,०००१-
व्यक्तिगत/संस्थागत धारा धरौटी शुल्क	२,०००१-
व्यक्तिगत/संस्थागत धाराजडान (प्लम्बिङ्ग) शुल्क	१,०००१-
मिटर बापत	१२५०१-
भवन निर्माण.कोष.(एक पटक मात्र)	२०००१-

मासिक पानी महशुल दर

पानीको परिमाण	महसुल दर	कैफियत
६ यूनिट सम्मको	३००१ न्यूनतम	
७ देखि १० यूनिटसम्मको	४५०१- एक मुष्ट	
११ देखि २० यूनिटसम्म	६०१- थप प्रति यूनिट	
२१ यूनिट देखि ३० यूनिटसम्म	८०१- थप प्रति यूनिट	
३१ यूनिट देखि माथि	१००१- थप प्रति यूनिट	

- विल् र कार्डलाई जतन् गरि राख्नु होला । अन्यथा अर्को कार्ड बनाउँदा यसको पुन पैसा लाग्नेछ ।
- मिटर उपयुक्त स्थानमा रिडरले सजिलै हेर्नसकिने ठाउँमा जडान हुनु पर्दछ ।
- प्रदुषीत एक थोपा पानीले उपचार भएको सम्पूर्ण पानीलाई दुषीत बनाउन सक्छ । तसर्थ, प्रशोधन भई भण्डारण गरेको पानीमा कहीकतैवाट पानीको थोपा सम्म जान नसक्ने गरि भण्डारण गर्नु होला । त्यसैले संबन्धित सबै उपभोक्ताहरूले यसलाई ध्यान दिनु पर्नेछ ।
- पानीको श्रोतमा वा पानी संकलन गरेको ठाउँमा धेरै मानिस आवत जावत गर्न नहुने व्यहोरा जानाकारी गराउँदछौं । यसवाट पानीमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष दुषित हुने संभावना बढि हुनसक्छ । तसर्थ, यस्तो क्षेत्रमा प्रवेश गर्न जो कोहिले अनुमति लिएर मात्र प्रवेश गर्नु पर्नेछ ।
- यस पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्रका घरधुरीहरूले सदस्यता लिन चाहेमा तोकियको दरखास्त दस्तुर सहित खानेपानीको कार्यालयमा दरखास्त फारम भरि निवेदन दर्ता गराउनु पर्नेछ । सो दरखास्त दर्ता भएपछि अध्यक्ष वा कार्यालय प्रमुखको स्विकृति पछि मात्र संस्थाको नितिनियम् पालना गर्नेगरि तोकियको शुल्कहरु तिरेर सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।
- उक्त प्रकृयावाट सदस्यता प्राप्त गरेको सदस्यले वार्षिक पानी महशुल नियमित भुक्तान गरेको भएमा स्वत सदस्यता नविकरण भएको मानिनेछ ।
- संस्थाको विधान् वमोजिम् वार्षिक रुपमा भेला वा साधारण सभा बोलाईने छ । यस्तो साधारण सभाको निर्णय, कार्य समितिको निर्णय र अन्य सुचनाहरु सबै सदस्यहरूको घर घरमा पुऱ्याउन सम्भव नहुने, व्ययभार बढ्ने र पत्र पुऱ्याउन जांदा घरधनि भेट्नहुने हुंदा सार्वजनिक सुचना (कार्यालयको सुचनापाटी, सार्वजनिक ठाउँमा सुचना टांस्, माईकीङ्ग, स्थानिय पत्रपत्रिका र केवलवाट सुचना) लाईनै कानुनी रुपमा वैधानिक आधार मान्नु पर्नेछ ।
- यस सस्थाको सदस्यता नरहने प्रावधान् । (विधान अनुसार)
 - क) धारा लाईन कटानको लागि निवेदन दिई स्विकृत भएमा ।
 - ख) संस्थाको नियम वमोजिम् नविकरण वा शुल्क नतिरी म्याद गुजारेमा ।
 - ग) नियम अनुसार संस्थाले तोकेको सेवाशुल्क नतिरेको कारण संचालक् समितिले सदस्यतावाट हटाएमा ।
 - घ) संस्थाको हित् विपरित कार्य गरे गराएको वा त्यस्तो कार्यगर्ने गराउने प्रयत्न गरे गराएको प्रमाणीत् हुन आएमा समितिले त्यस्तो सदस्यता हटाउन सक्नेछ ।

ड) वितरण गरिएको खानेपानी चोरी तथा अनियमित ढंगबाट प्रयोग गरेमा सन्चालक समितिको निर्णयले कार्यवाहीका साथ धारा कटान गरि साधारण सदस्यबाट हटाउन सक्नेछ ।

च) संस्थाको साधारण सभामा विना सुचना लगातार ३ पटक उपस्थिती नभएमा पनि सदस्यताबाट हटाउन सकिनेछ, तर हटाउनु अघि सफाईको मौका भने पाइनेछ ।

- यस खा.पा.उ.संस्थाबाट पटक पटक सुचना गर्दा पनि अटेर गरि ३ महिना सम्म शुल्कहरु नबुझाएमा संस्थाको नियम बमोजिम सदस्यता स्वतः खारेज हुने र धाराको लाईन काटिनेछ ।
- संस्थाको हरहिसाव र नियम संबन्धि सम्पूर्ण कुरा बुझ्न चाहेमा कार्यालय समयमा सम्पर्क गरि बुझ्न सकिनेछ ।
- हरेक उपभोक्ताले मुख्य वितरण लाईन (फेरवयल) देखिको संरचना आफ्नै लगानीमा जडान भएकोले त्यसको टुटफुट चुहावट आदीको सुरक्षा जिम्मेवारी उपभोक्ता आफैले लिनु पर्नेछ । किनभने, यसको मर्मत खर्च उपभोक्ता आफैले व्यहोर्नु पर्ने हुन्छ ।
- खानेपानीको मुख्य वितरण लाईन देखि जडान भएको मिटर सम्म विना ईजाजत चलाउन, मर्मत गर्न, यस ठाउँबाट अन्यत्र लैजान पाईने छैन ।
- मिटर भन्दा अगाडीबाट चुहावट, चोरि, भत्के, विग्रेमा र मिटर संचालन नभएमा उपभोक्ताले तुरुन्त सानासहरी खानेपानीको कार्यालयको फोन नं. ४२०७९५ मा फोन गरि तुरुन्त खबर गर्नु सबै उपभोक्तहरुको कर्तव्य हुनेछ ।
- कुनै किसिमले पानीको दुरुपयोग गरेमा र पाइप लाईनमा अनियमित कार्यगरेमा जुनसुकै अवस्थामा पनि पानीको वितरण बन्द गर्न सकिने छ ।
- उपभोक्ताले कार्यालयको अनुमति विना पानी मिटर अन्य ठाउँमा सारेमा रु.२,०००। जरिवाना गरिने छ ।
- सानासहरी खानेपानीको वारेमा तत्कालको सुचना सुन्नको लागि टोल फ्रि नं. १६१८०६४४२०७९५ मा डायल गरि उपभोक्ताहरुले जानाकारी लिन सकिनेछ । यसमा डायल गरेको शुल्क उपभोक्ताले व्यहोर्नु पर्दैन ।
- सबै उपभोक्ताहरुले खानेपानीको जुनसुकै ठाउँबाट पानी खेरगएको भएता पनि तुरुन्तै कार्यालयमा वा प्राविधिकहरुको मोबाईल नं. ९८०२८१०२७१, ९८०२८१०२७२ वा कार्यालयको फोन नं. ४२०७९५ मा फोन गरि जानाकारी दिनु सबैको कर्तव्य हुनेछ । किनकि, त्यसरि खेरगएको पानीको शुल्क प्रत्येक उपभोक्ताको थाप्लोमा पर्नेहुन्छ । तसर्थ यसलाई सबै उपभोक्ताले आफ्नो होभन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- प्रत्येक उपभोक्ताले आफ्नो मिटरबाट निस्केको महशुल समयमा नै तिर्नु पर्दछ । यसरी समयमा महशुल नतिरेको खण्डमा जरिवाना लागेमात्र नभई खानेपानी सन्चालनमा अवरोध आउने हुन्छ । तसर्थ, ईमान्दारी पुर्वक समय मै महशुल बुझाउनु सबै उपभोक्ताको कर्तव्य हुनेछ ।
- हरेक उपभोक्ताको घरमा मिटर रिडिङ गर्न आउने, मर्मत गर्न आउने र निरिक्षणमा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरुलाई निजहरुको काममा सहयोग गरि सहज बनाई दिनुहोला ।
- उल्लेखित विभिन्न काममा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरु संग सरल र भद्र व्यवहार गरि नियम संगतको कामगर्न दिनु पर्नेछ । अन्यथा कर्मचारी माथि गालि गलौच तथा अभद्र व्यवहार गरि काममा अवरोध भएको खण्डमा खानेपानीको नियम अनुसार आवश्यक कार्यवाही गर्न बाध्य हुनेछ ।
- यस सानासहरी खानेपानीको सम्पूर्ण सम्पत्तिमा सबै उपभोक्ताहरुको स्वामित्व र अधिकार हुनेभएकोले यस आयोजनालाई सबै उपभोक्ताहरुले अपनत्व महशुष गर्नुपर्दछ ।
- यस खानेपानी आयोजनालाई पुर्णरुप दिनको लागि समितिले हरप्रयास गरिरहेकोछ । यस खानेपानीमा धेरै लगानी भईरहेकोले महँगो हुनेगरेको व्यहोरा अवगत नै छ । तसर्थ, यसलाई हरेक उपभोक्ताले पानी दुरुपयोग गर्न हुँदैन ।
- सरसफाई र पानी सदुपयोग गर्नेवारेमा संस्थाबाट गरेको निर्देशनलाई पुर्ण रुपमा पालना गर्नु पर्छ । किनकि यो प्रत्येक उपभोक्ताको हितको लागि गरिएको हुनेछ । संस्थाले आगामी दिनमा सचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्ने प्रयास गरिदैछ ।
- संस्थाको कर्मचारीहरु वा अन्य कोहिले खानेपानीको संरचनामा अनैतिक तवरले पाईपलाईन चलाउने, विगार्ने वा उपयोग गरेमा उपभोक्ताहरुले कार्यालयमा सुचना दिनु पर्नेछ । यसरी सुचना दिनेको नाम गोप्य राखिने छ ।
- यसमा उल्लेख नभएका विषयहरुको संबन्धमा साधारण सभा वा कार्य समितिको निर्णय बमोजिम अर्को सुचना जाारि गरिए बमोजिम हुनेछ । धन्यवाद

अनुसूची-७ पानी वितरण तालिका

१. पानीको हिसाब हरहिसाब राख्नु अत्यावश्यक छ ।
२. कुन क्षेत्रमा कति पानी आवश्यक छ हिसाब निकाल्नु पर्ने ।
३. श्रोतमा पानी कति छ भनेर कम्तीमा मासिक हिसाब राख्नुपर्ने ।
४. हाल पानी वितरण कसरि भईरहेको छ । रिकर्ड राख्नुपर्ने ।
५. टोलटोलका घरसंख्या केकति छ । हिसाब राख्नुपर्ने ।
६. गेटभल्वहरु कुन अवस्थामा छन् । यसको अवस्था जाँचगरि मर्मतसंभार गर्नुपर्ने ।
७. वितरण तालिका एकदिन विराएर गर्नुपर्ने ।

पहिलो दिनमा	
धारापानी, नयाँबजार	विहान ५ देखि ११ बजेसम्म
छहरे, बसपार्क	विहान ११ देखि ४ बजेसम्म
रानीबन, खत्रीगाउँ	बेलुकी ४ देखि ७ बजेसम्म
दोश्रो दिनमा	
बराहा, खत्रीगाउँ	बेलुकी ५ देखि १० बजेसम्म
पाटीचौर, हस्पिटल लाईन	विहान १० देखि २ बजेसम्म
हरमटारी, कालिमाटी	विहान २ देखि ६ बजेसम्म
चाईनिज धारा	बेलुकी ६ देखि १० बजेसम्म

नोट:- कुनै दिन कारणवस पानी नआएमा यो तालिका अर्को दिन सर्नेछ ।

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानीको सुचना

यस खानेपानीको श्रोत छाङ्गखोला र ढाक्रेखोला सुकेको हुँदा पानी वितरण कार्यमा असहज भईरहेको व्यहोरा जानाकारी गराउँन चाहान्छौं । यस्तो कठिन अवस्थामा पानीलाई करेसावारी र निर्माण कार्यहरुमा लगाई पानी दुरुपयोग नगर्न समस्त उपभोक्ता माहानुभावहरुलाई हार्दिक अनुरोध गर्दछौं । यसैगरि पानी प्रयोगगर्दा थोपाथोपा जोगाई मितव्ययीता अपनाई दिनुहुन पनि उपभोक्ता समिति हार्दिक अनुरोध गर्दछौं । यसवाट उपभोक्ता माहानुभावहरुमा पर्नगएको असुविधाका लागि क्षेमा प्रार्थि गर्दछौं । सहयोगको लागि धन्यवाद

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी समिति, गोरखा

अनुसुची-८

मास्कीछाप खानेपानीको लागि फ्रान्सको साथिले तयार पारेको प्रस्ताव

WATER SUPPLY PROJECT FOR MASKICHHAP, NEPAL

1) Origin of the project

1- Geographic and human context

Nepal is an Asian country situated at the latitude of Cairo, between China in the North and India in the South. Its shape is a rectangle with a length of 800 km and a width of 170, oriented West to East. It has a surface of 143 500 km². It is a mountainous country, limited in its northern part by the Himalayas with summits over 8 000 m, the central part having mountains and plains, the Southern part being the plain of Teraï, only a few meters above sea level.

The climate is sub-tropical with monsoon.

The population is about 26 millions.

Nepal is a republic.

The GNP amounts around 240 US\$/capita/year. 40% of the population lives with less than 1 €/day. About 46,3% of the population is illiterate. The infant mortality is 93 for 1000 alive births and the life expectancy is 55 years.

Gorkha district is situated in the Gandaki zone at about 70 km West of Kathmandu as the crow flies. To get there, one has to take the Kathmandu-Pokhara road and turn at Anbukhaireni.

The population lives on farming, practised by hand, in narrow terraces, and rely on the income of the migrant workers working in the countries of the Gulf, in India, in the Middle East...

The indicators of development of this district are the following ones:

The GNP is 224 dollars per capita and per year; the rate of analphabetism is 46,4 %, the infant mortality is 100 for 1000 alive births, the life expectancy is 54 years.

Maskichhap is a rural village located near Gorkha, to the East, on a hillside, at about 1 050 m altitude.

To get there, one needs to follow a track for 1 hour by car or 3 hours by foot.

The population of Maskichhap is scattered in hamlets from 5 to 10 houses. All in all, there are 66 houses, sheltering 430 people.

The water supply depends on 2 fountains which are half an hour of walking apart. The water is carried in containers of 10 litres, called "gagri".

Women get the water from one of the fountains and have to get there several times daily: it takes them about 3 hours every day if one considers that a family limits its water consumption to 30 to 50 litres per day (in comparison, a European consumes 150 litres of water a day).

The expected **benefits** for the villagers are:

- A considerable saving of time for the women, therefore a better education for girls and an increase of the income of the families (as women can spend more time in the fields or do more home-made craft)
- A better irrigation of the fields as the water, having been used for the needs in the house, will be used there afterwards
- The incidence of the diseases with faecal-oral transmission should decrease because the water will be cleansed (information to be checked).

Moreover, the improvement of the living conditions should have a positive effect on rural depopulation.

2- The various participants :

1. : « Aide à la Formation paramédicale au Népal » :

« Aide à la Formation paramédicale au Népal » (Help to paramedical training in Nepal) has been founded after a trek in the Kali-Gandaki valley in 1990. During this stay, the founding members noticed the precarious sanitary situation of the population in the remote Himalayan valleys.

This precariousness has several reasons:

From the point of view of the sanitary conditions, it is linked to the absence of drinking water, the absence of tap water, the absence of latrines.

From the point of view of the structures of care, it is linked to the lack of structures of care, the absenteeism of male nurses, often native of more developed regions. Appointed in remote regions, far from their families, they do not stay there. The young people native of remote valleys, stemming from farmers' families, are often poor and cannot finance their studies.

The founder members were working in the medical world, so the efforts of AFPN were mainly concentrated on the improvement of the functioning of the structures of care; therefore AFPN financed scholarships to allow young Nepalese girls and boys from remote areas to benefit from health care vocational trainings.

Nevertheless, the statutes of the association (which “has for object to favour the improvement of the health of the populations in the remote Himalayan valleys”) allow to widen the means of action and to “contribute to any programme of sanitary development in Nepal”.

The implementation of AFPN programme needs the collaboration of Nepalese partners capable of:

- “Recruiting” candidates
- Transmitting funds
- Insure the follow-up.

Mr Badri Bahadur Maskey is our partner since 1996. Through him, AFPN has contributed to the funding of vocational training of 126 ANM in the Gorkha school and 2 medical doctors.

He is extremely committed to different development projects, especially the water supply project of the town of Gorkha. He is a member (**President**) of the “Water Committee” at Gorkha and he contacted us to help them finance the water supply project for Maskichhap.

On the other hand, since 2013, AFPN benefits from the help of Ms Clotilde Gauchan, a medical doctor who lives in Nepal since 1987 and therefore speaks and writes Nepalese.

2. The « Maskichhap Water Supply Committee »

It consists of a group of villagers who support the project; they are:

Eke Bahadur Ale, president

Indra Kumari Rana Magar, vice-president

Mahan Babu Rana, secretary

Min Bhahdur Thapa Magar, treasurer

Indra Kumari Thapa Magar, vice secretary

Sudesh Rana Magar

Pahal Man Thapa Magar

Hatul Thapa Magar

Bisnu Rana Magar

Mr Indra Pratab Bohara, engineer in a company in charge of water supply and water sanitation, has been asked to study the feasibility and the quotation of the cost of the project. He collects the funds, will insure the follow-up of the construction and the maintenance of the construction; he will also follow-up the payment of the water consumption by the different families.

2) THE REALISATION OF THE PROJECT

- The project:

The project consists in collecting the water of three sources, the flow of which is 0,35 l/sec or 30 m³/day, bringing the water in a first water tank of 20 m³, and then, thanks to a pumping plant, bringing it up to a second water tank situated

above the zone of distribution. The distance between the source and the highest water tank is 1,17 km and the distributive network will need 2 km of pipes.

The network is conceived to allow the supply of 45 litres of water a person a day.

- The budget:

The total cost is estimated by Mr Bohara 3 215 050 Nrps. The exchange rate for the Nepalese rupee is 129 (1€ = 129 Nrps) which means 24 923 €.

The community will contribute to an amount of 1 309 090 Nrps which means 10 148 €.

That amount includes the land for the water tanks and the pumping plant as well as the excavation works, the construction of the pumping plant and the laying of the pipes.

The remaining 1 905 960 Nrps or 14 775 € represent the price for the material for the construction.

This amount is too high to be supported by the villagers alone, that is why the help from AFPN has been requested.

AFPN supports this project as the improvement of the availability of water is important for the improvement of the sanitary situation of the local population. We consider the project to be a good one and we trust our partners.

A document written by Mr Bohara has been handed to us by the water supply committee and is available should you request more technical information.

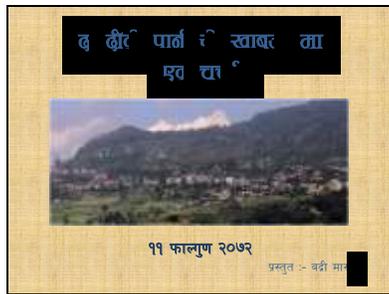
Thank you for the attention you will give to this project.

We remain available to give you more information.

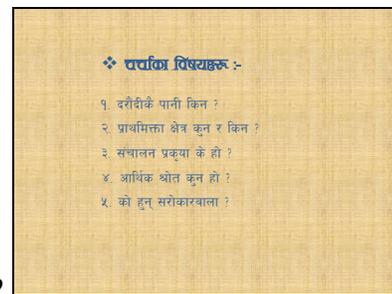
For AFPN, the president,
Dr Halbwachs Françoise

अनुसुची-९

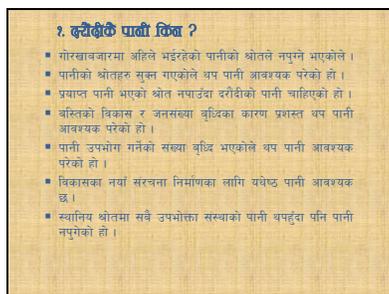
Slide 1

Slide 2

Slide 3

Slide 4

५. नरोत्तरवाला के के हुन ?

- मुख्य सरोकारवाला गोरखा नगर पालिका, जिल्ला खानेपानी विभिजन कार्यालय, जिल्ला विकास समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय हुन ।
- यसपछि दरौदी खानेपानी संस्था, सातासहरी खानेपानी संस्था, कर्णबोला खानेपानी संस्था, तिनधारे खानेपानी संस्था, बारीस्वरी खा पा संस्था र पोखराथोक खानेपानी संस्था हुनेछन ।

Slide 5

६. आर्थिक श्रोत कुन हुन ?

- दरौदी खानेपानी आयोजनाको मुख्य आर्थिक श्रोत नेपाल सरकार र स्थानिय निकाय नै हो ।
- यसपछिको आर्थिक श्रोत भनेको उपभोक्ता, नगर विकास कोष, दातु संस्था, उपभोक्ता र दातुसंस्थाहरु हुन ।
- यसको आर्थिक श्रोत जुटाउन सरोकारवाला संस्थाहरुको पनि उत्तिकै दायित्व हुनेछ ।

Slide 6

७. संचालन प्रकृया के हो ?

- विषयमा खानेपानी संचालन प्रकृया ठाउँ अनुसार फरक फरक छन ।
- दरौदी खानेपानी संस्थालाई जिल्ला स्वस्थोत्तर समितिमा दर्ता गराउनु पर्छ ।
- यसको छुट्टै खाससमिति, विधान, नियमावली र संचालन प्रकृया हुनेछ ।
- गोरखाबजारको खानेपानीमा मिश्रण्यदीना अपनाउनु अतिजरुरी छ ।
- तसर्थ, नियमनकारी र सरोकारवालाको नियन्त्रणमा पानी महसुलको निर्धारण हुनुपर्छ ।
- दरौदी खानेपानीको ग्राहक सदस्यकाम स्थित उपभोक्ता संस्थाहरु हुनुपर्छ ।
- दरौदी खानेपानी संस्थाको साधारण सभा उपभोक्ता संस्थाका कार्य समितिहरुबाट गरिनुपर्छ ।
- यसको फाईदा, बेफाईदा र सर्पति सोहि उपभोक्ता संस्थाको धारासंख्याका आधारमा अनुपातिक हिसाबमा हुनुपर्छ ।

Slide 7

धरुवाढ

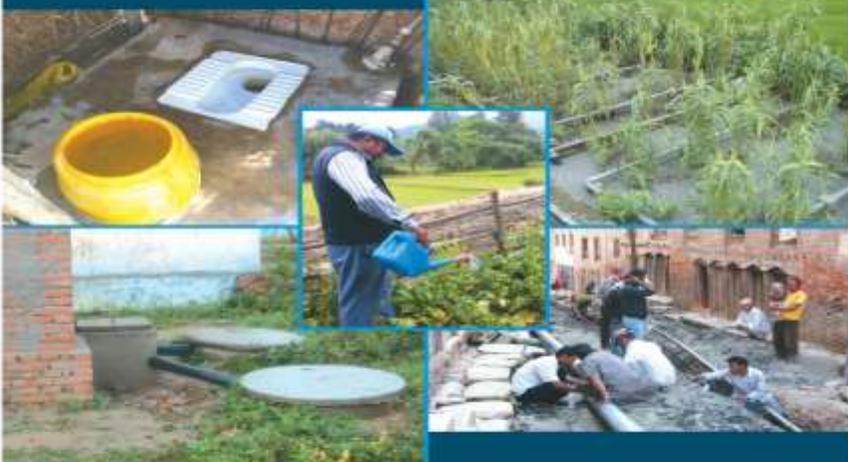

Slide 8

(यो छलफल कार्यक्रम दरौदीको पानी ल्याउनका लागि संचालन गरिएको थियो)

अनुसूची-१०

सरसफाइ प्रणाली प्रविधिहरुको संग्रह

अनुसूची-११

पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

पानी सुरक्षा निति तथा योजना २०७०

यस पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको २०६० सालमा सभै गरि २०६२ साल देखि निर्माण कार्य शुरु गरिएको हो । २०६३ सालमा निर्माण पुरा हुनुपर्ने आयोजना विविध कारणले पुराहुन सकेन । आयोजनाको डिजाईनमा नै संचालन खर्च धान्नका लागि ६५० भन्दा बढि धारा जडान हुनुपर्ने थियो । यो धारा जडान कार्य ०७१।७२ मा ८६८ धारा पुगि सकेको छ । तर पनि घाटामा सन्चालन भई रहनुका कारणले पानी सुरक्षा योजना आवश्यक परेको हो । यसरी पानी हरायका कारण ऋण तिर्न त परै जावस खर्च धान्न पनि मुस्किल परेका अवस्था छ । तसर्थ, ऋण तिर्न र सन्चालनलाई सहज बनाउन चुहावट र चोरिलाई कडाईका साथ नियन्त्रण गरि एनआरडब्लु घटाउनका लागि यो निति तथा योजना आवश्यक परेको हो ।

भाग १

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

क) पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको "पानी सुरक्षा निति तथा योजना २०७१" रहने छ ।

ख) यो निति तथा योजना कार्य समितिले पास गरि लागु गर्ने भनिएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा:: विषय वा प्रशंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निति तथा योजनामा

क) ऐन भन्नाले जलश्रोत ऐन २०४९ लाई जनाउँछ ।

ख) "विधान" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको विधान २०६० लाई जनाउनेछ ।

ग) "उपभोक्ता समिति" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थालाई जनाउनेछ ।

घ) "व्यवस्थापक" भन्नाले कार्य व्यवस्था नियमावलीमा व्यवस्थित उपभोक्ता समितिले मनोनयन गरेको संस्थाको दैनिक कार्य सन्चालन गर्ने व्यवस्थापन प्रमुखलाई जनाउनेछ । सो शब्दले व्यवस्थापकको कामगर्न उपभोक्ता संस्थाले तोकेको व्यक्ति समेतलाई जनाउनेछ ।

ड) "कर्मचारी" भन्नाले कार्य समितिले निर्णय गरि नियुक्ति गरेको कर्मचारीलाई जनाउने छ ।

च) "नियमावली" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको प्रशासनिक नियमावली २०७१ लाई जनाउनेछ ।

छ) "कार्यालय" भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको कार्यालयलाई जनाउनेछ ।

३. पानी सुरक्षा टिम गठन :

३.१ कार्य समितिले खानेपानीको असुरक्षा, चुहावट, चोरि र दुरुपयोगको नियन्त्रण गर्नका लागि पाँच देखि सात सदस्यीय दएक अधिकार संपन्न पानी सुरक्षा टिम गठन गर्न सकिने छ ।

३.२ यस पानी सुरक्षा टिमको कार्यावधीको हकमा कार्य समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

३.२ पानी सुरक्षा टिमको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- क) धेरै बजेट खर्चगरेर उत्पादन गरेको खानेपानीलाई स्वच्छ राख्ने, चुहावट, चोरि र दुरुपयोग हुन नदिने मुख्य जिम्मेवारी यो पानी सुरक्षा टिमको हुनेछ ।
- ख) पानी चुहावट हुन नदिन कर्मचारीहरूलाई सचेत र सतर्क बनाई राख्ने । काहा, कसरि र के कारणले चुहावट भएको छ पत्ता लगाउने ।
- ग) मिटर रिडरले सहि तरिकाबाट मिटर रिडिङ गरेको छ वा छैन भनि अनुगमन तथा निरिक्षण गर्ने गराउने । र यसका लागि आवश्यक विभिन्न उपायहरू अपनाउने ।
- घ) चुहावट र अनियति गर्नेलाई कडा कार्यवाहिको निति अपनाउने । चोरि गर्नेलाई सबै भन्दा कडा सजाय गर्ने ।
- ड) पानी सदुपयोग र दुरुपयोगका विषयमा विभिन्न जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरू सन्चालन गर्न सक्ने ।
- च) कुन क्षेत्रमा बढि पानी हराएको छ पत्ता लगाउने र हरेक महिनाको पानी अडिट गर्ने गराउने ।
- छ) चुहावट (NRW) घटाउनको लागि कार्य समितिबाट प्राप्त गरेको सबै किसिमको अधिकारहरू प्रयोग गर्ने ।
- ज) मासिक रुपमा कार्य समितिलाई प्रगति प्रतिवेदन पेसगर्नु पर्ने ।
- झ) पानी पिउन योग्य बनाउन विभिन्न योजना बनाउने ।
- ञ) पानी पिउन योग्य भए नभएको जाँचगरि सार्वजनिक गर्ने ।
- ट) कर्मचारीहरूले काम नगरि पानी सुरक्षामा कठिनाई पर्न गएमा कडा कार्यवाहि गर्न सकिने ।

भाग २

खानेपानी हराउनु कारणहरू

४. ठुलो धन राशि खर्च गरेर उत्पादन गरिएको पानी हराउनु विविध कारणहरू छन ।

क) बाढि, पैरो, आगलागी, भुकम्प र चट्ट्याङ्ग जस्ता दैविप्रकोपबाट हुने क्षेतिका कारणबाट पनि फुट्ने, टुट्ने भई हुनसक्ने नोक्सानीबाट पानी हराउने ।

ख) बाटो, ढल, घर तथा भवन, सडक पेटि र अन्य विकास निर्माणका कामहरूबाट हुने टुट्फुट् र क्षेतिहरूका कारण हुने नोक्सानीबाट पानी हराउन सक्ने ।

ग) घर घरको मिटर विग्रनु, ज्वाइन्टहरू विग्रनु र वितरण पाईपहरूबाट हुने चुहावटका कारणबाट पानी हराउने ।

घ) वितरण ट्यांकी र घर घरमा राखिएको ट्यांकीहरूबाट ओभरफ्लो भई खेर गएको पानीबाट हुनसक्ने नोक्सानीहरू ।

ड) महँगो शुल्क हुनुका कारण धेरै पानी खर्च गर्ने उपभोक्ताहरूले अनैतिक तरिकाबाट पानी चोर्ने, मिटर विग्रेको सुचना गर्दागर्दै पनि वास्ता नगर्नुका कारण पानीको सहि हिसाब नआउने र पानी हराई संस्थाले नोक्सानी व्यहोर्नु पर्नु ।

च) अदुरदर्शी, जनजागरण र जनचेतनाका अभावमा पानीको दुरुपयोग हुनु, आयोजनालाई अपनत्व महशुष नगर्नु, सहि तरिकाबाट पानी प्रयोग गर्न नजान्नु आदीका कारण पानी हराईरहेको हुनसक्ने ।

छ) खोला, नाला, जमीन भित्र अनजानमा पाईपहरू फुटि पानी खेर गईरहेको हुनसक्ने । चुहावट पत्ता लगाउन नसक्नु र मर्मत गर्न नसक्नुका कारण पनि पानी हराईरहेको हुनसक्ने ।

ज) पानीको पाईप फुट्दा, ओभरफ्लो हुँदा, मिटर विग्रदा समयमै खबर प्राप्त हुन नसकि रोकथाममा ढिलाईभई पानी खेरजाने क्रमरोक्त नसकि पानी खेरजान सक्ने ।

भाग-३

हालको चुहावट (NRW) नियन्त्रण प्रणाली

५. आयोजनाले पूर्णता नपाउँदा हालसम्म पनि कामचलाउको रुपमा पानी संचालन गर्नु परेको अवस्थामा चुहावट नियन्त्रणका लागि खासै नयाँ नितिहरू लागु गरिएको छैन । तर परंपरागत ढंगले पनि केहि हदसम्म पानी चुहावट नियन्त्रण गर्ने गरिएको छ । जस्तै:

- क) खानेपानी उपभोक्ता वा जनसमुदायहरूबाट पानी चुहावट भएको खबर प्राप्त भएपछि संस्थाका कर्मचारीहरू गई चुहावट नियन्त्रण तथा मर्मत संभारगर्ने गरिएको ।
- ख) मिटर रिडरले मिटर विग्रेको, पानी चुहावट भएको खबर गरेपछि प्लम्बरहरू गई मर्मत सुधार गर्ने गरिएको ।
- ग) कर्मचारीहरू तथा समितिहरूबाट गरिने अनुगमनबाट पानी खेरगएको वा चुहावट भएको थाहा पाएपछि नियन्त्रण गरिएको ।
- घ) मर्मत सुधारका सामग्री तथा औजारहरू पर्याप्त नहुने, स्थानिय बजारमा नपाईने, ढिला प्राप्तहुने हुँदा भाडामा वा सापटिबाट पनि काम चलाउनु पर्दा पानी चुहावट नियन्त्रण गर्न ढिलासुस्ति हुनेगरेको ।
- ड) पम्पको क्षेमता तल माथि भई कहिले काहि पानी ओभरफ्लो भई पानी खेरजाने गरेको । र यसलाई नियन्त्रण गर्न कर्मचारीहरूको बैठक बस्ने गरेको ।

भाग-४

चुहावट (NRW) नियन्त्रण नयाँ कार्यक्रमहरू

६. महँगो शुल्क तिरेर उत्पादन गरिएको पानी बढि भन्दा बढि चुहावट अथवा चोरिवाट पानी हराउने कार्य बढि भएकोले चुहावट नियन्त्रण गर्न नयाँ निति तथा नियम कडाईका साथ लागु गर्नुपर्ने भएकोले निम्न नितिहरू अगाडी ल्याईएको छ ।
- क) श्रोत देखि उपभोक्ताको घर सम्म पानी चुहावट नियन्त्रणको लागि गर्नुपर्ने विभिन्न कृयाकलाप र अनुगमन गर्ने कार्यको जिम्मेवारी पानी सुरक्षा टिमले लिनु पर्नेछ ।
- ख) पानी चुहावट वा चोरिवाट खेर जान नदिन मिटर रिडर तथा प्लम्बरहरू हरबखत अनुगमन र मर्मतका लागि तयारी रहनु पर्नेछ । आलटाल गरि विभिन्न बहानामा मर्मत गर्न ढिलासुस्ति गरि पानी खेर गई हानि नोक्सानी भएमा त्यसको जिम्मेवारी निज कर्मचारीहरूले नै लिनु पर्नेछ ।
- ग) पानी दुरुपयोग अथवा चुहावट हुँदा खानेपानी सन्चालनमा बाधा पुग्ने भएकोले अनुगमन तथा निरिक्षणका लागि सम्मिलित निम्न कर्मचारी तथा उपसमितिहरूलाई सकृय सकृय गराउन सकिनेछ । यसरि गरेको अनुगमनबाट प्राप्त भएको कमी कमजोरी तथा चुहावटको वारेमा जतिसके चाँडो सुधार गर्नुपर्ने ।
- खानेपानी सुरक्षा टिम
 - खानेपानी क्षेत्रिय उपसमिति
 - गार्ड, मिटर रिडर र प्लम्बरहरू
 - र पानी सुरक्षा टिमले खटायका विशेष प्रतिनिधिहरू
- घ) खानेपानी क्षेत्रिय उपसमितिले पनि आफ्नो क्षेत्रमा पानी दुरुपयोग तथा चुहावट भए नभएको र मिटर रिडरले सहि तरिकावाट मिटर रिडिङ गरे नगरेको अनुगमन वेलावेलामा गर्नु पर्नेछ । यसरि अनुगमन गरेको रिपोर्ट मासिक रुपमा दिईएको नमुना अनुसार कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
- ड) उल्लेखित सबै अनुगमन र निरिक्षण बाहेक पानी सुरक्षा टिमले आफ्नो अधिकार प्रयोग गरि कुनै विशेष दुतको रुपमा वेला वेलामा कसैले थाहा नपाउने गरि गोप्य तरिकावाट छड्के जाँच गर्न गराउन सक्नेछ । यसरि गरेको छड्के जाँचको प्रतिवेदन लिई यसको लागि आवश्यक खर्च गर्न सक्नेछ ।
- च) उक्त सबै अनुगमन तथा निरिक्षण गरि चुहावट घटे नघटेको हरहिसाब सहित मासिक प्रतिवेदनको रुपमा कार्य समितिको बैठकमा वा अध्यक्षलाई प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।

भाग-५

मर्मत संभारका नयाँ कार्यक्रमहरू

७. पानी दुरुपयोग तथा चुहावट नियन्त्रणका लागि टुटफुट् र चुहावट समय मै मर्मत संभार गर्नुपर्ने अतिआवश्यक पर्दछ । तसर्थ, पानी दुरुपयोग र चुहावट नियन्त्रणको कुरा गर्दा मर्मत संभारलाई पनि तदारुक्ताका साथ अधि बढाउनु पर्ने भएकोले निम्नानुसार कार्यलाई पनि यसै पानी सुरक्षा टिमको मातहतमा गराउनु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

क) हरेक चुहावट र पानी अपचलन गरेको मर्मत सुधार गर्दा क्षेत्रिय उपसमितिको रोहबरमा प्लम्बरहरुले गर्नुपर्छ । क्षेत्रिय उपसमितिले काम गरेको हो भन्ने प्रमाणीत गरेपछि मर्मत खर्च लाग्ने भएमा पानी सुरक्षा टिमले भुक्तानीका लागि सिफारिस गर्नेछ ।

ख) मर्मत संभार समयमा नभई पानी खेरजाने, चुहावट हुने र अनुगमनको अभावमा पानी चोरिहुने भएमा सम्बन्धित कर्मचारीलाई पानी सुरक्षा टिमले आवश्यक कार्यवाहि गर्न सक्नेछ ।

ग) पानी चुहावट नियन्त्रणका लागि कनिपय ठाउँमा खर्चको आवश्यक पर्ने छैन । तर, ठुलो चुहावट भई त्यसलाई रोक्न तत्काल मर्मत खर्च गर्नुपर्ने भएमा रु. ५०००। सम्म पानी सुरक्षा टिमले तत्काल खर्च गर्न सक्नेछ । यसको प्रतिवेदन सहित खर्चको फाँटवारी कार्य समितिको बैठकमा पेस गर्नु पर्नेछ ।

घ) मर्मत संभारका लागि आवश्यक औजार तथा सामग्रीहरु कार्यालयको भण्डारबाट लिन सक्नेछ । यसमा नभएका सामानहरु नियमानुसार खरिद गर्न लगाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

ङ) मर्मत संभारका लागि चाहिने सामानहरु भण्डारमा तयारी हालतमा राख्नु पर्नेछ । यसको लागि तयारी राख्नु पर्ने आवश्यक सामानहरुको फेहरिस्ता प्लम्बरहरुले स्टोर किपर मार्फत खरिद समितिलाई पेसगर्नु पर्नेछ ।

भाग-६

सरसफाई तथा पानी सदुपयोगका विषयमा जनचेतना कार्यक्रम

८. धेरै शुल्क तिरेर उत्पादन गरेको पानी अपचलन, दुरुपयोग, सदुपयोग र चुहावटका वारेमा दण्ड जरिवाना र सजायले मात्र नियन्त्रण नगरि जनचेतना जगाएर पनि नियन्त्रण गर्न सकिने हुँदा यो कार्यक्रम लागु गर्न आवश्यक देखिन्छ । यसका लागि के कस्तो कार्यक्रम आवश्यक पर्दछ भनि बुँदागत रुपमा यहाँ उल्लेख गरिएको छ ।

क) मानव जिवनमा पानी अति आवश्यक बस्तु मध्ये एक हो भन्ने कुरा सर्व विदितै छ । तर यसलाई सहि तरिकाबाट सदुपयोग गर्नुपर्छ, यसो भनेको के हो भनेर धेरैलाई जानाकारी नहुन सक्छ । सहि सदुपयोग नगरेमा हुनसक्ने क्षेतिका वारेमा उपभोक्ता समक्ष जनचेतना जगाउन पोष्टर, पम्पलेट, माईकिङ्ग, ब्रोस्योर, प्रदर्शनी, प्रचार प्रसार, तालिम जस्ता विविध कार्यक्रमहरु सन्चालन गर्न सकिने । यसलाई सबै उपभोक्ताहरुले सकारात्मक ढंगले लिनुपर्ने हुन्छ ।

ख) यति महँगो पानी कसरि कम खर्च गर्न सकिन्छ भन्ने वारेमा पनि जनचासो जगाउनु पर्ने हुन्छ । यसको लागि कार्यक्रमहरु तय गरि क्षेत्रिय उपसमिति मार्फत उपभोक्ताहरुमा पुऱ्याउन आवश्यक छ । यो कार्यक्रमहरु पनि पानी सुरक्षा टिम मार्फत संचालन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ ।

ग) यस जनचेतना जगाउने कार्यक्रमका लागि दातृ संस्थाहरुलाई पनि गुहार्न सकिनेछ ।

घ) जनचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्न पानी सुरक्षा टिमलाई थप जनसक्तिको आवश्यक परेमा अन्य क्षेत्रिय उपसमिति र कार्य समितिको सहयोग लिन सक्नेछ । यसरी सहयोग लिँदा अन्य काममा बाधा नपर्ने गरि कार्यक्रम अगाडी बढाउनु पर्नेछ ।

ङ) उपभोक्ताको समक्ष लैजाने जनचेतना तथा सरसफाईका कार्यक्रमहरु उपभोक्ताको फुर्सद समयलाई ध्यानमा राखि विहान वा बेलुकि अथवा विदाको समयमा कार्यक्रम गर्न सकिनेछ ।

च) यस जनचेतनाको कार्यक्रमले उपभोक्ताहरुलाई सानासहरी खानेपानीको सबै कार्यक्रम र सम्पत्ती हाम्रो हो भन्ने र अपनत्वको भावना जगाउने खालको हुनु पर्दछ ।

छ) यसरी जनचेतना जगाउने जुनसुकै कार्यक्रम भएपनि समिति, उपसमिति र कर्मचारीहरुले नभ्याउने भएमा तेश्रो सामाजिक संस्थालाई पनि जिम्मा लगाई काम गराउन सकिने छ । तर यसो गर्न कार्य समितिको स्विकृति बेगर गर्न सकिने छैन ।

भाग-६

पानी दुरुपयोग र चुहावट गर्नेलाई दण्ड जरिवाना

९. खानेपानी दुरुपयोग, चुहावट र चोरिको कारणले खानेपानी संस्था घाटामा सन्चालन भई रहेको अवस्था छ। यसले गर्दा नगर विकास कोषको ऋण तिर्न सकिरहेको अवस्था छैन। सन्चालन तथा मर्मत संभार खर्चगर्न पनि धौ धौ परि रहेकोछ। हरेक महिना ४०% देखि ५०% सम्म उत्पादित पानी हराई रहेको अवस्था छ। यो सबै हुनुमा पानी चुहावट, दुरुपयोग तथा चोरि नै हो भन्ने ठहर छ। तसर्थ, यसलाई निरुत्साहित गरि चुहावट कमगर्न जनचेतना द्वारा सुधार नआएमा दण्ड, जरिवाना तथा सजायका नियमहरु कडाका साथ लागु गरि सुधार ल्याउनु पर्ने हुन्छ। त्यसैले यस्ता कार्यलाई निरुत्साहित गर्न दण्ड जरिवानाका निम्न कार्यक्रमहरु कडाईका साथ लागुगरि सुधार ल्याउनु पर्दछ।

क) दिन पर दिन जनसंख्या बढ्दै गईरहेको अवस्थामा डाँडाको बस्ति भएको हुनाले ३ लिफ्टवाट उत्पादन गरिएको पानी पुऱ्याउन कठिन हुँदै गईरहेको अवस्था छ। यस्तो कठिन भईरहेको बेलामा पानी दुरुपयोग गर्ने र महशुल नतिर्नेलाई हरेक महिना कडाईका साथ पत्राचार गर्ने।

ख) मुख्य वितरण लाईन देखि मिटर जडान सम्म चुहावट हुँदा मर्मत नगराउने, खवर पनि नगर्नेलाई पहिलो पटक सचेतनाका साथ मर्मत गराउने। दोश्रो पटक पनि यस्तै गरेमा रु. १०००। जरिवाना सहित मर्मत गराउने। तेश्रो पटक पनि यसै गरेमा रु. ५०००। जरिवाना गरि नसियत पत्र थमाउने। यस पछि पनि अटेर गरेमा धारा लाईन काट्ने र पुन जडान गर्नु परेमा कबुलियत सहित रु. ५०००। जरिवाना लिई धारा जडान गर्ने।

ग) पानी खेरफाल्ने, चोरि गर्ने उपभोक्तालाई थाहा भएको पहिलो पटक नै नसियत सहित रु. ५००। जरिवाना गर्ने। दोश्रो पटक पनि यसै गरेको थाहा भएमा रु. ३०००। जरिवाना र अन्तिम वार्निङ्ग पत्र थमाउने। तेश्रो पटक थाहा भएमा पुन धारा जडान नगर्ने गरि धारा लाईन काट्ने।

घ) पत्राचार गर्दा पनि अटेर गरि पहिलो पटक चुहावट गर्नेलाई रु. १००। पानी दुरुपयोग गर्नेलाई रु. २००। जरिवाना लगाउने। दोश्रो पटक यसको दोब्बर जरिवाना र तेश्रो पटक निजको घरको लाईन काट्ने।

ङ) कुनै उपभोक्ताले मिटर विघ्रेको सुचना गर्दागर्दै पनि वेवास्ता गरि मिटर नफेरि पानी दुरुपयोग गरेमा विगतमा निजले तिरेको सबैभन्दा बढि पानी महशुल कति छ त्यसैको आधारमा महशुल अशुल गरि थप जरिवाना १०००। लगाउने। दोश्रो महिना पनि नफेरेमा २०००। र तेश्रो महिना पनि नफेरेमा ३०००। जरिवाना लगाउने। यस पछि नफेर्नेको धारा लाईन काट्ने।

भाग-७

उपभोक्ताले अनुसरण गर्नुपर्ने आचारसंहिता

१०. यस सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता द्वारा संचालन गरिएको खानेपानी आयोजना हो। सन्चालनवाट हुने हानि नोक्सानी उपभोक्ता आफैले बेहोर्नु पर्छ। उपभोक्ता द्वारा चुनियका कार्य सन्चालन समितिको सकृयतामा सन्चालन निर्भर गर्दछ। यस आयोजनाको संपुर्ण जिम्मेवारी उपभोक्ताको नै भएको हुँदा उपभोक्ता सचेत अनिवार्य हुनुपर्छ। अन्यथा यसको नोक्सान तथा फाईदा प्रत्येक उपभोक्ताले व्यहोर्नु पर्नेछ। यसैले उपभोक्तहरूलाई एउटा परिधि भित्र बन्देज गरि खानेपानी उपभोगमा अनैतिक कृयाकलाप हुन नदिन निम्न आचारसंहितामा बाधिनु पर्ने हुन्छ।

- हरेक उपभोक्ताले मुख्य वितरण लाईन (फेरवयल) देखिको संरचना आफ्नै लगानीमा जडान भएकोले त्यसको टुटफुट चुहावट आदीको सुरक्षा जिम्मेवारी उपभोक्ता आफैले लिनु पर्नेछ। किनभने, यसको मर्मत खर्च उपभोक्ता आफैले व्यहोर्नु पर्ने हुन्छ।
- खानेपानीको मुख्य वितरण लाईन देखि जडान भएको मिटर सम्मवाट भएको चुहावट, चोरि, भत्के विघ्रेमा उपभोक्ताले तुरुन्त सानासहरी खानेपानीको कार्यालयको फोन नं. ४२०७९५ मा फोन गरि खवर गर्नु सबै उपभोक्तहरूके कर्तव्य हुनेछ।
- सानासहरी खानेपानीको वारेमा तत्कालको सुचना टोल फ्रि नं.मा राखिएको हुन्छ। तसर्थ नयाँ सुचना जानाकारी लिनको लागि यस टोल फ्रि नं. १६१८०६४४२०७९५ मा डायल गरि सबै उपभोक्ताहरूले जानाकारी लिन सक्नेछ। यसमा डायल गरेको शुल्क उपभोक्ताले व्यहोर्नु पर्दैन।

- सबै उपभोक्ताहरूले खानेपानीको जुनसुकै ठाउँबाट पानी खेर गएको भएता पनि तुरुन्तै कार्यालयमा वा प्राविधिकहरूको मोबाईल नं. ९८०२८१०२७१, ९८०२८१०२७२ वा कार्यालयको फोनमा फोन गरि यथाशिघ्र छिटो जानाकारी दिनु सबैको कर्तव्य हुनेछ । किनकि, त्यसरी खेर गएको पानीको शुल्क प्रत्येक उपभोक्ताको थाप्लोमा पर्ने हुन्छ । तसर्थ यसलाई सबै उपभोक्ताले आफ्नो हो भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- प्रत्येक उपभोक्ताले आफ्नो मिटरबाट निस्केको महशुल समयमा नै तिर्नु पर्दछ । यसरी समयमा महशुल नतिरेमा जरिवाना लागि नोक्सान हुने मात्र नभई विद्युतको महशुल तिर्न नसक्ने, मर्मत संभार गर्न नसक्ने, कर्मचारीलाई तलब खुवाउन नसक्ने भई खानेपानी सन्चालनमा अवरोध आउने छ । तसर्थ, ईमानदारी पूर्वक समय मै महशुल बुझाउनु सबैको कर्तव्य हो भन्ने ठान्नु पर्दछ ।
- हरेक उपभोक्ताको घरमा मिटर रिडिङ गर्न आउने, मर्मत गर्न आउने र निरीक्षणमा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरूलाई निजहरूको काममा सहयोग गरि सहज बनाई दिन उपभोक्ताको कर्तव्य हुनेछ ।
- उल्लेखित विभिन्न काममा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरूसँग सरल र भद्र व्यवहार गरि नियम संगत कामगर्न दिनु पर्नेछ । अन्यथा कर्मचारी माथि अभद्र व्यवहार गरि कामगर्न अवरोध गरेको खण्डमा खानेपानीको नियम अनुसार आवश्यक कार्यवाही हुनेछ ।
- यस सानासहरी खानेपानीको सम्पूर्ण सम्पत्तिमा सबै उपभोक्ताहरूको स्वामित्व र अधिकार हुने भएकोले यस आयोजनालाई सबै उपभोक्ताहरूले अपनत्व महशुष गर्नु पर्दछ ।
- यस खानेपानी आयोजनालाई पुर्ण रुप दिनको लागि हरप्रयास भईरहेको छ । यस पानीमा धेरै लगानी भईरहेकोले महँगो हुने गरेको हुँदा हरेक उपभोक्ताले पानी दुरुपयोग गर्न हुँदैन । सरसफाई र पानी सदुपयोग गर्ने वारेमा संस्थाबाट गरेको निर्देशनलाई पुर्णरूपमा पालना गर्नु पर्छ । किनकि यो प्रत्येक उपभोक्ताको हितमा हुनेछ ।

भाग-८ पानी अडिटको हिसाब

११. उत्पादित पानी जिन्स सरह मानव सरिरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने नगदे सम्पत्ति हो । यसको हिनामिना भए नभएको, दुरुपयोग भए नभएको हिसाब किताब हरेक दिन, महिना र वर्षमा राख्नु पर्छ । यो भनेको नगद आम्दानी खर्च सरह यसलाई लिनु पर्छ । तसर्थ यसको लागि निम्न कुराहरूमा सुधार गरि हरेक वर्ष पानीको अडिट गराउनु जरुरी हुनेछ ।

- यस खानेपानी संस्थाको पानी शुध्दगरि सकेपछि पिउन योग्य बनाई उत्पादन गरिएको पानी के कति उत्पादन भयो र के कति खर्च भयो भनि मासिक लेखाजोखा गर्ने र यसको हरेक वर्ष पानी अडिट गराउनु पर्दछ ।
- यसरी पानीको अडिट गराउन ठाउँ ठाउँमा पानीको बल्क मिटर राख्नु अतिजरुरी हुन्छ । र यसलाई ठिक ठिक समयमा रिडिङ गरि रिकर्ड राख्नु पर्दछ ।
- हरेक महिना घर घरको मिटर रिडिङ र बल्क मिटर रिडिङको अनुगमन तथा निरीक्षण हुनजरुरी छ । किनभने, यसको सहि हिसाब नआए पानी हिनामिना भएको हुन सक्छ । तसर्थ, यसको प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष अनुगमनको कार्यतालिका बनाई लागु गर्नु पर्छ ।
- पानीको हिसाब किताब नमिल्ने, संस्थालाई घाटामा लैजाने काम चुहावट र दुरुपयोगले गर्दछ । यो भनेको सबै उपभोक्ताको घाटा हो । तसर्थ, कुन ठाउँमा, कुन बेला, कति पानी चुहावट भयो र कति समयमा, कसले मर्मत गर्नु भन्ने कुराको रिकर्ड (लगबुक) राख्नु पर्छ । यसले कसले कति जिम्मेवारी बहन गर्नु वा गरेन र कसको गलितले क्षेति भईरहेछ भन्ने कुरा स्पष्ट हुनेछ ।
- पानीको चुहावट, दुरुपयोगको निगरानी र सहि तरिकाबाट मर्मत संभार गरि NRW घटाउने काममा कुन उपसमिति वा कुन कर्मचारीको भूमीका पहिलो हुन्छ उसलाई पुरस्कृत गर्ने परिपाटि पनि अवलम्बन गर्नु पर्छ । यसको लागि छुट्टै मुल्यांकन निति बनाई अवलम्बन गर्नु पर्छ ।
- पानीको योजना र हिसाब अनुसुचिमा दिईएको फारम अनुसार हरेक महिना वा त्रैमासिक रिकर्ड राख्न लगाउनु पर्नेछ ।

अनुसुची -१२

पृथ्विनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति, गोरखा

मिति: २०६२/११/०२ सम्मको हरहिसावको विवरण:

विवरण	रकम रु.	कैफियत्
यस आयोजनाको कार्यक्षेत्र भित्र (सर्भेक्षण अनुसार) : घरधुरी ९१२ जनसंख्या ५४४३		
कुल ईष्टीमेट रकम : खानेपानी तर्फ रु. ५१०३९७३७/- सरसफाई तर्फ: २४९८८०२/- (सरसफाईको ८०५ श्री ५ को सरकार २०५ नगर पालिका)	५३५३८५३९/-	
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ ईष्टीमेट रकम : जगा खरिद वापत् (पुराभई सकेको) ४०००००/- सामुदायीक् धारा वापत् ७९४४०/- स्थनिय श्रोत् संरक्षणको काम ४२००००/- वाउण्ड्री वाल निर्माण (बजार क्षेत्र)..... ५९३६६७/- पाईपलाईन् खन्नेपुर्ने काम १६९६३०४/- निजि धारा जडान् ७९४ धारा ३४८५८०६/- (मीटर बाहेक) ५५ कटेन्जेन्सी ३१४११०/८५ १० ५ भ्याट ६५९६३२/७०	७६४८९६०/५५	यो अंकको काम उपभोक्ता आफै श्रमगर्न सक्ने भएकोले टेण्डरमा समावेश भएको छैन ।
ईष्टीमेट रकम : (उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ बाहेक) खानेपानी तर्फ ४३३८३७७६/४५ सरसफाई तर्फ: २४९८८०२/-	४५८८२५७८/४५	
ठेकेदारले कबुल् गरेको अंक : (उपभोक्ताले गर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ बाहेक)	४००२३९७९/३९	
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने ठेकेदारको कबोल अंकको ३५५ ले जम्मा : उपभोक्ताको ५५ रकम : २६२०७२८/- ९संभौताको बेलामा जम्मा गरेको) नगर विकास कोषवाट ११३८७६६/४० (३०५ ऋष स्वरुप प्राप्तहुने)	१४००८३९२/७९	
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने ३५५ वाट हालसम्म ठेकेदारलाई भुक्तानी भएको रकम : ९३०५ नगर विकास कोष र ५५ उपभोक्ता० उपभोक्तावाट १०३७२५१/२८	५८०८३५१/५०	

नगर विकास कोषवाट ४७७१००/२२		
हालसम्म चन्दादाताहरुवाट प्राप्त सहयोग रकम : जिल्ला विकास समितिवाट..... २०००००/- लण्डनवासी नेपालीहरुवाट १०००००/- रामगोपाल श्रेष्ठ, काठमाण्डौवाट..... १००००/- हिमाली महिला समुह, छहरेवाट..... ५००१/- प्रेमनारायण देव कुमारी प्रतिष्ठानवाट (बचन् प्राप्त)..... १२३३३३/३३	४४८३३४/३३	चन्दा सहयोगवाट प्राप्त रकम संभौताको बेलामा ५५ मा जम्मा गरेको ।
हालसम्म उपभोक्तावाट १५५ कामको लागी जम्मा भएको रकम्व : जगा खरिदमा ३८२६६१/५० निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी..... २०६३६६/४६ तलव भत्ता र मसलन्द..... १५५६३९/५० हालसम्म नगद जम्मा ४९५०६२/५४	१२३९७२९/४६	

अनुसूची -१३

साधारण सदस्यहरुको लागी आचार संहिता :-

यस पृथ्विनारायण खानेपानी उपभोक्ता संस्थाको कामकारवाहीलाई सुव्यवस्थित ढंगले संचालन गर्न गराउन संपुर्ण साधारण सदस्यहरुको पनि उक्तिकै दायित्व हुनेभएकोले साधारण सभाले दिएको अधिकार प्रयोगगरि संचालक समितिले निर्देशन गरेको निति नियमलाई पालनागर्न यो सदस्यताको आचार संहिता आवश्यक भएकोले लागुगर्न प्रस्ताव गरीएको छ ।

- यस उपभोक्ता संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्रका घरधुरीहरुले सदस्यता लिनचाहेमा तोकिएको दरखास्त दस्तुरसहित उपभोक्ताको कार्यालयमा दरखास्त फारम भरि निवेदन दर्ता गराउनु पर्नेछ । सो दरखास्त दर्ता भएपछिको वस्ने बैठकले निर्णय गरेपछि मात्र संस्थाको नितिनियम पालना गर्नेगरि तोकिएको शुल्कहरु तिरेर सदस्यता प्राप्तगर्न सक्नेछ ।
- उक्त प्रकृयावाट सदस्यता प्राप्तगरेको सदस्यले वार्षिकरूपमा कार्यसमितिले तोकेको शुल्कतिर सदस्यता नविकरण गर्नुपर्नेछ । यसरी म्यादभित्र नविकरण नभए संस्थाको नितिनियम वमोजिम कार्यवाही हुनेछ ।
- संस्थाको विधान वमोजिम वार्षिकरूपमा साधारणसभा बोलाईनेछ । यस्तो साधारण सभाको निर्णय र अन्य सुचनाहरु सवैसदस्यहरुको घरघरमा पुऱ्याउन असम्भव हुनुको साथै व्ययभार बढ्ने र पत्र पुऱ्याउन जांदा घरमा भेट्नहुने हुंदा सार्वजनिक सुचना (कार्यालयको सुचनापाटी, सार्वजनिक ठाउंमा सुचना टांस्, माईकीङ्ग, स्थानिय पत्रपत्रिका र केवलवाट सुचना,) लाईनै आधार मान्नु पर्नेछ ।
- यस संस्थाको सदस्यता नरहने प्रावधान् । (विधान अनुसार)
 - राजिनामा दिई स्विकृत भएमा ।
 - संस्थाको नियम वमोजिम नविकरण नगरी म्याद गुजारेमा ।
 - संस्थाले तोकेको सेवाशुल्क नतिरेको कारण संचलक समितिले सदस्यतावाट हटाएमा ।
 - संस्थाको हित विपरित कार्य गरेगराएको वा त्यस्तो कार्य गर्नेगराउने प्रयत्न गरे गराएको प्रमाणीत् हुनआएमा समितिले त्यस्तो सदस्य हटाउन सक्नेछ ।
 - संस्थाको साधारण सभामा विना सुचना लगातार ३ पटक उपस्थिती नभएमा पनि सदस्यतावाट हटाउन सकिनेछ, तर हटाउनु अघि सफाईको मौका भने पाउनेछ ।
- यस खा.पा.उ.संस्थावाट पटकपटक सुचना गर्दापनि अटेरगरि शुल्कहरु नबुझाएमा संस्थाको नियम वमोजिम सदस्यता स्वतः खारेज हुनेछ ।

६. संस्थाको हरहिसाव र नियम संबन्ध बुझ्न चाहेमा कार्यालय समयमा आई बझ्न सकीनेछ ।
७. यसमा उल्लेख नभएका विषयहरूमा साधारण सभा र समितिको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची -१४

पृथ्विनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति
गोरखा, २०६०

प्रतिवेदन्

१. सर्वप्रथम उपस्थित सम्पूर्ण मान्यजन् तथा आमन्त्रीत् माहानुभावहरूलाई आजको यो पृथ्विनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिको आह्वानमा हुनलागेको संयुक्त बैठकमा स्वागत गर्दै बैठक शुरु भएको घोषणा गर्दछु ।
२. यो बैठक बोलाउनुको कारण, आयोजना निर्माणको ढीलाई हुनु, सदरमुकाममा खानेपानीको अत्यधीक अभावभई जनचासो बढ्नजानु, आयोजनाको सम्भौता अवधि समाप्त हुनु, आयोजना माथि उपभोक्ताहरूको शंका उत्पन्न हुनु र हालसम्म आयोजना स्थलमा संयुक्त बैठक नभएको कारण बाध्य भएर यो बैठक बोलाउनु परेको हो ।
३. उपभोक्ता समितिले आँनो हरहिसाव पारदर्शी गर्दै आएकोछ । जुन्सुकैवेला उपभोक्ताहरूले हिसाव हेर्न सक्नेछन् ।
४. आयोजनाको निर्माण संभौता भएको डेढ वर्ष वित्दापनि :बप्ल ऋयलतचबअतयच ९ऋऋऋऋ र नियदबा ऋयलकतचगअतष्यल० :यदष्षिाबतष्यल गलम लिनेवेला वाहेक कहिल्यै आएको छैन । मुख्य निर्माण कर्तालाई भेट्न ठुलो तपस्या गर्नुपर्ने हुन्छ । प्रतिनिधि पनि धेरैजसो वाहिर जाने र निर्माणको गति बढाउन पटक पटक मौखिक तथा लिखित अनुरोध गर्दापनि खासै निर्माणको गति बढेको देखिदैन । एक महिना अगाडी देखि निर्माण क्षेत्रमा कुनै कामदारहरु देखीएको छैन । निर्माण गर्नुपर्ने ठाउं प्रशस्त हुंदाहुदै पनि सानोतिनो अड्चन् देखाई काम नगर्ने बाहाना गरेको देखिन्छ ।
५. हालसम्म निर्माणकर्ताको ईन्जिनियर साईटमा देखापरेको छैन । एकजना ओभरसीयरको भरमा डेढवर्षको निर्माण अवधि पार गरेकोछ ।
६. ऋयलतचबअत एबउभच मा सहिगर्ने व् ऋयलतचबअतयच ऋऋऋऋ को ईन्जिनियर पनि एकवर्ष पछि एकपटक मात्र आयोजना स्थलमा देखापरेको थियो । पटक पटक निर्माणको गति मन्दभएको जानाकारी गराउदा गराउदैपनि खासै चासो देखाएको पाईएन । यसरी ऋऋऋऋ ले आँनो प्रमाणपत्र बेचेर आयोजनालाई करप्सन् गर्नखोजेको आभास मिलेकोछ । यति ठुलो निर्माण व्यवसायीले यसो गर्न मिल्छ ?

७. मिति २०६२/०१/२२ मा आयोजना व्यवस्थापन कार्यालयमा वसेको पहिलो संयुक्त बैठकमा निर्णय भए अनुसारको तोकिएको अवधिमा कार्य सम्पन्न गर्ने निर्णयलाई पनि व्यवस्था गरिएको छ । सोही बैठकमा भ्रगण्डभलत, :वतभचष्वकि, एषुभ ७ ष्ततष्लनक को क्षलखयषअभ त्भकत ऋभचतषषअवतभ हरु १५ दिन भित्र पेशगरी प्राविधिक् म्यानपावर नियमित् उपस्थित गराउने र कम्प्युनिकेसन्मा सुधार ल्याउने व्यक्त गरेतापनि त्यसो हुन सकेन ।

८. मिति ०६२/०५/०१ गते आयोजना कार्यालयमा वसेको दोश्रो संयुक्त बैठकमा ऋऋऋऋऋ को पीतनिधिवाट भएको कबुल अनुसार, निर्माण कार्य प्रगति निकासको लागी भिनबि बलम गगतगर्वा अयलकगतिवतष्यल प्रस्ताव तुरुन्तै ल्याउने विश्वास दिलाउनु भएको थियो, तर त्यसो पनि हुनसकेन । यतिवेलाको बैठकमा समितिका कोषाध्यक्ष श्री मेघ बाहादुर मास्के उपस्थित् हुनुभएको थियो । के यति परिपक्व निर्माण कंपनिलाई आँनो नाम जोडीयको आयोजना असफल हुन खोज्दा लाज हुँदैन होला ?

९. मिति ०६२/०८/१० मा आयोजना कार्यालय काठमाण्डौमा वसेको तेश्रो संयुक्त बैठकमा पनि ग्लोबल कन्स्ट्रक्सन्का मैनेजिङ्ग डाइरेक्टर श्री कुमार दोस्ती अधिकारी ज्यूले कबुल गर्नुभए अनुसार म्भआ ण्ड सम्ममा वितरण पाईप् लाईन्को खरीद प्रकृया, त्वभक्तभलत उबिलत, भिभतचय भ्रगण्डभलत र निर्माण सामग्रीहरु साईट्मा पुर्‍याउने र कार्यलाई रिकोभरी प्लान् अनुसार कार्य अगाडी बढाउने थियो, तर यो पनि भने अनुसार त्यसो गर्नु भएन । यसरी निर्माण कर्ताको तर्फवाट हरेक पटक आलटाल् गर्नेकाम मात्र भईरहेको पाईएकोछ ।

१०. निर्माणमा बाधा आउने खालको खासै कुनै अवरोध आएको छैन । नेपाल बन्दको वेलामा पनि काम बन्द गर्नुपर्ने स्थिति देखा परेको थिएन ।

११. यसो हुंदाहुदै पनि उपभोक्ता समितिले नगर विकास कोषवाट व्याजमा लिएको पैसा ५० लाख भुक्तानी गरिसकेको छ । जबकी, व्याज भुक्तानी गर्नेवेला सम्म आयोजना संपन्न नभएपछि, कसरी उपभोक्ताले व्याज भुक्तानी गर्न सक्तछ । अशुलउपर गर्न नपाउने, तर व्याज भुक्तानी गर्नुपर्ने भएपछि, यसको हर्जाना कस्ले व्यहोर्ने ?

१२. अर्कोतर्फ, यस साना शहरी खानेपानी आयोजना उपभोक्ता र श्री ५ को सरकारको ५०/५० प्रतिसत्को आयोजना संभौता गरिएकोछ । तर, निर्माण व्यवसायीले तिरेको हर्जना भने श्री ५ को सरकारको राजस्व खातामा एकलौटी जम्मा गरिने प्रबधान छ भने कसरी ५०/५० प्रतिसत्को अवधारणामा बनेको आयोजना भन्न सकिन्छ? यसरी साना शहरी खानेपानी आयोजनाको कार्यविधि हेर्दा अप्टेरो, असजिलो, समस्या आउने खालको काम र बढी व्याज तिर्नुपर्ने जस्ता उपभोक्ताको पक्षमा लगाई श्री ५ को सरकार चोखो बन्ने काम भएको देखिन्छ । यसरी हेर्दा श्री ५ को सरकार भन्दा उपभोक्ताको बढी लगानी गर्नुपर्ने अवस्थ देखिन आउछ ।

१३. उपभोक्ताहरु प्राविधिक् ज्ञान्मा शुन्य हुन्छन् तैपनि अवधि सम्ममा काम नसकिने अवस्था देखिए पछि आयोजना सम्पन्न हुन्छ भन्ने कुरामा शंका उत्पन्न गर्न थालेका छन् । यसरी कति दिन् उपभोक्ताहरुलाई आश्वासन्को भरमा थम्थम्याउन सकिन्छ । म्याद सकिएको अवस्थामा फेरी पनि बोलेको कामकुरा पुरा हुन्छ भनि कसरी विश्वास गर्न सकिन्छ ।

मिति: २०६२/०१/२४

बद्री बाहादुर मास्के
अध्यक्ष

अनुसुची -१५

गोरखा सदरमुकामको पर्यटकीय विकासमा खानेपानीको व्यवस्था

बद्री बाहादुर मास्के, अध्यक्ष
पृथ्विनारायण सानाशहरी खा.पा.
उपभोक्ता समिति, गोरखा ।

गोरखा जिल्ला पर्यटकीय दृष्टीकोणले विकास गर्न सकिने प्रशस्त ठाउँ भएको जिल्ला हो । यो जिल्लाको विकासको संभावना पर्यटकीय विकासवाटै हुने कुरामा कसैको दुईमत छैन । पर्यटकीय विकासको कुरागर्दा पर्यटकहरूलाई मनपर्ने तथा आवश्यकपर्ने पूर्वाधारहरूको विकास गर्दै जानु गोरखावासीको मुख्य दायित्व हुनेछ, त्यो भनेको पर्यटकहरूलाई अत्यावश्यक पर्ने वस्तुहरू उपलब्ध गराउनु, पर्यटकहरूलाई आकर्षण गर्ने ठाउँहरूको विकास गर्नु, बजार क्षेत्रलाई हराभरा, सुन्दर, सफाराख्नु आदी काम गर्नुहो । यसरी आन्तरिक पर्यटक होस् वा वाह्य पर्यटकहरूलाई गोरखामा आकर्षण गर्नसकेमा उनिहरूले गोरखालीको आर्थिक स्तरमा केही सहयोग पक्कै पुऱ्याउने थिए । त्यसैले गोरखामा पर्यटकीय पूर्वाधारहरू तयार गर्दै जानु अत्यावश्यक देखिन्छ । यसमध्ये स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ति पनि मुख्य पर्यटकीय पूर्वाधार भित्रपर्ने हुँदा गोरखा सदरमुकाममा खानेपानीको व्यवस्था गर्नु अत्यावश्यक भएको हो । गोरखा सदरमुकामको खानेपानी अवस्था दिनपरिदिन नाजुक बन्दै गईरहेको कुरा सबैलाई थाहानै छ ।

एक्काईसौं सताब्दीमा पनि गोरखा जस्तो ऐतिहासिक जिल्लाको सदरमुकाममा खानेपानीको व्यवस्था नहुनु ज्यादै दुखलाग्दो कुरा हो । हालसम्म पनि हामी गोरखालीहरू सत्रौं सताब्दीमा बनेको ढुंगेधारावाट अशुरक्षित पानी खाई रहेकाछौं । सत्रौं सताब्दीका बुद्धीजिविहरूले त्यतिवेलाको जनसंख्या र वातावरणलाई हेरेर बनाएका खानेपानीको संरचनाले अहिलेको एक्काईसौं सताब्दीका जनसंख्या, वातावरणीय प्रदुषण, नयां प्रविधिकरण, सुखसुविधाका कुराहरूसंग तालमेल नखाने कुरा स्पष्टछ । नेपालको सबै जिल्लाका सदरमुकामहरूमा शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था भईसकेका छन् । सदरमुकाम मात्रहोईन, सानातिना बजारहरू समेत खानेपानीको नयां व्यवस्था भएको छ । यस्तो अवस्थामा पनि नेपालकै एकीकरणको धाग्लगाउने पुरानो राजधानी गोरखा जिल्लाको सदरमुकाममा अहिले सम्म शुद्ध खानेपानीको व्यवस्थामा ध्यान नपुऱ्नु भनेको ज्यादै लाजमर्दो कुरा हो ।

हामी गोरखालीहरू **"मेरो बाजेको पालामा धिउ खान्थे, मेरो हात सुंघसुंघ"** भनेर हिड्ने गरेकाछौं । अझैपनि हामी गोरखालीहरू पुर्खाको नाम बेचेर धागु लगाउने बानी छुटेको छैन । अब त्यसोभन्ने अवस्था छैन, पुर्खाले गरेको परिश्रमको ऋण अहिलेका पुस्ताले तिर्नुपर्छ, जुन कुरा अहिलेको अवस्थामा सान्दर्भिक हुन्छ । जो कोहीले पनि आँ नो घरगाउ बनाउन आफै ताल्नु पर्छ, अर्को कुनै व्यक्ति वा देश आएर हाम्रो आवश्यकताहरू पुरा गर्न सक्नेन । तसर्थ, गोरखा सदरमुकामको स्वरूप परिवर्तन गरेर सुन्दर हराभरा नगरी बनाएर हाम्रा सन्ततिको भविष्यलाई उज्यालोतिर लै जानु छ भने हामी गोरखालीहरूले एकरति पनि व्यक्तिगत स्वार्थ, रिष् राग, ईर्ष्या, द्वेष र व्यक्तिगत मोलाहिजाका कुरा नराखी एकमतले आँ नो ठाउँको विकास निर्माणमा लागी पर्नु पर्छ । अन्यथा, अर्कोको मुख ताकेर वस्तु भनेको नादानी मात्र होईन्छ । विकास निर्माण जस्तो जटील कार्यमा व्यक्तिगत स्वार्थ राख्न नहुने कुरा पनि हामी सबैलाई थाहा छ । यसको लागी ठुलाठुला कुरामात्र नगरि सानै भएपनि विकास निर्माणको थालनी गर्नु हाम्रो बुद्धीमानी हुनेछ । पर्यटन विकासमा खानेपानीको महत्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा गोरखा सदरमुकामको हालको खानेपानीको अवस्था र निकट भविष्यमा सम्पन्नहुने सानाशहरी खानेपानीको अवस्थावारे छोटकरीमा तुलनागर्न उपयुक्त सम्झेर यहाँ प्रयास गरिएको छ ।

गोरखाबजारमा हालको खानेपानीको अवस्था:

गोरखावासीहरू हालसम्म पनि सत्रौं सताब्दीमा निर्माण भएको ढुंगेधारावाट पानी खाईरहेका छन् । सो ढुंगेधाराको मुहान् अझै असुरक्षित देखिन्छ । श्रोत खुल्ला भएकोले कुखुरा, बाखा, ककुर, विरालो, चराचुरंगी आदी सजिलै प्रवेश गरि दुषीत् गराउन सक्छन् । ति खुल्ला श्रोतहरूमा चराचुरंगीको विष्ठा, हावाहुरी, पानीवतासले ल्याएको फोहोर मैला पर्नसक्ने संभावना धेरै छ । हरेक श्रोतको पानी रातभरी बगेर खेर जाने र चुहिएर जाने गरेका छन् । जनसंख्या वृद्धिका कारण ढुंगेधारामा रातभर भिडलाने र भैँफगडाहुने गरेकाछन् । हरेक घरको पानी लिनजाने र आउने समय र श्रम खेर गईरहेको छ । खानेपानी अत्यावश्यक वस्तु भएकोले विरामी भई अशक्त भएपनि पानी लिन धारासम्म धाउनुपर्ने अवस्था छ । पानीको अभावले सरसफाईमा कमी आईरहेको छ । अशुरक्षित पानीवाट आउने रोगका कारण शारिरीक र आर्थिक हानि पुऱ्याई रहेको अवस्था विद्यमान छ ।

यति हुँदाहुँदै पनि पानीलिन जाने व्यक्तिले चाहेजति पानीलिन पाउने अवस्था छैन । नुहाई धुवाईमा महिला पुरुषको ईज्जत वेईज्जतको ख्याल नभएको अवस्था पनि यद्यपी छ । पानीको अशुद्धता र अभावका कारण पर्यटकहरूको आगमनमा कमी आईरहेको छ । जस्तै धार्मीक पर्यटकहरू पानीका अभावका कारण विहानै नुहाई धुवाई गर्न असुविधा सम्झेर आंबुखैरेनीमा वास बसेर विहानै आउने गरेका छन् । यसोहुँदा ति धार्मीक पर्यटकले तिर्ने खानेवस्ने देखी अन्य किनमेलका रकम गोरखालीहरूलाई घाटा भईरहेको छ । संकट, अपतविपत् परेको वेलामा पानी उपलब्ध हुने व्यवस्था छैन । सत्ययुगको जनसंख्या, वातावरण र सोचाईको पछि लागेर अहिले पुग्ने बेला छैन । घरमा पानी छ र छैनको चिन्ता सधै वोक्री रहनु परेको अवस्था छ । तर एउदै कुरा फाईदा देखिन्छ, जति श्रम र समय खर्च गरेर भएपनि पानीलाई पैसा भने तिर्ने परेको छैन ।

निकट भविष्यमा हुने खानेपानीको अवस्था:

यस पृथ्विनारायण सानाशहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति द्वारा संचालित सानाशहरी खानेपानी आयोजनाको निर्माण कार्य शुरुभएको एक वर्ष भन्दा बढी भईसकेको छ । यस आयोजनाको पानीको श्रोत बुंकोट स्थित छाङ्गखोला, ढाक्रेखोला र स्थानियहरू हुन् । यो आयोजनावाट वितरणहुने खानेपानी ८० लिटर प्रतिव्यक्ति प्रति दिन् हुनेछ । र यस आयोजनाको खानेपानी चौबीसै घण्टा वितरण हुनेछ, यसैले घरघरमा पानीको टयांकी राखिरहनु आवश्यक छैन । खानेपानी समितिको कार्यालयमा आँ नै प्रयोगशाला रहने भएकोले वेलावेलामा पानीको जांच हुनेछ । र यो पानी विस्व स्वास्थ्य संगठनको मापदण्ड अनुरूप शुद्धसफा, किटाणु रहीत् हुनेछ । मिटरमा उठेको रकम तिरेर चाहेजति पानी उलब्ध हुने भएकोले अभाव महशुस् हुने छैन ।

सबै मानिस पानीको व्यवस्थामा लागी रहनु पर्ने छैन । किटाणु रहित पानी वितरण हुनेहुँदा पानीवाट आउने रोगवाट बन्चित हुनेछ । सजिलोसंग पानी उपलब्ध हुने भएपछी सरसफाईको मात्रा बढी हुने र यसले गर्दा व्यक्तित्व विकासमा थप हुन सक्नेछ । सबै परिवार ढुंगेधारा सम्म जानेआउने दुःख गर्नु पर्ने छैन । शुद्धपानीको कारण पर्यटकहरूको आगमनमा थप हुनसक्ने, यसलेगर्दा गोरखाको समष्टी आर्थिक स्थरमा थप सहयोग पुग्नेछ । धारासम्म पानी लिन जाने र आउने समय बचत् भई समयलाई अन्य आयमूलक कार्यमा लगाउन सकिनेछ । सरसफाईको कारण बजारक्षेत्र स्वच्छ सफा, हराभरा हुन सक्नेछ । पानीवाट आउने रोगवाट हुने उपचार खर्चमा कमी

आउनेछ । यस खानेपानीको क्षेत्रभित्र अपत्विपत् र भवितव्यको बेलामा पानीको मुख्य पाईप् लाईन्वाट पानी लिन सकिनेछ । यसरी सदरमुकाम वासीको हरेक् कुराहरुमा फाईदा पुग्नेहुंदा सबै उपभोक्ताहरुले यस खानेपानी आयोजनालाई सहयोग पुऱ्याउन जरुरी देखिन्छ ।

सानाशहरी खानेपानी आयोजना सम्पन्न हुने तरिका:

यस पृथ्विनारायण साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना संपन्नगर्न आर्थिक भारपने संबन्धित निकायहरु निम्न छन । यस आयोजनाको सर्भेक्षण खर्च र सुपरिवेक्षण खर्च श्री ५ को सरकारले व्यहोर्ने छ ।

श्री ५ को सरकारवाट अनुदान	५०%
उपभोक्ताको तर्फवाट व्यहोरिने	५०%
यस मध्ये:	
नगर विकास कोषवाट ऋण स्वरूप	३०%
उपभोक्तावाट नगद (संभौता अगाडी)	५%
उपभोक्ताले गर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने काम	१५%

कार्य प्रगति:

यस पृथ्विनारायण सानाशहरी खानेपानी आयोजनाको पाईप् लाईन् खन्नेपुर्ने काम उपभोक्तालेनै गर्नुपर्ने हुंदा यस कामको लागी बजारमा बस्ने उपभोक्ताहरु कुटोकोदालो लिएर खन्न नजाने हुंदा सो कामको लागी घटीघटाउमा निर्माण व्यवसायीलाईनै जिम्मा दिईएको छ, सोही कामको लागी हाल प्रत्येक् उपभोक्तावाट २/२ हजार माग गरिएको छ । यो कामको ईष्टीमेट रकम् बढी भएपनि घटीघटाउमा काम गराउने उदेश्यले ५०० उपभोक्ताहरुवाट मात्र रकम् उठ्न सक्ने संभावनालाई ध्यानमा राखी रकम् उठाउने योजना बनाईएको छ । सो रकम् पनि धेरैजसो प्राप्त भईसकेको अवस्था छ । अब उपभोक्ताको तर्फवाट नगरि नहुने काममात्र गरिने छ । अन्य कामको लागी आवश्यक परेमा पुनः उपभोक्ताहरु समक्ष अनुरोध गरिनेछ । यसरी उपभोक्ताहरुलाई मर्का नपरोस् भनेर समिति विभिन्न दाताहरु समक्ष पनि चन्दा सहयोग संकलनमा जुटेको छ र केही प्राप्त पनि भईरहेको छ ।

हाल आयोजनाको प्रगति करिब ५० प्रतिशत पुगी सकेको छ । धेरै समय लाग्ने काम भनेको सिभिल कार्यनै भएकोले यो काम धेरैजसो सक्कीको अवस्था छ । जस्तै: ५ ठाउंको टंकी निर्माण मध्ये ३ ठाउंको पुरा भई सकेको र २ ठाउंको फउण्डेसन् तयार भईसकेको छ, गाई क्वार्टर र चर्पीको काम करिब करिब सकियको छ, मुहान देखीको पाईपलाईन् विछ्याउने र वेल्डीङ्ग गर्ने काम ५० प्रतिशत सकिएकोछ, विजुलीको लागी ३ वटा ट्रान्समीटर र तार आई सकेको छ र खम्बा खरिद गर्ने काम भई सकेको छ । ट्रीटमेण्ट प्लाण्ट पनि कम्पनीलाई अर्डर भई सकेको अवस्था छ । तसर्थ, अंग्रेजी महिनाको मई, २००६ सम्ममा काम सम्पन्न गर्नुपर्ने निर्माण व्यवसायीको संभौतामा उल्लेख भएको हुंदा तदारुत्ताका साथ काम भईरहेको छ ।

यस पृथ्विनारायण सानाशहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिको कार्यालयमा सबै हिसाब किताब राखेकाम सकेसम्म तन्दुरुस्त र पारदर्सी गरिएको छ । कुनै उपभोक्ताको हिसाब नमीलेमा रसीद् प्रमाण सहित कार्यालयमा गई मीलानगर्न सकिनेछ । समिति सबै उपभोक्ता माहानुभावहरुको सुभाव र सहयोगको अपेक्षा गरिएको छ । र सबै उपभोक्ताहरुको जानाकारीको लागी हालसम्मको हिसाब किताब तल उल्लेख गरिएको छ ।

हिसाब विवरण: (मिति: २०६२/११/०२ सम्माको)

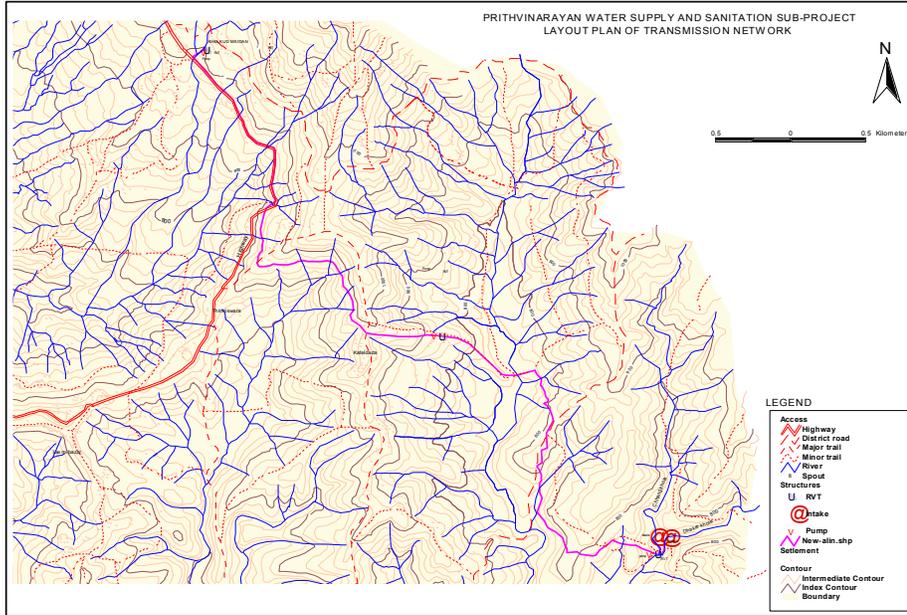
विवरण	रकम रु.	कैफियत
यस आयोजना कार्यक्षेत्र भित्रको (सर्भेक्षण अनुसार) :		
घरधुरी	९१२	
जनसंख्या	५४४३	
कुल ईष्टीमेट रकम :	५३५३८५३९/-	
खानेपानी तर्फ रु.	५१०३९७३७/-	
सरसफाई तर्फ:	२४९८८०२/-	
(सरसफाईको ८०५ श्री ५ को सरकार २०५ नगर पालिका)		
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ ईष्टीमेट रकम :	७६४८९६०/५५	यो अंकको काम उपभोक्ता आफै श्रमगर्न सक्ने भएकोले टेण्डरमा समावेश भएको छैन ।
जगा खरिद वापत् (पुराभई सकेको)	४०००००/-	
सामुदायीक् धारा वापत्	७९४४०/-	
स्थनिय श्रोत् संरक्षणको काम	४२००००/-	
बाउपट्टी वाल् निर्माण (बजार क्षेत्र)	५९३६६७/-	
पाईपलाईन् खन्नेपुर्ने काम	१६९६३०४/-	
निजि धारा जडान् ७९४ धारा (मीटर बाहेक)	३४८५८०६/-	
५५ कटेन्जेन्सी	३१४११०/८५	
१० ५ भ्याट	६५९६३२/७०	
ईष्टीमेट रकम :	४५८८२५७८/४५	

(उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ बाहेक) खानेपानी तर्फ ४३३८३७७६/४५ सरसफाई तर्फ: (स्थानिय निकाय)..... २४९८८०२/-		
ठेकेदारले कबुल् गरेको अंक : उपभोक्ताले गर्नुपर्ने खन्नेपुर्ने कामको १५५ बाहेक	४००२३९७९/३९	
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने ठेकेदारको कबोल अंकको ३५५ ले जम्मा : उपभोक्ताको ५५ रकम : २६२०७२८/- (९संभौताको बेलामा जम्मा गरेको) नगर विकास कोषबाट ऋष स्वरुप प्राप्तहुने ३०५ .. ११३८७६६/४०	१४००८३९२/७९	
उपभोक्ताले व्यहोर्नुपर्ने ३५५ वाट हालसम्म ठेकेदारलाई भुक्तानी भएको रकम् : ९३०५ नगर विकास कोष र ५५ उपभोक्ता उपभोक्ताबाट १०३७२५१/२८ नगर विकास कोषबाट ४७७११००/२२	५८०८३५१/५०	
हालसम्म चन्दादाताहरूबाट प्राप्त सहयोग रकम् : जिल्ला विकास समितिबाट २०००००/- लण्डन्वासी नेपालीहरूबाट १०००००/- रामगोपाल श्रेष्ठ, काठमाण्डौबाट १०००००/- हिमाली महिला समुह, छहरेबाट ५००१/- प्रेमनारायण देव कुमारी प्रतिष्ठानबाट (बचन् प्राप्त).. १३३३३३/३३	४४८३३४/३३	चन्दा सहयोगबाट प्राप्त रकम संभौताको बेलामा ५५ मा जम्मा गरेको ।
उपभोक्ताबाट अग्रिम जम्मा ५५ रकम : हालसम्म उपभोक्ताबाट १५५ कामको लागी जम्मा भएको रकम् : जगा खरिदमा खर्च ३८२६६१/५० निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी गएको..... २०६३६६/४६ तलब भत्ता र मसलन्द खर्च..... १५५६३९/५० ०६२/११/०२ सम्म बैंक मौज्दात..... ४९५०६२/५४	२६२०७२८/- १२३९७२९/४६ ३८६०४५७/४६	

अनुसुची -१६

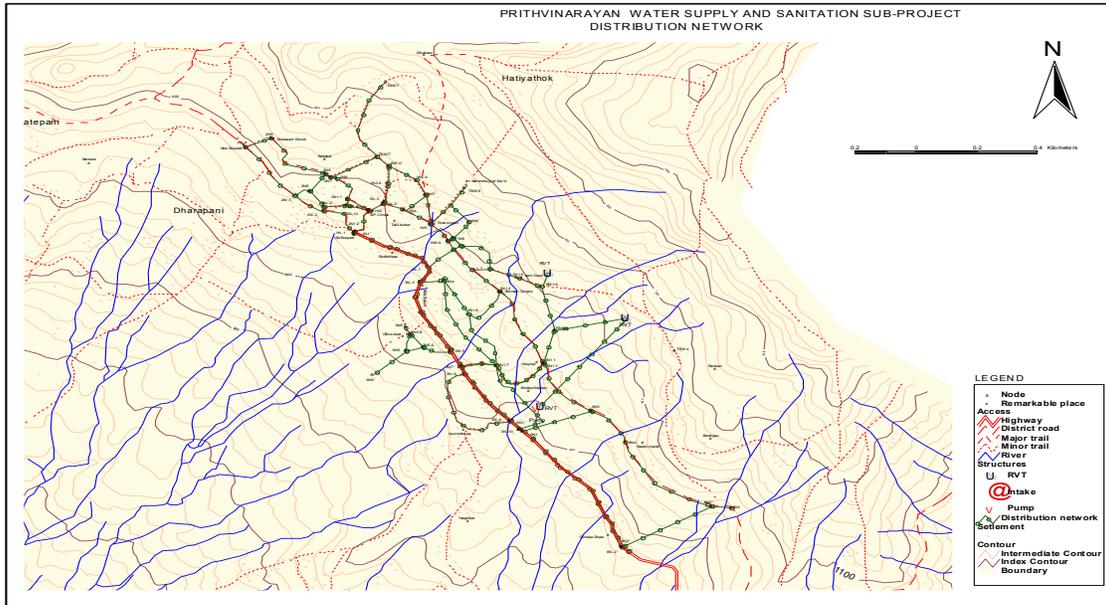

सानासहरी खानेपानी आयोजनाको प्रारम्भिक नक्शा:

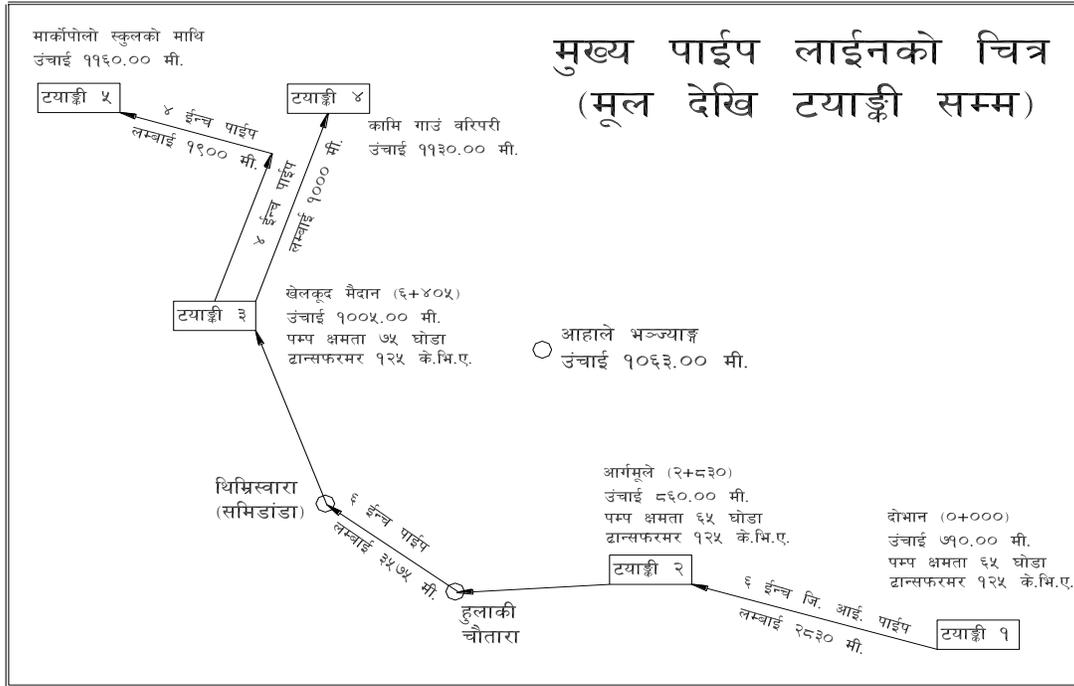
अनुसुची -१७

SUMMARY OF COST (Water Supply Component)

अनुसुची -१८

पानी महशुल संबन्धमा नयाँ दर कायम

पृथ्वीनारायण साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्त संस्था

पुरानो धारा जडान शुल्क विवरण

- १) व्यक्तिगत नयाँ धारा जडान किस्ता एकमुष्ठ - रु. २५,०००/-
- २) मिटर - रु. १,२५०/-
- ३) व्यक्तिगत/संस्थागत धारा धरौटी शुल्क - रु. २,०००/-
- ४) व्यक्तिगत/संस्थागत धारा जडान (प्लम्बिङ्ग) शुल्क - रु. १,०००/-

नयाँ धारा जडान शुल्क विवरण

- १) व्यक्तिगत/संस्थागत नयाँ धारा माग फारम दस्तुर - रु. ५००/-
- २) व्यक्तिगत नयाँ धारा जडान किस्ता एकमुष्ठ - रु. ४०,०००/-
- ३) संस्थागत नयाँ धारा जडान किस्ता एकमुष्ठ - रु. ५०,०००/-
- ४) व्यक्तिगत/संस्थागत धारा धरौटी शुल्क - रु. २,०००/-
- ५) व्यक्तिगत/संस्थागत धारा जडान (प्लम्बिङ्ग) शुल्क - रु. १,०००/-
- ६) मिटर - रु. १२५०/-
- ७) भ.नि.कोष. - रु. २०००/-

महशुल भुक्तानी सम्बन्धी नियम (पुरानो)

(प्रति यूनिट-१००० लिटर)

पानीको परिमाण	न्यूनतम महसुल दर (रु. मा)	थप प्रति यूनिटको लागि (रु.मा)
१० यूनिटसम्म	३००/-	-

११ देखि २० यूनिटसम्म	-	४०१-
२० यूनिट देखि माथि	-	६०१-

महशुल भुक्तानी सम्बन्धी नियम (नयाँ)

(प्रति यूनिट-१००० लिटर)

पानीको परिमाण	न्यूनतम महसुल दर (रु. मा)	थप प्रति यूनिटको लागि (रु.मा)
१० यूनिटसम्म	४५०१-	-
११ देखि २० यूनिटसम्म	-	६०१-
२१ यूनिट देखि ३० यूनिटसम्म	-	८०१-
३१ यूनिट देखि माथि	-	१००१-

छुटको व्यवस्था

विलिङ्ग भएको ३ दिन भित्र महशुल बुझाउनेलाई	३% रिबेट छुट दिईने
२५ दिन सम्म	जरिवाना नलाग्ने
२६ दिन देखि एक महिना सम्म	५% जरिवाना लाग्ने
अर्को एक महिना सम्म	१०% जरिवाना लाग्ने
३ महिना सम्म महशुल नबुझाउनेको	धाराको लाईन काट्ने

अनुसुची -१९

पृथ्विनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा २०६०

जानाकारी

आदरणीय उपभोक्ता सदस्यज्यूहरु

सर्वप्रथम पानी नियमित नहुनुको कारण स्पष्ट पार्न चाहान्छु । विद्युत नियमित नहुनु र दिनमा विद्युतको लोडले नधान्ने कारण पानी तान्नेपम्प चलन नसकेकोले पनि नियमित पानी वितरण हुन नसकेको हो, यसको लागि क्षमाप्रार्थी छौं । यसको साथै मुहान्मा पानी सुक्नगई यथेष्ट सप्लाई हुनसकेको छैन । दिनमा विद्युत्को लोड पुन्याउनको लागि ३३ केबिको लाईन् जतिसके चाडो छोड्न विद्युत् कार्यालयमा बारंबार अनुरोध भईरहेको छ । यस्तै गरेर पानी प्रशोधन केन्द्रको लागि समिति बारंबार आयोजना व्यवस्थापन कार्यालयमा गई ताकेता लगाउदा मिति ०६७/०१/०३ गतेको बैठकमा ठेकेदारको धरौटी जफत्गरि तेश्रो पक्षवाट निर्माण गराउने निर्णय भए अनुरूप मिति ०६७/०१/०९ मा खानेपानी डिभिजन कार्यालयवाट धरौटी फिर्तागर्न बैकलाई चिठि लेख्ने कार्य भएकोछ । आशाछ, यो कार्य छिट्टै पुराहुनेछ ।

यस समितिको आम्दानी खर्चको सरदर हिसाव यस्तो हुनेगरेको व्यहोरा जानाकारी गराउंदछु ।

आम्दानी सरदर मासीक	खर्च सरदर मासीक
--------------------	-----------------

५८० धारावाट प्रति महिना	२२५०००/-	विद्युत खर्च मासीक	१६००००/-
		कर्मचारी तलब मासीक	३५५००/-
		घरभाड, मसलन्द, मर्मत संभार, भैपरी आउने खर्च मासीक	१२७००/-
जम्मा:	२२५०००/-	जम्मा:	२०८२००/-

उपभोक्ता सदस्यज्यूहरु, नगर विकास कोषवाट लिएको ऋण जम्मा रु. १,७४,२६,२१५।७८ मध्ये समितिमा रकम् बचत हुननसकेको कारण हालसम्ममा रु. २,२७,९३९/५९ मात्र फिर्ता गरिएको छ। मुहान्मा पानी सुकेको कारणले नयाँश्रोतहरु खोज्नुपर्ने आवश्यकता पनि भएकोछ। नयाँ व्यवस्था अनुसार पानीको वारेमा तत्काल जानाकारी लिनुपरेमा १६१८ ०६४ ४२०७९५ मा फोन् गरेर जानाकारी लिन सक्नुहुनेछ। र कार्यालयको सुचना पाटीमा पनि सुचना टांसीएको हुनेछ। आफ्नो कारणले भन्दा हावाहुरी, पानीवतास र विद्युत्को कारणले पानी वितरणमा आवरोध आईरहेको व्यहोरा जानाकारी गराउदछौं। यसरी उपभोक्ताहरुमा पर्न गएको मर्काको लागी हामी क्षमा प्रर्थीछौं। धन्यवाद

भवदीय
कमल प्रसाद श्रेष्ठ
सचिव
पृथ्विनारायण खानेपानी तथा सरसफाई
उपभोक्ता समिति, गोरखा

अनुसुची -२०

पृथ्वीनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था

जानकारी

संस्थाका पदाधिकारीहरुको नामावली

१. अध्यक्ष : श्री बद्री बहादुर मास्के
२. उपाध्यक्ष : श्री रामजी श्रेष्ठ
३. सचिव : श्री भाईचन्द्र श्रेष्ठ
४. कोषाध्यक्ष : श्री बिनोद अर्याल
५. सदस्य : श्री जगन सिं गुरुङ्ग
६. सदस्य : श्री नारायण श्रेष्ठ
७. सदस्य : श्री पुर्ण माया वन्त
८. सदस्य : श्री शकुन्तला खत्री
९. सदस्य : श्री गोमा दवाडी

सल्लाहकार

कर्मचारी विवरण

१. स.लेखापाल : श्री केशव कुँवर
२. प्लम्बर : श्री शतिष भण्डारी
३. पम्प अपरेटर : श्री ईश्वर के.सी.
४. पम्प अपरेटर : श्री सन्दिप थापा
५. पम्प अपरेटर : श्री डिल ब. थापा
६. पानी वितरक : श्री सुर्य ब. गुरुङ्ग
७. नं. १ सहायक : श्री लिला ब. थापा

- धारा जडान संख्या : ७८५
- पानी संकलन ट्यांकी क्षमता : ५.५ लाख लीटर।
- ट्यांकी नं. २ को दुई पम्प मध्ये एक मर्मतको क्रममा, सो को मर्मत नभएमा नयाँ खरीद गर्ने तयारी।

अनुरोध :

- आ-आफ्ना टोलका धारा जडान गर्ने सदस्यहरुलाई आफ्नो पानी ट्यांकीको गेटभल्ल बन्द गरेर राख्ने र हरेक दिनको विहान ५.०० देखी १०.०० वजे भित्र खोलेर पानी ट्यांकी भर्ने अथवा पानी आएको बेलासम्म मात्र गेटभल्ल खोल्न लगाउने।

समस्याहरु :

- पानी उपचार केन्द्रको निर्माण पुरा नभएको
- कम्युनिकेशन सेट उपलब्ध नगराएको
- सम्पन्न भईसकेको पाईपलाईनको नक्शा प्राप्त नभएको
- सबै स्थानिय श्रोतको उपयोग गर्ने वातावरण नभएको

महशुल सम्बन्धी जानकारी :

- श्रावण महिनाबाट प्रदान गरेको ग्राहक नम्बर (००१-००३-००१५३) छ भने ००१ ले मिटर रिडिङ हुने गते जनाउँछ भने ००३ ले वडा नं. जनाउँछ । त्यस्तै ००१५३ ले तपाईको ग्राहक दर्ता नं. जनाउँदछ । त्यसैले मिटर रिडिङ भएको १५ दिनसम्म तथा १६ गतेसम्म जरिवाना लाग्ने छैन ।
- अन्तिम दिन विदा परेमा अर्को दिनमा पनि जरिवाना लाग्ने छैन ।
- त्यसपछि ३० दिनसम्म ५%, ६० दिनसम्म १०%, ९० दिनसम्म १७% र प्रत्येक महिना १०% का दरले जरिवाना वृद्धि हुँदै जानेछ र ६ महिना पछि धारा काटिनेछ ।
- पानी महशुल १० युनिट (१०,०००ली.) सम्म न्युनतम रु.३००।-, त्यसपछिको १० युनिटको प्रति युनिट रु.४०।- को दरले र २१ युनिट भन्दा माथि प्रति युनिट रु. ६०।- को दरले लाग्नेछ ।
- खानेपानी सम्बन्धी जानकारी लिन आफ्नो फोनमा १६१८ ०६४ ४२०७९५ मा डायल गरी सुचनाहरु सुन्न सकिनेछ ।
- खानेपानीको महशुल नतिरी लामो समय सम्म आलटाल गरि बसेमा यस खानेपानी कार्यालय बाध्य भएर नगरपालिकाको सिफारिस समेत रोक्का गरिनेछ ।
- यस खानेपानी आयोजनाबाट वितरण गरिएको पानी क्लोरीनेसन गरेर वितरण गरिएको व्यहोरा जानकारी गराउदछौं ।

नगर विकास
कोष

नगर विकास कोषबाट प्राप्त ऋण रकम : 17,426,215.78

नगर विकास कोषलाई हालसम्म व्याज सहित तिरि सक्नु पर्ने ऋण रकम : ५,७२७,९३९।५९

नगर विकास कोषलाई हालसम्म तिरेको रकम : ८२७,९३९।५९

मिति : २०६७ आश्विन २ शनिबार

अनुसूची -२१

अनुसुची-२२

छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको श्रोतक्षेत्र मास्कीछापको परिचय:-

मास्कीछाप गाउँ नेपालको विच भागमा पर्ने गोरखा जिल्लाको हालको सहिद लखन थापा गाउँपालिका अन्तरगत पर्दछ। परंपरागत चालचलनहरू (Traditional behavior village) र कृषी प्रणाली नछोडी आफ्नै शैलिमा रमाउने गरेका मगर जाति मात्र बसोबास गर्ने गाउँ हो। यो गाउँमा पुरानै तरिकाले बनाईएको ६६ घर र ३९० जनसंख्या छन। यहाँका यूवाहरु प्रायजसो रोजगारको शिलसिलामा देस बाहिर जाने गर्छन। यो गाउँ कच्चि सडकले छोएको, विद्युत सप्लाई भएपनि नियमित नभएको, सदरमुकामवाट ४० किमि पुर्वमा पर्दछ। विगत देखि जलवायू परिवर्तनका कारण परंपरागत खानेपानीका ढुंगेधाराहरु सुकिरहेको छ, भुकम्पले अरु धेरै

पानीको श्रोत सुकेर उपभोक्ताहरु समस्यामा परेका छन । यसर्थ, मास्कीछापका जनताको अनुरोधमा Aleugemou Slidarity, France वाट खानेपानीको योजना पुराभई सन्चालनमा आएकोछ ।

A) Introduction of the users committee

मास्कीछाप स्थित जामुने खोलाको पानी ल्याउन मिति ०७२१०९१२४ मा जामुने खानेपानीको नाममा एक ९ सदस्यीय उपभोक्ता समिति गठन भएको थियो । यसपछि यो समितिले मर्मतसंभारका लागि भनेर उपभोक्ताहरु संग केहि पैसा उठाएर मनास्लु विकास बैक गोरखामा बहि नं.००१००००२०२ सि.सि.खातामा रु.५६३००१ जम्मा भएकोछ । खानेपानी सन्चालन पछि पनि मर्मत संभार र कर्मचारी खर्चका लागि मासिक रुपमा पानीको महशुल उठाईनेछ ।

Name of the users committee

१) अध्यक्ष	श्री उदय बहादुर थापा
२) उपाध्यक्ष	श्री गोपाल बहादुर राना
३) सचिव	श्री मोहन बाबु राना
४) कोषाध्यक्ष	श्री ईन्द्र कुमारी राना
५) सदस्य	श्री सन्त बहादुर राना
६) सदस्य	श्री बिष्णु राना
७) सदस्य	श्री शुरेस राना
शल्लाहकार	श्री चेत बहादुर राना
शल्लाहकार	श्री दिप बहादुर राना

Jamune Drinking Water Users Committee Registration Certificate

अनुसूची - २
नियम ६ को उप-नियम (१) संग सम्बन्धित

उपभोक्ता संस्था दर्ता प्रमाण-पत्र

दर्ता नं. १३५
दर्ता मिति - ०७२१०९१२४

गोरखा जिल्ला जलस्रोत समिति

श्री जामुने पम्पिङ्ग, खानेपानी तथा सञ्चालन उ.मो.९
सुदूरपश्चिम जिल्ला, कैलेश्वरी, २

गोरखा

(जामुने पम्पिङ्ग, खानेपानी तथा सञ्चालन उ.मो.९) जलस्रोत
ऐन, २०४९ को बफा ५ को उपदफा (२) तथा जलस्रोत नियमावली २०५० को नियम ६ को
उप-नियम (१) बमोजिम २०४२ साल ०१० महिना २५ गतेमा यस
कार्यालयमा दर्ता गरी यो दर्ता प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ । जलस्रोत ऐन २०४९ र
जलस्रोत नियमावली, २०५० बमोजिम आफ्नो कार्य संचालन गर्नु होला ।

सही :
नाम :
पद :

B) Introduction of Local Partner NGO

एकिकृत विकास केन्द्र मिति २०५४१०४३० मा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, गोरखामा दर्ता भएको सामाजिक संस्था हो । यसको जि.प्र.का.दर्ता नं. २९९ र समाज कल्याण परिषदको आवधता नं. ६४३४ रहेकोछ । हरेक वर्षको एकाउण्ट स्विकृत अडिटरवाट अडिट गराई करकार्यालयवाट फरफारक लिईएकोछ । यस संस्थाको रा.बा.बैंक गोरखा शाखामा ब.हि.नं. ३०६००१२७१०१० को सन्चालन खाता रहेकोछ । यस संस्थाले विगतमा विभिन्न आयमुलक कार्यक्रमको तालिम सन्चालन,

घरेलु तालिम सन्चालन, स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम, खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम, छात्रवृत्ति वितरण, दैवीप्रकोप सहयोग आदी कार्यक्रमहरु सन्चालन गर्दै आएको छ । यस संस्थाका निम्न कार्यसमितिहरु रहेका छन् ।

- १) अध्यक्ष श्री बट्टी बहादुर मास्के
- २) नि.अध्यक्ष श्री मेघ बहादुर मास्के
- ३) उपाध्यक्ष श्री शित्तल काजि मास्के
- ४) सचिव श्री योङ्ग कुमार श्रेष्ठ
- ५) कोषाध्यक्ष श्री अस्मक बाबु श्रेष्ठ
- ६) सदस्य श्री राम कुमार श्रेष्ठ
- ७) सदस्य श्री आत्माराम श्रेष्ठ

घ) एकिकृत विकास केन्द्रको कृयाकलाप

१. एकिकृत विकास केन्द्रको कार्यालय सहायक नियुक्ति

- श्री आशाकाजि श्रेष्ठलाई आयोजना निर्माण अवधिभरका लागि आयोजना निरिक्षण र व्यवस्थापनका लागि नियुक्ति गरिएको छ ।

२. विभिन्न पटक आयोजना निर्माण क्षेत्रमा अनुगमन तथा निरिक्षण

- मिति.....मा
- मिति.....मा ईन्जिनियर सहित
- मिति.....मा तालिमका प्रशिक्षक र सहायक सहित
- मिति.....मा
- मिति.....सहायक सहित

३. विभिन्न पटक उपभोक्ता समितिको बैठकमा उपस्थिति भई निर्णय र छलफलमा सहयोग

- समिति गठन सम्बन्धमा

मिति.....मा जामुने खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति गठन भयो । समितिमा निम्न व्यक्तिहरु मनोनयन भएका छन् ।

१) श्री उदय बहादुर थापा	अध्यक्ष
२) श्रीमती ईन्द्र कुमारी राना	उपाध्यक्ष
३) श्री मोहन बाबु राना	सचिव
४) श्रीमती ईन्द्र कुमारी थापा	सहसचिव
५) श्री गोपाल बहादुर राना	कोषाध्यक्ष
६) श्री शुरेस रानामगर	सदस्य
७) श्री पहल मान थापा	सदस्य
८) श्रीमती विष्णु रानामगर	सदस्य
९) श्री सन्त बहादुर राना	सदस्य

- संस्था दर्ता संबन्धमा

मिति.....मा उपभोक्ता समितिको बैठकमा छलफल गरि नेपाल सरकारको जिल्ला जलश्रोत समितिमा दर्तागर्ने निर्णय भयो ।

- रकम उठाउने सम्बन्धमा

मिति.....को निर्णय अनुसार सबै घरधुरीवाट रु.....का दरले मर्मतसंभार खर्च उठाउने निर्णय भएको थियो ।

➤ बैक खाता खोल्ने सम्बन्धमा

उपभोक्ता समितिको मिति.....को निर्णय अनुसार सदरमुकाम स्थित मनास्लु विकास बैकमा खाता खोल्ने रु.५६३००१ जम्मा गरिएको थियो ।

➤ अग्रीम तालिम सन्चालन

मितिदेखि.....सम्म प्रशिक्षक श्री.....र श्रीमती कल्पना दवाडी वाट अग्रीम आयोजना तालिम संचालन भयो । यस तालिममा उपभोक्ताको तर्फबाट १३ जना सहभागी भएका थिए । तालिममा सहभागी सबैलाई खाजा र खानाको व्यवस्था गरिएको थियो ।

➤ कर्मचारी भर्ना सम्बन्धमा

मिति.....को निर्णय अनुसार खानेपानी सन्चालन तथा मर्मसंभारका लागि स्थानिय श्रीलाई मासिक रु.८०००१ तलब दिनेगरि हेरालु राख्ने र निजको अनुपस्थितिमा श्रीलाई कामगर्न तालिम उपलब्ध गराउने निर्णय भयो ।

➤ कर्मचारीलाई तालिम सम्बन्धमा

➤ अवलोकन भ्रमण संबन्धमा

➤ आयोजना पछाडीको तालिम संबन्धमा

Team of Observation Tour

Besisahar Kaule Goan

Welcome and Discuss about operation & maintenance

D) Income and Expenditure of Jamune Drinking Water Project

SI No	Particular	Estimated amount	Approved contract quotation	Fund received from Aleaugemeau	Expenditure amount	Cash in Bank	Rest of amount in Aleaugemeau	Remarks
१	Engineering consultant	200000.00	175000.00	600000.00	60000.00		115000.00	
२	IDCN Local NGO	1408414.16	814300.00	214300.00	200000.00	14300.00	600000.00	
३	Contractors	5070253.40	5080423.00	4460464.60	4448093.12	12371.48	619958.40	
	Total	6678667.56	6069723.00	4734764.60	4678093.12	26671.48	1334958.40	

जामुने खानेपानी, मास्कीछापको मुहानमा सोलार, पानी रिजर्भ ट्यांकी र घरको धारा

S. No.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
		87			
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-

	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00

9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00

		Total		NRs.	45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
		Total		NRs.	49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
		Total		NRs.	49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25

20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95

4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				

	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportetion		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00

15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible- 75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Trasnportetion				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportetion		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00

S. No.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-

	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00

9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00

	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95
4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25

20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				
	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportation		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00
S.	Description of Items	Code	Nos	Rate	Total Cost (NRs.)
No.					
A	Civil & Electro Mechanical Works				
1	Intake 1 (Dhakre Khola)		1	557,403.00	557,403.00
2	Intake 2 (Chhang Khola)		1	314,522.00	314,522.00
3	Collection Chamber		1	120,779.95	120,779.95

4	Stream / Pipe Crossing		4	21,552.00	86,208.00
5	Reservoir-01	RCC (150 cum.)	3	1,418,236.97	4,254,710.90
6	Reservoir-02	Masonry (50 cum.)	2	586,225.00	1,172,450.00
7	B/M Valve Chamber	0.9m*0.9m*1.0m	10	10,167.00	101,670.00
8	B/M Valve Chamber	0.6m*0.6m*1.0m	10	7,297.00	72,970.00
9	Guard / Pump House		4	486,420.30	1,945,681.20
10	Retaining / Boundary Wall		1	236,597.25	236,597.25
11	Boundary Wall		4	148,416.83	593,667.31
12	Fire Hydrant		4	21,450.00	85,800.00
13	Re-sealing of the Black topped Road	(Total of 300 Sq m.)	100	855.00	85,500.00
14	Re-instate of the Gravel Road	(Total of 200 Sq m.)	300	272.00	81,600.00
15	Repair of Existing Intake Tanks	LS	12	25,000.00	300,000.00
16	House Connections		550	7,091.25	3,900,187.50
17	Community Tap Stand		11	13,239.70	145,636.74
18	Pumps and its Accessories	Submersible-75HP	3	1,035,150.00	3,105,450.00
19	Electricity Transmission Line	11 Kv / 125 KVA	3	816,973.75	2,450,921.25
20	Pressure Filter (Treatment Plant)		2	1,719,000.00	3,438,000.00
	Sub-Total (A)				23,049,755.10
B.	Pipeline Works				
1	Pipes				
	(a) STEEL Pipe (Transmission)		1.00	3,620,400.00	3,620,400.00
	(b) D. I. Pipe (Distribution)		1.00	-	-
	(c) GI Pipe		1.00	11,448,205.94	11,448,205.94
	(d) DI / Steel / GI Pipe Fittings		1.00	1,268,764.83	1,268,764.83
	(e) Anchor Block for Transmission Line	5 K.M. Length	1.00	874,156.24	874,156.24
	(f) Pipeline Laying Works		1.00	2,431,694.82	2,431,694.82
	Sub-Total (B)				19,643,221.82
C.	Tools, Equipments & Transportation				

	a) Tools & Equipment		1.00	200,000.00	200,000.00
	b) Transportetion		1.00	250,000.00	250,000.00
	Sub-Total (C)				450,000.00
	Total (A to C)				43,142,976.92
D.	Contingencies	5 % of Total Cost			2,157,149.00
	Total		NRs.		45,300,126.00
E.	VAT	10%			4,530,013.00
	Total		NRs.		49,830,139.00
F.	Land Acquisition		1.00	150,000.00	150,000.00
	Total		NRs.		49,980,139.00

अनुसुची-२३

पानी सुरक्षा योजना संबन्धि जानाकारी:

खानेपानी मानव जातीको प्राण हो । यो नभए जिवन रहन सक्तैन । तर पानी खराब भएपनिजिवन रहन सक्तैन । मानव शरिरमा ८०% प्रतिशत पानी हुन्छ । यसको कमिभए शरिरमा विविध समस्याहरु आउन्न सक्छ । पानीवाट मानव शरिरलाई चाहिने विभिन्न तत्वहरु पाउँछौं । जुन तत्वले मान्छेको शरिरको आयु निर्धारण गर्छ । तसर्थ, यसलाई मानव जातीले संरक्षण, सुरक्षा र शुध्दता गर्न अतिजरुरी हुन्छ ।

क) पानी सुरक्षा योजना भनेको के हो ?

- पानीमा दुषीत छ छैन जांच गर्ने ।
- पानी हरायको वारेमा जांच पडताल गरि पत्ता लगाउने ।
- पानी चोरि गर्नेलाई दण्ड जरिवाना गर्ने ।
- पानी शुध्दीकरण भए नभएको जांचगर्ने ।
- पानीको शुध्दता जांचगरि प्रकासन गर्ने ।

ख) स्वास्थ्य र सरसफाई के हो ? र कसरी गर्ने ?

ग) पानी चुहावट र दुरुपयोग गर्न नहुने किन?

- चौबिस घण्टामा थोपाथोपा गरि धेरै पानी खेरजान्छ। यति धेरै खर्चगरि ल्याएको पानी थोपाथोपा गरि चुहावटबाट खेरफाल्न नहुने ।
- ओभरफ्लो बाट गएको पानीले पनि धेरै नोक्शान पुऱ्याउन सक्छ। यसरी खेरफाल्दा कुनै कुनै घरलाई पानी नपुग्ने हुन्छ।
- खानेपानी भनेर ल्याईएको पानी करेसावारी, घर निर्माण जस्ता अन्य प्रयोगमा लगाउन हुँदैन। यसो गरेको थाहा भएमा कडा कारवाही सहित जरिवाना समेत हुनेछ।
- प्रयोग भईसकेको (Waste Water) पानीलाई करेसावारी वा तुलफुलमा लगाउन उपयुक्त हुनेछ।
- नुहाउँदा, भाँडा पखाल्दा वा सरसफाई गर्दा धारा खुल्लै छाड्न हुँदैन। सकेसम्म थोरै पानी प्रयोग गर्ने बानि बसाल्नु पर्छ।
- सकेसम्म सानो प्वाल भएको धाराको टुटी प्रयोग गर्नुपर्छ। पानीको मित व्ययीताले महशुल पनि घट्ने, सबैलाई पानी पुग्ने हुन्छ।

घ) सहि तरिकाबाट पानी प्रयोग गर्ने ।

- घरको छत्वाट निस्केको बर्षे पानीलाई पनि प्रयोग गर्ने बानि बसाल्नु पर्छ।
- कमपानी लाग्ने कमोट प्रयोग गर्ने र थोरैथोरै गरि जोगाएको पानी धेरै जम्मा हुन्छ।
- सानो धारा आउने पानीको टुटि प्रयोग गर्नु यसो गर्दा नियमित पानी खर्चमा जोगाउछ।
- चाडो महिलो हुनेगरि कपडा प्रयोग गर्नु हुँदैन यसो गर्दा कपडा धुने काममा पानी धेरै लाग्छ।
- नुहाउदा, कपडा धुँदा, भाडा पखाल्दा थोरै पानी प्रयोग गर्ने बानि गर्नुहुँदैन।
- यिसबै काममा गरेको धेरै खर्चले महिनावारि खर्च धेरै आउछ। तपाईंले खेर फालेको पानीले छिमेकि कोहिलाई पुग्न सक्छ।

ङ) पानी दुरुपयोग भनेको के हो ?

- काम नपरेको बेलामा पनिधारा खोलेर राख्नु पानी दुरुपयोग हो।
- मिटर भन्दा अगाडीबाट पानीलिनु भनेको पनि दुरुपयोग हो।
- विग्रेको मिटर परिवर्तन नगर्नु पानी दुरुपयोग हुन्छ।
- प्रयोग नगरेको शुध्दपानी करेसावारीमा प्रयोग गर्नु पनिपानी दुरुपयोग हो।
- कमोटमा ठुलाल्फस्रहरु चलाउनु भनेको पनि पानी दुरुपयोग हो।
- पानी चुहियर गएको वास्ता नगर्नु पानी दुरुपयोग हो।
- थोरै पानीलाग्ने काममा धेरैपानी प्रयोग गर्नु पानी दुरुपयोग हो।

➤ अनावश्यक काममा पानी प्रयोग गरि खेरफाल्नु पानी दुरुपयोग हो । आदी...

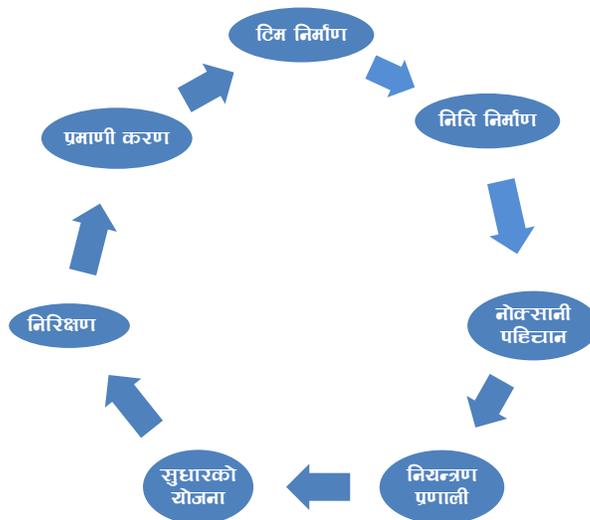
च) Cycle of the water

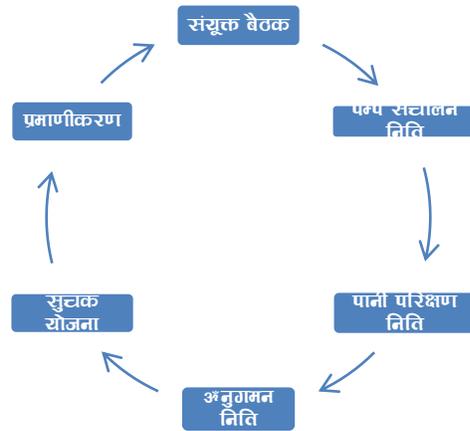
छ) Guide line of drinking water quality

ज) पानी सुरक्षाका सात योजनाहरु:

भ) नियमितपानीवितरण योजना

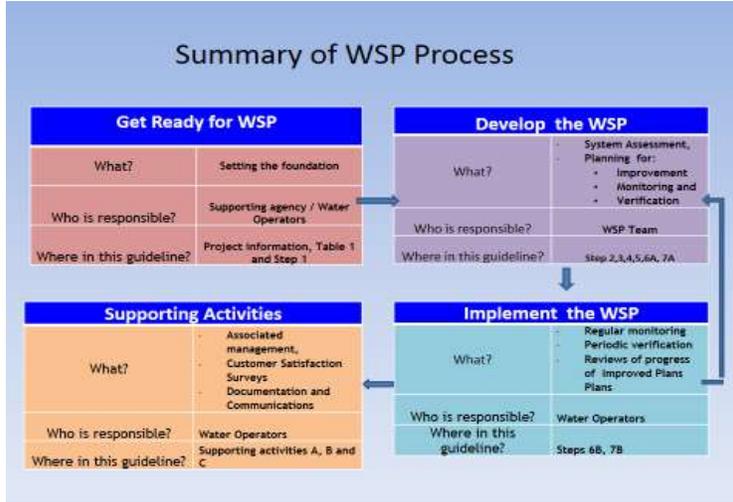
ब) Verification Plan

Sampling Point and Condition	How often (frequency) observation needed*	Water Quality Testing Frequency				
		Turbidity	pH	E-Coli	FRC
Source /Catchment	quarterly	quarterly	monthly	monthly	monthly	

ट) सहयोगीयन्त्र र कृयाकलाप

- पानी सुरक्षा योजनालाई सहयोग र व्यवस्थापन
- उपभोक्ता संतुष्टीको मापनगर्ने (सर्भे गर्ने)
- पानी सुरक्षा योजनाको फेरिस्ता निर्माण र पुनर्ताजगी गर्ने

ठ) Summary of WSP Process

१०) कर्मचारी व्यवस्थापन संवन्धमा

क) सदस्यउपभोक्ता संस्थाहरुको

- प्लम्बर (संस्थाको धारासंख्या हेरि) १ जना देखि २ जना सम्म
- मिटर रिडर (संस्थाको धारासंख्या हेरि) १ जना
- एकाउटेण्ट/कार्यालय सहायक १ जना
- पाले/पियन १ जना

ख) दरौंदी गोरखा खानेपानी संस्थाको (डिजाईन अनुसार)

- ईन्जिनियर/व्यवस्थापक १ जना
- सुपरभाईजर १ जना
- पम्पअपरेटर/गार्ड ६ जना
- आरभिटि अपरेटर ३ जना
- प्लम्बर/मिटर रिडर १ जना
- लेखापाल/कार्यालय सहायक १ जना
- ईलेक्ट्रीसियन १ जना
- पियन १ जना

द. पानी सुरक्षा योजना:

क) पानी सुरक्षा योजना भनेको के हो ?

- पानीमा दुषीत छ, छैन जांच ।
- पानी हरायको वारेमा जांच पडताल ।
- पानीचोरि गर्नेलाई दण्ड जरिवाना ।
- पानी शुध्दी करण भएन भएको जाँच ।
- पानीको शुध्दता जांचगरि प्रकास नगर्ने ।

ख) पानी चुहावट र दुरुपयोग गर्न नहुने किन?

- चौबिस घण्टामा थोपाथोपावाट धेरै पानी खेरजान्छ । यति धेरै खर्चगरि ल्याएको पानी थोपाथोपा गरि चुहावटवाट खेरफाल्न नहुने ।
- ओभरल्फो वाट गएको पानीले पनि धेरै नोक्शान पुऱ्याउन सक्छ । यसरि खेरफाल्दा कुनै कुनै घरलाई पानी नपुग्ने हुन्छ ।

- खानेपानी भनेर ल्याईएको पानी करेसावारी, घर निर्माण जस्ता अन्य प्रयोगमा लगाउन हुदैन । यसो गरेको थाहा भएमा कडा कारवाही सहित जरिवाना समेत हुनेछ ।
- प्रयोग भईसकेको (Waste Water) पानीलाई करेसावारी वा तुलफुलमा लगाउन उपयुक्त हुनेछ ।
- नुहाउँदा, भाँडा पखाल्दावा सरसफाई गर्दा धारा खुल्लै छाड्न हुदैन । सकेसम्म थोरैपानी प्रयोग गर्ने बानि बसाल्नु पर्छ ।
- सकेसम्म सानो प्वाल भएको धाराको टुटी प्रयोग गर्नुपर्छ । पानीको मितव्ययीताले महशुल पनि घट्ने, सबैलाई पानीपुग्ने हुन्छ ।

ग) सहि तरिकावाट पानी प्रयोग गर्ने ।

- घरको छत्वाट निस्केको बर्षे पानीलाई पनि प्रयोग गर्ने बानि बसाल्नु पर्छ ।
- कमपानी लाग्ने कमोट प्रयोग गर्ने र थोरैथोरै गरि जोगाएको पानी धेरै जम्मा हुन्छ ।
- सानो धारा आउने पानीको टुटि प्रयोग गर्नु यसो गर्दा नियमित पानी खर्चमा जोगाउछ ।
- चाडो महिलो हुनेगरि कपडा प्रयोग गर्नुहुँदैन यसो गर्दा कपडा धुने काममा पानी धेरै लाग्छ ।
- नुहाउदा, कपडा धुँदा, भाडा पखाल्दा थोरै पानी प्रयोग गर्ने बानि गर्नुहुँदैन ।
- यि सबै काममा गरेको धेरै खर्चले महिनावारि खर्च धेरै आउछ । तपाईंले खेर फालेको पानीले छिमेकि कोहिलाई पुग्न सक्छ

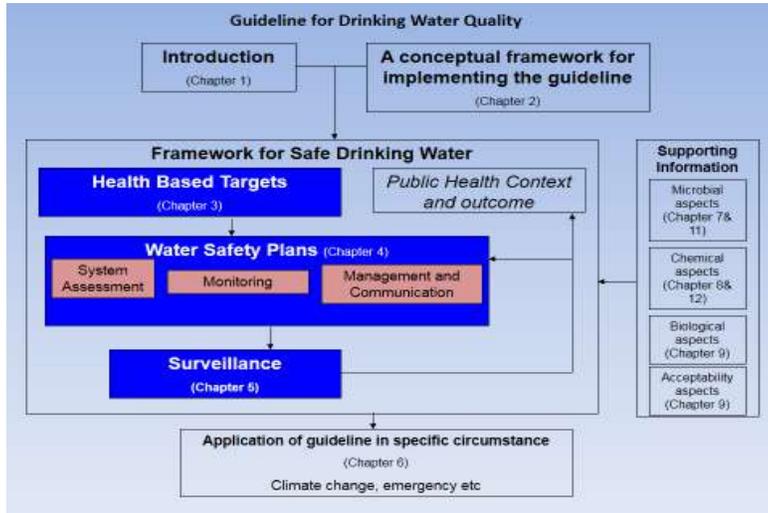
घ) पानी दुरुपयोग भनेको के हो ?

- काम नपरेको बेलामा पनिधारा खोलेर राख्नु पानी दुरुपयोग हो ।
- मिटर भन्दा अगाडीवाट पानीलिनु भनेको पनि दुरुपयोग हो ।
- विग्रेको मिटर परिवर्तन नगर्नु पानी दुरुपयोग हुन्छ ।
- प्रयोग नगरेको शुद्धपानी करेसावारीमा प्रयोग गर्नुपनि पानी दुरुपयोग हो ।
- कमोटमा ठुलाल्फसूहरु चलाउनु भनेको पनि पानी दुरुपयोग हो ।
- पानी चुहियर गएको वास्ता नगर्नु पानी दुरुपयोग हो ।
- थोरै पानी लाग्ने काममा धेरैपानी प्रयोग गर्नु पानी दुरुपयोग हो ।
- अनावश्यक काममा पानी प्रयोगगरि खेरफाल्नु पानी दुरुपयोग हो । आदी...

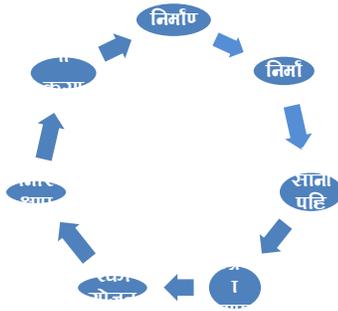
ड) Cycle of the water

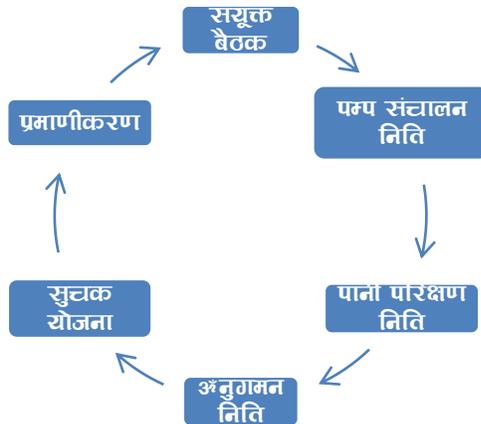
च) Guide line of drinking water quality

छ) पानी सुरक्षाका सात योजनाहरू:

ज) नियमितपानीवितरण योजना

झ) Verification Plan

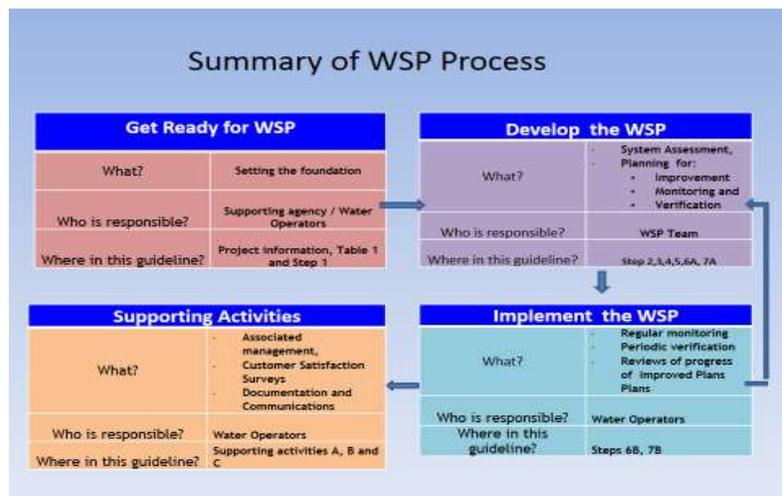
Sampling Point and Condition	How often (frequency) observation needed*	Water Quality Testing Frequency				
		Turbidity	pH	E-Coli	FRC

Source /Catchment	quarterly	quarterly	monthly	monthly	monthly	

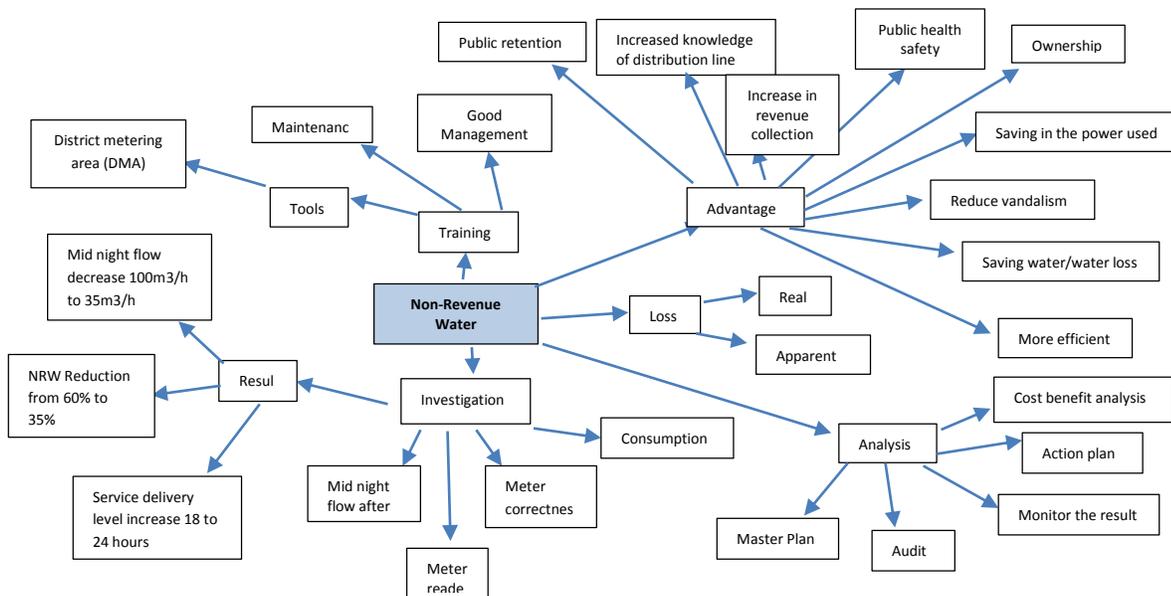
ब) सहयोगीयन्त्र र कृयाकलाप

- पानी सुरक्षा योजनालाई सहयोग र व्यवस्थापन
- उपभोक्ता संतुष्टीको मापनगर्ने (सर्भे गर्ने)
- पानी सुरक्षा योजनाको फेरिस्तानिर्माण र पुनर्ताजगीगर्ने

ट) Summary of WSP Process

९. NRW घटाउने संबन्धम

१०) कर्मचारी व्यवस्थापन संबन्धमा

क) सदस्य उपभोक्ता सँस्थाहरुको

● प्लम्बर (सँस्थाको धारासँख्या हेरि)	१ जना देखि २ जना सम्म
● मिटर रिडर (सँस्थाको धारासँख्या हेरि)	१ जना
● एकाउटेण्ट/कार्यालय सहायक	१ जना
● पाले/पियन	१ जना

ख) दरौदी गोरखा खानेपानी सँस्थाको (डिजाईन अनुसार)

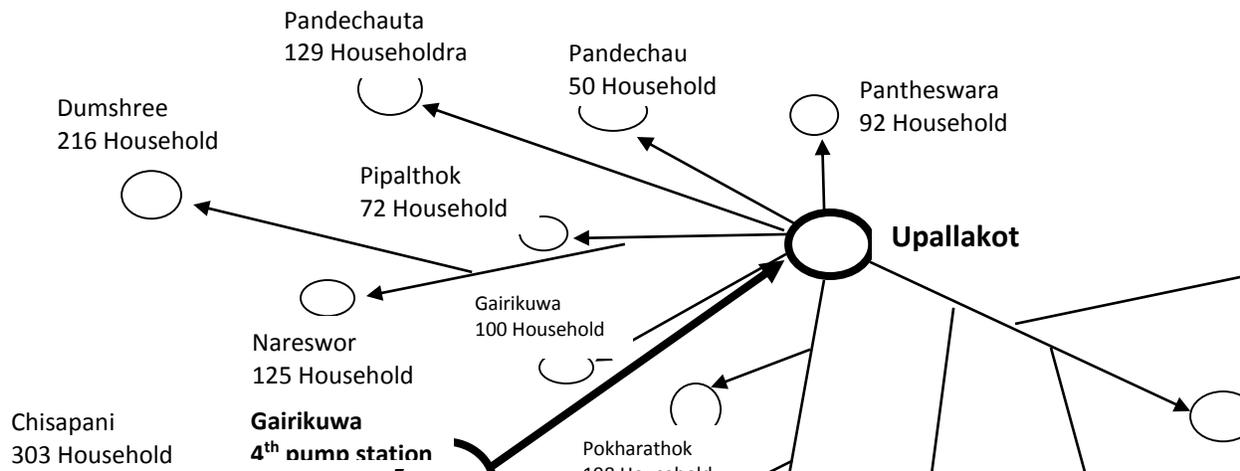
● ईन्जीनियर/व्यवस्थापक	१ जना
● सुपरभाईजर	१ जना
● पम्पअपरेटर/गार्ड	६ जना
● आरम्भिटिअपरेटर	३ जना
● प्लम्बर/मिटर रिडर	१ जना
● लेखापाल/कार्यालय सहायक	१ जना
● ईलेक्ट्रीसियन	१ जना
● पियन	१ जना

Reference:-

1. Different books
2. Training materials
3. Er. Bholachaudhari's articles
4. Some survey note
5. Observation tour/Local/Foreign countries
6. Different seminars note etc.

अनुसुची-२४

Layout Plan of Transmission/Distribution Tank

We are requested to know following subjects

१. उपभोक्ताबाट १%+९% उठाउनको लागि छुट्टाछुट्टै आवश्यक ईष्टीमेट ।
२. कोरोनाका कारण १५ जनाभन्दा बढि मान्छे भेलाहुन दिदैनन त्यसैले भेला बोलाउन केगर्ने ।
३. कर्मचारीहरुलाई तालिम दिनुपर्ने र छिट्टै पम्प चलाउने कुरा भए अनुसार कर्मचारी भर्ना समिति गठनका बारेमा ।
४. उपभोक्ताको पानी वितरण ट्यांक सम्मको पाईपलाईन निर्माण संबन्धमा ।
५. प्रत्येक उपभोक्ता समितिको वितरण ट्यांक नजिकको गेटभल्व र मिटर सुरक्षाका वारेमा ।
६. पानी वितरण शुरु भएपछि मासीक महशुल तथा न्यूनतम महशुलका वारेमा जानाकारी दिनुपर्ने ।

अनुसुची-२५

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
२०६० गोरखा

अग्रिम जम्मा गर्नुपर्ने ५% रकमका लागि बाह्य आर्थिक संकलन फेरिस्ता

सिनं	विवरण	रकम	कैफियत
१	श्री जिल्ला विकास समिति	२०००००।	
२	श्री हिमाली महिला समुह छहरे	५००१।	
३	श्री रामगोपाल श्रेष्ठ	१००००।	
४	श्री अशोक बाबु श्रेष्ठ, बेलायत	५३१९८।७०	१०००६१।४१ बेलायत बस्नेहरुवाट जम्मा
५	श्री निरोज मास्के, बेलायत	२५२९।८०	
६	श्री सुरोज मास्के, बेलायत	१२६४।९०	
७	श्री रामकृष्ण श्रेष्ठ, बेलायत	३७९४।७०	
८	श्री भगवान श्रेष्ठ, बेलायत	३१६२।२५	
९	श्री रामलाल श्रेष्ठ, बेलायत	६३२४।९०	
१०	श्री सन्जित श्रेष्ठ, बेलायत	१२६४।९०	
११	श्री सचिन श्रेष्ठ, बेलायत	१२६४।९०	
१२	श्री शुसील श्रेष्ठ, बेलायत	१२६४।९०	
१३	श्री राजु श्रेष्ठ, बेलायत	३७९४।७०	
१४	श्री सुरेस श्रेष्ठ, बेलायत	१८९७।३६	
१५	श्री समिर श्रेष्ठ, बेलायत	२५९०।८०	
१६	श्री सावित्रि श्रेष्ठ, बेलायत (अरुघाट),	२५२९।८०	
१७	श्री निर्मल श्रेष्ठ, बेलायत	१२६४।९०	
१८	श्री राम मास्के, बेलायत	१२६४।९०	
१९	श्री नारायण बस्नेत, बेलायत	१२६४।९०	
२०	श्री विमल आचार्य, बेलायत	३७९४।७०	
२१	श्री उत्तम श्रेष्ठ, बेलायत	६३२४।५०	
२२	श्री अमर गुरुङ्ग, बेलायत (पोखरा)	१२६४।९०	
	जम्मा:	३१५०६२।४१	

अनुसुची-२६

गोरखा नगरपालीका कार्यालयमा दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको

- (क) “ऐन” भन्नाले जलश्रोत ऐन २०४९ लाई जनाउनेछ ।
- (ख) “विधान” भन्नाले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको विधान २०६० लाई जनाउनेछ ।
- (ग) “उपभोक्ता समिति” भन्नाले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थालाई जनाउनेछ ।
- (घ) “अध्यक्ष” भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको अध्यक्षलाई जनाउनेछ ।
- (ङ) “सचिव” भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको सचिवलाई जनाउनेछ ।
- (च) “कोषाध्यक्ष” भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको कोषाध्यक्षलाई जनाउनेछ ।
- छ) “सदस्य” भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको सदस्यहरूलाई जनाउनेछ ।
- (ज) “व्यवस्थापक” भन्नाले कार्य व्यवस्था नियमावलीमा व्यवस्थित उपभोक्ता समितिले मनोनयन गरेको संस्थाको दैनिक कार्य सन्चालन गर्ने व्यवस्थापन प्रमुखलाई जनाउनेछ । सो शब्दले व्यवस्थापकको कामगर्न उपभोक्ता संस्थाले तोकेको व्यक्ति समेतलाई जनाउनेछ ।
- (झ) “कर्मचारी” भन्नाले कार्य समितिले निर्णय गरि नियुक्त गरेको कर्मचारीलाई जनाउने छ ।
- (ञ) “नियमावली” भन्नाले पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको प्रशासनिक नियमावली २०७० लाई जनाउनेछ ।
- (ट) “कार्यालय” भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको कार्यालयलाई जनाउनेछ ।
- (ठ) “प्रशासनीक” वर्ष भन्नाले नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित गरिएको आर्थिक वर्षलाई जनाउनेछ ।
- (ड) “साधारण सभा” भन्नाले विधान बमोजिम बस्ने उपभोक्ता संस्थाको साधारण सभालाई जनाउनेछ ।
- (ण) “तोकिए वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले विधान वा यस नियमावली वा उपभोक्ता संस्थाले तोके वा तोकिए बमोजिम सम्भन्तुपर्छ ।
- (त) “प्रशासन” भन्नाले संस्थाको कार्यालयमा देखिने दैनिक हाजिरि, कर्मचारीहरूको रिकर्ड, विदा रिकर्ड, चिठि पत्र, दर्ता, चलानी, कर्मचारी नियुक्ति, वर्खास्त, कर्मचारी मुल्यांकन, स्पष्टीकरण, नसियत, कार्यवाही र अन्य रिकर्ड सम्बन्धी कागजात तथा बोधार्थ समेतलाई जनाउनेछ ।

३. नियमावलीको व्याख्या:

यस नियमावलीको व्याख्या गर्ने अधिकार उपभोक्ता संस्थाको हुनेछ ।

४. नियमावलीको जानकारी प्राप्त गर्नुपर्ने :

यस नियमावलीमा व्यवस्था भएका सेवाशर्तहरूको जानकारी प्राप्त गर्नु प्रत्येक सदस्य तथा कर्मचारीहरूको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद-२

कर्मचारी नियुक्ति

५. कर्मचारीको नियुक्ति प्रकृया:

५.१ पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थालाई व्यवस्थित ढंगबाट संचालन गर्नका लागि संस्थाको आर्थिक परिस्थितिलाई मध्यनजर गरि आवश्यकता अनुसार कार्य समितिले दरबन्दि

कायम गरि पुरा समय र आंशिक समयका लागि तलबी तथा स्वयंसेवक नियुक्तिका लागि ३ सदस्यीय पदपूर्ति समिति गठन गर्नेछ । जसमा अध्यक्ष वा अध्यक्षवाट मनोनित कार्यसमिति मध्येवाट एक जना संयोजक रहने गरि बांकी २ जना संबन्धित विषय संग अनुभव प्राप्त व्यक्तिहरुलाई सदस्यको रूपमा मनोनयन गरिने छ ।

५.२ उपनियम ५.१ अनुसार गठित पदपूर्ति समितिले खुल्ला प्रतिस्पर्धावाट तलबी कर्मचारीको छनौट गरि नियुक्त गर्नेछ । कर्मचारीको नियुक्तिको अन्तिम स्वकृति छनौट समितिको सिफारिसमा कार्य समितिको अध्ययनवाट गरिनेछ ।

५.३ संस्थाको दैनिक कार्य संचालनका लागि संस्थाको बजेटलाई ध्यानमा राखि तपसिलको संरचना अनुसार मासिक पारिश्रमीक पाउने गरि तलबी कर्मचारीहरु राख्न सकिनेछ । उल्लेखित संरचनामा संख्या र पारिश्रमीक कार्य समितिले आवश्यकानुसार हेरफेर र थपघट गर्न सक्नेछ । तर यो निर्णय तलबी कर्मचारीहरुलाई मान्य हुनु पर्नेछ ।

५.४ नियुक्ति गरिएका कर्मचारीहरुको तलब र सुविधाहरुको हकमा अध्यक्ष र कोषाध्यक्षको छलफलवाट प्रस्ताव गरिएको अंकलाई कार्य समितिको निर्णय पछि लागु गरिने छ ।

५.५ यसको अतिरिक्त छोटो समयावधिका लागि निश्चित कार्य गर्न संस्थाले बढिमा ६ महिना सम्मका लागि आवश्यक पद श्रृजना गरि कार्यमा खटाउन सक्नेछ ।

५.६ विभिन्न कार्यक्रममा कार्यरत कर्मचारीहरुको हकमा संबन्धित कार्यक्रममा उल्लेखित पद अनुसारको पारिश्रमीक सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई उपलब्ध गराउनेछ । तर उक्त पारिश्रमीकवाट सरकारी राजस्व कट्टा गरिनेछ ।

परिच्छेद-३ कर्मचारीको काम र कर्तव्य

६. कर्मचारीको काम र कर्तव्य विवरण

६.१. व्यवस्थापक:

व्यवस्थापक भन्नाले खानेपानी कार्यालयको प्रमुख हुन् । निजले पुर्णरूपमा सस्थाको जिम्मेवारी वहन गर्नु पर्नेछ । निति नियम र विधानमा संशोधन बाहेक खानेपानी कार्यालयमा भएको विकास निर्माण र सन्चालनको संपुर्ण कार्य व्यवस्थापकले जिम्मा लिनु पर्नेछ ।

६.२. सहायक लेखापाल:- संस्थाको हिसाबकिताब प्रचलित नियमानुसार राख्ने सहायक लेखापालको जिम्मेवारी हुनेछ । कुनैपनि वेलासा व्यवस्थापक, समिति वा नेपाल सरकारको अधिकारीक निकायवाट खानेपानीको हिसाब किताब माग गरेको खण्डमा बुझाउन सक्नु पर्नेछ । यसको कमीकमजोरीको संपुर्ण जिम्मा निजको हुनेछ । तसर्थ, लेखाको कागजातको सुरक्षा गर्ने जिम्मा पनि सहायक लेखापालको हुनेछ । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.३. हेड प्लम्बर:- संस्था भित्रको समस्त पाईपलाईनहरु मर्मतसंभार गर्ने प्रमुख जिम्मा हेडप्लम्बरको हुनेछ । निजले आवश्यक परेमा अन्य प्लम्बरको सहयोग लिन सक्नेछ । र खानेपानी वितरणमा अवरोध नआउने

गरि मर्मतसंभार गर्ने । पानी चुहावट वाट नोक्शान हुनवाट बचाउने कार्यको जवाफदेही हेडप्लम्बरको हुनेछ । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.४. प्लम्बर:- हेड प्लम्बर र व्यवस्थापकको निर्देशनमा पाईपलाईन मर्मतसंभार गर्ने । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.५. मिटर रिडर/स्टोर किपर :- संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्रका ग्राहकहरुको घरमा जडान गरिएको मिटर हरेक महिना पहिलो हप्ता भित्र रिडिङ्ग गरि कार्यालयमा सहायक लेखापाललाई बुझाउनु पर्नेछ । यसपछिको अन्य दिनहरु कार्यालयमा बसि स्टोर किपरको काम गर्नुपर्ने । संस्थाको संपुर्ण चलअचल संपत्तीको प्रचलित नियम अनुसार लेखा राख्नुपर्नेछ । संस्थाको चलअचल संपत्ती हराय वा नाश भएमा निजले जिम्मा लिनुपर्नेछ । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.६. पम्प अपरेटर तथा सुरक्षा गार्ड :- पम्पअपरेटर खानेपानीको मेरुदण्ड मानिन्छ । निजले पम्प, प्यानेल बोर्डको सुरक्षा सहित पानी दुषीत हुन नदिनको लागि वरपर सरसफाई राख्नु पर्नेछ । पानी दुषीत भै उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा गडबडी भएमा छानविन गरि कारवाहीको दायरामा ल्याईने छ । हरेक दिन पानी आवश्यक मात्रामा पम्प सन्चालन गर्नुपर्ने । पम्पको जतन गर्ने, सुरक्षा गर्ने, जिम्मा निजको हुनेछ । कुनै समस्या आएमा व्यवस्थापकलाई तुरुन्त सुचना गर्नु पर्नेछ । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.७. सुरक्षा गार्ड :- पानी सुरक्षा गार्ड भनेको खानेपानीको सुरक्षा गर्ने, यस वरपर सरसफाई गर्ने, कुनैपनी समयमा बाह्य मानीसहरु आउन नदिने काम गर्नु पर्नेछ । किनभने पानीमा कुनै बदमासले प्रदुषीत गर्ने, खराब नियतले विगार्ने हुनवाट बचाउने जिम्मा पानी सुरक्षा गार्डको हुनेछ । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

६.८. कार्यालय सहायक :- कार्यालय सहायकको काम खानेपानी कार्यालय सरसफाई गर्ने, व्यवस्थापक तथा सहायक लेखापालले लायअरायको काम गर्ने । यस बाहेक व्यवस्थापकले निर्देशन गरेको काम गर्नुपर्ने छ ।

परिच्छेद-४

कर्मचारीको मुल्यांकन पध्दती

७. तलबी कर्मचारी तथा सदस्य एवं पदाधिकारीहरुको मुल्यांकन पध्दती

७.१ संस्थाको कार्यक्रम तथा परियोजना संचालन तथा दैनिक कार्य संचालनमा उत्कृष्ट भूमीका निर्वाह गर्ने व्यक्ति वा संस्था अथवा कार्य समितिका सदस्य एवं पदाधिकारीहरुको मुल्यांकन गर्न ५ सदस्यीय मुल्यांकन समिति कार्य समितिले गठन गर्ने छ । जसमा १ जना संयोजक, ४ जना सदस्य रहनेछ । यस मध्ये कम्तीमा २ जना महिला सदस्य रहनेछन । मुल्यांकनको परिपाठी कार्य समितिले पास गरेको मुल्यांकन फारमका आधारमा गरिनेछ ।

७.२ मुल्यांकन समितिले दिएको प्रतिवेदनका आधारमा कार्य समितिले उत्कृष्ट व्यक्तिलाई साधारण सभामा सम्मान वा पुरस्कृत गरिनेछ । पुरस्कारको रकम कार्य समितिले निर्धारण गर्नेछ । तर अनुशासन हिन

कर्मचारीलाई परियोजना वा कार्यालय प्रमुखले नसियत दिई सुधारने मौका दिएर पनि सुधार नभएमा दण्डीत वा पद मुक्त वा दुवै गरिनेछ ।

परिच्छेद-५ कर्मचारीको तलब तथा सुविधा

८. तलब तथा सुविधा

८.१ तलब:

संस्थाले श्रृजना गरेको दरबन्दिमा नियुक्ति गरिएका तलबी कर्मचारीहरूलाई मासिक तलब आर्थिक नियमावलीमा तोकिय बमोजिम उपलब्ध गराइने छ ।

८.२ अन्य परियोजनामा काम गर्ने तलबी कर्मचारीहरूको हकमा परियोजना अनुसार निश्चित गरिने हुदा कार्य समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ ।

८.३ दशैं भत्ता:

कार्य समितिले तोकेको वा आर्थिक नियमावली बमोजिम संस्थामा एक वर्ष देखि कार्यरत तलबी कर्मचारीलाई एक महिना बराबरको आधारभुत तलब दशैं भत्ता स्वरुप उपलब्ध गराइनेछ ।

८.४ संचय कोष

यस संस्थामा लामो समय देखि कर्मचारीहरू (परियोजना वाहेक) लाई हरेक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा आर्थिक नियमावली अनुसार एक महिना बराबरको निजले खाईपाई आएको पारिश्रमीक बराबरको रकम अलगगै जम्मा गरिने छ । निजले काम छोडि अन्यत्र गएको अवस्थामा उक्त अवधि सम्मको जम्मा रकम निजलाई एकमुष्ट भुक्तानी दिईने छ ।

८.५ अन्य सुविधा:

संस्थाले अह्रायको वखत संस्थाको उदेश्य प्राप्तीका लागि कुनै काममा खटाईएको अवस्थामा कार्य समितिले तोके बमोजिम वा आर्थिक नियम अनुसार बजेटका आधारमा अन्य सुविधा प्रदान गरिने छ ।

परिच्छेद-६ कर्मचारीको कार्यालय समय

९. कार्यक्रम संचालन र समयावधी:

९.१ संस्थाको तलबी कर्मचारीहरूले कार्यालयमा दैनिक काम (विदाको दिन वाहेक) प्रत्येक दिनको १०.०० बजे देखि ५.०० बजे सम्म ७ घण्टा पुरा कामगर्नु पर्नेछ । तर खानेपानी वितरण जस्तो संवेदनशील कार्यमा संस्थालाई आवश्यक परेमा कर्मचारीहरूले अरु थप समय पनि अनिवार्य रुपमा सेवादिनु पर्नेछ । विशेष गरि प्राविधिकहरू चौविसै घण्टा स्टण्डबाई रहनु पर्नेछ ।

९.२ संस्थाको फिल्डमा कार्यरत प्राविधिक तथा अप्राविधिक कर्मचारीहरूलाई ८.१ मा उल्लेख भएको समयावधी लागु हुने छैन । निजहरूलाई काम गर्ने कुनै समयावधि नतोकिएको हुंदा त्यसको बदलामा आर्थिक नियमानुसार थप एक महिनाको तलब सुविधा प्रदान गरिएको छ ।

९.३ संस्थाका संपुर्ण कर्मचारीहरूले तोकिएको जिम्मेवारीका कामहरू र संयोजकले तोकेका कामहरू समयमै पुरा गर्नु पर्ने छ ।

९.४ संपुर्ण कर्मचारीहरूले मासिक रूपमा आफुले महिनाभर गरेका कामहरूको विवरण भरि संयोजक मार्फत कार्यालयमा पेस गर्नु पर्नेछ । सो विवरणका आधारमा मुल्यांकन फारम भरि संयोजकले मुल्यांकन समितिलाई बुझाउने छ ।

१०. हाजिरी संबन्धि व्यवस्था:

यस संस्थामा नियुक्ति पाएका तलबी कर्मचारीहरूको दैनिक उपस्थितिका लागि कार्यालयमा हाजिर रजिष्टर कार्यालय सहायक संग रहने छ । सो हाजिर रजिष्टरमा तलबी कर्मचारीहरूले आएको गएको समय लेखि सहि गर्नु पर्नेछ । यदि कुनै दिन तलबी कर्मचारी अनुपस्थित भएमा सो दिनको विदा लिनु पर्ने छ । विदा स्विकृत गर्ने अधिकार संयोजक तथा व्यवस्थापकको हकमा अध्यक्ष र अन्य कर्मचारीहरूको हकमा संयोजक वा व्यवस्थापकले विदा स्विकृत गर्नेछ ।

११. विदा संबन्धि व्यवस्था:

संस्थाका तलबी कर्मचारीहरूलाई मात्र यो नियम लागु हुनेछ । त्यसकारण निम्नानुसार विदा सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने छ ।

११.१ हप्ता विदा:

शनिवार पुरो दिनलाई हप्ता विदाका रूपमा लिईने छ । जसको लागि विदा स्विकृत गराई रहनु पर्दैन । तर संस्थाले आवश्यकता महशुष गरेमा हप्ता विदाको कुनै दिन उपस्थित गराउन सक्नेछ । र यो सुविधा फिल्डमा खटिएका तथा थप सुविधा लिएका कर्मचारीहरूलाई लागू हुने छैन ।

११.२ विरामी विदा

संस्थाका तलबी कर्मचारीहरूले अवस्था हेरि वार्षिक रूपमा १२ दिन सम्म विरामी विदा वस्न पाउने छ । तर विदामा वस्दा एक पटकमा अवस्था हेरि ७ दिन सम्म वस्न पाउने छ । यस भन्दा बढि वस्नु परेमा चिकित्सकको सिफारिस साथ पेस गर्नु पर्नेछ । तर यो विदा अन्य विदामा गाभ्न पाईने छैन ।

११.३ सुत्केरी विदा:

संस्थामा कार्यरत महिला तलबी कर्मचारीहरूले अघि पछि गरेर ४५ दिन सुत्केरी विदा उपलब्ध गराईने छ । पुरुष कर्मचारीहरूको हकमा श्रीमती सुत्केरी भएमा अघिपछि गरेर १५ दिनको सुविधा दिईनेछ । यो सुविधा एक वर्ष भन्दा कम समयावधीको परियोजनाका कर्मचारीहरूमा लागू हुने छैन । र एक व्यक्तिलाई सेवा अवधि भर २ पटक भन्दा बढि यो सुविधा लागू हुने छैन ।

११.४ घर विदा

यो विदा वार्षिक रूपमा जम्मा ३० दिन सम्म पाईने छ । तर कामलाई बाधा नपर्ने गरि एक पटकमा ५ दिन सम्म विदा लिन सकिनेछ ।

११.५ समितिले तोकेको अन्य विदा

नेपाल सरकारले तोकेको उत्सव, पर्व, चाड जस्ता विदाका दिनहरुमा स्वतः विदा उपलब्ध गराईनेछ । तर यस वापत सुविधा लिई फिल्डमा खटिएका कर्मचारीहरुका लागि भने यो लागु हुने छैन ।

११.६ अन्य विदा र सुविधाका हकमा समितिको निर्णय अनुरूप हुनेछ । तर विना सुचना कुनैपनि कर्मचारीहरु आफ्नो कार्यालय अनुपस्थित रहेको पाईएमा निजहरुको तलबबाट सो दिनको तलब कट्टाको साथै कार्यवाही गरिनेछ ।

परिच्छेद-७

गल्लि अनुशासन संबन्धि व्यवस्था

१२. निम्न अवस्थामा संस्थाका तलबी कर्मचारी, कार्य समितिका पदाधिकारी तथा सदस्य र साधारण साधारण सदस्यहरुलाई गल्लि तथा अनुशासनको कार्यवाही गर्दा एक पटक सफाईको मौका दिईने छ ।

१२.१ फौजदारी मुद्दा दायर भई सजयको भागी बनेमा ।

१२.२ कार्यालय भित्र भ्रगडा, कुटपिट गरेमा ।

१२.३ संस्थाको बजेट, सामग्री, मानविय श्रोतको गलत प्रयोग गरेमा ।

१२.४ संस्थाको सुचनाहरु कार्यसमितिको स्विकृति विना जथाभावी सुनाई संस्थालाई नकारात्मक प्रभाव पारेको ठहर भएमा ।

१२.५ जाति, भाषा, लिंग, धर्म, पेशा र राजनितिको आधारमा विभेद हुने घटना घटाएमा वा क्षेति पुऱ्याएमा ।

१२.६ कुनै मादक पदार्थ सेवन गरि कार्यालय प्रवेश गरेमा वा सार्वजनिक ठाउामा हिडि संस्थाको छवि विग्रने गरि व्यवहार गरेमा ।

१२.७ संस्थाले दिएको जिम्मेवारी वारंवार वेवास्ता गरेमा ।

१२.८ संस्थाको परिवार भित्र वा कार्य क्षेत्र भित्र अनैतिक संबन्ध भएको ठहर भएमा ।

१२.९ प्रेसलाई व्यवस्थापन पक्षको स्विकृति विना सुचना उपलब्ध गराएको ठहर भएमा ।

१२.१० संस्थाको निति नियम विरुद्ध काम कार्यवाहि गरेको पाईएमा ।

१२.११ संस्था प्रमुख वा कार्यक्रम प्रमुखले संस्था र कार्यक्रम संबन्धि निति निर्देशन वेवास्ता, अनुशासन उलंघन एवं वाहाहरु उपर प्रतिकारात्मक व्यवहार गरेमा ।

१२.१२ आर्थिक अनुशासन पालना नगरेको पाईएमा ।

१३. संस्थावाट अलग्याउने व्यवस्था:

अनुशासन समिति गठन गरि सो समितिले दिएको प्रतिवेदनको आधारमा कसलाई के कति कारवाहि गर्न भनि कार्य समितिले निम्न अनुसारको कार्यवाहीको निर्णय गर्न सक्नेछ ।

१३.१ तलबी कर्मचारीहरूलाई एक महिना सम्म सेवावाट निष्काशन गरिने ।

१३.२ उपनियम १२.१ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएपनि संस्थाको छवि विगाने कार्य गर्ने र जम्मेवारी वहन नगर्ने सवैलाई सेवावाट मुक्त गरिनेछ ।

१३.३ सदस्यहरूलाई न्यूनतम ६ महिना सदस्यता वाट निलम्बन गर्न सक्ने र अधिकतम कार्यवाहि गर्नु परेमा सदस्यता खारेज गर्ने ।

१४. संस्थावाट अलग हुने व्यवस्था:

आफ्नो कारण परिस्थितिले संस्थावाट अलग हुन चाहने तलबी कर्मचारीहरूले एक महिना अगावै आफ्नो पदवाट दिइने राजिनामा व्यवस्थापक समक्ष र व्यवस्थापकले अध्यक्ष समक्ष दिनु पर्नेछ । र कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूको राजिनामा अध्यक्ष समक्ष र अध्यक्षको राजिनामा उपाध्यक्ष मार्फत कार्यसमिति समक्ष राजिनामा पेश गर्नुपर्ने छ । राजिनामा दिंदा संस्था प्रति आफ्नो राय समेत लिखित रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

१५. आचार संहिता:

यस समितिको पदाधिकारी एव सदस्यहरू, तलबी कर्मचारीहरू, साधारण सदस्यहरूले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिताहरू:

१५.१ संस्थाले दिएको जिम्मेवारी ईमान्दारी, लगनशिल एवं कर्तव्यनिष्ठ भई पालना गर्नेछु ।

१५.२. काम गर्दा संस्थाका अध्यक्ष तथा टोलि नेताको निर्देशनको पालना कार्य समिति एवं तलबीकर्मचारीहरूले गर्नु पर्नेछ । तर तलबी कर्मचारीहरूले दैनिक काम कार्यक्रम संयोजकको मातहतमा रहि गर्नु पर्नेछ ।

१५.३. संस्था तथा संस्थाका काम गर्ने टिम भित्रका कुनैपनि व्यक्तिको ईज्जत तथा छविमा आच आउने खालका कुरा कहिल्यै पनि कसैसंग गर्ने छैन ।

१५.४. काम गर्दा टिम सदस्य र कार्यक्षेत्र अन्तरगत जहिले पनि समन्वय तथा परस्पर सहयोगको निति अवलम्बन गर्नेछु ।

१५.५. टिम विच गुट उपगुट तथा टिमलाई खण्डित गर्ने काम कहिल्यै गर्ने छैन ।

१५.६. संस्था एवं टिम सदस्यहरूको ईज्जत एवं प्रतिष्ठामा प्रश्न चिन्ह खडा गर्ने जो सुकै व्यक्ति प्रति मैले प्रोत्साहन दिनुको सट्टा खरो रूपमा प्रतिकार गर्नेछु ।

१५.७. संस्थाको संरचनालाई खलल पुऱ्याउने, बाहिर तथा भित्रवाट जो सुकैले चाल्ने कुटिल चाल प्रति साथ दिनुको सट्टा खरो रूपमा प्रतिकार गर्नेछु ।

१५.८. संस्थाको बैठक एवं छलफलका क्रममा भएको महत्वपूर्ण र गोप्य कुराहरूलाई कहिल्यै टिम बाहिर लैजाने दुस्साहस गर्ने छैन ।

१५.९. नैतिक रूपमा म साधै स्वच्छ रहने छु । मेरो नैतिक आचरण माथि कसैले प्रश्न उठाउने मौका दिइने छैन ।

१५.१०. संस्था तथा टिम भित्रको असन्तुष्टीलाई कार्य समितिले सहज निकाश खोजि सहभागिमुलक ढंगले समाधान खोजिनेछ ।

१५.११. उपरोक्त बुदागत आचार संहिता विपरित काम गरेको सप्रमाण फेला परेमा प्रथम पटक भएको सफाईको सुविधावाट नै सुधारिनेछ । अन्यथा पुनः दोश्रो पटक फेला परेमा म आफै उक्त पदवाट अलग हुनेछु वा संस्थावाट निष्काशन गरेकोमा मेरो पूर्ण मंजुर हुनेछ ।

१६. नियमावली संशोधन:

१६.१ कार्य समिति द्वारा यो नियमावली समय समयमा संशोधन गर्नुपर्ने वान्छनिय देखियमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

१६.२ संस्थाम रहेको आर्थिक अवस्था कमजोर हुँदै गएको महशुष भएमा उल्लेखित सेवा सुविधाहरु संस्थाले जुनसुकै बेला हटाउन सक्नेछ ।

१६.३ यसमा उल्लेखित संपुर्ण सेवा सुविधाहरु अधिकारको कुरा नभै सहूलियत मात्र हुन ।

संशोधन सहित पास गरेको मिति २०७०।०६।...

यस नियमावलीमा आवश्यक थप घट (संशोधन) गर्नु परेमा कार्यसमितिको पदाधिकारी तथा सदस्यहरुले कार्य समितिको बैठकमा प्रस्ताव गरि पारित गरेमा थपघट (संशोधन) गर्न सकिने छ । यसरी संशोधन भएपछि, साधारण सभावाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

अनुसूची-२९

खानेपानीको लागि प्रयोग भएको विद्युतमा छुटका लागि गरिएको प्रयाश र दरौदी नदीको पानी ल्याउनको लागि तत्कालीन प्रधानमंत्री डा.बाबुराम भट्टराई ज्यू समक्ष पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थावाट दिएको निवेदन:

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

ब.नं. १२६/०६०

मिति: २०७१।०।२९

सम्माननिय श्री बाबुराम भट्टराई ज्यू
दरमुकाम: गोरखा ।

विषय: सदरमुकामको खानेपानी सम्बन्धमा ।

सम्माननिय ज्यू

उक्त विषयमा गोरखा सदरमुकामको खानेपानी व्यवस्थापनका लागि विगत १३ वर्ष देखि यस पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाले पहल गर्दै आएको व्यहोरा माननिय ज्यू समक्ष अवगत गराउन चाहान्छु । यस विषयमा माननिय ज्यू समक्ष विगतमा पनि निवेदनहरु माफत जानाकारीहरु गराएका थियौ । गोरखाका ङ्खिमेकी जिल्लाको सदरमुकामहरु असुविधाका कारण सारिएका थिए, जस्तै: लम्जुङ्ग जिल्लाको सदरमुकाम कुन्छावाट बेसिवाहर सारियो, तनहुँ जिल्लाको सदरमुकाम बन्दीपुरवाट दमौली सारियो, धादिङ्ग जिल्लाको सदरमुकाम सुन्दर बजारवाट धादिङ्ग बेसीमा सारियो, त्यस्तै गरेर नुवाकोट जिल्लाको सदरमुकाम पनि नुवाकोटवाट विदुरमा सारियो । तर गोरखा जिल्लाको सदरमुकाम पृथ्वीनारायण शाह र ऐतिहासिक नामका कारण सदरमुकाम सार्ने सकिएन । यसको कारण हाल सदरमुकाम बासीहरुले बस्ति विकास र विविध सुविधाको लागि दुःख पाउनु परिरहेको छ ।

यसै शिर्षकमा गोरखा सदरमुकामको बस्तिमा विगत आठ वर्ष भन्दा पहिले परंपरागत ढुंगेघाराको पानीले काम चलाउदै आइरहेको थियो । मुलुकको इन्दकाल पछि सदरमुकामको बस्ति एक्कासी बढ्नुगर्दा परम्परागत ढुंगेघाराले खान्न नसके पछि स्थानियबासीको पहलमा सानासहरी खानेपानी आयोजना शुरु गरिएको हो । तर यस आयोजनामा ठेकेदारले कामपुरा गर्ने नसके पछि विभागको कार्यवाहिका कारण ठेकेदारले पुनरावेदन अदालतमा मुद्दा हालेको हुँदा हालसम्म पानी फिल्टर बन्न सकेको छैन । हाल उपभोक्ताहरुले अप्रशोधित पानी प्रयोग गरिरहेका छन् । यसै विषयमा

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

द.नं. १२६/०६०

प.नं. ०९९/००
प.नं. ४६

मिति : २०७०/१२/०५

माननीय मन्त्रि डा.श्री नारायण खड्का ज्यू
शहरी विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार,
काठमाण्डौ, नेपाल ।

विषय : खानेपानीको थप श्रोत संबन्धमा ।

माननीय मन्त्री ज्यू

गोरखा जिल्लाको सदरमुकाम गोरखाबजार नेपाल एकिकरण पूर्वको पुरानो राजधानी र शाहवंसको उदगम स्थल हो । यसरी ऐतिहासिक स्थल भएर पनि हालसम्म यसको विकासमा कसैको ध्यान नपुगेको व्यहोरा माननीय मन्त्रीज्यूमा अवगत गराउन चाहान्छौं । यस ऐतिहासिक नगरिका जनताहरु र यहाँ आउने पर्यटकीय पाहुनहरुले हालसम्म असुरक्षित हुंगेधाराको पानी प्रयोग गर्दै आईरहेको व्यहोरा पनि अवगत गराउन चाहान्छौं । यहि कठिनाईलाई ध्यानमा राखि २०६० सालमा पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था द्वारा नेपाल सरकार र उपभोक्ताको सह-लगानीमा सानासहरी खानेपानी आयोजना शुरु गरिएको थियो । यस खानेपानीको श्रोत बुकोट स्थित छाङ्खोला र डाक्रेखोलाको पानी ल्याइएको हो । २०६३ सालमा पुरा हुनुपर्नेमा आयोजनाले हालसम्म पनि पानी प्रशोधन केन्द्र बनाई दिएको छैन । पटक पटक खानेपानी तथा ढल निकास विभागमा संपर्क राख्दा विविध किसिमको बहाना गरि ढिलाई गरि रहेको छ । यसरी आयोजनाले उपभोक्ताहरुलाई नगर विकास कोषको ऋणमा ढुवाएर आयोजना अघुर्दै छाडि काम चलाउफो रुपमा पानी वितरण गर्न बाध्य भईरहेको व्यहोरा माननीय मन्त्रीज्यूलाई अवगत गराउन चाहान्छौं ।

यसरी कामचलाउको रुपमा सन्चालन भएको दसवर्ष बितिसकेको छ । यस अवधिमा बसाइँसराई र पर्यटकहरुको आवागमनमा तिब्रगतिले वृद्धि भएको र हालको पानीको श्रोत असामान्य रुपमा सुक्न गएकोले अप्रशोधित पानी पनि उपभोक्ताहरुलाई पुर्‍याउन सकेको छैन । तसर्थ, यसै संरचनामा यथाशिघ्र पानीको श्रोत थप नगरेमा छिट्टै नै गोरखा सदरमुकाममा खानेपानीको भयावह स्थिति श्रृजना हुनसक्ने भएको व्यहोरा माननीय मन्त्रीज्यूमा अनुरोध गर्न चाहान्छौं । तसर्थ, यसै सानासहरी खानेपानीको संरचनामा दिर्घकालिन समस्या समाधानका लागि दरीदी नदी वा अन्य श्रोतहरुको पानी थपगर्न यसै आर्थिक वर्ष भित्र संभाव्यता अध्ययनको साथै आयोजना सुधार गरि पाउँदा माननीय मन्त्रीज्यू समक्ष विनम्र अनुरोध गर्दछौं । दरीदी नदीको पानी लिफ्टगर्नका लागि प्राविधिकले दिएको सामान्य आंकडाको मानचित्र यसैसाथ संलग्न गरि पेशगरेका छौं । माननीय मन्त्रीज्यूको जो आदेश

भवदीय

बडी बहादुर मास्के

अध्यक्ष तथा गोरखाका प्रतिनिधि समूह

पृथ्वीनारायण खानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था

द.नं. १२६/०६०

य.सं. : ०६९/००

च.नं. : १६

मिति : २०६९/१०/२२

श्रीसम्माननीय प्रधानमन्त्री डा.बाबुराम भट्टराईज्यू
सिंहदरवार काठमाण्डौ, नेपाल ।

विषय: जानाकारी एवं सहयोग सम्बन्धमा ।

महोदय,

नेपाल एकिकरण गरेर विश्व मानचित्रमा गौरवमयी इतिहास कायम गरेको ऐतिहासिक जिल्ला गोरखाको सदरमुकाम गोरखा बजारस्थित गोरखा नगरपालिकाको वडा नं. १, २, ३ र ६ का नगरबासीहरूलाई विगत पाँच वर्ष देखि यस संस्थाले खानेपानी सेवा प्रदान गर्दै आएको व्यहोरा सम्माननिय प्रधानमन्त्रीज्यूलाई अवगत नै छ । गोरखा जिल्लाको ऐतिहासिक नगरीका बासिन्दाहरूलाई खानेपानी जस्तो संवेदनशील सेवा प्रदान गर्ने कार्य आफैमा साहसिक र जटिल कार्य भएको कुरा पनि हामि सबैमा बिदितै भएको कुरा हो । सदरमुकामको प्रमुख बजार क्षेत्र बसपार्क, शक्तिचोक, नयाँबजार, धारापानी, सतिपिपल, छहरे, पदेली, दरबारमार्ग, पाटेचौर, रानीवन, अस्पताल चोक, बराह, कालीमाटी, हरमटारी, आयुर्वेदिक चोक, खोलखोले लगायतको स्थानका बासिन्दाहरूको घरघरमा यस संस्थाले खानेपानी सेवा प्रदान गर्ने गरेको कुरा जानकारी गराउन पाउँदा हामी गौरवान्वीत छौं ।

गोरखा सदरमुकाम देखि करिब नौ किलोमिटर टाढा बुंकोट गाउँ विकास समिति स्थित छाङ्गखोला र हाक्ते खोलाको पानी तीन स्टेज पम्पिङ्ग गरि गोरखा बजारमा खानेपानी सेवा प्रदान गर्नको लागि गत २०५९ सालमा नेपाल सरकारबाट ५० प्रतिशत रकम अनुदान तथा ५० प्रतिशत रकम मध्ये उपभोक्ताहरूले १५ वर्षभित्र सावार् र ७ प्रतिशत ब्याज बुझाउने गरी एशियाली विकास बैंकबाट नगर विकास कोष माफत प्राप्त ३० प्रतिशत कृण लगानी र २० प्रतिशत उपभोक्ताहरूको नगद एवं श्रमदान परिचालन गरी करिब पाँच करोड रुपैयाँको लागतमा नेपाल सरकारको भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय खानेपानी तथा ढल निकास विभाग खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको कार्यालयद्वारा यो खानेपानी आयोजना निर्माण कार्य प्रारम्भ भएको हो । आयोजना निर्माण कार्य थालनी भएको एक दशक पुग्दा पनि खानेपानी प्रशोधन उपकरण निर्माणको कार्यले पूर्णता नपाउँदा आयोजना निर्माण कार्य सम्पन्न तथा हस्तान्तरण प्रक्रिया समेत हुन सकेको छैन ।

गोरखा जिल्लाको सदरमुकामस्थित प्रमुख बजार क्षेत्रमा बढ्दो शहरीकरण संगसंगै दिन प्रति दिन बढ्दो धर निर्माण कार्य एवं जनघनत्वमा हुने अभिवृद्धिका कारण खानेपानीको माग बढ्न स्वभाविक पनि

द.नं. १२६/०६०

पृथ्वीनारायण खानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था गोरखा, २०६०

बुझाउनु पर्दा पानी महङ्गो (प्रति १० युनिट पानीको मासिक न्यूनतम चार सय पचास रुपैयाँ) हुनु आयोजनाको श्रोतसम्म पुग्नेको लागि पक्की मोटरबाटोको निर्माण नहुनु, मर्मत सम्भार कार्य जटिल र खर्चिलो हुनु, विद्युत्मा छुट तथा अनुदानको व्यवस्था राज्य र अन्य कुनै निकायबाट नहुनु, विद्युत् महशुल दरमा बृद्धि हुनु, प्रशासनिक एवं प्राविधिक खर्च दिनप्रति दिन बढ्नु आदि कारण संस्थाको आर्थिक पक्ष अति कमजोर भएको व्यहोरा पनि सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू समक्ष अवगत गराउन चाहान्छौं ।

अन्तमा, आयोजनाको निर्माण चरण र हस्तान्तरण प्रक्रिया पनि पूर्ण नहुँदा नहुँदै पनि यस संस्थाले विगत पाँच बर्गदेखि गोरखा सदरमुकामका नगर बासीहरूलाई खानेपानी सेवा प्रदान गर्दै आएको यस संस्थालाई राज्यको कुनै निकायबाट आर्थिक सहयोग नहुँदा ऐतिहासिक जिल्ला गोरखाको सदरमुकाम बासीहरू एवं स्वदेशी तथा विदेशी पाहुनाहरूलाई खानेपानी जस्तो संवेदनशील सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा यस संस्थाको अगाडि थुप्रै कठिनाई र समस्याहरू एवं चुनौतीहरू रहेको हुँदा तपसिलमा उल्लेखित विषयहरूमा राज्यको सम्बन्धित निकाय तथा कार्यालयहरूलाई सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट आवश्यक निर्देशन भएमा हामि गोरखा नगरवासी उपभोक्ताहरूलाई राहत एवं सहयोग पुग्ने कुरा विनम्र अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

- १। सिचाईमा विद्युत् महशुल छुट हुनु तर खानेपानी जस्तो संवेदनशील कुरामा छुटको व्यवस्था नभएकोले यसमा अनुदान एवं छुटको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- २। सबै भन्दा महङ्गो महशुल तिरेर पनि विद्युत् सप्लाई नियमीत हुन नसक्दा खानेपानी जस्तो संवेदनशील वस्तुको वितरण कार्य नियमीत हुनसकेको छैन । तसर्थ, यस खानेपानी आयोजनाको श्रोत ढाकेखोला र छाङ्खोला सम्म विद्युत्को फिडर लाईन व्यवस्थाको लागी निर्देशन हुन अनुरोध ।
- ३। यो आयोजनाको निर्माण चरणमा जडान भएका विद्युत् तार, पोल, ट्रान्सफर्मर, लगायत विद्युतिय संरचनाहरू अन्य गाउँमा पनि प्रयोग भई विद्युत् प्राधिकरणले महशुल असुल गरिरहेको र यस संस्थाबाट पनि आफैले निर्माण गरेको संरचना प्रयोग गर्दापनि मर्मत संभार समेत आफैले गर्नुपरेको हुँदा खर्च धान्न नसकेकोले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई नै संरचना हस्तान्तरण एवं मर्मत सम्भारको जिम्मेवारी प्रदान गर्ने कार्यमा सहयोग गरि दिनुहुन अनुरोध ।

द.नं. १२६/०६०

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

- ५) स्रोत पुग्ने मोटरबाटो (कहिलडाडा-चिन्नेपोखरी-पाण्डेश्वारा-लुदिखोला-डाकेखोला बाटो) मा मोटर चल्न सक्ने गरी बाटो निर्माणको लागि रातो किताबमा उल्लेख गरिए भन्दा थप आवश्यक व्यवस्था हुन । यो मोटरबाटो निर्माणको लागि यस संस्था र सो क्षेत्रका बासिन्दाहरूको तर्फबाट संयुक्त रूपमा मिति २०६८ असोज १२ गते गोरखा स्थित (११ किलो छेपेटार भालुस्वारा बारपाक) सडक योजना कार्यालयलाई अनुरोध सहित निवेदन पेश गरिएको हुँदा उक्त कार्यको लागि सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन हुन ।
- ६) विगतमा निर्माण भएका पानी रिजर्भ तथा वितरण ट्यांकीको क्षमता कम भएकोले करीब तीन लाख लिटर पानी क्षमताको ट्यांकी निर्माण र सोको लागि संस्थाको ट्यांकी नम्बर तीन नजिक रहेको खानेपानी तथा सरसफाई डिभिजन कार्यालय गोरखाको मातहत रहेको बराह स्थित जमिन यस संस्थालाई भोगचलनको अधिकार हस्तान्तरणको लागि राज्यको मन्त्री स्तरिय निर्णयबाट व्यवस्था गरिदिनु हुन ।
- ७) यो आयोजना निर्माणको प्रारम्भिक चरणमा नगर विकास कोष मार्फत एशियाली विकास बैंकबाट भएको ऋण लगानी कुल लागतको ३० प्रतिशत (१५ वर्ष भित्रमा ७ प्रतिशत व्याज सहित फिर्ता गर्ने शर्तमा) प्राप्त ऋण रकम जम्मा १ करोड ८५ लाख ५५ हजार ३ सय ५२ रुपैयाँ ०३ पैसा रहेकोमा २०६९ पौष मसान्त सम्म सो साँवामा व्याज रकम रु. ६६ लाख ७ हजार ८ सय २६ रुपैयाँ ४५ पैसा थपभई उपभोक्ताले ऋण तिर्ने नसक्ने अवस्था भएको हुँदा सो ऋण अनुदान तथा सहयोगमा परिणत गराई पाउँन लागि अनुरोध छ ।
- ८) खेलकुद मैदान क्षेत्र वरीपरी पानीको स्रोत राम्रो भएकोले सो क्षेत्रमा एक डिप बोरिङ गर्नको लागि यस संस्थालाई करिब १२/१२ फिटको जमिन यस संस्थालाई भोगचलनको अधिकार हस्तान्तरणको लागि राज्यको मन्त्री स्तरिय निर्णयबाट व्यवस्था गरिदिनु हुन । र डीप बोरिङमा लाग्ने करिब ४० लाख रुपैयाँ राज्य (जिविस वा नपा) बाट यस संस्थालाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुन ।
- ९) जिल्ला विकास समिति वा नगरपालिका मार्फत यस संस्थालाई वार्षिक केहि निश्चित रकम प्रशासनिक तथा प्राविधिक एवं मर्मत सम्भारको लागि अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुन ।

अनुसुची-३०

मिति २०७०।०७।०८ का दिन पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको उपसमितिहरुको अभिमुखीकरण कार्यक्रममा प्रस्तुत विषयहरु ।

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था तथा उपसमितिको अभिमुखीकरण (Orientation) कार्यक्रम :-

१. यो पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था नाफा रहित संस्था हो । उपभोक्ता प्रति उत्तरदायी हुने, सेवा भावनाले ओतप्रोत हुनुपर्ने संस्था हो । कुनै पनि सदस्यले यसबाट व्यक्तिगत फाईदाको आशा गर्नु हुँदैन । यदि यस्तो भावना छ भने तुरुन्तै दिमागवाट यसलाई हटाउनु पर्छ ।
२. हिन्दु धर्मको शिधदान्त अनुसार पनि तिर्खाएको व्यक्तिलाई पानी खुवाउनु माहान धर्म हुने कुरा परापूर्व काल देखि मानि आएको छ । तसर्थ, यो संस्थाको संचालक समितिमा आउनु भनेको समय, ज्ञान र शक्ति प्रदान गर्नु भनि प्रतिबद्ध भएर आउनु हो ।
३. यस संस्थामा कोहि ठुलो सानो हुँदैन । तर अनुभव र ज्ञानका आधारमा आ-आफ्नो क्षमता प्रदर्शन गर्ने हो । आफ्नो जिम्माको काम कुशलता पूर्वक पुरा गरेर देखाउनु सबैको दायीत्व हुन्छ । अन्यथा पद ओगटेर बस्ने, काम गर्नु भन्नेलाई मौका नदिने भनेको त्यो व्यक्ति समाजको माहा घातक व्यक्ति हुनेछ ।

४. संचालक समिति एक आपसमा पारदर्शी हुनु पर्दछ। आफ्नो जिम्माको काम के कति भयो, हरेक बैठकमा जानाकारी गराउनु पर्दछ। एक सदस्यले अर्को सदस्य संग सहयोग मागेमा सहयोग पुऱ्याउनु पर्छ। तर अधिकारमा हस्तक्षेप गर्न भने पाईन्न। सहयोग र पारदर्शी भएमा टिम वर्क बन्न सक्छ, शंका गर्ने बाटो पनि हट्छ।

५. यस खानेपानी संस्था देस, काल, परिस्थिति अनुसार अगाडी बढिरहेको कुरा सबैलाई विदितै छ। आफ्नो मात्र ईच्छा शक्तिले चाहेको कुरा पुरा हुन सकेको छैन। मुलुकको द्वन्द र संक्रमण काल, कर्मचारीको ढिला सुस्ती, ठेकेदारको असक्षमताका कारण यो परिस्थिति श्रृजना भई रहेकोछ।

६. संस्थाका सबै पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुले आफ्नो संस्थाका वारेमा यतार्थ परक भएर बुझ्नु पर्दछ र अरुलाई बुझाउन सक्नु पनि पर्दछ। संस्थाको काम किन, कसरी, कहाँ र के भईरहेछ भनि चासो लिनु र आफ्नो जिम्माको काममा सकृय भुमिका निभाउनु कर्तव्य ठान्नु पर्दछ। अनि मात्र आफ्नो पदीय दायीत्व पुरा भएको ठहर्छ। कुन्नि के भईरहेछ थाहा छैन भन्नु संस्थाको उत्तरदायीत्व नलिनु हो। अन्यथा, उपभोक्ताहरुले विस्वास गरि काम गर्न पठाए पछि विस्वास घात गर्न पाईन्न।

७. संस्थालाई निति नियमवाट संचालन गरि व्यवस्थित गर्न खोजिएको छ। यसैको लागि संस्थाले विभिन्न अवसरहरु प्राप्त गर्दै आईरहेको पनि छ। यस्तो बेलामा पदाधिकारीहरुले व्यक्तिगत स्वार्थ राख्नु भनेको सामाजिक धोका हो भन्ने बुझ्नु पर्छ। आर्थिक लाभका लागि उद्योग र व्यापार व्यवसाय गर्ने छुट पाईएकै छ नि।

८. सर्व प्रथम संचालकहरुले आयोजनाको मर्म के हो ? आयोजना कसरि आयो ? अगाडीका चुनौतीहरु के के थिए र अहिलेको चुनौतिहरु के के हुन् ? समाधानका उपायहरु के के हुन् ? प्रयासहरु के के भईरहेछ ? भन्ने कुराको थाहा पाई राख्नु पर्छ। र सबैलाई संचालकहरुले बुझाउन सक्नु पनि पर्छ। अन्यथा संचालक भएर आफ्नै संस्थाको कुरा थाहा नपाउनु भनेको मुखता हुनेछ।

९. आयोजनाले आफुलाई सच्याउँदै अगाडी बढी रहेको, विविध चुनौतीहरुको सामना गरि रहेको सर्व विदितै छ। यो क्रम यतिकैमा सकिनेवाला पनि छैन। यस्ता चुनौतीहरुको सामना अबै धेरै गर्नुपर्ने कुरा निश्चित छ। सायद यहाँ चुनौतीहरु के के हुन् बताई रहनु नपर्ला।

१०. व्यवस्थापक नभएको अवस्थामा कार्य बोझ नहोस भनि कार्य विभाजन गरिएको छ। यसरि कार्य विभाजनवाट प्राप्त गरेको जिम्मेवारी पुरागर्नु सबैको दायीत्व हो। एकले अर्काको काम र अधिकारमा हस्तक्षेप गर्न नहुने कुरा आ-आफ्नो काम, कर्तव्यवाटै स्पष्ट भएको छ। तर आवश्यक परेमा वा संस्थालाई संकट परेको अवस्थामा सहयोग गर्नु सबैको कर्तव्य हुन आउँछ।

११. हरेक महिनाको बैठकमा आ-आफ्नो जिम्मेवारीको प्रगति विवरण लिखित रुपमा पेस गर्नु पर्नेछ। यसैको आधारमा कसले कति काम गरेको छ त्यसको मुल्यांकन हुन सक्छ। अनि आगामी दिनमा काम गर्न यसले मार्ग दर्शन पनि गर्नेछ।

१२. यसरी कार्य विभाजन गरि सकेपछि कसैको जिम्मेवारीमा पनि नपरेका कामहरु अध्यक्षको निर्देशनमा सामुहिक जिम्मेवारी संभन्नु पर्दछ। खानेपानी संचालन सुचारु राख्न जे जस्तो काम आई पर्छ त्यो सबैको जिम्मेवारी हो भन्ने बुझ्नु पर्छ।

१३. यस खानेपानी समिति भित्र कार्य विभाजन तथा जिम्मेवारी वाँडफाँड यसरी गरिएको छ।

क) प्रशासनिक संयोजक

- कर्मचारी प्रशासन चलाउने । यो भनेको विदा, अनुशासन, जिम्मेवारी वहनका वारेमा लेखाजोखा गर्ने, गराउने ।
- कार्यालयमा आईपरेका चिठि पत्र आदान प्रदान, विदा तथा हाजिरिका रिकर्डहरु, बैठक बोलाउने काम, निमन्त्रणा गर्ने, मैनुट लेख्ने काम, सुचनाहरु प्रकाशन गर्ने, बाल चार्टहरु तयार गर्ने गराउने, नियमानुसार कर्मचारीको मुल्यांकन गरि सिफारिस गर्ने जस्ता कार्यालयमा आईपर्ने विविध काम गर्ने, गाराउने ।
- कर्मचारीहरुको दण्ड सजाय, पुरस्कार, जस्ता प्रोत्साहित गर्न ठुलो व्ययभार नपर्ने गरि सिफारिस गर्ने ।
- बैठकको निर्णयलाई संबन्धित निकाय मार्फत कार्यान्वयन गर्ने वा गर्न लगाउने ।
- अध्यक्षको परामर्शमा थप कामहरु गर्ने गराउने । र संपुर्ण प्रशासनिक काम कार्यवाही गर्ने गराउने ।

ख) आर्थिक प्रशासन संयोजक

- आर्थिक नियमावली तथा प्रचलित नियमानुसार आर्थिक हिसाब किताब राख्ने र राख्न लगाउने ।
- आर्थिक कारोवार पारदर्शी गर्ने । सबै उपसमिति, नगर पालिका, डिभिजन कार्यालय, नगर विकास कोष र बैठकमा पेस गर्ने ।
- मासिक रुपमा पानीको हिसाव राख्ने र राख्न लगाउने । नउठेको पानीको बकौतालाई ताकेत गरि उठाउने र कार्यवाही अगाडी बढाउने । आर्थिक हिनामिना भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- आर्थिक नियमावली संसोधन गर्नु परेमा बैठकमा पेस गरि स्विकृतीका लागी साधारण सभामा लैजाने ।
- वार्षिक अनुमानित बजेट बनाउने र समयमै लेखापरिक्षण गराउने ।
- मर्मत संभार खर्च, सामान खरिद, निर्माणको समयमै नियमानुसार भुक्तानी गर्ने ।
- सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरुमा आर्थिक सहयोगको माग गर्ने ।
- अध्यक्षको परामर्शमा अन्य थप कामहरु गर्ने गराउने ।

ग) भण्डारण व्यवस्थापन संयोजक

- संस्थाको जिन्स सामानहरुको हिसाब किताब नियमानुसार राख्ने वा राख्न लगाउने ।
- नियमानुसार जिन्सी सामानहरु आम्दानी र खर्च गर्ने । जिन्स सामानको भण्डारण सुरक्षित तथा सहि तरिकावाट गर्ने गराउने ।
- काम नलाग्ने जिन्स सामानहरुको धुलाउने प्रकृया अगाडी बढाउने । र वार्षिक लेखापरिक्षण गराउने ।

- हरेक बैठकमा यथार्थ प्रतिवेदन पेस गर्ने, ता कि संचालक सदस्यहरुलाई संस्थाको जिन्स सामानहरुको अवस्था जानाकारी होस ।
- भण्डार तथा संस्थाको जिन्सी सामानहरुको निरिक्षण र अनुगमन गर्ने ।
- अध्यक्षको परामर्शमा अन्य कामहरु गर्ने गराउने ।

घ) ट्रान्समिसन लाईन तथा पम्प संचालन संयोजक

- एक नंबर देखि पाँच नंबर सम्मको पाईप लाईन र पम्पहरुको निरिक्षण तथा अनुगमन गर्ने । यस संरचना भित्र भएको सामानहरुको सुरक्षा र पम्प संचालनको रेखदेख र निर्देशन गर्ने ।
- पम्प हाउस वरिपरि भएको संपुर्ण संरचना जस्तै: ट्रान्सफर्मर, पम्प र यसमा भएको सबै जिन्स सामानको समेत मर्मत र संभार गर्ने गराउने ।
- पम्प चलेको समयको हिसाब राख्न लगाउने । क्लोरिनेसन गरे नगरेको अनुगमन गर्ने ।
- ट्रान्स्मीसन लाईनको चुहावट र मर्मत संभार गराउने ।
- सहयोग चाहिएमा अन्य सदस्य तथा पदाधिकारीहरुको सहयोग माग गर्ने ।
- उल्लेख नभएका थप कामको लागी अध्यक्ष संग परामर्श गरि काम गर्ने गराउने ।

ड) बितरण क्षेत्र व्यवस्थापन संयोजक

- पानी वितरण भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- पानी चुहावट, चोरि, पानी नहरावोस भनि प्लम्बरहरुलाई सजग गराउने ।
- बैठकमा कार्य प्रगति र समस्या वारेमा विवरण बुझाउने ।
- वितरण क्षेत्रमा मर्मत संभारको अनुगमन गर्ने गराउने ।
- उल्लेख नभएका आफ्नो क्षेत्रको काममा अध्यक्ष संगको परामर्शमा गर्ने गराउने ।

च) सुचना तथा संचार र बोरि. संचालन संयोजक

- पानी वितरणको वारेमा उपभोक्ताहरुमा सुसुचित गराउने काम तुरुन्त गर्ने, गराउने । किन पानी नआउने वारेमा स्पष्ट पार्ने ।
- बैठकमा आफ्नो जिम्माको कामको विवरण पेस गर्ने । र बोरि. को पानी चले नचलेको अनुगमन गर्ने । बोरि. को पानी हिसाब राख्ने वा राख्न लगाउने ।
- अन्य काम अध्यक्ष संग परामर्श गरि गर्ने गराउने ।

छ) निर्माण अनुगमन संयोजक

- निर्माणका कामहरु भए नभएको अनुगमन तथा निरिक्षण गर्ने ।
- नयाँ निर्माणको ३०¼ भुक्तानी गर्ने वारे निरिक्षण गरि सिफारिस गर्ने ।
- निर्माणको प्रगति प्रतिवेदन पेस गर्ने ।
- अध्यक्ष संग परामर्श गरि थप कामहरु गर्ने गराउने ।

ज) शल्लाहकारहरु

- समितिलाई आवश्यक शल्लाह र सुझाव उपलब्ध गराउने ।
- संस्थामा पानी संचालनमा समस्या आएको समयमा समाधानका उपायहरुको खोजि गर्ने ।
- विसेष गरि अध्यक्ष तथा समितिलाई मार्ग दर्शन गर्ने ।

झ) आन्तरिक.लेखा परिक्षण.समिति

- लेखा हिसाब प्रचलित नियम अनुसार राखे नराखेको अनुगमन तथा रेखदेख गर्ने ।
- आम्दानी खर्चको हिसाब अनियमीत भए नभएको लेखाजोखा र निरिक्षण गर्ने ।
- आन्तरिक लेखापरिक्षणको प्रतिवेदन त्रैमासिक रुपमा समितिको बैठकमा उपलब्ध गराउने ।

ञ) उपसमितिका काम कर्तव्यहरु

- आ-आफ्नो क्षेत्रमा पानी चोरि भएको, चुहावट भएको, टुटफुट भएको छ, छैन अनुगमन गर्ने ।
- कर्मचारी (प्लम्बर, मिटर रिडर) ले राम्रो काम गरे नगरेको अनुगमन गर्ने । केहि कैफियत भएमा तुरुन्त पदाधिकारी अथवा कार्यालयमा लिखित जानाकारी गराउने ।
- समिति द्वारा जानाकारी गराईएको आम्दानी खर्च र पानी संचालन वारेको गतिविधि आफ्नो क्षेत्रका उपभोक्ताहरुलाई जानाकारी गराउने ।
- वर्षको एक पटक वा आवश्यक परेमा विशेष भेला बोलाउने । र प्रस्तावित विषयहरुमा छलफल गराई पारित गराउने ।
- कार्य समितिलाई सुझाव सहित खानेपानी संचालनमा सहयोग पुऱ्याउने ।

ट) कार्यभार जिम्मा नलिएका सदस्य तथा पदाधिकारीहरुले सबै क्षेत्रका संयोजकहरुलाई सहयोग पुऱ्याउनु पर्छ ।

ठ) अध्यक्षको जिम्मेवारी पुर्ण रुपमा हुने हुँदा सबै काम सुचारु भए नभएको अनुगमन र मुल्यांकन गर्ने र खानेपानी संग सरोकार राख्ने संपुर्ण निकायहरुमा संपर्क राख्ने काम निज कै हुनेछ ।

ड) यस भन्दा बाहेक यसमा उल्लेख नभएका काम कुरा विधान अनुसार हुनेछ ।

अनुसूची-३१

गोरखाबजारमा पानीको अभाव भएपछि डिपबोरिङ्ग गर्ने कार्यसमितिको निर्णय अनुसार मिति २०६७१०१३ मा प्राप्त डिपबोरिङ्गका लागि प्राप्त कोटेसन ।

Date :- 2067/10/13

Quotation

Client:-

Location :-Gorkha

Job:- Deep Tubewell

Size :-8"x 6" x200m

S.N.	Description	Qty.	Unit	Rate	Amount
A.	<u>Cost of Work</u>				
1	Mobilization and demobilization of Rig machine, camp setting and site preparation.		L.S.		50000.00
2	Drilling for 8" pipe	100	M	8000	800000.00
3	Drilling for 6" pipe	100	m	6000	600,000.00
4	Cashing Shoe 8"	1	pcs	25000	25,000.00
5	Cashing Shoe 6"	1	pcs	15000	15,000.00
6	Pump Intstallation	-	L.S.		40,000.00
	Sub Total (A.)				1,530,000.00
B.	<u>Supply of Well material</u>				
1	200mm MS Black Plain pipe and screen pipe	100	M	3500	350,000.00
2	150mm MS Black Plain pipe and screen pipe	100	m	2000	200,000.00
3	Top Cab, 8" dia Flange	1	Set	8000	8,000.00
	Sub Total (B.)				558,000.00
	TOTAL (A+B)				2,088,000.00
	<u>Vat@13%</u>				271,440.00
	Grand Total				2,359,440.00

Note :-

- 1 25% of the money should be paid when the agreement is signed between the two parties
- 2 50% amount should be paid before starting the work as soon as machine is mobilized .
- 3 The rest amount should be paid after the completion of work.

अनुसुची-३२

पृथ्वीनारायण खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
आय व्यय विवरण
०६४ ब्रावण देखि ०६५आषाढ मसान्त सम्म
ब.हि. नं. १८०५३

सि.नं.	आय	रकम	सि.नं.	व्यय	रकम
१	शुरुको मौज्दात	२०७७३२२।८४	१	विद्युत महशुल	१३६३४३१।३२
२	पानी महशुल	१५१३९९।७२	२	तलब	३१२०००।००
३	विलम्ब शुल्क	१९६०३।५०	३	टेलिफोन महशुल	६३६६।९२
४	धारा किस्ता शुल्क	२४६०००।००	४	निर्माण विल भुक्तानी	८७४९६६।९०
५	किस्ता विलम्ब शुल्क	१०१४८०।००	५	स्टेशनरी मसलन्द	१६५९३।००
६	निवेदन/सदस्यता शुल्क	५७००।००	६	बैठक खर्च	१३६०।००
७	उपभोक्ता धरौटी	११६०००।००	७	सापटी फिर्ता	५०००।००
८	जडान शुल्क	२३२००।००	८	आयकर	८५४६।२७
९	फेरवेल विक्री	२६४००।००	९	विज्ञापन	२९००।००
१०	गेटभल्व विक्री	११०४०।००	१०	घरभाडा	२४०००।००
११	नामसारी, ठाउँसारी	२८००।००	११	विविध	१२३५९।००
१२	व्याज प्राप्त	१६८८२।४०	१२	कार्यालय सामान	२२७२७।५०
			१३	धारा जडान भुक्तानी	१०७०००।००
			१४	नगद मौज्दात (पानी महशुल)	१३६३२।८०
			१५	बैंक मौज्दात	१३८९५४३।७५
	जम्मा	४,१६०,४२७।४६		जम्मा	४,१६०,४२७।४६

अनुसुची-३३

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको पानी चुहावट तिब्र भएको हुँदा मिति २०७०।०८।१३ मा चुहावट नियन्त्रण निति तथा योजना २७० पारित गरिएको थियो । यसको नमुना निम्न छन ।

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०६०

चुहावट (NRW) नियन्त्रण निति तथा योजना २०७०

यस पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाको २०६० सालमा सभै गरि २०६२ सालमा निर्माण शुरु भएको हो । २०६३ सालमा निर्माण पुरा हुनुपर्ने आयोजना विविध कारणले पुरा हुन सकेन । आयोजनाको डिजाईनमा खर्च धान्नका लागि ६५० भन्दा बढि धारा जडान हुनुपर्ने थियो । तर, यो ०६६/६७ मा मात्र यती धारा संख्या पुगेकोले यसभन्दा अगाडी पुर्ण घाटामा सन्चालन भयो । यसपछि पनि पानी हरायका कारण ऋण तिर्न त परै जावस खर्च धान्न पनि मुस्किल पच्यो । तसर्थ, ऋण तिर्न र सन्चालनलाई सहज बनाउन ५० प्रतिशत शुल्क बढाई चुहावट र चोरिलाई कडाईका साथ बन्द गरि एनआरडब्लु घटाउनका लागि यो निति तथा कार्यक्रम ल्याईएको हो ।

भाग १

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

क) "पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको NRW नियन्त्रण निति २०७०" रहने छ ।

ख) यो निति कार्य समितिले पास गरि लागु गर्ने भनियोको मिति देखि लागु हुने छ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रशंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नितिमा

क) ऐन भन्नाले जलश्रोत ऐन २०४९ लाई जनाउँछ ।

ख) "विधान" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको विधान २०६० लाई जनाउनेछ ।

ग) "उपभोक्ता समिति" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थालाई जनाउनेछ ।

घ) "व्यवस्थापक" भन्नाले कार्य व्यवस्था नियमावलीमा व्यवस्थित उपभोक्ता समितिले मनोनयन गरेको संस्थाको दैनिक कार्य सन्चालन गर्ने व्यवस्थापन प्रमुखलाई जनाउनेछ । सो शब्दले व्यवस्थापकको कामगर्न उपभोक्ता संस्थाले तोकेको व्यक्ति समेतलाई जनाउनेछ ।

ड) "कर्मचारी" भन्नाले कार्य समितिले निर्णय गरि नियुक्ति गरेको कर्मचारीलाई जनाउने छ ।

च) "नियमावली" भन्नाले पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको प्रशासनिक नियमावली २०७० लाई जनाउनेछ ।

छ) "कार्यालय" भन्नाले उपभोक्ता संस्थाको कार्यालयलाई जनाउनेछ ।

३. चुहावट (NRW) नियन्त्रण उपसमिति गठन :

३.१ कार्य समितिले खानेपानी चुहावट, चोरि र दुरुपयोग भएको शंका लागेमा वा आवश्यक ठानेमा निम्न व्यक्तिहरु संलग्न भएको एक अधिकार संपन्न एनआरडब्लु नियन्त्रण उपसमिति गठन गर्न सकिने छ ।

क) कार्य समितिका सदस्य वा पदाधिकारी मध्येबाट एक जना.....संयोजक

ख) नगरपालिका प्रतिनिधि एक जना.....सदस्य

ग) जिल्ला खानेपानी डिभिजन कार्यालयको प्रतिनिधि एक जना.....सदस्य

३.२ यस उपसमितिको कार्यावधीको हकमा कार्य समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ । सामान्यतया यसको अवधि दुई वर्षको हुनेछ ।

३.२ चुहावट (NRW) नियन्त्रण उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

क) धेरै बजेट खर्च गरेर उत्पादन गरेको पानी चुहावट, चोरि र दुरुपयोग हुन नदिने मुख्य जिम्मेवारी यो उपसमितिको हुनेछ ।

ख) पानी चुहावट हुन नदिन कर्मचारीहरुलाई सचेत र सतर्क बनाई राख्ने । के कारणले चुहावट भएको छ पत्ता लगाउने ।

ग) मिटर रिडरले सहि तरिकाबाट मिटर रिडिङ गरेको छ वा छैन भनि अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने गराउने । र यसका लागि आवश्यक विभिन्न उपायहरु अपनाउने ।

घ) चुहावट र अनियति गर्नेलाई कडा कार्यवाहिको निति अपनाउने । चोरि गर्नेलाई सबै भन्दा कडा सजाय गर्ने ।

ड) पानी सदुपयोग र दुरुपयोगका विषयमा विभिन्न जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरु सन्चालन गर्ने ।

च) कुन क्षेत्रमा बढि पानी हरायको छ पत्ता लगाउने र हरेक महिनाको पानी अडिट गर्ने गराउने ।

छ) चुहावट (NRW) घटाउनको लागि कार्य समितिबाट प्राप्त गरेको सबै किसिमको अधिकार प्रयोग गर्ने ।

ज) मासिक रुपमा कार्य समिति र आफ्नो कार्यालयलाई प्रगति प्रतिवेदन पेसगर्नु पर्नेछ ।

भाग २

खानेपानी हराउनु कारणहरु

४. ठुलो धन राशि खर्च गरेर उत्पादन गरिएको पानी हराउनु विविध कारणहरु छन ।

क) बाढि, पैरो, आगलागी, भुकम्प र चट्याङ्ग जस्ता दैविप्रकोपबाट हुने क्षेतिका कारणबाट पनि फुट्ने, टुट्ने भई हुनसक्ने नोक्सानीबाट हराउने पानी ।

ख) बाटो, ढल, घर तथा भवन, सडक पेटि र अन्य विकास निर्माणका कामहरूबाट हुने टुटफुट र क्षतिहरूका कारण हुने नोक्सानीबाट पानी हराउन सक्ने ।

ग) घर घरको मिटर विग्रनु, ज्वाइन्टहरू विग्रनु र वितरण पाईपहरूबाट हुने चुहावटका कारणबाट पानी हराउने ।

घ) वितरण ट्यांकी र घर घरमा राखिएको ट्यांकीहरूबाट ओभरफ्लो भई खेर गएको पानीबाट हुने नोक्सानीहरू ।

ड) महँगो शुल्क हुनुका कारण धेरै पानी खर्च गर्ने उपभोक्ताहरूले अनैतिक तरिकाबाट पानी चोर्ने, मिटर विग्रिएको सुचना गर्दागर्दै पनि वास्ता नगर्नुका कारण पानीको सहि हिसाब नआउने र पानी हराई संस्थाले नोक्सान व्यहोर्नु

।

च) अदुरदर्शी, जनजागरण र जनचेतनाका अभावमा पानीको दुरुपयोग हुनु, आयोजनालाई अपनत्व महशुष नगर्नु, तरिकाबाट पानी प्रयोग गर्न नजान्नु आदीका कारण पानी हराई रहेको हुन सक्छ ।

छ) खोला, नाला, जमीन भित्र अनजानमा पानी खेर गईरहेको हुन सक्ने । चुहावट पत्ता लगाउन नसक्नु र मर्मत नसक्नुले पनि पानी हराई रहेको हुन्छ ।

ज) पानीको पाईप फुट्दा, ओभरफ्लो हुँदा, मिटर विग्रदा समयमै खबर प्राप्त हुन नसकि रोकथाममा ढिलाई भई खेरजाने क्रम रोकन नसकि पानी खेर जान सक्ने ।

परेको

सहि

गर्न

पानी

भाग-३

हालको चुहावट

(NRW) नियन्त्रण प्रणाली

५. आयोजनाले पुर्णता नपाउँदा हालसम्म पनि कामचलाउको रूपमा पानी संचालन गर्नु परेको अवस्थामा चुहावट नियन्त्रणका लागि खासै नयाँ नितिहरू लागु गरिएको छैन । तर परंपरागत ढंगले पनि केहि हद सम्म पानी चुहावट नियन्त्रण गर्ने गरिएको छ । जस्तै:

क) खानेपानी उपभोक्ता वा जनसमुदायहरूबाट पानी चुहावट भएको खबर प्राप्त भएपछि संस्थाका कर्मचारीहरू गई चुहावट नियन्त्रण तथा मर्मत संभार गर्ने गरिएको ।

ख) मिटर रिडरले मिटर विग्रिएको, पानी चुहावट भएको खबर गरेपछि कर्मचारीहरू गई मर्मत सुधार गर्ने गरिएको ।

ग) कर्मचारीहरू तथा समितिहरूबाट गरिने अनुगमनबाट पानी खेर गएको वा चुहावट भएको थाहा पाईए पछि नियन्त्रण गरिएको ।

घ) मर्मत सुधारका सामग्री तथा औजारहरू पर्याप्त नहुने, स्थानिय बजारमा नपाईने, ढिला प्राप्त हुने हुँदा भाडामा वा सापटिबाट पनि काम चलाउनु पर्दा पानी चुहावट नियन्त्रण गर्न ढिला सुस्ति हुने गरेको ।

ड) पम्पको क्षमता तल माथि भई कहिले काहि पानी ओभरफ्लो भई पानी खेरजाने गरेको । र यसलाई नियन्त्रण गर्न कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिमहरू दिने गरेको ।

भाग-४

चुहावट (NRW) नियन्त्रण नयाँ कार्यक्रमहरू

६. महँगो शुल्क तिरेर उत्पादन गरिएको पानी बढि भन्दा बढि चुहावट अथवा चोरिवाट पानी हराउने कार्य (NRW) बढि भएकोले चुहावट नियन्त्रण गर्न नयाँ निति तथा नियम कडाईका साथ लागु गर्नुपर्ने भएकोले निम्न नितिहरू अगाडी ल्याईएको छ ।

क) श्रोत देखि उपभोक्ताको घर सम्म पानी चुहावट नियन्त्रणको लागि गर्नुपर्ने विभिन्न कृयाकलाप र अनुगमन गर्ने कार्यको जिम्मेवारी पानी दुरुपयोग नियन्त्रण उपसमितिले लिनु पर्नेछ ।

ख) पानी चुहावट वा चोरिवाट खेर जान नदिन मिटर रिडर तथा प्लम्बरहरू हरबखत अनुगमन र मर्मतका लागि तयारी रहनु पर्नेछ । आलटाल गरि विभिन्न बहानामा मर्मत गर्न ढिलासुस्ति गरि पानी खेर गई हानि नोक्सानी भएमा त्यसको जिम्मेवारी निजहरूले नै लिनु पर्नेछ ।

ग) पानी दुरुपयोग अथवा चुहावट हुँदा खानेपानी सन्चालनमा बाधा पुग्ने भएकोले अनुगमन तथा निरिक्षणका लागि सम्मिलित निम्न कर्मचारी तथा उपसमितिले सकृय रहनु पर्नेछ । यसरी गरेको अनुगमन गरि प्राप्त भएको कमी कमजोरी तथा चुहावटको बारेमा तत्काल छिटो साधनबाट कार्यालयमा खबर गरि जतिसके छिटो प्रस्तुत फारम भरि कार्यालयमा पठाई सहयोग गर्नुपर्ने ।

- खानेपानी दुरुपयोग नियन्त्रण उपसमिति
- खानेपानी क्षेत्रिय उपसमिति
- गार्ड, मिटर रिडर र प्लम्बरहरू
- र उपसमितिले खटायका विशेष प्रतिनिधिहरू

घ) खानेपानी क्षेत्रिय उपसमितिले पनि आफ्नो क्षेत्रमा पानी दुरुपयोग तथा चुहावट भए नभएको र मिटर रिडरले सहि तरिकाबाट मिटर रिडिङ गरे नगरेको अनुगमन वेलावेलामा गर्नु पर्नेछ । यसरी अनुगमन गरेको रिपोर्ट मासिक रूपमा दिईएको नमुना अनुसार कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

ड) उल्लेखित सबै अनुगमन र निरिक्षण बाहेक दुरुपयोग नियन्त्रण उपसमितिले आफ्नो अधिकार प्रयोग गरि कुनै विशेष द्रुतको रुपमा वेला वेलामा कसैले थाहा नपाउने गरि गोप्य तरिकाबाट छड्के जाँच गर्न गराउन सक्नेछ। यसरी गरेको छड्के जाँचको प्रतिवेदन लिई यसको लागि आवश्यक खर्च गर्न सक्नेछ।

च) उक्त सबै अनुगमन तथा निरिक्षण गरि चुहावट घटे नघटेको हरहिसाब सहित मासिक प्रतिवेदनको रुपमा कार्य समितिको बैठकमा वा अध्यक्षलाई प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ।

भाग-५

मर्मत संभारका नयाँ कार्यक्रमहरू

७. पानी दुरुपयोग तथा चुहावट नियन्त्रणका लागि टुटफुट र चुहावट समय मै मर्मत संभार गर्नुपर्ने अतिआवश्यक पर्दछ। तसर्थ, पानी दुरुपयोग र चुहावट नियन्त्रणको कुरा गर्दा मर्मत संभारलाई पनि तदारुक्ताका साथ अधि बढाउनु पर्ने भएकोले निम्नानुसार कार्यलाई पनि यसै चुहावट नियन्त्रण उपसमितिको मातहतमा गराउनु उपयुक्त हुने देखिन्छ।

क) हरेक चुहावट र पानी अपचलन गरेको मर्मत सुधार गर्दा क्षेत्रिय उपसमितिको रोहबरमा प्लम्बरहरूले गर्नु पर्छ। क्षेत्रिय उपसमितिले काम गरेको हो भन्ने प्रमाणीत गरेपछि मर्मत खर्च लाग्ने भएमा पानी चुहावट नियन्त्रण उपसमितिले भुक्तानीका लागि सिफारिस गर्नेछ।

ख) मर्मत संभार समयमा नभई पानी खेरजाने, चुहावट हुने र अनुगमनको अभावमा पानी चोरि हुने भएमा सम्बन्धित कर्मचारीलाई पानी नियन्त्रण उपसमितिले आवश्यक कार्यवाहि गर्न सक्नेछ।

ग) पानी चुहावट नियन्त्रणका लागि कनिपय ठाउँमा खर्चको आवश्यक पर्ने छैन। तर, ठुलो चुहावट भई त्यसलाई रोक्न तत्काल मर्मत खर्च गर्नुपर्ने भएमा रु. ५०००। सम्म नियन्त्रण उपसमितिले तत्काल खर्च गर्न सक्ने छ। यसको प्रतिवेदन सहित खर्चको फाँटवारी कार्य समितिको बैठकमा पेस गर्नु पर्नेछ।

घ) मर्मत संभारका लागि आवश्यक औजार तथा सामग्रीहरू कार्यालयको भण्डारबाट लिन सक्नेछ। यसमा नभएका सामानहरू नियमानुसार खरिद गर्न लगाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

ड) मर्मत संभारका लागि चाहिने सामानहरू भण्डारमा तयारी हालतमा राख्नु पर्नेछ। यसको लागि तयारी राख्नु पर्ने आवश्यक सामानहरूको फेहरिस्ता प्लम्बरहरूले स्टोर किपर मार्फत पेस गर्नु पर्नेछ।

भाग-६

सरसफाई तथा पानी सदुपयोगका विषयमा जनचेतना कार्यक्रम

८. धेरै शुल्क तिरेर उत्पादन गरेको पानी अपचलन, दुरुपयोग, सदुपयोग र चुहावटका बारेमा दण्ड जरिवाना र सजायले मात्र नियन्त्रण नगरि जनचेतना जगाएर पनि नियन्त्रण गर्न सकिने हुँदा यो कार्यक्रम लागु गर्न आवश्यक देखिन्छ। यसका लागि के कस्तो कार्यक्रम आवश्यक पर्दछ भनि बुँदागत रुपमा यहाँ उल्लेख गरिएको छ।

क) मानव जिवनमा पानी अति आवश्यक बस्तु मध्ये एक हो भन्ने कुरा सर्व विदितै छ। तर यसलाई सहि तरिकाबाट सदुपयोग गर्नु पर्छ, यसो भनेको के हो भनेर धेरैलाई जानाकारी नहुन सक्छ। सहि सदुपयोग नगरेमा हुनसक्ने क्षेतिका बारेमा उपभोक्ता समक्ष जनचेतना जगाउन पोष्टर, पम्पलेट, माईकिङ्ग, ब्रोस्योर, भिजियोल, प्रचार प्रसार, तालिम जस्ता विविध कार्यक्रमहरू, सन्चालन गरिएको हुन्छ। यसलाई सबै उपभोक्ताहरूले सकारात्मक ढंगले लिनुपर्ने हुन्छ।

ख) यति महँगो पानी कसरी कम खर्च गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा पनि जनचासो जगाउनु पर्ने हुन्छ। यसको लागि कार्यक्रमहरू तय गरि क्षेत्रिय उपसमिति मार्फत उपभोक्ताहरूमा पुऱ्याउन आवश्यक छ। यो कार्यक्रमहरू पनि पानी चुहावट नियन्त्रण उपसमिति मार्फत संचालन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ।

ग) यस जनचेतना जगाउने कार्यक्रमका लागि दातृ संस्था खोज्नका लागि एक छुट्टै प्रपोजल तयार गरि जतिसके चाँडो यो कार्यक्रम संचालन गर्न उपसमिति तयार हुनु पर्नेछ।

घ) जनचेतना कार्यक्रम सन्चालन गर्न उपसमितिलाई थप जनसक्तिको आवश्यक परेमा अन्य क्षेत्रिय उपसमिति र कार्य समितिको सहयोग लिन सक्नेछ। यसरी सहयोग लिँदा अन्य काममा बाधा नपर्ने गरि कार्यक्रम अगाडी बढाउनु पर्नेछ।

ड) उपभोक्ताको समक्ष लैजाने जनचेतना तथा सरसफाईका कार्यक्रमहरू उपभोक्ताको फुर्सद समयलाई ध्यान दिई विहान वा बेलुकि अथवा विदाको समयमा पनि गर्न सकिने छ।

च) यस जनचेतनाको कार्यक्रमले उपभोक्ताहरूलाई सानासहरी खानेपानीको सबै कार्यक्रम र सम्पत्ती हाम्रो हो भन्ने अपनत्वको भावना जगाउने खालको पनि हुनु पर्दछ।

छ) यसरी जनचेतना जगाउने जुनसुकै कार्यक्रम भएपनि समिति, उपसमिति र कर्मचारीहरूले नभ्याउने भएमा तेश्रो सामाजिक संस्थालाई पनि जिम्मा लगाई काम गराउन सकिने छ। तर यसो गर्न कार्य समितिको स्विकृति बेगर गर्न सकिने छैन।

भाग-६

पानी दुरुपयोग र चुहावट गर्नेलाई दण्ड जरिवाना

९. खानेपानी दुरुपयोग, चुहावट र चोरिको कारणले खानेपानी संस्था घाटामा सन्चालन भई रहेको अवस्था छ। यसले गर्दा नगर विकास कोषको ऋण तिर्न सकिरहेको अवस्था छैन। सन्चालन तथा मर्मत संभार खर्च मात्र गर्न पनि धौ धौ परि रहेको छ। हरेक महिना ४०% देखि ४८% सम्म उत्पादित पानी हराई रहेको अवस्था छ। यो सबै हुनुमा पानी चुहावट, दुरुपयोग तथा चोरि नै हो भन्ने ठहर छ। तसर्थ, यसलाई निरुत्साहित गरि चुहावट कम गर्न जनचेतनाले सुधार नआएमा दण्ड,

जरिवाना तथा सजायका नियमहरू कडाका साथ लागु गरि सुधार ल्याउनु पर्ने हुन्छ । त्यसैले यस्ता कार्यलाई निरुत्साहित गर्न दण्ड जरिवानाका निम्न कार्यक्रमहरू कडाईका साथ लागु गरि सुधार ल्याउनु पर्दछ ।

क) दिन पर दिन जनसंख्या बढ्दै गईरहेको अवस्थामा डाँडाको बस्ति भएको हुनाले ३ लिफ्टवाट उत्पादन गरिएको पानी पुऱ्याउन कठिन हुँदै गईरहेको अवस्था छ । यस्तो कठिन भईरहेको बेलामा पानी दुरुपयोग गर्ने र महशुल नतिर्नेलाई हरेक महिना कडाईका साथ पत्राचार गर्ने ।

ख) मुख्य वितरण लाईन देखि मिटर जडान सम्म चुहावट हुँदा मर्मत नगराउने, खवर पनि नगर्नेलाई पहिलो पटक सचेतनाका साथ मर्मत गरावउने । दोश्रो पटक पनि यस्तै गरेमा रु. १००१ जरिवाना सहित मर्मत गराउने । तेश्रो पटक पनि यसै गरेमा रु. ५००१ जरिवाना गरि वार्निङ्ग पत्र थमाउने । यस पछि पनि अटर गरेमा धारा लाईन काट्ने र पुन जडान गर्न परेमा कबुलियत सहित रु. ५०००१ जरिवाना लिई धारा जडान गर्ने ।

ग) पानी खेरफाल्ने, चोरि गर्ने उपभोक्तालाई थाहा भएको पहिलो पटक नै वार्निङ्ग सहित रु. ५००१ जरिवाना गर्ने । दोश्रो पटक पनि यसै गरेको थाहा भएमा रु. ३०००१ जरिवाना र अन्तिम वार्निङ्ग पत्र थमाउने । तेश्रो पटक थाहा भएमा पुन धारा जडान नगर्ने गरि धारा लाईन काट्ने ।

घ) पत्राचार गर्दा पनि अटेर गरि पहिलो पटक चुहावट गर्नेलाई रु. १००१ पानी दुरुपयोग गर्नेलाई रु. २००१ जरिवाना लगाउने । दोश्रो पटक यसको दोब्बर जरिवाना र तेश्रो पटक निजको घरको लाईन काट्ने ।

ङ) कुनै उपभोक्ताले मिटर विग्रेको सुचना गर्दागर्दै पनि वेवास्ता गरि मिटर नफेरि पानी दुरुपयोग गरेमा विगतमा निजले तिरेको सबैभन्दा बढि पानी महशुल कति छ त्यसैको आधारमा महशुल अशुल गरि थप जरिवाना १०००१ लगाउने । दोश्रो महिना पनि नफेरेमा २०००१ र तेश्रो महिना पनि नफेरेमा ३०००१ जरिवाना लगाउने । यस पछि नफेर्नेको धारा लाईन काट्ने ।

भाग-७

उपभोक्ताले अनुसरण गर्नुपर्ने आचारसंहिता

१०. यस सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता द्वारा संचालन गरिएको खानेपानी आयोजना हो । सन्चालनवाट हुने हानि नोक्सानी उपभोक्ता आफैले बेहोर्नु पर्छ । उपभोक्ता द्वारा चुनियका कार्य सन्चालन समितिको सकृयतामा सन्चालन निर्भर गर्दछ । यस आयोजनाको संपुर्ण जिम्मेवारी उपभोक्ताको नै भएको हुँदा उपभोक्ता सचेत अनिवार्य हुनुपर्छ । अन्यथा यसको नोक्सान तथा फाईदा प्रत्येक उपभोक्ताले व्यहोर्नु पर्नेछ । यसैले उपभोक्ताहरूलाई एउटा परिधि भित्र बन्देज गरि खानेपानी उपभोगमा अनैतिक कृयाकलाप हुन नदिन निम्न आचारसंहितामा बाधित गर्नु हुन्छ ।

- हरेक उपभोक्ताले मुख्य वितरण लाईन (फेरवयल) देखिको संरचना आफ्नै लगानीमा जडान भएकोले त्यसको टुटफुट चुहावट आदीको सुरक्षा जिम्मेवारी उपभोक्ता आफैले लिनु पर्नेछ । किनभने, यसको मर्मत खर्च उपभोक्ता आफैले व्यहोर्नु पर्ने हुन्छ ।
- खानेपानीको मुख्य वितरण लाईन देखि जडान भएको मिटर सम्मवाट भएको चुहावट, चोरि, भत्के विग्रेमा उपभोक्ताले तुरुन्त सानासहरी खानेपानीको कार्यालयको फोन नं. ४२०७९५ मा फोन गरि खवर गर्नु सबै उपभोक्ताहरूको कर्तव्य हुनेछ ।
- सानासहरी खानेपानीको बारेमा तत्कालको सुचना टोल फ्रि नं.मा राखिएको हुन्छ । तसर्थ नयाँ सुचना जानाकारी लिनको लागि यस टोल फ्रि नं. १६१८०६४४२०७९५ मा डायल गरि सबै उपभोक्ताहरूले जानाकारी लिन सक्नेछ । यसमा डायल गरेको शुल्क उपभोक्ताले व्यहोर्नु पर्दैन ।
- सबै उपभोक्ताहरूले खानेपानीको जुनसुकै ठाउँवाट पानी खेर गएको भएता पनि तुरुन्तै कार्यालयमा वा प्राविधिकहरूको मोबाईल नं. ९८०२८१०२७१, ९८०२८१०२७२ वा कार्यालयको फोनमा फोन गरि यथाशिघ्र छिटो जानाकारी दिनु सबैको कर्तव्य हुनेछ । किनकि, त्यसरी खेर गएको पानीको शुल्क प्रत्येक उपभोक्ताको थाप्लोमा पर्ने हुन्छ । तसर्थ यसलाई सबै उपभोक्ताले आफ्नो हो भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
- प्रत्येक उपभोक्ताले आफ्नो मिटरवाट निस्केको महशुल समयमा नै तिर्नु पर्दछ । यसरी समयमा महशुल नतिरेमा जरिवाना लागि नोक्सान हुने मात्र नभई विद्युतको महशुल तिर्न नसक्ने, मर्मत संभार गर्न नसक्ने, कर्मचारीलाई तलब खुवाउन नसक्ने भई खानेपानी सन्चालनमा अवरोध आउने छ । तसर्थ, ईमानदारी पूर्वक समय मै महशुल बुझाउनु सबैको कर्तव्य हो भन्ने ठान्नु पर्दछ ।
- हरेक उपभोक्ताको घरमा मिटर रिडिङ्ग गर्न आउने, मर्मत गर्न आउने र निरीक्षणमा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरूलाई निजहरूको काममा सहयोग गरि सहज बनाई दिन उपभोक्ताको कर्तव्य हुनेछ ।
- उल्लेखित विभिन्न काममा आउने खानेपानीका कर्मचारीहरूसँग सरल र भद्र व्यवहार गरि नियम संगत कामगर्न दिनु पर्नेछ । अन्यथा कर्मचारी माथि अभद्र व्यवहार गरि कामगर्न अवरोध गरेको खण्डमा खानेपानीको नियम अनुसार आवश्यक कार्यवाही हुनेछ ।
- यस सानासहरी खानेपानीको सम्पुर्ण सम्पत्तिमा सबै उपभोक्ताहरूको स्वामित्व र अधिकार हुने भएकोले यस आयोजनालाई सबै उपभोक्ताहरूले अपनत्व महशुष गर्नु पर्दछ ।
- यस खानेपानी आयोजनालाई पुर्ण रुप दिनको लागि हरप्रयास भईरहेको छ । यस पानीमा धेरै लगानी भईरहेकोले महँगो हुने गरेको हुँदा हरेक उपभोक्ताले पानी दुरुपयोग गर्न हुँदैन । सरसफाई र पानी सदुपयोग गर्ने बारेमा संस्थावाट गरेको निर्देशनलाई पुर्णरुपमा पालना गर्नु पर्छ । किनकि यो प्रत्येक उपभोक्ताको हितमा हुनेछ ।

भागद-८

पानीको अडिट गर्ने हिसाब किताब राख्ने

११. उत्पादित पानी जिन्स सरह मानव सरिरमा प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने नगदे सम्पत्ति हो । यसको हिनामिना भए नभएको, दुरुपयोग भए नभएको हिसाब किताब हरेक दिन, महिना र वर्षमा राख्नु पर्छ । यो भनेको नगद आम्दानी खर्च सरह यसलाई लिनु पर्छ । तसर्थ यसको लागि निम्न कुराहरुमा सुधार गरि हरेक वर्ष पानीको अडिट गराउनु जरुरी हुनेछ ।

- यस खानेपानी संस्थाको पानी शुद्ध गरि सकेपछि पिउन योग्य बनाई उत्पादन गरिएको पानी के कति उत्पादन भयो र के कति खर्च भयो भन्ने लेखाजोखा गर्न हरेक वर्ष पानी अडिट गराउनु पर्दछ ।
- यसरी पानीको अडिट गराउन ठाउँ ठाउँमा पानीको बल्क मिटर राख्नु अति जरुरी हुन्छ । र यसलाई ठिक ठिक समयमा रिडिङ्ग गरि रिकर्ड राख्नु पर्दछ ।
- हरेक महिना घर घरको मिटर रिडिङ्ग र बल्क मिटर रिडिङ्गको अनुगमन तथा निरीक्षण हुन जरुरी छ । किनभने, यसको सहि हिसाब नआए पानी हिनामिना भएको हुन सक्छ । तसर्थ, यसको प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष अनुगमनको कार्यतालिका बनाई लागु गर्नु पर्छ ।
- पानीको हिसाब किताब नमिल्ने, संस्थालाई घाटामा लैजाने काम चुहावट र दुरुपयोगले गर्दछ । यो भनेको सबै उपभोक्ताको घाटा हो । तसर्थ, कुन ठाउँमा, कुन बेला, कति पानी चुहावट भयो र कति समयमा, कस्ले मर्मत गर्नु भन्ने कुराको रिकर्ड (लगबुक) राख्नु पर्छ । यसले कसले कति जिम्मेवारी बहन गर्नु वा गरेन र कसको गल्लिले क्षेति भईरहेछ भन्ने कुरा स्पष्ट हुनेछ ।
- पानीको चुहावट, दुरुपयोगको निगरानी र सहि तरिकाबाट मर्मत संभार गरि NRW घटाउने काममा कुन उपसमिति वा कुन कर्मचारीको भूमिका पहिलो हुन्छ उसलाई पुरस्कृत गर्ने परिपाटी पनि अवलम्बन गर्नु पर्छ । यसको लागि छुट्टै मुल्यांकन निति बनाई अवलम्बन गर्नु पर्छ ।

अनुसूची-३४

पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी

तथा

सरसफाई उपभोक्ता संस्था

को

आ.व.२०७०/७१ को कार्य योजना

कुनैपनि संस्था वा व्यक्ति गन्तव्य स्थानमा पुग्नको लागि आफु हिड्ने बाटो एवं कामको पहिचान हुनुपर्छ । कुन बाटो हिड्ने हो पहिल्याउनु पर्छ अथवा बाटो छैन भने हिड्ने बाटो वा काम श्रृजना गरेर गन्तव्य स्थानमा पुग्न हिड्नु पर्छ । तसर्थ, हामीले पनि संस्थालाई गन्तव्यमा पुऱ्याउन सकिन्छ भने संस्थाको ५ वर्षे वा १० वर्षे कार्य योजना बनाई त्यसैलाई पछ्याएर हिड्ने हो । नसके एक वर्षको भएपनि संस्थालाई टुंगोमा पुऱ्याउन के के गर्ने, कसरि गर्ने, कुन ठाउँमा पुग्ने भन्ने एकिकन गोरेटो बनाउनु पर्छ । यस भन्दा अगाडीको २०६९ फाल्गुण देखि ०७० साल आषाढ मसान्त सम्मको लागि बनाईएको कार्य योजनाको कार्यान्वयन पक्ष करिब ७०% प्रतिशत पुरा भएको छ । कार्य योजनाका बाँकी कामहरु गर्न नसक्नु विविध कारणहरुका साथै सरकारी निकाय र ठेकेदार समेतको सकृयतामा भर पर्नुपर्ने हुँदा गत वर्षको कार्य योजना सत प्रतिशत पुरा सकेन । आगामी दिनमा निम्न कार्यहरु गरि यस खानेपानी आयोजनालाई निश्चित विन्दुमा पुऱ्याउन यो कार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

१. उप-समितिहरुको भेला बोलाउने र संस्थाको कार्य योजना वारे स्पष्ट बनाई पास गराउने । र उप-समितिहरुको काम कर्तव्य र अधिकार वारे स्पष्ट गर्ने । वार्षिक बजेट र हिसाब किताब पास गर्ने ।

२. श्रोत क्षेत्रमा निर्माण भईरहेको धमिलोपन थेग्राउने (Sedimentation Tank) ट्यांकी र रफेनिङ्ग फिल्टरको निर्माण कार्य पुरा गर्ने । यसले गर्दा आगामी दिनमा पानी धमिलो हुने समस्याबाट छुटकारा पाउन सकिन्छ ।

३. शुरु भई रहेको स्तरोन्नतिका कार्यक्रमहरु समय मै पुरा गर्ने । जसले गर्दा पानी वितरण कार्य नियमित हुन सक्ने संभावना रहन्छ ।

४. विद्युत महशुलमा सहूलियत प्राप्त गर्न माहासंघ मार्फत पहल गर्ने । महशुलमा सहूलियत पाउन सकियमा सबै भन्दा बढि यस खानेपानी समितिलाई राहत पुग्नेछ ।

५. यस खानेपानी सन्चालन पुर्णरूपमा विद्युतमा निर्भर रहनु पर्ने भएकोले सकेसम्म फिडर लाईन नभए पनि छिटो छिटो श्रोत क्षेत्रमा विद्युत लाईन अवरोध नहुन पहल गर्ने ।

६. जि.वि.स. र नगर पालिका संग सहयोग प्राप्त गर्न पहल गर्ने ।
७. प्रमुख राजनितिक पार्टीहरु र संचार कर्मीहरु संग नियमित छलफलको कार्यक्रम गर्ने ।
८. कर्मचारीहरु संगको बैठक नियमित गर्ने । पानी संचालनमा नियमित गराउने ।
९. उपसमिति संयोजक संगको नियमित बैठक गर्ने ।
१०. कार्य समितिको नियमित बैठक बस्ने ।
११. श्रोत क्षेत्रमा सरसफाई कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
१२. भवन निर्माणको कार्य यथाशिघ्र थालनी गर्ने ।
१३. यथाशिघ्र पानी फिल्टर प्लाण्ट बनाउन विभागमा पहल गर्ने ।
१४. स्थानिय श्रोतको खेर गएको पानी मिसाउन पहल गर्ने ।
१५. एकाउण्ट सफ्टवयर यथाशिघ्र प्राप्त गर्ने ।
१६. अडिट यथाशिघ्र पुरागर्ने ।
१७. यथाशिघ्र साधारण सभा बोलाउने ।
१८. आम्दानी खर्चलाई पारदर्शी गर्ने । पत्रपत्रिकामा प्रकाशित गर्ने । हरेक वर्षको अडिट रिपोर्ट वेवसाईटमा राख्ने ।
१९. ट्रान्स्फर्मर, पम्प र फिटिङ्गका सामानहरु तयारी अवस्थामा जगेडा राख्ने ।
२०. पानी चुहावट बृहत रुपमा कम गराउने ।
२१. कार्यालयको रिकर्ड सिष्टमलाई व्यापक सुधार गर्ने ।

गोरखाबजारको खानेपानी आपूर्तीका लागि संभाव्यता अध्ययन गर्न मिति २०७०/१२/०५ मा गोरखा खानेपानी डिभिजन कार्यालयको सहयोगमा हुँडीखोला, ताकुको सर्भेक्षण गरि खानेपानी विभाग पठाइएको थियो । यसको स्कान कपीहरु निम्न छन ।

नेपाल सरकार
शहरी विकास मन्त्रालय
खानेपानी तथा ढल निकास विभाग
खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय
गोरखा

फोन/फ्याक्स नं : ०६४-४२०६६३

पत्र संख्या : २०७०/७१
च.नं. ४३५

मिति : २०७१/०१/२९

विषय :- खानेपानी आयोजना संबन्धमा ।

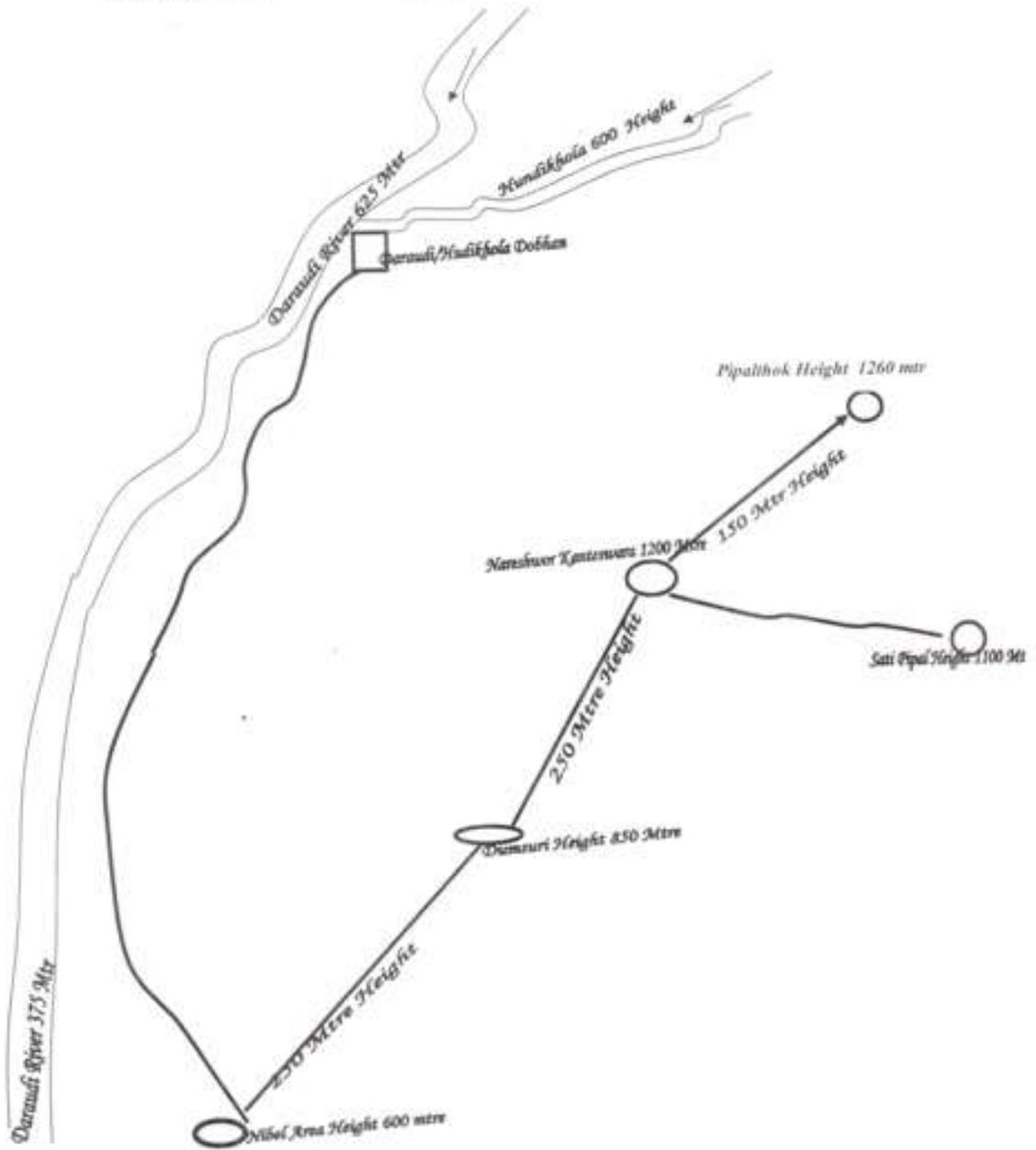
श्री खानेपानी तथा ढल निकास विभाग
पानीपोखरी, काठमाडौं ।

प्रस्तुत विषयमा त्यस विभागको च.नं.११३ मिति २०७०/१२/१२ को पत्रानुसार पृथ्वी नारायण शाना शहरीक उपभोक्ताहरूबाट हुँडीखोला र दरौदी नदीबाट धप धोतको लागि संभाव्यता अध्ययन गर्न त्यस विभाग मार्फत यो कार्यालयमा निवेदन प्राप्त भएकोले सो को संभाव्यता अध्ययन गरि पठाइएको व्यहोरा अनुरोध गरिन्छ ।

सोको संभाव्यता अध्ययन गरि पठाइएको व्यहोरा अनुरोध गरिन्छ ।

Rough Skim of Daraudi/Hundikhola Transmission Line

Total Pipe Length-----17 KM
Total Height-----660 Mtr

ESTIMATE REPORT of
PRITHVINARAYAN WATER SUPPLY & SANITATION PROJECT

GORKHA MUNICIPALITY & NARESWOR VDC, GORKHA

FISCAL YEAR – 2070/71

**PRITHVI NARAYAN DRINKING WATER & SANITATION
USER'S COMMITTEE, GORKHA**

TEL.NO.- 064420795, email-pnwuc60@hotmail.com

SALIENT FEATURES

Water Supply & Sanitation Division Office, Gorkha
Prithvinarayan Water Supply & Sanitation Project

SN	Descriptions	Sch- 1	Remarks
A GENERAL			
1	Coverage VDC	Gorkha Municipality & Nareswor	
2	Coverage Wards	Gorkha Municipality 1-8 & Nareswor 1-4	
3	Name of Source	Hundikhola Daraudi	
4	Type of Source	Stream	
5	Safe Yield (l/s)	20	
6	Present House Holds	1653	
7	Present Population	13092	
8	Design Population	16563	
9	Design Water Demand (l/d)	993783.6	
B TECHNICAL			
	Intake Filter/Sumpwell	1	
	Valve Chamber	20	
	Sedimentation Tank	1	
	Roughing Filter	1	
	Slow Sand Filter -12 lps Capacity	1	
	Disinfection Chamber	1	
	Sand wash platform	1	
	RCC Sumpwell - 200m ³	1	
	RCC Tank -150 m ³	1	
	RCC Tank -200 m ³	2	
	Barbed Fencing-1 (m)	500	
	Grill Gate for Fencing	8	
	Access Road 950m	1	
	Pipe Blocks	50	
	Misc works	1	
	Office Building/Pumphouse	4	
	Electro-mechanical works	1	
	Public Latrine	2	
	Transmission Main (m)	23000	
	Distribution Line (m)	20000	
	Private Connection	1653	
	Procurement of Pipes	16500	
	Total Pipe Length (m)	16500	
C FINANCIAL			
1	Total Project Cost	217808251.15	
2	Govt Contribution	152465775.80	
3	User's Contribution	47549800.50	
4	% of Village Contribution	21.83	
5	Per capita Cost (On Pop.)	13150.24	
6	Per meter Cost	13200.50	
7	Per litre Cost	219.17	

ed by :-

Checked by :-

| |

Approved by

SUMMARY OF COSTS

Water Supply and Distribution Division, Gorkha
Pichurnayan Water Supply & Sanitation Project

SN	Particulars of Components	Rate		Govt Contribution		User's Contribution		Total		Remarks
		(Rs.)	Quantity	Amount (Rs)	Quantity	Amount (Rs)	Quantity	Amount (Rs)		
A WATER SUPPLY SCHEME										
	Intake Filter/Sumpwell	2438966.10	1	2438966.10	-	-	1	2438966.10		
	Valve Chamber	32856.35	20	657126.91	-	-	20	657126.91		
	Sedimentation Tank	2118197.12	1	2118197.12	-	-	1	2118197.12		
	Roughing Filter	2245199.02	1	2245199.02	-	-	1	2245199.02		
	Slow Sand Filter -12 lps Capacity	3398817.71	1	3398817.71	-	-	1	3398817.71		
	Disinfection Chamber	18129.11	1	18129.11	-	-	1	18129.11		
	Sand wash platform	115243.31	1	115243.31	-	-	1	115243.31		
	RCC Sumpwell - 200m ³	3051011.61	1	3051011.61	-	-	1	3051011.61		
	RCC Tank -150 m ³	1718110.84	1	1718110.84	-	-	1	1718110.84		
	RCC Tank -200 m ³	3051011.61	2	6102023.21	-	-	2	6102023.21		
	Barbed Fencing 1 (m)	5054.67	500	2527336.42	-	-	500	2527336.42		
	Grill Gate for Fencing	56031.80	6	336190.78	-	-	6	336190.78		
	Access Road 950m	3555301.47	-	-	1.00	3555301.47	-	3555301.47		
	Pipe Blocks	5281.88	50	264093.96	-	-	50	264093.96		
	Misc works	3150361.43	1	3150361.43	-	-	1	3150361.43		
	Office Building/Pumphouse	1847908.68	4	7391634.71	-	-	4	7391634.71		
	Electro-mechanical works	24708989.68	1	24708989.68	-	-	1	24708989.68		
	Public Latrine	887524.43	2.00	1775048.85	-	-	2	1775048.85		
	Transmission Main (m)	-	-	-	23000	8334348.92	23000	8334348.92		
	Distribution Line (m)	-	-	-	20000	5614296.22	20000	5614296.22		
	Private Connection	13639.03	-	-	1653	22545653.89	1653	22545653.89		
	Transportation of Pipe/Fittings (Kg)	2.18	180422	414629.54	-	-	180422	414629.54		
	BASIC COST OF SCHEME									
	SCHEME COST INCLUDING 15% CP & 13% VAT									
B PROCUREMENT WORKS										
	Procurement of Pipes	-	16500	36951979.90	-	-	16500	36951979.90		
	Procurement of Fittings	-	-	3397548.00	-	-	-	3397548.00		
	Tools and plants	-	-	610585.00	-	-	-	610585.00		
	BASIC COST OF SCHEME									
	SCHEME COST INCLUDING 13% VAT									
	TOTAL COST OF (A+B)									
				130799344.99		60049800.50		172177145.78		

Prepared by -

Checked by -

Approved by -

Prepared by -

अनुसुची-३६

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता सास्थाको श्रोत क्षेत्रका गाउँहरुवाट पानीको श्रोतमा दुषीत नहोस भनेर चर्पी निर्माणको कार्यक्रमका लागि प्रस्ताव गरिएको थियो । यसको नमुन यस प्रकार छ ।

Proposal Of Sanitation Project

Report of Bunkot VDC (Catchments Area) of
Prithivi Narayan Water Supply and sanitation program

1. Project name	: Bunkot Sanitation Project
2. Catchment area	: Bunkot VDC Ward No 1 & 3
3. Project Implement through	: Local Users Committee
4. Project Monitor by	: Prithvinarayan DW & Sanitation Committee.
5. Total project cost	: Rs. 934650/-
6. Requested grant	: Rs. 458000/-
7. Time frame	: 1 year (start from 1 st Sept 2011)
8. Project Coordinator	: Badri Bahadur Maskey, Chairmen
9. Mailing Address	: GM-1, Buspark, Gorkha, Nepal
10. Contact No.	: 977 064 420795 (O) mobile; 9851049551
11. Number of school	: High School-1, Primary School - 2

Maskichhap Village

12. Background:

The Chhangkhola and Dhakrekholo are located on Bunkot VDC, Ward No 1, 3 in Gorkha. These water sources are using by Prithvinarayan Drinking Water & Sanitation Committee. The catchment areas have few paddy field and villages. Some time (mostly on rainy session) water has maximum muddy and polluted. The most of household have

no toilet. Peoples are defecation on open field. All waste products are not disposing systematically. So that all waste products are contaminate in the water sources. So that, it has necessary to protect water resources form household waste product by the construction of household's latrine and waste dispose pit. Like same, school children also defecation and urination on open field. The water sources could be pollution from this catchment area.

13. Objectives:

- a) Protect the village from bad sanitation environment.
- b) Protect the water sources from the pollution.
- c) Awareness people about sanitation and personal hygiene
- d) Construction toilet every household in water catchments area.
- e) Control the communicable diseases through the improvement of sanitation and personal hygiene.

14. Present status of the catchment area:

S. N	Name of Cluster	Hous ehol d	Population				No of Latrine			Remark
			0-5	5-15	Above 15	Total	Perma nent	Tem porar y	Withou t latrine	
1	Maskichhap	53	37	71	278	439	19	4	30	
2	Daurali	47	29	64	182	322	13	19	15	
3	Besigaun	21	20	22	118	181	7	5	9	
4	Khabdi	32	17	28	133	190	13	4	15	
5	Basante	24	10	16	97	147	9	5	10	
6	Dada	33	14	46	148	241	14	4	15	
7	Farse	16	13	23	71	123	1	2	13	
8	Ratamate	2	0	1	9	10	0	0	2	
9	Lakhedada	29	12	37	89	167	12	3	14	
10	Tilkhande	23	11	29	79	142	8	5	10	
11	Coatgaun	30	23	44	113	210	1	3	26	
12	Darygaun	14	17	12	67	110	3	0	11	
13	Tersogaun	25	9	27	98	159	4	2	19	
14	Gahirigaun	23	14	28	91	156	3	5	15	
15	Borlangigaun	24	12	53	83	172	3	1	20	
Total		396	238	501	1656	2769	110	62	224	

15. Motivation Program

1. Cluster awareness program about sanitation & personal hygiene
2. School sanitation and personal hygiene program
3. Toilet construction program
4. Waste disposal program

16. Project Outcome:-

1. Control communicable diseases.
2. Less pollution of water sources.
3. Cleanliness and health improvement of rural area.
4. Behavior change of the people
5. Waste disposal pit at every household

17. What is the purpose of the project?

- To give health education about sanitation to rural peoples about nutrition, personal hygiene and sanitation.
- Try to control communicable disease and others illnesses little bit throughout the change of theirs behavior & attitude.
- Motivate the peoples to build theirs toilet, waste dispose pit and proper use it.
- Help to motivated people for toilet construction by non-local materials (Cement, Rod, Pan, Skill labor, ring and tin plate etc.) through the recommendation of local users committee. The materials will give them who have complete dug as given size.
- It will benefit to both communities like; drinking water users and water sources catchment area people.

18. What funds are required the obtained?

The poor peoples are unable to purchase of non local materials like; cement, iron rod, toilet pan and to pay skill labor. Therefore, they don't made toilet and used open field. If we provide these materials they can make toilet. Peoples can make toilet dug, to make toilet house and labor work. The cost of the non local materials are shown on the below.

19. Maintenance rule of latrine:

- The people will maintain self of own toilet. When cover the pit by excreta then change to next pit. Approximately one pit use about 7 years. The covered excreta will change into fertilizer within one or two years then people are used as fertilizer on own field. The users continually change one to next pit self when cover pit.

20. Supervision and follow-up:

- The motivator and local user committee will monitor the household about maintain and used toilet.
- Supervise and monitor to the users committee by D/W committee.
- It will go ahead program up to two years.
- District Water Supply and Sanitation office will guide them.

21. Expected out come:

- Control communicable diseases.
- Less pollution of water resources.
- Cleanliness and health improvement of rural area.
- Behavior change of the people
- Household having waste disposal pit

22. Major parameter:-

- Each household having toilet & waste disposal pit
- Peoples are known about personal hygiene
- Less percentage of illnesses
- Village will seen cleanliness

23. Involvement in the cluster

- Motivator 1 Nos
- No of volunteers 7 Nos
- Distance of campaign area 15 Km. from headquarter

24. Budget Estimation:

Budget estimated by technical staff on depended upon the market rate. Rate would be change after 5/6 month. The program will go continue if first phase program will success properly.

Summary of cost

SN	Particular	From Local	Grant request	People participation	Total	Remarks
1	Baseline survey:					
	-Incentive of surveyor		5000/-	-	5000/-	
	-Analysis and report typing, photocopy & binding		1000/-	-	1000/-	
			500/-	-	500/-	
2	Training for sanitation Volunteer					
	-Trainer incentive	1000/-	-	-	1000/-	
	- Refreshment (7x100)	700/-	-	-	700/-	
	- Miscellaneous (Bucket, soap, towel etc.)					

		1000/-	-	-	1000/-	
3	Campaign for Community rewards & awareness creation: -Rewards to community (5x500/-) -Reward to 1 st boys(12x500/-)	-	2500/-	-	2500/-	
		-	6000/-	-	6000/-	
4	Use SARAR tools (Flash card, Flip chart etc.) Training material	8000/-	-	-	8000/-	
	Health education material (Pamphlet, booklet, NFE Class etc.) -----		6000/-	-	6000/-	
5	Orientation	2000/-	-	-	2000/-	
6	Supervision allowance (5000x12month) ----- -----	18000/-	42000/-	-	60000/-	
7.	Non local materials (RCC ring, slab, GI sheet, plain sheet etc.) (50x7900)	-	395000/-	-	395000/-	
8.	Local material and labor (50x8905) -----	-	-	445950/-	316868/-	
	Total:	30700/-	458000/-	445950/-	934650/-	

Note: Estimation has been designed for 50-house hold; Grants may disburse on installment basis.

Material, Labor and its cost

(8 nos. ring, 1 nos water seal pan and one plain RCC Slab)

SN	Description	Quantity	Unit	Rate	Amount Rs.	Remarks
----	-------------	----------	------	------	------------	---------

1.	Earthwork excavation for pit	2.35	m3	200.00	470.00	
2.	RCC ring (Non local material)	8.00	no	400.00	3200.00	requested
3.	Water seal pan (Non local material)	1.00	no	800.00	800.00	requested
4.	RCC slab plain (Non local material)	1.00	no	700.00	500.00	requested
5.	Wooden post -----	0.13	m3	4200.00	5460.00	
6.	Readymade shutter door(1.80x0.75 size) -----	1.00	set	2000.00	2000.00	
7.	Plain sheet -(Non local material)	1.00	no	800.00	800.00	requested
8.	C.G.I. sheet 26 gauze 6 ft' (Non local material)	2.00	no	800.00	1600.00	requested
9.	Squatting -----	6.50	sq m	150.00	975.00	
	Total Rs.				15805.00	

For 1 nos. pit latrine:

1. Users contribution Rs. 8905.00

2. Donor contribution Rs. 7900.00

Total: 15805.00

Quantity estimate of one pit latrine

Sn	Description	No	Length	Breadth	Height	quantity	Remark
1.	Earth work excavation for pit -----	1	3.14x(1)2	x1.50	=	2.35m3	
2.	RCC Ring -----	8	-	-	-	8 nos.	
3.	Water seal pan -----	1	-	-	-	1 nos.	
	-----	1	-	-	-	1 nos.	
4.	RCC slab -----	1	-	-	-	-	
	Wooden post -----	1	2.10	0.075	0.10	0.03	
5.	Do -----	2	1.95	0.075	0.10	0.03	
	Batten -----	14	1.00	0.075	0.075	<u>0.070</u>	

						0.13 m ³	
6.	Readymade shutter (1.80x0.75 size)	1	-	-	-	1 nos.	
7.	C.G.I. sheet 26 guaze 6' long -----	2	-	-	-	2 nos.	

A ESTIMATION OF THE WELL SANITARY LATRINE

A water seal pit latrine having a pit

This latrine contain one pit which are to be dig in under the water seal pen places near by a cemented ring (readymade RCC ring). Peoples can make by bricks or rocks can be used to make these pit. The pits, which are used first in to be covered with water seal RCC, pan. The pit can use up to the seven years in 5-7 members of family size. This type of latrine can use long term also. Latrine house can be prepared by using woods, bamboo, break and stone wall.

The important things to be considered are:

1. RCC slab and ring will distribution.
2. Materials deliver from the transportation.
3. The water seal pan solves the problem of flies and bad smell.
4. Good fertilizer can be obtaining from the pit.
5. It is easy to clean latrine from the bottom.
6. Water should be use to clean the pan.
7. About half bucket water should be used each time.

Note: "Water seal pan" refers which always contain water at its bottom.

Volunteers Training:

Days	1 st class	Break	2 nd class	Brea k	3 rd class
1 st day	- Introduction. - Description of environment & sanitation		- Disease from excreta - Media of transfer communicable diseases. - How to prevent diseases		- About low cost technology of sanitation. (Toilet, waste pit etc.)

2 nd day	- About drinking water & sanitation		- Involvement of women in sanitation		- Mobilization of fund on sanitation.
3 rd day	- Duty of sanitation volunteers.	Tea Break	- Awareness of the peoples (What, why, how)	Tiffin Break	- Method of motivation.

- Trainers qualification:- Health Assistant or Staff Nurse and Social worker

Duty of women sanitation volunteers:

1. Motivation to the villagers of own cluster.
2. Manage cluster meeting every week. (as Non Formal Education class)
3. Deliver the knowledge to the people about sanitation. (what, why, how)
4. Monitor every household of own cluster.
5. Hold sanitation campaign in every month in own area school.
6. Send progress report to sponsor on every month.

अनुसुची-३७

सन २००१ मा फ्रान्सको एक महिना भ्रमणमा जाँदा फ्रान्सका साथिहरुले देखायका त्यहाँका ढलका संरचनाहरुको बारेमा त्यसैवेलाको प्रतिवेदनमा स्लज व्यवस्थापनका बारेमा उल्लेख गरिएको स्कानकपी प्रस्तुत गरिएको छ ।

23. On 30th July, After taken breakfast we went to supermarket and we meet friends of Paul. Then we had gone to saw around the Morsbronn, Cow's Farm, Natural Hospital, Church, small sanitation scheme and we meet Mayer of Morsbonn too. After lunch we go to visit of Commune of Community office. Paul Greissler explains to the chief about our interest to know about management of sanitation system of this area. Chief was guided to us to saw traditional type of sanitation scheme. That was very simple; no use any type of machine to clean the excreta of 150-house hold. After then we went to saw a "Electrical Sanitation Scheme". There were collected excreta from 300-house hold and purified by the machine. It was so many costly, therefore it would be unfit for Nepal. The chief of commune assurance us that data of the sanitation scheme will do available in future with translate in English language through Paul Greissler. I was becoming very happy, because we were going to start sanitation program in our small town. Then we went to saw a Hogan du village. We seen a 700 year's old temple of church and a 150 years old system of electricity in a house of old reach man. Then we return in Borsbronn. At the evening, we went to saw a system of collection milk of cow farm. It was totally automatic system. Then we were come back home and other time we taken rest.

अनुसुची-३८

आ.व. २०६७/६८ को अडिटमा लेखापाल गणेश श्रेष्ठले हिनामिना गरेको रकम जम्मा गरेको फेरिस्ता आन्तरिक लेखाउपसमितिका संयोजक पवन खनालवाट प्राप्त टिपोटको स्कान कपी ।

गणेश श्रेष्ठ

अनुशुची-४०

पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी आयोजनाको सर्भेक्षण पछि छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी परिक्षण गरिएको रिपोर्ट यस प्रकार छ ।

Water Analysis Report

Parameters	Unit	Dhakre	Chhang	WHO
		Khola	Khola	GV
pH	-	6.66	6.07	6.0 – 8.5
Conductivity	US/cm	60	50	-
Turbidity	NTV	1.83	11	5
Total Suspended solids	mg/l	4	22.5	-
Chloride	mg/l	5	5	250
Total hardness as CaCO ₃	mg/l	22	20	500
Calcium (ca)	mg/l	2	2	-
Ammonia	mg/l	<0.05	0.12	1.5
Nitrate	mg/l	2.14	0.72	50

Manganese	mg/l	0.25	0.01	0.1
Iron	mg/l	0.29	1.22	0.3

WHO GV = World Health Organization Guideline Values.

अनुसुची- ४१

दरौदी लिफिटिड आयोजनाको समिति गठन

दरौदी समाचारपत्र
माघ २७, गोरखा

बहुप्रतिष्ठित ४२ करोड लागत लाग्ने भनिएको दरौदी लिफिटिड बृहत खानेपानी आयोजनाको उपभोक्ता समिति गठन भएको छ । लिफिटिड होटल सिराफलमा सम्पन्न बरोकारवालाहरुको भेलाले पूर्वीनारायण सानासहरी खानेपानी उपभोक्ता समितिका निर्वाचनमा अध्यक्ष बन्ने बहादुर मार्केको अध्यक्षतामा सञ्चालनमा रहेका खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु समितिले ११ सदस्यीय समिति गठन गरेको हो । अझको उपअध्यक्षमा साना सहरीकाे सचिव पूर्णमाया बज्र र उपाध्यक्ष बकुलता खत्री, सचिवमा पनि साना सहरीकाे अध्यक्ष विनोद अर्जुन चयन भएका छन् । त्यस्तै कोषाध्यक्षमा कर्णछोला समितिका

गोविन्द गुरुङ र सहसचिवमा पीछराथोक समितिका शीमबहादुर अछामी चयन भएका छन् । त्यस्तै सदस्यहरुमा लीवधारे समितिका राजेशकुमार जोशी र नारायणबाबु अर्जुन, कर्णछोला समितिका तानुमाना गुरुङ, आहाले समितिका कल्पना नैपाली, तीनचापे समितिका रामबहादुर थापा चयन भएका जनार्णव हुन् । प्रमुख जिल्ला अधिकारी जितेश्वर बस्नेत, स्थानीय विकास अधिकारी नारायणप्रसाद आचार्य, खानेपानी तथा सरसफाई विभिजनका प्रमुख इन्जिनियर

रत्न लामिछाने, सहरमुकाममा सञ्चालनमा रहेका खानेपानी उपभोक्ता समितिका पत्राधिकारिहरु भेलामा सहभागी भिए । सर्वसम्मत अध्यक्ष बनेपछि उरौदी संगको कुराकानीमा सम्केले सकेले गरेको विश्वासमा आँसु नआउने गरी काम गरेर आयोजना सफल बनाउने बताए । 'यो उमेर मा पनि मैले काम गर्न सक्छ भनेर सजैले प्रति धैरे विश्वास गरि सकेपछि मैले कहिल्यै विश्वास खाल गर्नु हुने' उनले भने 'सामो समयदेखि खानेपानीको अभाव थियोरैका गोरखा सहरमुकामका बासिन्दाको पर्याप्त पानी उपभोग गर्ने सपना साकार गर्नुपर्छ ।' साथै उनले काममा पारदर्शिताको प्रतिबद्धता पनि व्यक्त गरे । 'विगतमा विभिन्न माण्डेले नजुभेर लगाएका अनाबन्धक आरोप भुला रहेछ भन्ने यो आयोजनाबाट प्रमाणित गरेर देखाउँछु' उनले

भने । नारेहरुको घमाइलेखि, नारेहरु, फिनायको माथिल्लो भेग, चाफलडाँडा हुने आहालेडाँडा, चिम्लेरी, बेलडाँडा, मान्देहुंगा, पल्लाङ, गोरखा सहरमुकाम अन्तर्गत समेटिने करिब १५ हजार घरधुरी सो आयोजनाबाट लाभान्वित हुने अपेक्षा लिइएको छ । २१०० घर । जहाँ गरिने सो आयोजनालाई तीनबर्षभित्र सम्पन्न हुने बताइएको छ । 'सकेको छिटो सम्पन्न गर्छु', सम्केले भने । यसका लागि शुभचिन्तक, सहयोगीहरु सजैसाई प्रयोग गर्छु ।' एउटैले गरेर सम्भव नहुने भन्दै उनले राजनीतिक पार्टी, प्रबकार, कर्मचारीमूल, उपभोक्ताहरुको सहयोग लिएर काम गर्ने बताए । सो आयोजनाका लागि यो अर्थ ६ करोड रूपाय आएको छ । सो रकमको कामका लागि विभिजनले १५/२० दिनभित्र टेंडर रिक्वायर्न उनले जानकारी दिए ।

अनुसुची - ४२

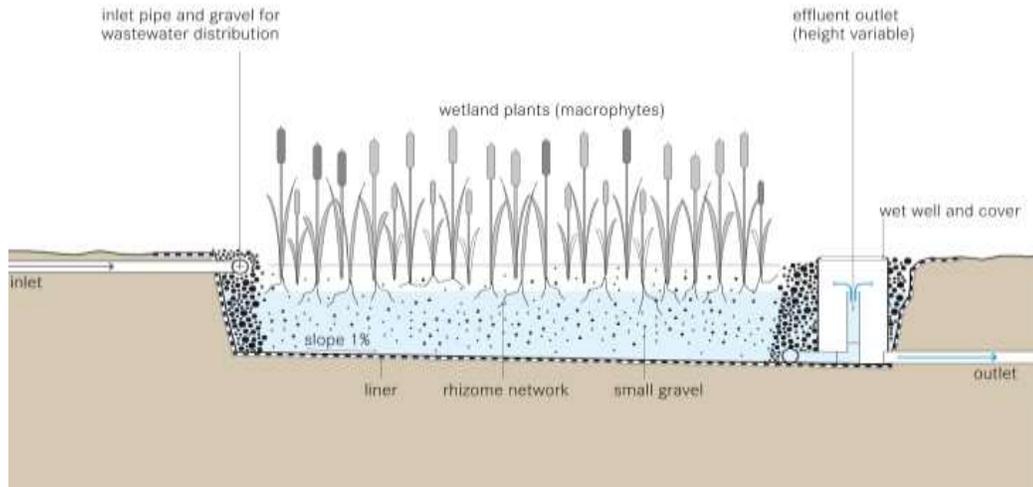
अनुसुची - ४३

सन २००१ मा मोन्सबोन, एल्जास, फ्रान्सका प्रो.डा. पाउल ग्रेसलर ज्यूले देखाउनु भएको एक सानो गाउँको ढल व्यवस्थापनका विषयमा तयार गरिएको यो सानो रिपोर्टको नमुना हो ।

23. On 30th July, After taken breakfast we went to supermarket and we meet friends of Paul. Then we had gone to saw around the Morsbronn, Cow's Farm, Natural Hospital, Church, small sanitation scheme and we meet Mayer of Morsbronn too. After lunch we go to visit ...

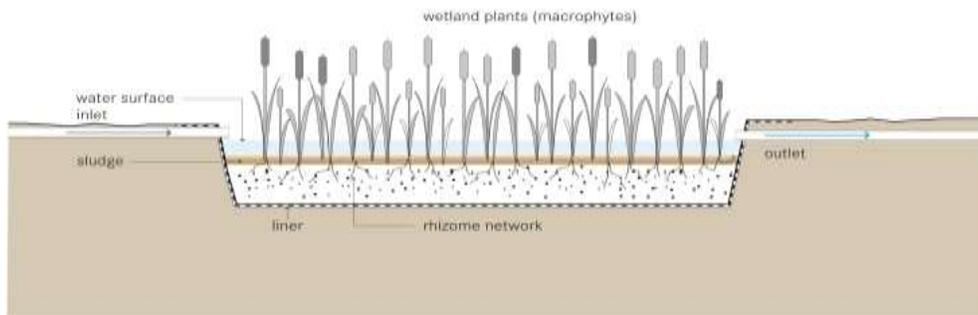
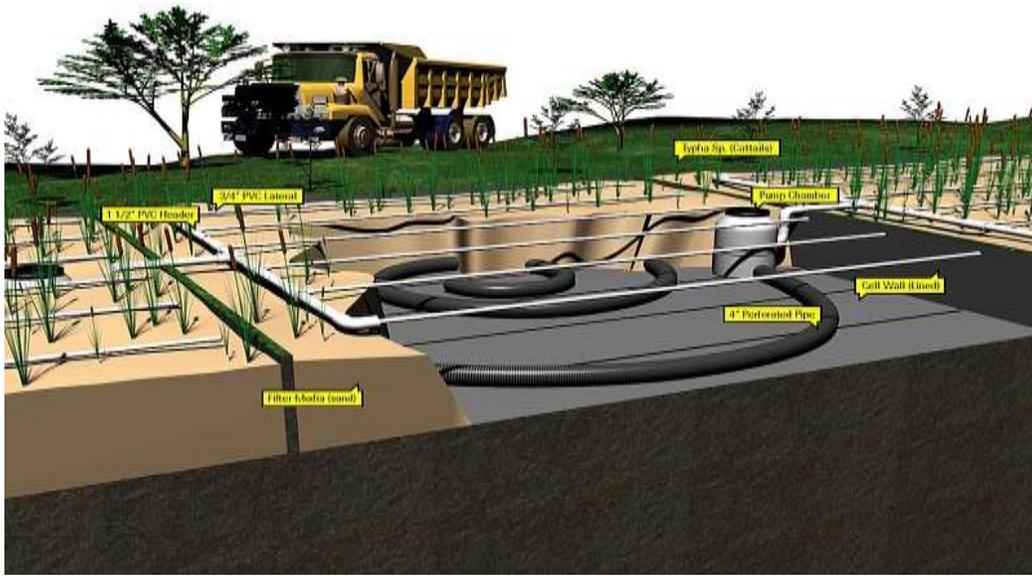
डोरेनब्याक (Durren bach) गाउँ, फ्रान्स

Schematic of the Horizontal Subsurface Flow Constructed Wetland: Effluent flows horizontally through the bed

Same constructed wetland, two years later

अनुसुचि-४५

फिक्कल स्लज कलेक्सन ट्यांक

अनुसुचि-४६

दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता संस्थाको महशुल निर्धारण अवधारणा

उपभोक्ता साथिहरु,

हामिहरु मध्ये कतिपय साथिहरुलाई उपभोक्ता समिति भनेको आयोजनाको सर्वेसर्वा अधिकारवाला होभन्ने भ्रममा हुनुहुन्छ जस्तो देखिन्छ। यसैले यहाँ थोरै उपभोक्ता समिति र आयोजनाका वारेमा केहि स्पष्टगर्न चाहान्छु। हाम्रो दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजना भनेको नेपाल सरकारको सुख्खाक्षेत्र खानेपानी आयोजना अन्तरगत सन्चालित आयोजना हो। नेपालमा खानेपानीमा कामगर्ने विभिन्न परियोजनाहरु छन् जस्तै: ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कोष विकास संस्था (FUNBOARD), जापानी संस्था (JAICA), सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना, नेपाल सरकारको संघ, प्रदेश र स्थानीय, खानेपानी तथा सरसफाई सह-लगानी आयोजना, सहरी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना आदी...। यिसबै आयोजनाहरु मध्ये सुख्खाक्षेत्र खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनामा उपभोक्ताको लगानी ज्यादैकम ९+१=१०% मात्र रहेकोछ। अन्यथा, ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कोष विकास बोर्डमा उपभोक्ताको २०% नगद+३०% खन्नेपुर्ने र ग्रामीण खानेपानी बोर्डको ५०% लगानी हुन्छ। सानासहरी खानेपानी आयोजनामा उपभोक्ताको नगद २०%+नगर विकास कोषको ऋण ३०%+सरकारको एडिभि ऋण ५०% गरि जम्मा १००% हुन्छ। अन्य आयोजनाहरुमा भनै उपभोक्ताले सहलगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। यो भयो नेपालको खानेपानी आयोजनाहरुको वारेमा केहि जानाकारी।

अब म उपभोक्ता समिति, आयोजना र निर्माण व्यवसायीको काम कर्तव्य र अधिकारको वारेमा स्पष्ट पार्न चाहान्छु।

क) उपभोक्ता समिति:

- उपभोक्ता समितिको तदर्थ समिति गठन गर्ने, सन्चालन विधान बनाउने, दर्ता गर्ने आदी। खानेपानी आयोजनामा रित्तपुर्वकको निवेदन दिने, माग गर्ने, फारम भर्ने आदी...।
- पुर्वसंभाव्यता/विस्तृत अध्ययन/संभाव्यता अध्ययनमा खटिको परामर्शदाता/कर्मचारीहरुलाई सहयोग र समन्वय गर्ने।
- जनचेतना कार्यक्रममा सकृय सहभागी हुने। आयोजनाको प्ररम्भीक चरणमा हुने संभौता गर्ने क्रममा सहयोग गर्ने।

- सामाजिक आर्थिक विवरण तथा संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेद तयार गर्नेक्रममा तथ्यांक/सुचना एवं जानाकारी संकलन गर्न आएका टोलीलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- प्रस्तावित आयोजना प्राविधिक/आर्थिक/सामाजिक/वातावरणीय दृष्टीकोणले संभाव्य देखिएमा आफ्नो सहमती प्रदान गर्ने ।
- स्थानिय निकायबाट आवश्यक स्विकृति प्राप्त गर्ने । आयोजनाको विस्तृत ईन्जीनीयरिङ डिजाइन र लागत अनुमान वारे समिक्षा गरि अन्तिम स्विकृति दिने ।
- आयोजनाको कुल लागतको कम्तीमा १% अग्रिम नगद मर्मतसंभार कोषमा जम्मा गर्ने ।
- आयोजनामा उपभोक्ताहरुको तर्फबाट खन्नेपुर्ने वापत ९% रकम जम्मा गर्ने । वा जनसहभागीताको श्रम जुटाउने ।
- सबै तालिम, गोष्ठी, चेतनामुलक कार्यक्रममा सहभागी हुने । सरसफाई कार्यक्रममा अग्रमी भुमीका निर्वाह गर्ने । खानेपानी आयोजना पुरा भएपछि सन्चालन, मर्मतसंभार, महशुल संकलन, साधारण सभा गर्ने ।
- यस्तैगरि २७ वटा बुँदाको कामहरु उपभोक्ता समितिले पुरागर्नु पर्नेछ ।

ख) आयोजनाको:

- आयोजनाले तिन चरणको काम गर्नेछ ।
 - क) तयारी चरणमा १५ वटा बुँदाको काम गर्नुपर्नेछ ।
 - ख) निर्माण चरणमा ९ वटाबुँदाको काम पुरागर्नु पर्ने ।
 - ग) मर्मतसंभार तथा सेवा सन्चालन चरणमा ७ वटा बुँदाको काम पुरागर्नु पर्नेहुन्छ ।

ग) निर्माण व्यवसायी:

- निर्माण व्यवसायीले आयोजनाले तयार गरेको सर्भेक्षण र संभौता अनुरूप समय भित्र काम पुरागर्नु पर्ने हुन्छ । अन्यथा, संभौतामा उल्लेख गरे अनुसारको पेनाल्टी तथा जरिवाना बुझाउनु पर्ने हुन्छ ।

आयोजना पुरा भएपछि उपभोक्ता संस्थाले पानीको महशुलवाट खानेपानी सन्चालन गर्ने, मर्मतसंभार गर्ने हो । हामि उपभोक्ताहरु आफ्नो दायित्व पुरागर्न चाहीं पछाडी हट्ने, सहलगानी र महशुल घटाउनका लागि प्रयाश गर्न लाग्छन । यसो गर्दा खानेपानी नियमित संचालन कसरि हुन्छ ? तसर्थ, खानेपानी जस्तो संवेदनशील कुरामा संकीर्ण सोचाई र अवरोध गर्नु भनेको त्यस ठाउँको विकासको बाधक बन्नु हो ।

हामिले नियमित र शुध्दपानी खोजेपछि यसमा लाग्नेखर्च चाहीं नतिरेर सुख पाईन्छ ? खानेपानी अशुध्द भएमा विरामी हुन्छौं, उपचार खर्च पानीको पैसा भन्दा सयौं गुणा लाग्छ । यसको साथै कति दुःख पाउँछ भन्ने कुरालाई पनि बुझ्नुपर्छ । यतिमात्र होईन, ढुंगेधारा सम्म जानेआउने दुःख कष्टका कुरालाई पनि मनन् गर्नुपर्छ । यसबै कुराको सुविधा लिनको लागि हामिले केहि न केहि त्याग गर्नेपर्छ होईन र ?

हामिले विगतमा गरेको अनुभवमा ५०% प्रतिशत सम्म खानेपानी चुहावाट भई खेरगएको रिकर्ड छ । यसरि पानी चुहावाट भई खेरजानु भनेको यसको खर्च सबै उपभोक्ताका थाप्लोमा पर्छ । चुहावाटवाट खेरगएको पानी मेरो होईन भनेर कुनै उपभोक्ता पनि चुपलागनु हुँदैन । हामि आर्थिक हिनामिना भयोकि भनेर मात्र हेर्नेगर्छौं । पानीको हिनामिना पनि आर्थिक बराबर हो । तसर्थ, पानीको पनि हरेक वर्ष अडिट गर्नुपर्छ भन्ने मेरो प्रस्ताव छ । खानेपानी महशुल बढाउनुको कारणहरु धेरै छन । खानेपानी महँगो भएपछि उपभोक्ताले पानी खेरजान दिदैनन् । यसरि पानी नियन्त्रणका साथ खेरजान दिईएन भने सबै उपभोक्ताले पानी पाउन सक्छ । यसरि सबै सचेतभै खानेपानी सन्चालन गर्न सक्यौं भने हामिलाई चौविसै घण्टा पानी वितरण गर्न पुग्नसक्छ ।

महशुल घटाउनतिर मात्र सोंच्दा खानेपानी आयोजनानै सन्चालन नहुन सक्छ । जस्तै: दरौंदी गोरखा खानेपानीको महशुल घटाउन लाग्दा कर्मचारीको तलब घटाउनु पर्छ । विद्युत महशुल घटाउनको लागि पम्प थोरै चलाउनु पर्छ । पम्प थोरै चलाय पछि पानी वितरण पनि थोरै हुन्छ । महशुल पनि थोरै उठ्छ । र मर्मतसंभारको खर्च समेत कम गर्नुपर्ने हुन्छ । यसो गर्दा पानी नियमित हुन कदापी सक्दैन । त्यसैले पनि संचालन खर्चमा धेरै कन्जुस्याई गर्नुहुन्न भन्न चाहान्छु ।

दरौदी गोरखा खानेपानीको वितरण क्षेत्र धेरैजसो ग्रामीण भेगमा पर्दछ । ग्रामीण भेगमा पानीको खपत र उपभोग थोरैहुने आँकलन गरि महशुल घटाउनका लागि मासीक न्यूनतम पानीको अंकपनि घटायर पाँचयूनिट मात्र गर्नुपर्छ । यसो भएमा ग्रामीण भेगका उपभोक्ताहरूले कम महशुलको पानीले पनि पुग्नेहुन्छ । व्यापारी प्रयोजनका लागि वा धेरैपानी प्रयोग गर्ने उपभोक्ताहरूका लागि महशुलको भार थपहुनेछ । यसमा अत्यावश्यक खर्चहरू मात्र राखेर महशुल कमगर्न कोशिस गरिएको छ । यसलाई छलफलवाट पारित गरिदिनु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछु । अन्यथा दरौदी खानेपानी आयोजना असफल हुनेपक्का छ । यसपछि दुःख कसले पाउँछ, भने हामिलेनै होईनर ?

अहिले महशुल कम गराउन कर्मचारीको तलब कमगर्ने गरेकाछौं । यसले गर्दा कर्मचारीहरू ईमान्दारीका साथ काम गर्दैनन् । यसैले दक्ष कर्मचारीहरू पनि यो थोरै तलबमानमा कामगर्न कदापी आउँदैनन् । हाल दरौदी गोरखा खानेपानीको नियमानुसार एकवर्षका लागि निर्माण व्यवसायीले सन्चालन गर्दै आएको छ । उसले थोरै मात्र कर्मचारी राखि दिएको तलबमान यस प्रकार छ । यो तलब पनि कर्मचारीहरूले पाएका छैनन । यसरी सन्चालन भएको खानेपानी नियमित कदापी हुनसक्तैन ।

१) निर्माण व्यवसायीले दिएकोको तलबमान:

सिनं	पद	संख्या	तलब/महिना	वार्षिक जम्मा रु
१	एकाउटेण्ट	१	२००००X१३	२६००००।
२	पम्प अपरेटर	५	१७५००X१३	११३७५००।
३	प्लम्बर	१	१७५००X१३	२२७५००।
४	मिटर रिडर	१	१७५००X१३	२२७५००।
५	पानी उपचार केन्द्र क्लिनर	१	१७५००X१३	२२७५००।
६	कार्यालय सहायक	१	१४५००X१३	१८८५००।
७	चौकीदार (उपल्लाकोट)	१	१४५००X१३	१८८५००।
जम्मा:				२४५७०००।

खानेपानी संचालन नियमित हुने र नहुने कुरा कर्मचारीको सकृयता र ईमान्दारीमा निर्भर हुन्छ । दक्ष कर्मचारीले जहाँतहिं काम पाउँछ र जहिले पनि काम पाउँछ । यसैले उनिहरू यो गोरखा जस्तो असहज ठाउँमा कामगर्न आउँदैनन् । काममा ध्यान नदिने जागिर मात्र खाईदिने मान्छे जतिपनि पाईन्छ । तर सच्चा कामगर्ने ईमान्दारी कर्मचारी पाउन गाहरो छ । कर्मचारीलाई जागिरको माया हुनेगरि सेवासुविधा दिनुपर्छ । ताकि उनिहरूलाई जागिरवाट हातधुनु पर्छकि भन्नेत्रास भईनै रहोस । त्यसैले कर्मचारीको सेवासुविधामा कंजुस्याई कदापी गर्नुहुँन्न भन्ने मेरो धारणा छ । यसैले कर्मचारीको ईमान्दारीताका लागि निम्न नयाँ तलबमान कायम गर्नुपर्छ भनि प्रस्ताव गर्दछु । जसले गर्दा कर्मचारीले खानेपानी नियमित संचालन गराउने छ ।

२) न्यूनतम: सन्चालन खर्च:-

क) तलब खर्च:

सिनं	पद	संख्या	तलब/महिना	वार्षिक जम्मा रु
१	मैनेजर	१	५००००X१३	७१५०००।
२	एकाउटेण्ट	१	२५०००X१३	३२५०००।
३	पम्प अपरेटर	५	२००००X१३	१३०००००।
४	प्लम्बर	१	२००००X१३	२६००००।
५	WSST	१	२००००X१३	२६००००।
६	मिटर रिडर	१	२००००X१३	२६००००।
७	पानी उपचार केन्द्र क्लिनर	१	२००००X१३	२६००००।

८	कार्यालय सहायक	१	१६०००X१३	२०८०००।
९	चौकीदार (उपल्लाकोट)	१	१६०००X१३	२०८०००।
			जम्मा:	३५,३६,०००।

ख) सन्चालन खर्च:

सिनं	विवरण	मासीक खर्च रु	वार्षिक जम्मा रु
१	मसलन्द (पानी, बत्ती, पाहुना, दैभ्र, फ्यूल आदी)	५००००X१२	६०००००।
२	विद्युत पम्प सन्चालन (सर्भे अनुसार)	६५९५२५X१२	७९१४३००।
३	मर्मत संभार (सामान सहित)	५००००X१२	६०००००।
४	भैपरि आउने खर्च	१००००X१२	१२००००।
५	डिप्रिसियसन (कोषमा)		५३२९८०।
		जम्मा:	९७,६७,२८०।
		कुल जम्मा (क र ख)	१,३३,०३,२८०।

३) वार्षिक तथा मासीक बाँडफाँड:

सिनं	विवरण	रकम
१	वार्षिक न्यूनतम सन्चालन खर्च	१,३३,०३,२८०।
२	मासीक न्यूनतम सन्चालन खर्च	११,०८,६०६।
३	मासीक आवश्यक पर्ने न्यूनतम पानीको अंक यूनिटमा	४५०००
४	सर्भे अनुसार ३८०९ घर भनेता पनि संस्थाको रिकर्ड अनुसारको घरसंख्या	४२९६
५	प्रतिधारा ५/यू/महिना पानीका दरले ४२९६ घरलाई आवश्यक पर्ने न्यूनतम पानी चुहावट समेतको लागि	२२५००
६	त्यो पानीलाई सर्भे अनुसार जम्मा घरसंख्या ४२९६ लाई भागगर्दा मासिक रु २५८। पर्ने भएतापनि शुन्य अंकमा ल्याउँदा	.२६०।

४) सदस्य संस्थाको मासीक न्यूनतम पानी अंक: (प्रतिधारा मासीक ५ यूनिटका दरले)

सिनं	नाम	घर संख्या	मासीक पानीको न्यूनतम अंक यूनिटमा	मासीक प्रतिघर ५ यूनिटको	जम्मान्यूनतम मासिक बल्कमा
१	पृथ्विनारायण सानासहरी खापा संस्था	१२५०	६२५०	२६०।	३२५०००।
२	तिनधारे खानेपानी संस्था	२००	१०००	"	५२०००।
३	कर्णखोलाखानेपानी संस्था	३७१	१८५५	"	९६४६०।
४	पोखराथोक खानेपानी संस्था	१९८	९९०	"	५१४८०।
५	तिनचापे खानेपानी संस्था	४३२	२१६०	"	११२३२०।
६	आहाले खानेपानी संस्था	१५०	७५०	"	३९०००।
७	गैह्रिकुवाखानेपानी संस्था	१००	५००	"	२६०००।
८	पिपलथोक खानेपानी संस्था	८९	४४५	"	२३१४०।
९	नारेस्वर खानेपानी संस्था	१६५	८२५	"	४२९००।
१०	घलाङ्गखानेपानी संस्था/ज्यामीरि/देउराली	१७५	८७५	"	४५५००।

११	बेनीखोलाखानेपानी संस्था	५०	२५०	"	१३०००।
१२	चिसापानीखानेपानी संस्था	१६५	८२५	"	४२९००।
१३	पाण्डेचौतारा खानेपानी संस्था	८३	४१५	"	२१५८०।
१४	बाँजोगरा पाण्डेचउर खानेपानी संस्था	५०	२५०	"	१३०००।
१५	पन्तेस्वारा खानेपानी संस्था	८३	४१५	"	२१५८०।
१६	थाकलडांडाखानेपानी संस्था/	१२४	६२०	"	३२२४०।
१७	भुसालगाउँ खापा संस्था	९०	४५०	"	२३४००।
१८	भगवतीथानलाकुरीस्वारा खापा संस्था	११५	५७५	"	२९९००।
१९	रानीवनखानेपानी संस्था/तारेभिर	१९०	९५०	"	४९४००।
२०	दुश्री खापा संस्था	२१६	१०८०	"	५६९६०।
	जम्मा:	४२९६	२१४८०		११९६९६०।
	१२ महिनाको जम्मा:				१३४०३५२०।

५) मासीक न्यूनतम अंकभन्दा माथिको पानीको हिसाब:

- तोकीयको न्यूनतम अंकभन्दा माथि १०० यूनिट सम्म प्रतियूनिट ३००। का दरले थपहुँदै जानेछ ।
- १०० यूनिट थपपछि पनि माथिको अर्को १०० यूनिट सम्मका लागि प्रति यूनिटमा ३५०। का दरले थपहुँदै जानेछ ।
- यसभन्दा माथि जतिसुकै भएता पनि प्रतियूनिट ४००। का दरले थपहुँदै जानेछ । यो भनेको पानी विक्रिगर्ने होटेल र रेष्टुरेण्टहरुका लागि महँगो पर्नजानेछ ।
- सदस्यता नलिने उपभोक्ता संस्था वा उपभोक्ताहरुले समितिले तोकेको वा प्रतियूनिट रु. ३००। का दरले पानीको महशुल अग्रीम बुझाउनु पर्नेछ । यस्तैगरि माथि उल्लेख गरिएको एकतह माथिको महशुल तिर्दैजानु पर्नेछ ।
- यसरि निर्धारण गरिएको पानीको महशुल समयमा नतिर्नेहरुको लागि सोहि अनुसार समितिले जरिवाना लगाउदै जानेछ । यसपछि पनि महशुल नबुझायमा पानी दिन बन्दगरि कारवाही अगाडी बढाउने छ ।
- सदस्य संस्थाहरुलाई सहज र सरल तरिकावाट सु-सुचित गर्ने र पानीको महशुल बुझाउन सक्ने व्यवस्था पनि गरिने छ ।

६) यसरि पानीको अंक न्यूनतम लगाउँदा सदस्य संस्थाले सकेसम्म आफ्नै श्रोतको पानी प्रयोग गरि नपुग भएको पानीमात्र लिनसक्ने छन । तर स्थानिय श्रोतको पानीलाई निर्मलीकरण गर्नुपर्ने भने नितान्त आवश्यक छ ।

७) दरौँदी खानेपानीवाट पानी लिने सदस्य संस्थाले आफ्नो धारा लिने उपभोक्ताहरुको लागि पनि यसैगरि न्यूनतम अंक तोकेर थपहुँदै जाने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

८) दरौँदी गोरखा खानेपानी संस्थाको सदस्यता नलिने संस्थाहरु वा उपभोक्ताहरु साधारण सभासद हुन पाउने छैन । यसको मतलब चुनावमा भागलिन पनि पाउने छैन । तर पानी लिन चाहेमा भने समितिले तोकेको खुद्रा मुल्यमा अग्रीम महशुल तिरेर लिन पाउने छ ।

९) यो न्यूनतम तोकियको पानी महशुल पानी नलियमा पनि बुझाउनु पर्नेहुन्छ । यसभन्दा बढि पानी खपत गरेमा सोहि अनुसार महशुलको दर पनि बढ्दै जानेकुरा माथि उल्लेख गरिएको छ ।

१०) दरौँदी खानेपानी संस्था र सबै सदस्य संस्थाहरुको आन्तरिक लेखा समिति गठन हुनुपर्छ । यसैगरि आर्थिक कारोवार र पानीको अडिट वार्षिक रुपमा गर्नु पर्नेछ ।

११) सबै खानेपानी संस्थाहरुको विधान स्थानिय सरकारवाट स्विकृति गराई दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।

मासिक पानी महशुल दर

पानीको परिमाण	महसुल दर	कैफियत
५ यूनिटको प्रतिघरका दरले	२६० X धारासंख्या / न्यूनतम अंक	

७ देखि १० यूनिटसम्मको	३००१- / यूनिट X धारासंख्या / थप	
११ देखि २० यूनिटसम्म	३५०१- / यूनिट X धारासंख्या / थप	
२१ यूनिट देखि ३० यूनिटसम्म	४००१- / यूनिट X धारासंख्या / थप	
सदस्यता नलिनेले अग्रिम शुल्क बुझाउनु पर्ने	४००१- / यूनिट	

प्रस्तुत: बढी मास्के,
संस्थापक अध्यक्ष
मिति: २०७९।०५।०५

अनुसुचि-४७

दरौँदी गोरखा खानेपानी व्यवस्थापकीय अवधारणा निर्माण उच्चस्तरीय समिति गठन:

दरौँदी गोरखा खानेपानी आयोजना संग संबन्धीत संस्थाहरुको सहभागीतामा निम्न पाँच सदस्यीय उच्चस्तरीय व्यवस्थापन समिति गठन यस प्रकार गर्नुपर्ने हुन्छ ।

क) श्री बिनोद बाबु अर्याल	संयोजक
ख) श्री नगरपालिका प्रतिनिधि	सदस्य
ग) श्री आयोजना प्रमुख	सदस्य
घ) श्री संस्थागत सहयोग तथा परामर्श इकाई प्रमुख	सदस्य
ङ) श्री संस्थापक अध्यक्ष	सदस्य

१) दरौँदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको शुरुवातको कुरागर्नु पर्दा गल्तीहरु भएका छन । पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी संस्थाले शुरुमा श्रोतको प्रस्ताव लुदीखोला र दरौँदीको पानी थियो । तर एडिबिका कारण संभव भएन । यसपछि दरौँदीको पानी पटकपटक मागगर्ने पनि पृथ्वीनारायण सानासहरी खानेपानी संस्था थियो । यसो भएपनि पुर्व प्रधानमंत्री डा.बाबुराम भट्टराई ज्यूले दरौँदीको पानी सभेका लागि दिनुभएको संसदीय कोषको रकम तत्कालिन जिल्ला विकास समितिले जिल्ला खानेपानी डिभिजन कार्यालय गोरखामा पठाईयो । डिभिजनले सानासहरी मार्फत नगरि नयाँ समिति गठनतिर अधि बढ्यो । यसपछि यसले राजनितिकरण लिएको हो ।

२) यसरी समिति गठन हुन नसकी निकाशा रकम फिर्ताजाने भएपछि समाधानका लागि मेरै सुझाव अनुसार बल्कपानी वितरण गर्नेगरि दरौँदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समिति निर्माणभै समाधान भएको हो ।

३) यसरी सर्वसम्मतीवाट निर्माण भएको समितिले गरेको काममा पनि अवरोध आउन नखोजेको होईन । तर धेरै संयमता पुर्वक काम गरिएकोले निर्माण चरण अन्तिममा पुगेको हो ।

४) हालसालै कार्यसमितिको म्याद एकवर्ष देखि सकियको, कोषध्यक्ष ज्यूको व्यस्तताका कारण तिनवर्ष देखि अडिट नहुनु र साधारण सभागर्न नसक्नुका कारण नगरपालीकाले हस्तक्षेप गरि कार्यसमिति पुनरगठन गरिदिएको छ ।

५) दरौँदी गोरखा खानेपानी आयोजना लगायत कतिपय खानेपानी आयोजनाको सभेवाट परिवर्तन गर्न र भेरियसन मार्फत कामगर्न कठिन हुनेगरेकोले पनि आयोजना सफल हुन गाहारो भएको महशुष भएको छ ।

६) दरौँदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको निर्माण चरण समाप्तभै सन्चालनमा आउँदा पनि यसको मोडालिटि र महशुल दर निर्धारण नहुँदा अहिले यसको व्यवस्थापनका लागि उच्चस्तरीय समिति बनेको छ । अब यस समितिको बैठकले टुंगो लगाई अगाडी बढाउनु पर्छ ।

- ७) दरौदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको कार्यक्षेत्र छरियर रहेको पहाडी क्षेत्र हो । दरौदी खानेपानी समितिले आफै सन्चालन गर्दा नियन्त्रण र संरक्षण गर्न शहरी क्षेत्रजस्तो सहज हुँदैन । तसर्थ, यसलाई सहज बनाउन सदस्य संस्थाहरूलाई मर्जगरि शुरुमा विधानतर्ता भएको ६ वटा सदस्य ईकाइकै अवस्थामा ल्याउनु पर्छ ।
- ८) यि सदस्य इकाइहरूको अनुगमन, नियन्त्रण र सहज व्यवस्थापनका लागि दरौदी गोरखा खानेपानीले मातहतका ईकाइहरूलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।
- ९) सबै इकाइहरूको पानीको श्रोतमा फिल्टर र क्लोरिनेसनको व्यवस्था गर्नुपर्छ । अन्यथा, दरौदीको पानी फिल्टरको कुनैअर्थ रहँदैन ।
- १०) यि ६ वटा इकाइहरूको कार्यालय व्यवस्थापन, एकाउण्ट सफ्टवेयर, पानी सुरक्षा व्यवस्था र पानी अडिटको कामपनि दरौदी गोरखा खानेपानी समितिलेनै जिम्मा लिनुपर्छ ।
- ११) यि सबै इकाइहरूको महशुल दर एउटै बनाउनु पर्छ । यसपछि श्रोतक्षेत्रलाई पर्ने बाधाअड्चन फुकाउन दरौदी गोरखा खानेपानी समितिको निर्णयले छुटको व्यवस्था गर्नुपर्छ ।
- १२) सबै सदस्य इकाइहरू स्वतन्त्र भएपनि विधानमानै उल्लेख गरि नीश्चत अधिकार मात्र प्रदान गरि दरौदी गोरखा खानेपानी संस्थाको मातहतमा ल्याउनु पर्छ ।
- १३) सबै इकाइहरू दरौदी गोरखा खानेपानी संस्थाको मातहतमा ल्याएपछि दरौदी खानेपानीको विधान अनुसार संचालन निर्देशिका र आर्थिक नियमावली तयारगरि तालिमको पनि व्यवस्था गर्नुपर्छ ।
- १४) यदि कुनै इकाइहरू दरौदी गोरखा खानेपानीको मातहतमा आउन चाहादैन भने उनिहरूले दरौदी गोरखा खानेपानी संस्थाको सभासद हुन पाउने छैन ।
- १५) एक आपसमा मर्जभै सदस्यता नलिने ईकाइहरूले बल्कशिष्टममा पानी पाउने छैन । पानी लिन चाहेमा दरौदी गोरखा खानेपानी संस्थाले तोकेको खुद्रा महशुल दरमा अग्रिम भुक्तानी गरि पानी लिनु पर्नेछ ।
- १६) यि सबै सन्चालन विधिहरू विधान संसोधन गरि गोरखा नगरपालीकाबाट स्विकृति लिनुपर्नेछ ।

बद्री बहादुर मास्के, संस्थापक अध्यक्ष,
दरौदी गोरखा खानेपानी संस्था, गोरखा .मिति:
२०७९।०५।२८

अनुसुची-४८

दरौदी गोरखा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा

पहिलो साधारण सभालाई अध्यक्षको स्वागत मन्तव्य

आदरणीय प्रमुख अतिथिज्यू विशेष अतिथि तथा अतिथिज्यूहरू,
पत्रकार, आमन्त्रीत माहानुभाव र उपभोक्ता सभासद साथिहरू,

प्रमुख अतिथि नगरप्रमुख राजन राज पन्तज्यू आफ्नो व्यस्त समयको बाबजुद पनि हाम्रो आमन्त्रणलाई स्विकार गरि आउनु भएकोमा हार्दिकता पूर्वक स्वागत गर्न चाहान्छौं । त्यस्तैगरि विशेष अतिथि र अतिथिज्यूहरूलाई पनि बहुमुल्य समयदिएर हाम्रो निमन्त्रणालाई

स्विकारगरि उपस्थित हुनु भएकोमा हार्दिक स्वागत गर्न चाहान्छौं । यस्तैगरि हाम्रो आमन्त्रणलाई स्विकारगरि पाल्नुहुने संपुर्ण पत्रकार, आमन्त्रीत पाहुना र सभासद साथिहरुलाई पनि हार्दिक स्वागत गर्न चाहान्छु ।

आदरणीय मित्रहरु, विगतमा सानासहरी मार्फत छाङ्गखोला र ढाक्रेखोलाको पानी गोरखामा ल्याउनु भनेको पनि साधारण कुरो थिएन । यतिबेला पनि श्रोतमा विवादहरु आएका थिए । विनापारिश्रमीक अथक प्रयाश पछि पानी ल्याउन सफल भएकाहौं । यहाँहरु सबैलाई अवगत भएकै कुराहो, स्वयमसेवक भएर काम गर्दापनि जसअपजसहरु खेप्नुपर्ने हुन्छ । गोरखामा सानासहरीको पानी आएपछि केहि हदसम्म समस्या समाधान भएकोछ । यथेष्ट पानीदिन नसकेपनि कमसेकम यसको संरचनाहरु तयार भएका छन, उपभोक्ताले खानेपानीको महत्व बुझ्नथालेका छन, अनि पैसातिरेर पानीखाने बानि बस्न थालेकोछ । तर सानासहरी खानेपानी आयोजनाको केहित्रुटी, एडिबिको परिधि, जनसंख्या बृद्धि र वातावरणीय प्रभावका कारण सानासहरी खानेपानी आयोजनाले पुर्णता पाउनभने सकेको थिएन । तैपनि त्यतिबेला हामिलाई खानेपानी आयोजना पाउनुनै ठुलोकुरा भएको थियो । किनभने एडिबिले तोकेको परिधिभित्र गोरखाको आयोजना परेको थिएन । अर्कोतिर बारंबार पानीको मुहानमा विरोध आएकोले पानीको श्रोतपाउन गाहारो थियो । त्यसैले मैरिको चोट ढुंगालाई मात्र थाहाहुन्छ भनेजस्तै यसको मर्मपनि शुरुमा यसैसंग भिड्नेहरुलाई मात्र थाहाहोला । सानासहरीको पानीले नपुग्ने भएपछि दरौंदीको पानी ल्याउन पटकपटक सम्बन्धित निकाय र तत्कालिन.प्रधानमन्त्री श्री बाबुराम भट्टराईज्यूलाई निवेदन दिएका थियौं । संपुर्ण गोरखालीहरुको आवाजले दरौंदीको पानी ल्याउने कुरामा सभासद कोषको रकम संभाव्यता अध्ययनमा खर्च भएको कुरा तपाईं हामि सामु छलङ्ग छ । यस आयोजना कसैको व्यक्तिगत पेवा होईन, गोरखाको विकासका लागि शुरुभएको साभ्ना विकास कार्यक्रम हो । तसर्थ यसलाई सफल बनाउन हामि सबैको उत्तिकै दायित्व छ ।

उपस्थित माहानुभावहरु, खानेपानीकै सुविधाको खोजिमा छिमेकी जिल्लाहरुको सदरमुकाम वेसितिर सारिएको थियो । तर गोरखाको सदरमुकाम शाहकालिन पुरानो दरबारका कारण सारिएन । यसका कारण कुनै ठाउँवाट पनि सतहिको पानी नआउनाले गोरखालीहरुले पेटभरि पानी खान पाएनन् । गोरखा घुम्नआउने पर्यटकहरु पानीकै कारण गोरखामा वास बस्दैन थिए । यसरि गोरखामा पर्यटकीय विकासका संभावनाहरु हुँदाहुँदै पनि पुर्वाधार विकास र प्रचारप्रसार गर्न सकेनौं । हामिसंग भएको विविध सम्पदाहरुलाई विस्वसामु पुर्न्याउन पनि सकिरहेका छैनौं । यो सबै कामको मेसोमिलाउने कुरा स्थानिय निकायको हो । दरौंदीको पानी आएपछि गोरखाबजार र दरबार वरपरका क्षेत्रमा वस्तिको विकास हुनेछ । यसको साथै पर्यटकहरुको आगमनमा पनि बृद्धि हुनसक्ने, करेसावारी प्रयोग हुने, सरसफाई र गोरखाबजार हरियाली हुनेछ, भन्ने आशा गरेकाछौं । हुनत गोरखाबजारमा दरौंदीको पानी आईसके पछि बजारक्षेत्रमा चर्पीको फोहोर लेदो र प्रयोग भएको फोहोर पानी नालिमा बढ्नेछ । यसपछि नालिहरु दुर्गन्धीत हुने करिब पक्काछ । तसर्थ यसलाई पनि हामिले विशेष ध्यानदिनु पर्ने अत्यन्तजरुरी छ । छिमेकी जिल्लाहरुको खानेपानी र सरसफाईका डाटाहेर्दा गोरखा जिल्ला गोरखा जिल्ला पछाडी परेको देखिन्छ । हामि किन पछाडी पर्थौं ? सोचनीय कुराछ । खानेपानी र ढलजस्ता सरसफाईका कुरामा नगरपालिकाको मुख्य जिम्मेवारी हुन्छ । यसो भएपनि स्थानिय बासिन्दाको सुविधाका लागि प्रयोग हुने विकासनिर्माण भएकोले हामि स्थानियवासी सहयोग गर्न तयारछौं । नगरपालिका सानातिना कुराहरुमा अल्झीनु भएन । जिल्ला भित्रका दुबै नगरपालिका मिलेर वा एकल भएपनि कुनै कुनै राष्ट्रियस्तरको **Mega Project** शुरुगर्न नगरपालिकालाई हार्दिक अनुरोध गर्दछु । जुनसुकै कामपनि शुरुवातमा कठिन त हुन्छ नै (Beginning always hardest) । तर त्यस कठिन समस्या संगजुधेर अगाडि बढ्नुपर्छ, भून्ने मेरो मान्यता हो ।

खानेपानी र सरसफाई संबन्धमा छिमेकी जिल्ला संगको तुलनात्मक डाटा

जिल्लाको नाम	जनसंख्या	खानेपानी विस्तार % मा	सरसफाई विस्तार % मा
नुवाकोट	३४०५७९	७७.९२	३९.९५
धादिङ्ग	४०५०४५	६९.२५	५९.४३
गोरखा	३३६५९८	७०.९९	४४.९५
तनहुँ	३७२३२९	८२.४४	५६.६३
लम्जुङ्ग	२०७६७७	८९.२	५६.९९
चितवन	५८३६५६	८५.०५	८३.०८
कास्की	४६६३७९	९२.२३	८७.४७

श्रोत:- खानेपानी विभाग

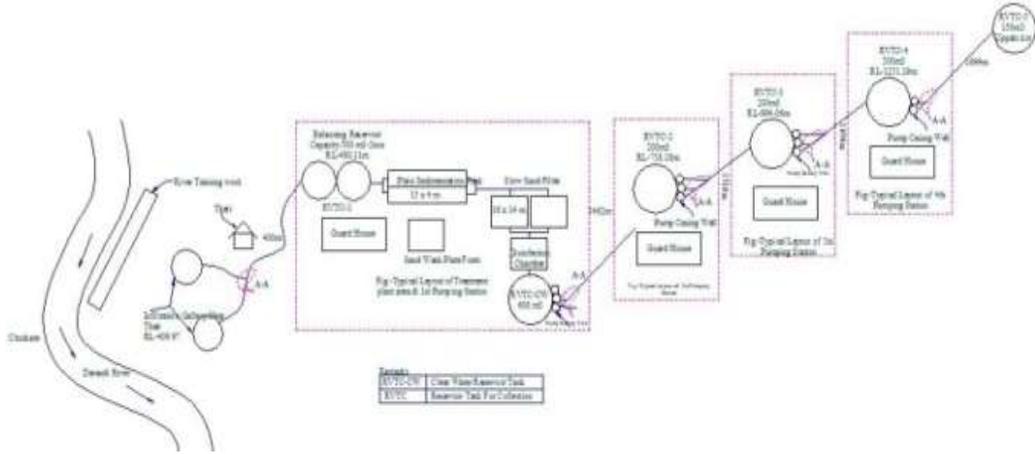
साथिहरु, पानीको विषयमा छलफल गर्न हामि यहाँ भेला भएका छौं । तर पानीकै वारेका चर्चा नगर्नु मुखता हुने भएकोले केहि कुरा यहाँ उल्लेख गर्न चाहान्छु । अहिले विश्वको ध्यान पानीतिर आकर्षित भईरहेको अवस्था छ । यहाँहरूलाई थाहानै होला, पृथ्वीको ७५% प्रतिशत भूभाग पानीले ढाकेको छ । तर धेरैजसो पानी समुन्द्रमा खान नहुने नुनिलो भएर बसेको छ । पिउनयोग्य पानी भनेको ३% प्रतिशत मात्र छन । यो ३% प्रतिशत पानी मध्ये २% प्रतिशत पानी हिउँबनेर बसेका छन्, मानिसले पाउने भनेको १% प्रतिशत मात्र छ । विश्वको ७ अरब भन्दा बढि जनसंख्यालाई यो १% प्रतिशत पानीले पुऱ्याउनु पर्नेहुँदा मानिसले यसलाई महत्वका साथ हेर्न जरुरी छ । ग्लोबल वार्मीङ्गका कारण पानीपर्न छोड्दै गएको तपाई हामिले महशुष गरिरहेकैछौं । यसले गर्दा पानीका श्रोतहरु सुक्ने, हिमाल पग्लेर कालोहुने र वातावरणलाई प्रभावित पार्ने गरेको छ । हालसालै पनि सिरिया, नाईजेरिया, सोमालिया र ईरानमा पानीको संकट भईरहेको समाचारहरुमा आईरहेका छन । त्यहाँका सरकारले संकटकाल घोषणा गरेकोले लाखौं मानिसहरु बसाईसराई गर्न थालेका छन । सिरिया र जोर्डन विचको नाईल नदिको पानीमा वर्षौदेखि विवाद अझै टुगिएको छैन । चिनले व्हांगो नदिलाई फर्काई आफ्नै देसभित्र घुमाईदिंदा भारत र बंगलादेसलाई समस्यामा पारेको हामिले समाचारमा पढेका छौं । सन् २०४० सम्ममा भारतलाई पानीको ठुलो समस्या पर्नेकुरा विद्वानहरुले पत्रपत्रीका मार्फत बताईरहेका छन् । भारतलाई योकुरा राम्रोसंग थाहा भएकै कारण नेपालको पानीमा आँखा गाडि रहेको छ । तसर्थ, नेपालले पनि भविष्यलाई हेरेर जलभण्डार र जलश्रोत संरक्षणका अन्य महत्वपूर्ण योजनाहरु अगाडी सार्नुजरुरी देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा मैले केहिदिन अगाडी फेसबुक मार्फत गोरखाको अबुवामा बाँधबाँधेर दरौंदीको पानीलाई तालमा परिणत गरि जलभण्डारण किन नगर्ने भनि प्रस्ताव राखेको थिएँ । यसो भएमा जलभण्डारण हुने, जलासय हुने, माछापालन, पर्यटन प्रवर्धन हुने, साना जलविद्युत उत्पादन, सिँचाईका साथै हराभरा हुने देखिन्छ । कतिपय साथिहरुले यसलाई महत्वाकांक्षि योजना भनेपनि, तर वाहाँहरुले यसको दिर्घकालिन महत्वका कुरा राम्रोसंग बुझ्न सक्नुभएन भन्ने लाग्छ । आकांक्षा र साँच राख्दैमा विग्रिहाल्ने कुरा केहि छैन, तर यसविना कुनैपनि योजनाको निर्माण शुरु हुँदैन । अन्य बस्तुको तुलनामा हामिले पानीलाई बढिभन्दा बढि आदरगर्नु पर्छ, तर त्यसोहुन सकेको छैन । समयमै विचार पुऱ्याएनौं भने भविष्यमा ठुलो समस्या भोग्न बाध्य हुनुपर्नेछ ।

साथिहरु, खानेपानी आयोजनाको निर्माण क्रममा थुप्रै समस्याहरु आउन सक्छन । सबै समस्याहरु समाधान गर्ने, आवश्यक जग्गा उपलब्ध गराउने जिम्मा उपभोक्ता समितिको हो । यसपछि पनि समितिले आर्थिक र पानी हिनामिना हुनदिन सजग हुनुपर्ने हुन्छ । अहिले निमौण भएको दरौंदी खानेपानी आयोजनाको पानीले हामिलाई सँधैभरि पुग्छ भन्ने छैन । आयोजनाले डिजाईन गर्ने भनेको पनि १५ वर्षको लागि हो । त्यसपछि फेरि पानीको श्रोतहरु थपगर्नु पर्ने करिव निश्चित छ । त्यसबेला कसैको मुखताकन नपरोस भनि हामिले अहिले देखिनै केहिसाँच बनाउदै जानुपर्छ । आयोजना संग हामिले पानी प्रशोधन केन्द्रसम्म दुईलाईन पानील्याउन अनुरोध गरिरहेका छौं । यसपछि उपभोक्तालाई वितरणगरि बढिभएको पानीलाई बोत्तल र जारमा भरि सुपथ मुल्यमा विक्रिवितरण गर्नसके केही रकम अक्षेयकोषमा र केहि रकम दरौंदीको पानी महँगो हुनेभएकोले उपभोक्ताको सहूलियतमा खर्चगर्न सक्छौं । अहिले सम्म आयोजना निर्माणले गति लिएको छैन, त्यसैले सबैकुरा एकिन गर्नसकिन्न । यो सबैकुरा भविष्यमा साथिहरुको माझ समिति छलफलमा आउनेनैछ ।

साथिहरु, यस आयोजनाको वारेमा धेरै उपभोक्ता साथिहरुलाई थाहा नहुन सक्छ, त्यसैले संक्षिप्तमा केहि जानाकारी गराउन चाहान्छु । दरौंदी खानेपानी आयोजना नेपाल सरकार, खानेपानी विभाग अन्तरगत सुख्खा क्षेत्र खानेपानी आयोजना द्वारा निर्माण हुन लागेको हो । यस आयोजनामा ८ ईन्चको पाईपद्वारा विभिन्न ५ वटा पम्पस्टेशन मार्फत दैनिक २७ लाख लिटर पानी उत्पादन गरि वितरण गर्ने आयोजनाको लक्ष छ । यो पानी बेनीखोलाको दरौंदी किनार, घलाड, सामुदायीक वन, काफलधारी, सातघुरे वा गौहीकुवा हुँदै उपल्लाकोटमा पुऱ्याईनेछ । यस आयोजनाको अनुमानित लागत रु. ६०,८४,२३,५१२।८० छ । निर्माणका लागि “क” श्रेणीको ठेकेदार श्री रमन कंस्ट्रक्सन कंपनीले रु. ३७,३७,०४,०४२।६६ मा निर्माणगर्ने कबुलगरि मिति २०७४/०३/१८ मा संभौताभई कामशुरु गर्न थालेको छ । यसमा नेपाल सरकारको ९०% र उपभोक्ताको तर्फवाट नगद १% खन्नेपर्ने वापत ९% गरि जम्मा १०% प्रतिशत लगानी हुनेछ । यस आयोजनामा उपभोक्ताको लगानी ज्यादै न्यूनहुन्छ । सानासहरीमा हामिले ५०% प्रतिशत लगानी गरेको विसँका छैनौं । उपभोक्ताको यति थोरै लगानी कुनै आयोजना आउने छैन । नेपाल सरकारको ९०% प्रतिशत रकम सरकारी निकायवाट खर्चहुन्छ भने उपभोक्तावाट उठेको रकम समितिमार्फत खर्च हुनेछ । यसरी उठाईएको रकमको हिसाबकिताब पारदर्शी गरिनेछ । आयोजनाको निर्देशिकाका उल्लेख भएअनुसार आयोजना निर्माणमा आउने विभिन्न किसिमको अवरोध समाधान र आवश्यक जग्गा व्यवस्था उपभोक्ता समितिले गर्नुपर्नेछ । सकेसम्म सार्वजनिक जग्गा वा सरकारी जग्गा प्रयोग गरि जग्गा खरिद गर्ने काममा लाग्ने छैनौं । आयोजनाको अवधि ३ वर्षको छ भने अर्को एकवर्ष निर्माण व्यवसायीले नै सन्चालन गरेर देखाउनेछ । त्यसपछि उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण हुनेछ । आयोजनाले संस्थाको कार्यालय भवन निर्माण र तालिम बाहेक अन्य केहि छैन । बजारहल्ला भने ६० करोडको आयोजनामा

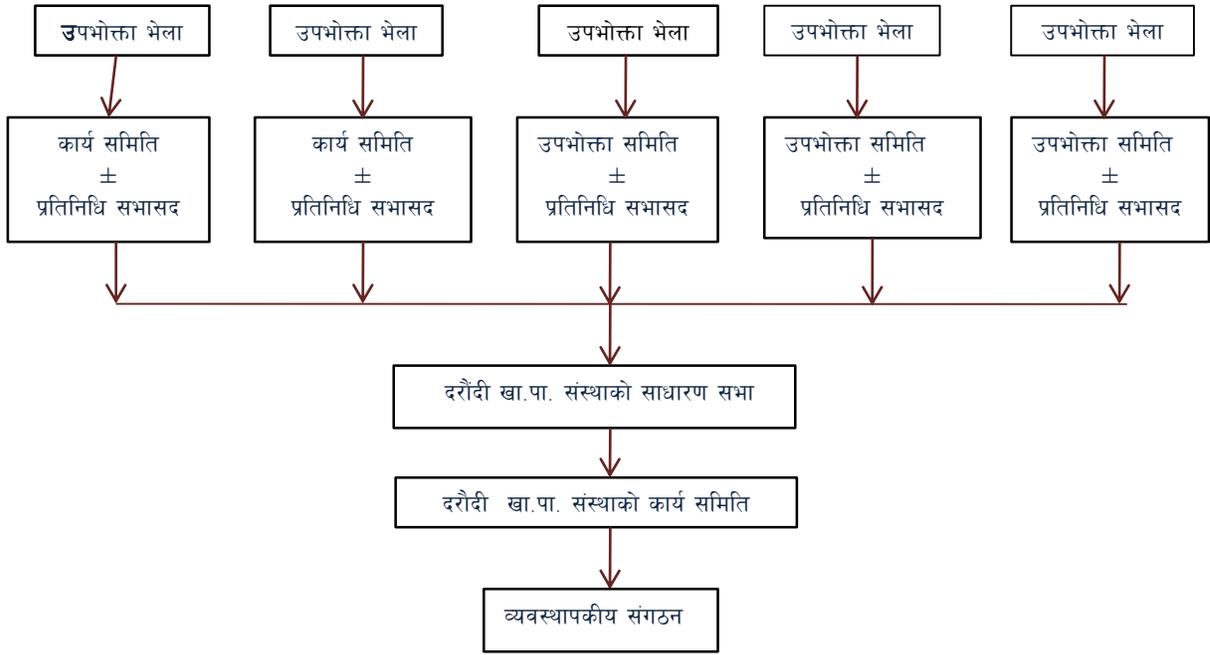
कार्यसमितिले ब्रम्हलुट गर्छन भन्नेभ्रम फैलाईएकोछ । यस्तो अनावश्यक हल्लाको पछाडी नलाग्न सबै उपभोक्ता साथिहरुलाई हार्दीक अनुरोध गर्दछु ।

पाँच ठाउँमा गरिने लिफ्टको नक्शा

साथिहरु, अब म यस दरौंदी गोरखा (बृहत पम्पीङ्ग) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको सांगठनीक स्वरुप र यसको कार्यक्षेत्रको बारेमा प्रकाशपार्न चाहान्छु । यहाँहरुलाई थाहानै छ, यसभन्दा अगाडी समिति गठनहुन नसकेर निकाशा भएको रकम समेत फिर्ताहुने अवस्थामा पुगेको थियो । अन्तत गतवर्ष ११ वटा राजनिति दलका प्रमुखहरु, श्रीमान प्र.जि.अ.ज्यू, स्थानिय विकास अधिकारीज्यू, खानेपानी डिभिजन प्रमुखज्यू, नगर अधिकृतज्यू र सदरमुकाम वरपरका खानेपानी सन्चालनमा रहेका संस्थाहरुको प्रतिनिधिहरु उपस्थितिभई सर्वसम्मतिले दरौंदी खानेपानी उपभोक्ता समितिको तदर्थ समिति गठन भएकोहो । यसपछि आयोजनाको काम अगाडि बढेर निर्माण चरणमा प्रवेश गरेकोछ । यस तदर्थ समिति गठनका लागि प्रयाश गर्नुहुने सबै सरोकारवालाहरु संघसंस्थाहरुमा हार्दीक धन्यवाद सहित आभार व्यक्तगर्न चाहान्छौं । यस तदर्थ समितिले संस्था दर्तागर्ने काम सकेकोछ, र आयोजनालाई जग्गा उपलब्ध गराउने काम भईरहेकोछ । दरौंदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको कार्यक्षेत्र गो.न.पा.को वडा नं.३,४,५,६,७ र ८ भित्रका वस्तिहरु हुन् । विधान अनुसार दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको साधारणसभामा यसै संस्थाका कार्यसमिति, सदस्य संस्थाका कार्यसमिति र क्षेत्रिय आधारमा छनौट भएका उपभोक्ता संख्याको ३% प्रतिसत सभासदहरु रहनेछन । यस प्रथम साधारण सभाको स्विकृति पछि, नयाँ सदस्यता लिन चाहाने संस्थाहरुलाई सदस्यता प्रदान हुनेछ । हालसम्म सदरमुकाम वरपरका ५ वटा खानेपानी संस्थाहरुले सदस्यताको लागि आवेदन दिएका छन । केहि संस्थाहरुले सदस्यता शुल्क रकम समेत जम्मा गरिसकेको अवस्था छ । यसरि दरौंदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता संस्थाले सबै सदस्य संस्थाहरुलाई बल्कमिटर मार्फत पानीवितरण गर्नेछ । र बल्कमिटरमा चढेको अंकअनुसार मासिक महशुल बुझाउनु पर्नेछ । यसपछि सदस्य संस्थाहरुले सनातन जस्तै आ-आफ्नो क्षेत्रमा पानी वितरण, मर्मतसंभार र महशुल संकलन आफैले गर्नेछन । पानीको ज्यादै अभाव भएको कारण यस दरौंदी खानेपानी आयोजनालाई सकेसम्म चाँडो संपन्न गराउन हामि प्रयाशरत छौं ।

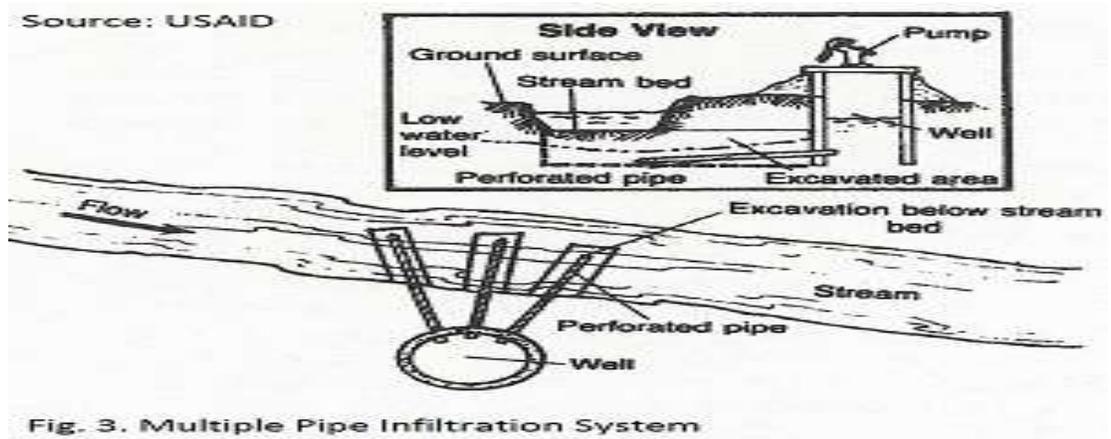
दरौंदी गोरखा खानेपानी संस्थाको सांगठनीक स्वरुप

साथिहरु, विगतको अनुभवका आधारमा दरौदी खानेपानी आयोजनामा कुनैत्रुटी नहोस भनि हामिले आयोजनाको नक्शामा छुट्टहन गएको निम्न कामहरु थपगर्न सुझाव दिएकाछौं ।

- सम्पबेल देखि दरौदी नदीसम्म राखिने पाईपलाईन Infiltration Gallery,
- विद्युतको भोल्टेज कन्ट्रोल गर्न Voltage Stabilizer,
- पम्पसम्म विद्युत अनियमीत नहोस भनेर Electricity Dedication Line,
- प्रशोधन केन्द्रसम्म दुईलाईनको पानी पाईप राख्ने
- पानी चुहावट नियन्त्रण गर्न सबै उपभोक्ताको घरमा Smart meter with sacra system आदी.....

ईन्फिल्ट्रेसन ग्यालरी

अन्तमा यहाँहरुले गर्नुभएको विस्वासका लागि हामि हार्दिक धन्यवाद सहित आभार व्यक्तगर्न चाहान्छौं । आगामी दिनमा पनि सहयोग यथावत हुने अपेक्षा गरेकाछौं । संस्थाको विस्तृत विवरण सचिव ज्यूको प्रतिवेदन र आर्थिक विवरण कोषाध्यक्ष ज्यूको प्रतिवेदनमा

आउनेहुँदा त्यस विषयमा मैले कुनै चर्चागर्न चाहिन । अहिले सम्मको काममा हामिवाट कहिकतै त्रुटीहुन गएको भए क्षेमा गरिदिनुहुन समस्त सभासद साथिहरुमा हार्दिक अनुरोध गर्दै विदाहुन्छु । धन्यवाद

बद्री बाहादुर मास्के
अध्यक्ष

दरौँदी गोरखा (बृहत पम्पीङ्ग) खानेपानी तथा
सरसफाई उपभोक्ता संस्था, गोरखा
मिति २०७४।११।२६

अनुसुची-४९

दरौँदी गोरखा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था गोरखा दोश्रो साधारण सभालाई अध्यक्षको भनाई

संवोधन:

आदरणीय प्रमुख अतिथि माननीय भौतिक पुर्वाधार मंत्री श्री रामशरण बस्नेत ज्यू, विशिष्ट अतिथि आदरणीय नगरपमुख श्री राजन पन्त ज्यू, प्रजिअ ज्यू, पत्रकार साथिहरु अतिथिगण, कार्यसमितिका साथिहरु, सदस्य संस्थाहरुका अध्यक्ष ज्यू लगायत संपुर्ण पदाधिकारी तथा सदस्य ज्यूहरु, सभासद तथा कर्मचारी साथिहरु,

सर्वप्रथम प्रमुख अतिथि ज्यू लगायत संपुर्ण अतिथि र सभासद ज्यूहरुमा दरौँदी गोरखा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्थाको यो दोश्रो साधारण सभामा न्यानो अभिवादन सहित स्वागत गर्न चाहान्छु । प्रमुख अतिथि ज्यू सहित यहाँहरु सबैले आफ्नो अमूल्य समय दिई हाम्रो आमन्त्रणलाई स्विकार गरि उपस्थित भैदिनु भएकोमा आभार व्यक्तगर्न चाहान्छु । यसैगरि भविष्यमा पनि यहाँहरुको मायाममता पाउने आशा एवं विस्वास व्यक्त गर्दछौं ।

सभासद साथिहरु, यहाँहरुलाई थाहानै छ, हाम्रो दरौँदी गोरखा खानेपानीको वितरण प्रणाली अन्यत्रको खानेपानी प्रणाली भन्दा अलि भिन्न प्रकारको छ । यसमा दरौँदी गोरखा खानेपानी समितिले शुध्दपानी उत्पादन गरि सदस्य संस्थाहरुलाई थोकमुल्यमा वितरण गर्ने काम गर्नेछ भने सदस्य संस्थाहरुले आ-आफ्नो उपभोक्ताहरुको घरघरमा वितरण र मर्मत संभारको काम गर्नेछ । यसरी पानी उत्पादन र वितरणको काम एकआपसमा बाँडफाँड गरिएकोछ । यसले गर्दा पानीको समस्या कहिल्यै नआउने आंकलन गरिएकोछ ।

यहाँहरुलाई अवगतनै छ, तपाईंहरुको विस्वास, सहयोग र आत्मीयताका कारण यस दरौँदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको कार्यप्रगती योठाउँ सम्म आईपुगेकोछ । यहाँहरुको विस्वासलाई आत्मासाथ गर्दै विभिन्न चुनौतीहरुको बावजुद पनि हामिले प्रयाशलाई जारि राखेकाछौं । भविष्यमा पनि यहाँहरुको सहयोग नियमित पाईरहने आशा एवं विस्वास लिएकाछौं । हामिले आयोजना निर्माणको गुणस्तरका लागि एक अनुगमन समिति निर्माण गरि अनुगमन गरेकाछौं । यसैगरि प्राविधिक कामकुरा बुझ्न एक आंशिक ईन्जिनियर पनि राखेका थियौं । तर अहिले निजले छाडेकाले पुनः पठाउन सकेका छैनौं ।

आदरणीय मित्रहरु, हामि सबैलाई थाहा भएकै कुराहो, गोरखा बजारमा खानेपानी समस्या समाधान गर्न सहज छैन भन्नेकुरा । यस्तैगरि खानेपानी विना वस्ति विकास र पर्यटकीय विकासको पनि संभावना छैन भन्नेकुरा पनि तपाईं हामि सबैलाई थाहानैछ । स्थानिय श्रोतहरुको मात्र भरपरि रहेको भए आजको यो गोरखाबजारको वस्ति र पर्यटकीय विकासको संभावना थिएन । खानेपानीको श्रोतखोज्ने क्रममा धेरैठाउँहरु हेरि विवाद र विरोधका बावजुद पनि हामिले सानासहरि खानेपानी ल्याउन सफल भएका थियौं । तर यसले दिगो विकासको संभावना नदेखेर पटक पटक दरौँदीको पानी ल्याउन हामिले माग गरेका थियौं । फलस्वरुप आज दरौँदीको पानी हाम्रो माभमा आउने करिव पक्का भएकोछ ।

गोरखाको विकास बाहिरको मान्छे आएर गर्दैनन् र यसको चिन्तापनि गर्दैन । हामिलेनै यसको वारेमा चिन्ता गर्नुपर्छ । तर यहाँ त्यसो भएको देखिदैन, हामि गोरखालीनै विकासको बाधक बन्ने गरेकाछौं । उधारणका लागि मेरो टोल बसपार्कमा कोहि व्यक्तिले आगनमा पानीको पाईपलाईन खन्न दिईएन । तर मैले मेरो घरभित्र पाईपलाईन राखेकोछु । फलस्वरुप घर पछाडि धेरै तलवाट धुरिमा पानीलानु पर्‍यो । यसले गर्दा घरको धुरिमा पानी चढ्न गाहारो भईरहेछ । आफ्नो घरमा पानी ल्याउने कामको लागि पनि आफैले विरोध र अवरोध गर्नु भनेको कति बुद्धिमानी हुन्छ । यो सोचनिय विषय होईन र ?

हामि छिमेकी जिल्ला तनहुँका बन्दीपुरलाई हेरौं । त्यहाँ पर्यटकहरु मारामार गरि जाने गरेका छन । गोरखामा किन पर्यटकहरुको कमी भैरहेकोछ । जबकि बन्दीपुर भन्दा गोरखामा पुर्वाधारहरु धेरै छन । सरल र सुगम बाटो छ, तैपनि पर्यटकहरु गोरखामा बासबस्न, सेमिनार र गोष्ठी गर्न चाहँदैनन । किन यसो भैरहेछ भनेर हामि कसैले चिन्ता पनि गरिरहेका छैनौं । एकआपसमा खुट्टातान्ने, विरोध र अवरोध गर्नेकाममा मात्र अग्रसर हुनेगरेकाछौं । के यसरिनै हुन्छ गोरखाको विकास ? यसले कसलाई नोक्सान पुऱ्याउँछ भनि हामिले सोचेका छैनौं ?

खानेपानी जस्तो संवेदनशिल विषयमा हामिसबै एकभएर लाग्नुपर्छ । यसमा राजनितिकरण गरिनु हुन्न । पानी सबैसंग मिल्ने र घुल्नेजात भएकोले यसलाई स्वच्छ राख्नुपर्छ भन्ने हाम्रो मान्यता छ । यसै अनुरूप हामिले कामपनि गरेकाछौं । यहाँहरु सबैलाई थाहानै छ, हामि जुनसुकै खेमा वा जातको भएपनि खानेपानी नभै हुँदैन । खानेपानी नभए जुनसुकै विकास पनि अगागि बढ्दैन । यत्तिमात्र होईन, खानेपानीवाट धेरै रोगहरु लाग्नसक्ने भएकोले यसलाई शुध्द र सफा मात्र होइन किटाणु रहित बनाउनु पर्छ । तसर्थ, हामिहरु चौविसै घण्टा उपलब्धहुने शुध्द किटाणु रहित पानीको लागि पहल गरिरहेकाछौं ।

साथिहरु, पानीको विषयमा छलफल गर्न हामियहाँ भेला भएकाछौं । यसै विषयमा चर्चा नगर्नु गलत हुन्छ । हामि सबैलाई थाहाछ, कुनैपनि कामको शुरुवातमा कठिन भन्दा कठिन हुन्छ । यसरि कठिन हुनेकुरा थाहा पाउँदा पाउँदै पनि उपभोक्ताहरु आफै निर्माणको काममा विविध किसिमको अवरोधहरु गरेर थपकठिन बनाउने गरेको पनि देखियो । छातिमा हातराखेर भनौं, आफै उपभोक्ता भएर यसो गर्न मिल्छकि मिल्दैन ।

सभासद साथिहरु, हामि जलश्रोतका धनी मुलुकमा जन्मेका छौं । यस अर्थमा हामि भाग्यमानी हौं । तर धनि भएर केगर्ने यसको सहि सदुपयोग गर्न नसक्दा दुःख पाईरहेकाछौं । हामि सबैलाई थाहाछ, कतिपय अफ्रिकन मुलुकका वासिन्दाहरु पानी खान नपाएर अन्य मुलुकमा शरणार्थी हुनपुगेका छन । छिमेकी मुलुक भारतको दक्षिणी भूभागमा पानीको हाहाकारले सरकारलाई धौधौ पारिरहेका छन ।

साथिहरु, हामि कार्य समितिका मानिसहरुलाई आयोजनाको कर्मचारी वा ठेकेदार जस्तो नठान्न अनुरोध गर्दछौं । हामि पनि उपभोक्तानै हौं, उपभोक्ताकै हितका लागि कामगर्छौं । अहिले हामि तपाईंहरुको प्रतिनिधि मात्र हौं । तसर्थ पानीको विषयमा कामकुरा गर्नुपर्दा हामि सबैको एकमत हुनुपर्छ । तर, सदस्य संस्थाहरुले पनि आ-आफ्नो संस्थाको वार्षिक साधारण सभा गरि हिसाब किताब पारदर्शी गर्नुपर्छ । यसो नभएमा छाता संस्था दरौंदी गोरखावाट पाउने सेवा सुविधाहरु प्राप्त हुनेछैन । भविष्यमा विलिङ्ग तथा एकाउण्ट सफ्टवयर सबै सदस्य संस्थाहरुमा राख्ने र यसलाई अनलाईनवाट हेर्न सकिने बनाउन मागपनि गरेकाछौं ।

आयोजना सर्भेक्षणको समयमा उपभोक्ता समिति नहुँदा आयोजनाको काममा धेरैत्रुटीहरु भएका छन । यसलाई सच्याउन वारंवार आयोजना कार्यालयलाई घच्चच्याउने कामहरु भएकोछ । यसको लागि पटक पटक आयोजना र विभागमा मागगर्न जानेकाम भएकोछ । यसै अनुरूप आयोजना प्रमुखका अनुसार आगामी वर्षहरुमा पाल्पा र गोरखालाई स्मार्ट खानेपानी बनाउने आस्वासन प्राप्त भएकोछ । यसको लागि कोरियन दातृसंस्था संग छलफल भैरहेको पनि जानाकारी पाएकाछौं । हामिले दिगो खानेपानी विकासका लागि वितरणवाट बढिभएको पानीलाई आरओ फिल्टर जडानगरि बोत्तलिङ्ग गरि विक्रि वितरण गर्नेभनि रु. ७८००००० लाखको प्रस्ताव पनि पेश गरेकाछौं । यसवाट प्राप्त रकम अक्षेयकोषमा जम्मागरि आवश्यक काममा सदुपयोग गर्न सकिनेगरि फण्डराईज प्रोग्राम सन्चालनको लागि प्रयाशरत छौं । यसको लागि आयोजना कार्यालयवाट आस्वासन प्राप्त भएकोछ ।

यसैगरि हामिले दरौंदी गोरखा खानेपानीको अनुगमन पश्चात देखिएको कमी कमजोरीहरुका वारेमा निम्न सुभाब सहितको मागहरु राखेकाछौं ।

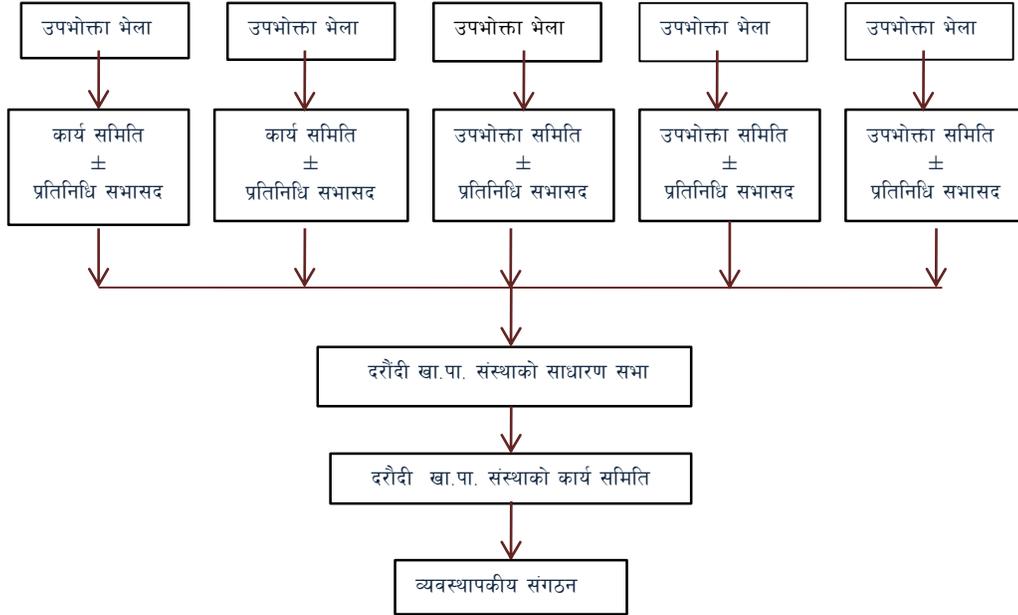
१) दरौंदी नदिको किनारमा निर्माण गरिएको सम्पवेल सुरक्षाका लागि बनाईएको ग्याभिङ्ग वालले दरौंदीको बाढिलाई नथाम्ने हुँदा हाईड्रो पावरमा लगाउने जस्तै मजबुद शेरवाल लगाउनु पर्ने ।

- २) दरौदी किनारको पहिलो पम्पवाट ल्याईएको पानी पहिले सेडिमेण्ट ट्यांकीमा राख्नुपर्नेमा रिजर्भ ट्यांकमा राखिएकोले यो गलति भयो । आएको वालुवाहरु रिजर्भ ट्यांकमा सफाई गर्न सकिन्न । तसर्थ, आएका वालुवा र फोहोरहरु छान्नका लागि रिजर्भ ट्यांकीमा करिव पाँचवटा एजुड फिल्टर जडान गर्नुपर्ने ।
- ३) वितरण रिजर्भ ट्यांकीवाट वितरण पाईपलाईनहरु यथाशिघ्र निर्माण हुनुपर्ने ।
- ४) खानेपानी जस्तो संवेदनशील चिजमा सुरक्षाको बलियो व्यवस्था हुनुपर्ने । अन्यथा, गलत धारणा वा मगज विप्रेकाहरुले खानेपानीलाई दुषीत बनाउन सक्ने ।
- ५) पानी शुध्द र सफा भएपनि किटाणुहरु नासगर्नका लागि अटोक्लोरिनेसन शिष्टम राख्नुपर्ने ।
- ६) रिजर्भ ट्यांकीमा पानी घटेमा अटोपम्प सन्चालन हुनेगरि डिभाईसहरु जडान गरिनु पर्ने ।
- ७) विद्युतको भोल्टेज हाई र लो भैरहने हुँदा पम्पलाई जोगाउन प्यानेलबोर्डमा अटोकट् शिष्टम राखिनु पर्ने ।
- ८) हरेक ट्रान्स्मीसन लाईन र वितरण लाईनमा बल्कमिटर राख्नुपर्ने ।
- ९) बल्कमिटर र गेटभल्व सुरक्षा व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
- १०) कर्मचारी भर्नामा नियम पुर्वक भर्ना प्रकृया पुरागर्ने र योग्यता पुगेका स्थानियलाई ग्राहियता दिनुपर्ने ।
- ११) दिगो विकासका लागि बढि भएको पानीलाई बोटलीङ्ग र विक्रि वितरणको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- १२) सन्चालन निर्देशिका र नियमावली निर्माण गर्नुपर्ने ।
- १३) आयोजनाको डकुमेन्ट्री तयार गर्नुपर्ने ।
- १४) स्काडा शिष्टम वाट सन्चालन व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- १४) सबै सदस्य संस्थाहरुलाई एक/एक थान कम्प्यूटर र प्रिन्टर सहित विलिङ्ग तथा एकाउण्ट सफ्टवयर ।
- १५) उपल्लाकोटमा रिजर्भ ट्यांकी नपुग हुने देखिएकोछ । यसमा थप रिजर्भ ट्यांकी निर्माणका लागि अनुरोध गरिएकोछ ।
- १६) ट्रान्स्फर्मर लगायत पम्प र औजारहरु जगेडा राख्न माग गरिएकोछ ।

साथिहरु, अब म यस दरौदी गोरखा (बृहत पम्पीङ्ग) खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिको सांगठनीक स्वरुप र यसको कार्यक्षेत्रको वारेमा केहि प्रकाशपार्न चाहान्छु । यहाँहरुलाई थाहानै छ, यसभन्दा अगाडी समिति गठनहुन नसकेर निकाशा भएको रकम फिर्ताहुने संभावना भएपछि ११ वटा राजनिति दलका प्रमुखहरु, श्रीमान प्र.जि.अ.ज्यू., स्थानिय विकास अधिकारीज्यू, खानेपानी डिभिजन प्रमुखज्यू, नगर अधिकृतज्यू र सदरमुकाम वरपरका खानेपानी सन्चालन गरिरहेका संस्थाहरुको प्रतिनिधिहरु उपस्थितिभई सर्वसम्मतिले दरौदी खानेपानी उपभोक्ता समितिको तदर्थ समिति गठन भएकोहो । यसपछि मिति २०७४।०३।०७.मा संस्था दर्तागरि विधान अनुरूप प्रारम्भीक साधारणसभा गरिएको थियो । सर्भेको समयमा उपभोक्ता समितिको उपस्थिति नहुँदा केहि कमीकमजोरी पक्कै भएकोछ । जे भएपनि विविध समस्याहरुको वावजुद पनि आयोजनाको काम अगाडि बढेर निर्माण पुराहुने चरणमा प्रवेश गरेकोछ । यस दरौदी गोरखा खानेपानी आयोजनालाई घलाङ्ग बेनिखोला क्षेत्रका उपभोक्ता साथिहरुले देखाउनु भएको सदभाव र सहयोगको लागि हार्दिक धन्यवाद सहित आभार व्यक्तगर्न चाहान्छौं । दरौदी गोरखा खानेपानी आयोजनाको कार्यक्षेत्र गो.न.पा.को वडा नं.३,४,५,६,७ र ८ भित्रका वस्तिहरु रहेका छन । हामिले ९ नंवर वडाका कट्टेलडाडा, आमडाडा, ठिउरैस्वारा र ५ नंवर वडाका मान्द्रेढुंगाका उपभोक्ता साथिहरुलाई पनि दरौदीको पानी खानेकि नखाने विषयमा सोधेका थियौं । तर वहाँहरु यो महँगो पानी नखाने, हामिलाई आफ्नै श्रोतले पुगेकोछ भन्नु भएको थियो ।

विधानत दरौदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता समितिको साधारणसभामा यसै संस्थाका कार्यसमिति, सदस्य संस्थाका कार्यसमिति र क्षेत्रिय आधारमा छनौट भएका उपभोक्ता संख्याको १% प्रतिसत सभासदहरु रहनेछन । दरौदी गोरखा खानेपानी उपभोक्ता संस्थाले सबै सदस्य संस्थाहरुलाई बल्कमिटर माफत पानी वितरण गर्नेछ । र बल्कमिटरमा चढेको अंकअनुसार तोकिएको मासिक पानी महशुल बुझाउनु पर्नेछ । यसपछि सदस्य संस्थाहरुले सनातन जस्तै आ-आफ्नो क्षेत्रमा पानी वितरण, मर्मतसंभार र महशुल संकलन आफैले गर्नेछन । पानीको ज्यादै अभाव भएको कारण यस दरौदी खानेपानी आयोजनालाई सकेसम्म चाँडो संपन्न गराउन हामि प्रयाशरत छौं

संस्थाको सांगठनिक स्वरूप

आदरणीय साथिहरु, गोरखा जिल्लाको विकासका लागि हाम्रो सामु धेरै संभावना र चुनौतीहरु छन । हाम्रो क्षेत्रमा आर्थिक विकासका संभावनाहरु थुप्रै हुँदाहुँदै पनि अगाडि बढ्न सकिरहेका छैनौं । हामि सबै मिल्यौंभने ति संभावनाहरुलाई समातेर अगाडि बढ्न सकिन्छ । तर हामि हरेक विकासका काममा बाँडिएर हातमा हात मिलायर कामगर्नु पर्नेहुन्छ । त्यसैले अर्कालाई काम गरेन भनि गालीगर्नु भन्दा आफुले के कतिगर्ने भनेर सोच्ने गरौं ।

सभासद साथिहरु, यस संस्थाको प्रगति विवरण र आर्थिक विवरण सचिव ज्यू र कोषाध्यक्ष ज्यूको प्रतिवेदनमा आउने हुँदा त्यसको वारेमा मैले यहाँ केहिकुरा गरेको छैन । नगरपालिका भित्रको खानेपानी व्यवस्थापन हुनेभएकोले नगर प्रमुखज्यू लगायत समस्त वडाहरुवाट अतुलनीय सहयोग भएकोलेनै दरौदी खानेपानी आयोजनाको काम यस विन्दुमा आईपुगेको कुरामा कुनै दुईमत छैन । यसको लागि नगरपालिकाको समस्त पदाधिकारीहरुमा धन्यवाद सहित आभार व्यक्त गर्दछौं । यसैगरि दरबार संरक्षण कार्यालय, जिल्ला बन कार्यालय, गोलपोले र पन्थेस्वारा बन उपभोक्ता समिति, सदस्य संस्थाहरुवाट पनि यथेष्ट सहयोग प्राप्त भएको हुँदा यसबै संस्थाहरुलाई आभार सहित धन्यवाद दिन चाहान्छौं । साथिहरु, नगर प्रमुख ज्यूको एकघर एकधाराको अभियानलाई हामि सबै मिलेर पुरागर्नु पर्छ । आफैले खानेपानीलाई नियमित, शुद्ध, सफा र किटाणु रहित बनाउन तपाईं हामि सबै एकजुट भएर लाग्नुपर्छ । अन्यथा यो सफल नहुनसक्छ । काठमाण्डौंको मेलम्ची खानेपानी जस्तै वर्षौंवर्ष लाग्नपनि सक्छ । यसो भयोभने घाटा कसलाई हुन्छ ?

अन्तमा, मेरो भनाईहरुमा कुनै त्रुटीभए क्षेमा याचना गर्दै प्रमुख अतिथि, विशिष्ट अतिथि, पत्रकार मित्रहरु तथा अतिथिहरु लगायत संपुर्ण आमन्त्रीत मित्रहरुलाई पुनः एकपटक स्वागत गर्दै मेरो भनाई यहाँ अन्त गर्न चाहान्छु । धन्यवाद

**पृथ्विनारायण सानासहरी खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता संस्था
गोरखा, २०५९**

आ.ब. २०७०/७१ को कार्य योजना तालिका

क्रसं	विवरण	श्रावण	भाद्र	आस्वीन	कार्तिक	मार्ग	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	वैशाख	जेष्ठ	आषाढ	कैफियत
१	कार्य समितिको नियमित बैठक	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	द्वैतम चष्म बथ	३ वजे बेलुकी, कार्यालयमा
२	आ.ले.प.समिति गठन		प्लष्कजभम											
	नगर विकास कोषको ऋण तिर्ने													
३	शल्लाहकार समिति गठन		प्लष्कजभम											
४	उपसमिति संयोजकहरुको बैठक	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म वथ	घ्रचम चष्म बथ	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म बथ	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म बथ	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म मवथ	घ्रचम चष्म वथ	घ्रचम चष्म वथ	
५	स्थानिय श्रोतको खेर गएको पानी मिसाउन पहल गन													
६	कर्मचारीहरुको नियमित बैठक	ज्जक्त चष्म मवथ	ज्जक्त चष्म वथ	ज्जक्त चष्म बथ	ज्जक्त चष्म मवथ	ज्जक्त चष्म मवथ	ज्जक्त चष्म बथ	ज्जक्त चष्म वथ	ज्जक्त चष्म बथ	ज्जक्त चष्म मवथ	ज्जक्त चष्म मवथ	ज्जक्त चष्म वथ	ज्जक्त चष्म वथ	
७	नियमावलीहरु निर्माण													
८	उपभोक्ताको सुसुचित													
९	मर्मत संभारलाई नियमित गर्ने													
१०	उप-समितिहरुको साधारण भेला बोलाउने													
११	जगेडा ट्रान्सफर्मर, पम्प खरिद													
१२	रिकर्ड सिष्टमलाई व्यापक सुधार													
१३	दुरुपायोग र चुहावट नियन्त्रण													
	यथाशिघ्र साधारण सभा													
१४	एकाउण्ट सफ्टवयर													
१५	फिल्टर प्लाण्ट बनाउन पहल													
१६	वार्षिक लेखापरिक्षण गराउने													
१७	श्रोत क्षेत्रमा सरसफाई कार्यक्रम													
१८	आम्दानी खर्च पारदर्शी गर्ने			घ्रचम धभभप			घ्रचम धभभप			घ्रचम धभभप			घ्रचम धभभप	
१९	पानी चुहावट कम गराउने													

२०	स्थानिय निकाय, संचारकर्मी र राजनैतिक पार्टीसंगको छलफल			द्वितीय चषम बथ										
२१	रफेनि- फिल्टर निर्माण पुरा													
२२	स्तरोन्नतिको कार्यक्रम पुरा गर्ने													
२३	ईन्टेक संरक्षण र सुधार गर्ने													
२४	कार्यालय भवन निर्माण थालनी													